

687

18.24 - 14

Caja
A-29

mei madud

s b
8
R del nom

Questiones magistri Barto-
li castrensis habitae pro toti-
us logice probemio.

Questiones eiusdem in pre-
dicamenta Aristotelis dispu-
tatae secundum opinionem Thome
Scoti et Dchaz textu ex traslatio-
ne Argiropili inserto.

Anones triumphu numero-
rum ab eodem Bartolo castre-
se primitus ad iuventi cum carmini
chartarum.

Illustriſſimo ac reuerēdiſſimo domino d.
Frāciſco ximenez de ciñeros tituli ſancte bal
bine preſbitero Cardinali ⁊ archiepiſcopo to
letano hispaniarumq; primati Bartolus ca
ſtrenſis. S. D. D.

Quam vitam quam in terris homines de
gunt: ex alta libeat ſpecula cōtemplari: innumere proſecto nobis illu
ſtriſſime Cardinalis rerum humanarū vertigines ac viciffitudines in
primis obſcientur quib; vita hec tanq̄ turbulētiffimis vētorū icibus
hinc inde quotidie agitatur: quas oīo euadere aut vn̄ vel duo: quos
optimis maxim̄ amauit xp̄us: valere. Mempe ea lege nati ſum;: vt
plurima et acerbiffima vitæ incōmoda patiamur: quam obrem ſum;
mis virib;: totiq; neruis nos anniti opz, vt hanc hūane ſortis miſe
ram cōditionē: quoad fieri poteſt cōmodi; et maiore cū tranquillitate
tranſigam;: ne noſ flu et; tempeſtatū abſorbeant: nec ſinant optatū beatitudinis portum ſelici
tandē ſydere adnauigare. Et quod poti; ad hoc fluctuātiffimū pelag; tranſfretādus nauigiū ge
nus parari poterit: quā litterarum ac ſapientiae preclara atq; immortalis ſupellex: que hominū
nē corporis exutū ergaſtulo ^{aeſt heredo} docet intrepidū tranſcēdere cur ſus naturaeq; abdita
ac penitiſſima loca nulliq; peruia ſenſui penetrare: ac immenſa de diuinitatis archanis preſeru
tari haurireq; miſteria: vt iam ſapiens homo diuinæ philoſophiæ humanarūq; diſciplinarū ve
hiculo extra aleā hūane ſortis poſtus credatur. Que omnia archiepiſcul reuerendiſſime cum
ſepi; fueris viuaci menſ; acumine accuratè perſcruta;: proſpexeriq; digna meritorū premiat
et debitas palmas ſapientiae cādidatis ac ſtititorib; hacten; denegari: ditiffimū ampliſſimūq;
ſapientiae domiciliū tuę dignitati ac magnanimitati reſpōdens a primis fundamētis erigen
dū curatiſſimam ſacro inſpiratē numie quo totum eſt aſlatū pōtifficiū pecc; inſigne hoc collegiū
ac complurēſez academiā florentiſſimam vt omnium bonarum litterarum emporium referri
ſſimum et vnicū diuinæ palladis hoc eſt ſacre ſophiæ habitaculum ipſamet ſapientia auſ
picę prelegiſti: prelectū inſtituiſti: inſtitutū grādi opū cumulo ditatiſti: ditatumq; tam doctori
bus ac magiſtris viriq; vnde cūq; doctiſſimis oēs q; diuinā et hūanā eruditionē callētibus nu
llis parcens impendiis cōpleuiſti et (vt ita dixerim) animatiſti vt veluti corpori pulcherrimo a
nia pregeſſet ſpecioſiſſima: qui inq; magiſtri oīa corporis mēbra puſilla: mediocria et grādiu
cula viuificis ſapientiae ſpiritib; fouerēt: ac ſota doctrine fontib; irrigarent: atq; indiscrimina
tū cū et indigenis: et exoticis mira doctrinarū fluentia nequaq; illiberal; eſſunderent: ac pa
ſtu quotidiano preberent. A quibus in ocio qd nobis abunde in hoc tuo collegio ſuppeditaſti:
fateor me pro virili certaffe: vt aliqd bonę frugis haurirē: hauſſiq; mentis penetralib; obſer
uarē: vt ſi q̄ndo liceret citra inuidiā huic tue nūc primū gemmanti (vt ita dicam) vineę nō in
utilis fortaiſſis operari; accederē. Licuitq; tādē te inuēte, immerito lz mihi; cum plures aliq;
mei coetanei qui negotio huic ſufficēt; ſatiffeciffent: ad maiora anhelaret; quadrienni; i docēdo
ſubire laborem: qd cur ſus artū quas liberales appellāt ex tuis prudētiffimis decretis expoſu
lat. cum igit; hoc anno Ariſtotelię logicę enucleādē inſudarem; excoꝑitavi temerarię forſitā
q̄ſtiōes quas dā phemi; loco toti dialecticę precurſorias et preuias auditorib; nriſ dictare: q̄s
uſicorūq; quotidianis pene eſt iſagitationib; ſub tui nois patrociniū imprimēdas curauimus
et vt voluminis iuſti magnitudo egrē; coactus ab eiſdē ſum in cathedra Ariſtotelis quas
nri p̄dicamēta vocāt; diſputatiōes aliq; comētari ſm tres iam in hac tua academiā doctorū
ſectas receptiſſimas Thome ſ; Scoti et Ob̄. Ob quod neceſſe fuit varia veter; et recēti
orū ſcripta plegere: vt fidel; cuiuſq; doctoris mens explicaret; in qua repagēda aliens ma
lū veſtigijſ inſiſtere: quā nriſ vacillarimam nihil aut parū me noui adinueniſſe teſtor: mēp id
eſſet omnis noſtris nō virib; equū namq; humiliter ſapim; idq; ſpōte ſatemur: qua vnicā et in
genia (ni falloꝝ) cōfeſſione oīū oēs ſuſſurronū atq; oblatratorū linguas virulētās obmutef
cere cogimus: tu interim Cardinalis ampliſſime caſtreū tuū fautor beneuolētiffime bilari quō
ſoles vultu hec nra obſequii debiti monumēta ſuſcipito: que tuis auſpicijſ in publicū prodeſſe
non tū oblatū mun; namq; id exigū ſet offerētis aiū animaduertito: qui cum maiora neqat
vt ingrati tudinis labē eſſugiat hec tibi nō verē offerre. Vale vnicū xp̄iane religionis colu
mem: et noſtre Hiſpanię ſyd; ſulgētiffimū ex hac tuavernātiffima academiā nonis Julij.

Questiones preuiaae logicae aristotelicae magistri
Bartoli castren, ex insigni burgenſi ciuitate.

Prima q̄stio probemi

alis.

Dialecticus
cast. habitus scientifi-
cus ex frequētatōe
ne actiuus in anima
derelictus.

Et arguitur
primo quod non: qz
si dialectica esset ha-
bitus vel esset vnicus

habitus vel plures habitus non vnicus cū in
ea diuerſe sint conclusiōes: quaz cuiuslibet
affectus actualis aptus natus est producere
suum habitum: non plures: qz tunc dialectica
non esset vnica scientia;

Secundo arguitur non est habi-
lis aliquis habitus ergo dialectica non est ha-
bitus scientificus consequentia nota anteces-
dens probatur: quia si daretur habitus esset
ad inclinandiū potentiam ad aliquem actum:
eliciendum: sed vnaqueqz potentia naturalis
est inclinata ad suam operationem: ergo non
indiget aliquo inclināte strinſeco.

Tertio arguitur quia dialectica
non est scientia: ergo non est habitus scientifi-
cus: probatur antecedens tum quia nō videtur
procedere ex necessarijs cum in ea innumere
inueniantur opīones diuersissime: tū qz est
de operationibus intellectus et de entibus ra-
tionis que parum essentie et minus existen-
tie videntur habere.

Quarto arguitur arguō vulgatissi-
mo ex auctoritate comētatoris dicētis dialecti-
cam esse modum sciendi et per consequens nō
scientiam: qz nullus modus sciendi est scientia.

In oppositum arguitur ex aucto-
ritate omnium logicorū similiter ratione: qz
omnis illa est vocanda scientia que ex princi-
pijs euidentibus conclusiōes colligit et cōclu-
dit sed dialectica est huiusmodi igitur intentū.

Questio presens continebit tres

articulos: primus erit ponens fundamenta
et declarans terminos questionis: secundus
erit dubitationum motiuus: et eas soluens
tertius erit conclusiōes responsales cōtinēs
et respōsiōes ad argumēta questionis.

Articulus primus.

In primo articulo primo scien-
dū est qd sit habitus: vnde habitus solet hoc
modo diffiniri a philosophis. **H**abitus est
qualitas alicui potētis inherens derelicta ab
actu vel actibus illius potētis inclinans eam
dem ad similes actus producendos ex quibus
genita est. in hoc qd dicit qualitas excluditur
opinio aliquorū qui negant habitus dicentes
non esse qualitates distinctas ab ipsis potē-
tijs hanc opīonem videtur tenere grauissi-
mus doctor: Guillelmus parisiensis in libro
quem fecit de virtutibus: affirmat enim esse
probabile qd per frequentationem actiuū vir-
tutis nulla qualitas de nouo in anima generatur.
Et si quis obiiciat cōtra eum: qz potētia
inuenitur promptior: habilior expeditior ad
producendum talē operationem post eius fre-
quentiam quā antea ergo hoc erit propter a-
liquid derelictum ex tali assuetudine in ipsa po-
tentia: et hoc nō potest esse nisi habitus ergo
dabilis est.

Ad hanc obiectionē ipsemet res-
pōdet concedēdo vt experiētia demonstrat fore
potentiam promptiorem et magis habilem
ad operationem eliciendam post consuetudi-
nem actiuam quam antea: illud tamen nō pro-
uenit propterea quod aliquid nouum in potē-
tia derelinquatur: sed propter alicuius im-
pedimenti remotionem: quod antea in poten-
tia erat non permitens illam suam opera-
tionem cū facilitate exercere: quod tamen si-
pe dimentum per actus frequētes vel omnino re-
mouetur: vel partim diminuitur. Post cuius
impedimenti et obſtaculi remotionē vel dimi-
nutionem potentia ipsa expeditius operatur
ad qd declarandum adducit innumera exem-
pla de quibus vnum impresentiarum sufficiet
sit quidam homo viribus corporis valde ros-

*in media pte
munitio d' alij
d' 25 p' 11*

Guillelmus!

Zuenroyz.

Primo articulo prime questionis:

buffus: cursu velox: saltu agilis: catenis cope
dib: et funibus alligetur: vinculisq; et immo-
bilis permaneat non valebit huiusmodi por-
mo his obstaculis impeditus robusti corpo-
ris vires exercere: nec fossam saltu transili-
re nec campi planiciem pedibus peruolare: re-
moueantur tamen paulatim impedimenta: si-
militer videbitur virtus eius paulatim angre-
tari quousq; oē sit ablatū impedimentū tunc
expeditus multo exercebit operationes suas
non est tamen sibi aliquod adiutorium addi-
tum sed solum est impedimentus remotum:

C Sed contra hanc sententiam hu-
ius doctoris replicatur vrgentius: nam sunt
alique potentie in quib; nullus est impedimē-
tum vt gratia exempli anima rationalis dum
a deo ipso creatur et corpori infunditur: illa
tamen eadem per frequens exercitium in vir-
tutibus et scientijs habilior et promptior fit
igit̃ illud non erit propter impedimentū abla-
tionem cum in ea non sit sed propter adiuto-
rij noui quod habitus nūcupat̃ productionē.

C Ad hanc replicam posses dupli-
citer respondere. Primo vt purus nominas
lis quod erat propter aliter et aliter se hab-
ere nō ppter noue rei acquisitionē hanc solu-
tionē inuit Joanes maioris in suo quarto sen-
tentiarū vbi ait fore probabile seclusa fide nul-
los habitus esse dādos: dicit̃ seclusa fide nam
ex sacris litteris tenemur credere esse aliquos
habitus infusos animis ab ipso deo: vt sunt
illa spes fides caritas et similia.

C Secundo posses respondere ex
dictis eiusdem colligi potest q̃ licet in aia in-
tellectiva nō sit in eius creatione qualitas ali-
qua que possēt impedire habitus quos post ho-
mo acq̃situr est nec etiam in toto cōposito si
considerē secundū suā puritatez naturalē:
et s̃m perfectionē suāz potentiaz naturalium
quales in primo homine in statu innocētēz sui
se credimus: qz tunc naturalia oia erant per-
fectissima et aperitus sensitivus subdit̃ erat
rationis: et per consequens anima p̃mptissime
et expedite valde suas operationes exercere
poterat nunc vero post casum ab illo statu: et
dignitate et perfectione naturali potentie ipse
sunt impeditē et quodāmodo in robore suo di-
minute: et habet qualitates quasdam morbidas
que a theologis reliquie peccati originalis vo-

carent et iste sunt qualitates que per oppera-
tionū studiosaz frequentia abiciunt̃ et ex con-
sequenti potentia fit habilior non per habitū
productionem sed impedimentū remotionem
sed responsio hec altior est et profundior: quā
facultas logicz patiat̃ cum videat̃ sapere ne
scio quid theologicum essent tñ multiplices
nodi extricandi.

C Quereretur primo a preffato
doctore a quo ille qualitates in aia producte
sunt non a corpore ipso cum non videat̃ habere
potestatez agendi aliquid in rem spūales nisi
tantummodo intentionali: vt dicit̃ producere
notitiaz effectiue: similiter non a deo ipso: cum
deus non videat̃ esse auctor mali habitū et quali-
tatis pessime retrahent̃ a virtutib; et scientijs
nisi fortassis dicere s̃ pbabili ut magister me-
Gonsalv; in suis posteriorib; analeticis iquit
posse tales qualitates deo effectiue attribui:
tum ad peccataz inobedientie primoz parentū
que in suis posteris vindicat̃: tñ etiam ad exer-
citiū virtutis vt homines cōtrapugnantes
inclinationi illaz qualitatū in opere virtu-
tis accrescant.

C Bis tamen premissis secūdo q̃
reretur ab eodem que sit causa cum actus vi-
ciosi pducant in potentijs habitūz cur etiā si-
militer opperationes virtuose non producēt
habitūz. Ad quam questionē quid ipse dice-
ret aperte ex dictis eius non colligit̃ dices ta-
men probabili q̃ ex eo est qz potentie natura-
les aie non sunt inclinate ad malum ex natura
sua loquor in statu perfecto. Sunt tamen
inclinate ad bonūz relicte suz puritati perfe-
ctissime.

C Queritur tertio ab eodem an in
statu quem ipse perfectum vocat potentie hu-
manitatis christi et ipius adq̃ an essent equali-
liter perfecte quod errorem manifestum vides-
tur reputare articulo quidam parisiensis cō-
parans christi aiam in puris naturalibus aie
ipius inde dicens illas esse equaliter perfe-
tas error.

C sed relicta ista opinione sequen-
da est comunis scola et theologozū philoso-
phozū affirmantiūz fore dables habitūz isto-
rūz tamen sententia est bipartita nam ex vna
parte videtur dicere albertus magnus in su-
is predicamentis q̃ actus et habitus nō dis-

Joannes ma-
ioris.

Gonsalv;

articulo parti-
sculis.

Alberti mag-
nus.

et istud probatur sic
videtur motibus animae
et sensibus et dormitione
operari. Sed istud argumētum
videtur quod non
est quod negabo quod
invenire maneat
in anima in generalitate
et notitia. Ad hanc
ad habitum hanc
convenit eadem
notitia notitia et
invenit et tunc
non invenit argumētum
notitia quod certum
notitia erat et quod
invenit ad hanc
ad hanc manet et
non falsus est quod
invenit illa certum
invenit in hanc
invenit notitia
ad hanc cognosce
notitia et fit debet
invenit de hanc
invenit opinio ad hanc
invenit in hanc

tingunt essentialiter sed eadem et in numero quilibet
tas primo dicitur actus per quem operatur potentia ipsa post vero manens actus ille in potentia ipse actus quodammodo radicans vocatur habitus et ita dicitur quod Aristoteles in predicamento qualitatis ponens pro eius specie habitum vel dispositionem eandem rem in numero intellexit.

Hec sententia huius doctoris tam profundissimi si intelligatur ut verba in superficie sonant multum deviat a semita veritatis: sequeretur enim in actibus intellectus vel voluntatis quod homo posset intelligere absque productione nove operationis nam per solus habitum in anima permanentem qui secundus eius primo fit operatio actualis immo quod est difficultas? sequeretur quod nunquam intellectus cessaret posset a sua intellectione postquam semel intellexit cum illa res que actualis intellectio fuit in eo continue permaneat.

Posses tamen saniori modo ex modulo nostre intelligentie predictas sententiam intelligere scilicet quod non manet eadem qualitas que fuit operatio actualis manet tamen qualitas ex tali actu progenita illi operationi actuali multum affinis et propinqua que habitus nominatur que non incongrue duplici ex ratione actus vocari potest tunc primo quod actuatur et perficit potentiam: que prius erat Informis potest secundo dici actus eadem qualitas auctoritate Aristotelis in libris de anima dicentis esse potentiam in duplici actu scilicet in actu primo et actu secundo tunc est in actu primo dum habet habitum non tamen operationem illius ut reperitur in dormiente qui tamen plures habet habitus scientificos tunc vero dicitur esse in actu secundo dum habet habitum et simul operationem eiusdem ut in actualiter intelligenti: et aliquid scientie cogitante.

Sed siue hec expositio sit ex mente alberti siue non nos tamen tenemus opinionem contrariam que talis est.

Tria sunt que in aliquo efficiere vel intellectivo vel volitivo concurrunt et ordinatim se habent scilicet potentia actus et habitus ut gratia exempli in intellectu de quo est magis ad propositum cum sit subiectum recipiens scientiam: primo est potentia ipsa per

quam nihil intelligimus nisi animam ipsam potentem intelligere: quamvis opinio hominum sit in oppositum: de qua in libris de anima videndum est secundo est in ipso intellectu actus cognoscendi et intelligendi quomediante potentia dicitur tendere in primum obiectum ipsum attingendo non realiter sed intentionaliter tertio et ultimo in ipsa potentia reperitur habitus productus a potentia simul et ab actu a potentia inquam tanquam a principali efficiente ab actu vero ipso tanquam ab instrumento et dispositiva causa qui quidem habitus manet post cessationem ab actu a quo etiam specificet et essentialiter distinguitur post vero ab ipsa potentia cum habitu adiuvante et facilitate expeditius et promptius producitur actus eiusdem rationis et speciei cum illo a quo habitus ille derelictus fuit

Est tamen sciendum ex merito venerabilis inceptoris in suis quotlibetis questione. xx. quod in tribus potentiis precise habitus reperuntur: quarum prima est voluntas secunda est intellectus: tertia vero est sensus et in organis et instrumentis earundem in voluntate sunt habitus viciosi et virtuosos de quibus ad morales pertinet determinare in intellectu sunt habitus scientifici de quibus partim ad dialecticum partim ad naturalem philosophum discutere spectat inter quos habitus intellectus videtur est dialectica de quo questio presens mota est tertijs habitus quos in sensu et organis eius reperiri diximus a Durando non vocantur habitus nec tali nomine digni censentur: dicit enim de ratione habitus quodammodo esse libertatem qua scilicet potentia libere uti posset tali habitu sed sic est quod in sensu non est huiusmodi libertas ergo quamvis aliqua qualitas ex actu sensitivo derelinquat inclinans potentiam ad producendum actum non tamen ob id vocanda est habitus.

Sed questio hec sententia mea potius est de vocabulo quam de re quapropter licitum est cuius loqui quod volent precise cum in intellectu ipso non reperitur libertas in pluribus operationibus immo est causa naturalis intellectus ipse respectu earum igitur secundum eum in intellectu non esset vocandus habitus ille qui prompte inclinaret ad tales operationes.

ad hoc ipse dicit concedendo quod potest aliquid non est in consuetudine quod non possit habituari.

non quod non videtur
dicitur tamen opinio
videtur procedi
dicitur aut ut
magis dicitur. tunc de
tertia qualitas non
debet essentialiter

De hanc.
scilicet quod in quocumque
potentia videtur exterior
interior. dicitur non sit
facile habitus. et sic etiam
dicitur in hanc. et sic
dicitur in hanc. et sic
dicitur in hanc. et sic
dicitur in hanc. et sic
dicitur in hanc. et sic
dicitur in hanc. et sic
dicitur in hanc. et sic

invenit in dictum co
ris habitus et
habens virtutem
voluntatis. et ad
aristoteles de
habitibus virtutum
invenit.
et sic supponendo
hunc de habitibus et
et sic hanc quod in
hanc immediata
et voluntas ma
et opposito mo
mente scoti.

Aristoteles:

est potentia potest
pe duplici actu. s. i. c.

part

mal

Prim^o articulo^o prime questionis.

opinio Scoti.

Scotus.

Notabis ulterius quod ex sententia Scoti in quarto sententiarum qui dicit et affirmat asseueratissime quod habitus in ordine ad potentiam habet duplicem respectum scilicet inheretis ad id cui inheret et assistet ad id cui assistit propter primum informat potentiam propter secundum dat illi adiumentum et naturaliter loquendo secundus respectus presupponit primum et non potest reperiri sine eo. Dicit tamen absolute non esse necessarium unde imaginatur quantum ego possum intelligere quod habitus si per aliquam potentiam posset esse eque presentialiter ipsi gratia exempli intellectui operanti absque hoc quod illi inheret bene posset adiuuare talem potentiam id est effectiue cum ea concurrere ad operationem producendam. Sed istud quantumvis sit subtiliter dictum bene posset pati calumniam argumetur enim aliquis quia sequeretur quod aliqua potentia intellectiva que nunquam habuit notitiam intuitivam nec speciem alicuius rei posset tale rem abstractiue cognoscere quod videtur contra comunem sententiam sequela tamen probatur quia pono per casum quod sint duo angeli simul in eodem loco quod ipse concedit esse possibile. quorum alter eorum habet habitum valde intensum cognoscendi petrum alter vero nunquam eum cognoverit tunc iste secundus angelus habet habitum sibi intime presentialem quamvis non inheretentem ergo poterit adiuvari ab eodem igitur producet actum cognoscendi petrum quod fuit intentum principale.

Ad hoc ipse posset respondere quod illud intellexit in illa potentia ex cuius operationibus talis habitus derelictus est quod forsata non caret probabilitate. Sed his premissis veniendo ad principale propositum ponitur conclusio tanquam nota per speciem quod exactibus cuiuscumque scientie in ipso addicente habitus aliquis derelinquit eum facilitas ad intelligendum conclusiones illius scientie et per consequens illud reperietur in dialectica ipsa. Est tamen ulterius dubitatio non mediocris an accepta unica scientia gratia exempli geometria sit ponendus unus habitus simplex pro omnibus conclusionibus illius scientie an pro una quaque conclusione suus distinctus habitus ponatur.

In hac dubitatione sunt varie opiniones est enim sententia solemnissimi doctoris Henrici de gandavo quod non est ponendus nisi unus habitus inclinans potentiam ad omnes conclusiones illius scientie ita quod ille acquiritur in prima conclusione que scitur in illa scientia et per sequentes conclusiones proficitur et acquirit nonos respectus ad varias et diuersas conclusiones sine quibus respectibus non inclinaret potentiam ad tales conclusiones et per hoc soluit argumentum quod contra eum fit a nominalibus quod sequeretur quod qui unicum et primam geometrie conclusionem nec scit esse perfectus geometer qui habet scientiam integram et perfectam geometrie.

Ipsie respondet quod verum est quo ad essentiam scientie geometrie non tamen quo ad respectus et relationes quas ille habitus potest acquirere ad diuersas conclusiones unde imaginatur doctor predictus quod persequentes demonstrationes talis habitus acquirit nonos respectus ad alias conclusiones et sciens est in potentia propinqua respectu conclusionum in ordine ad quas agit. sicut in potentia remota sed tunc est replica quia sequeretur quod relatio esset de genere actionis enim det actiuitatem ad producendum actum scientie in ordine ad conclusionem mediante tali habitu scientificam sed hoc facile dissolueretur dicendo quod non dat actiuitatem bene tamen est requisita ad hoc quod producat talis actus scientie. Exemplum familiare etiam ad propositum de igne et aqua et propinquitate. Ignis enim non producet in aqua calorem in distantia maxima requiritur ergo propinquitas que secundum omnes reales vocanda est relatio non tamen propterea relatio dicenda est agens aut actiua sed quodam modo modus agendi ex parte agentis et passi requisiti pariformiter diceret Henricus de gandavo quod primo habitu scientie acquisito est intellectus in potentia ad intelligendum ceteras illius scientie conclusiones. necessarius tamen est respectus quidam ad hanc vel ad illam conclusionem et iste respectus potest vocari propinquitas quedam intentionalis ipsius ad hanc vel ad illam conclusionem vel ad obiecta representata per conclusionem vel conclusiones.

Diuersitas non mediocris est inter imitatores sancti Thomae an predicta opi-

Henricus de gandavo.

Sactus thomas.

Capreolus

nio fuerit de mente eiusdem sancti Thomae nā Capreolus in primo sententiarum questione tertia p̄me distinctionis assertit multas auctoritates dicti doctoris que sibi inuicē vidētur contradicere alique sonant habitum scientie non nisi unicum esse et qualitatem simplices vbi videtur dicere in prima parte alibi vero in pluribus locis dicit esse ordinem specierū congregatarum.

Cocinas.

CPaulus vero cocinas eiusdem ordinis doctor in sua metaphisica affirmat non esse ex mente sancti doctoris q̄ sit vna qualitas simplex sed respectu cuiuslibet conclusionis reperitur proprius habitus ab alterius conclusionis habitudistinctus. S; magis vt opinor credendū est Capreolo quā eisdem sententiā adherere petrus niger in libro quem clipeū thomistarum nominauit et ponit sequentē distinctionem. Duplex est habitus in aliqua scientia scilicet habitus incomplexus et complexus secundū quod duplex est noticia scilicet incompleta que terminis ipsius scientie correspondet et ista noticia in completa actualis relinquit habitum sibi propriū in anima et isti plurificantur et diuersificantur in eadem scientia. Alii vero est noticia completa que corespondet cōclusionib; ipsius scientie et in istis quāuis sint multi actuales assensus scientifici in eadem scientia non tamen producit nisi vnici habitus simplex vt Henricus ponebat iste tamen cōtinue perficitur et perfectior fit per nouas demonstrationes respectu conclusionum diuersarum.

Petrus niger.

Ex istis patet quod non est repugnantia in dictis doctoris sententiis non loquatur vniformiter de habitu nam quando dicit esse plures loquitur de incomplexis; quando vero dicit esse unicum; loquitur de complexo.

Motabitur tamen vltterius qd̄ affirmat idem Clipeus thomistarum q̄ habitus incomplexi nihil aliud sunt q̄ species intelligibiles et non distinguuntur ab eisde; in quo repugnat sententiā Scoti et Gregorij et est opinio cōcoris guillermi Ocha negantis species intelligibiles distingas ab habitibus in quo dicto si verum dicit petrus niger ex sententia sancti Thomae concludo

consequenter Thomam et Ocham esse conformes in quo non mirum; cum vero omnia consonent ex sententia Aristotelis in libro philosophorum.

Ocham.

Aristoteles.

Antea quam ponatur argumenta multa et difficilia contra sententiam Thomae et Henrici ponitur exemplū et similitudo accipime declarās predictum modum opinandi et est istud quod a theologis ponitur habitus vnicus infusus quem vocant fidem infusam inclinātem animam cuiusq; fidelis credibilibus et veritatib; catholicis licet inter se sint de rebus diuersissimis habens tamen predictum habitum infusum non assentit veritatibus fidei immediate; sed mediante fide acquisita que plurificatur secundum credibilium multitudinem que nempe fides acquisita ex auditu et relatu aliorū et apprehensione motiui et voluntatis pia affectione producit: ita similiter loquendum erit de habitu scientifico pro modo suo ex sententia dictarum opinionum.

etiam pot. applicari ad plures secundū q̄. t. hoc ad modū non ē in e. v. q̄. sicut vna p. de te sit p. ad a. habet tamen vna t. ad quāz illoz. i. in sententiā sicut vna p. phisicis tendentis i. p. t. h. ipsa ad n. Chrysostomus /.

Sed vt veritas clarior illucescat aliqua argumenta contra predictam sententiam impresentiarum ponemus.

Arguitur primo quia si prima demonstratio in aliqua scientia causaret habitum scientificum illius scientie sequeretur quod secunda non faceret aliquid scire cum nihil noui causet et per consequens nō eēt demonstratio: cum demonstratio sit ex sententia Aristotelica si illogisim; faciens scire.

Secundo arguitur argumento Gregorij ariminensis in prologo sententiarum ponēdo per casum quod sint duo homines quorum vterque habeat habitum scientie geometrie: primus tamen eorum sciuerit decem demonstrationes decem conclusionū diuersarum; alter vero precise sciuerit vnā tunc argumentor sic: omnes forme eiusdem rationis et speciei sunt apte nate producere effectus eiusdem rationis sed per sic opinantem habitus geometrie in istis duobus hominibus sunt eiusdem rationis et speciei forme ergo producent similes operationes et per consequens ad tot conclusiones inclinat habitus secundi sicut habitus primi: quod tamen est contra sic opinantem et assumptum principale n hac ratione probatur

Gregorij ariminensis.

Prim^{us} articulus prime questionis:

Comentator per auctoritatem comentatoris tertio celi co
mūto septuagesimo secundo.

Tertio arguitur argumento sa
tis aparenti quia cum eadem conclusio in di
uersis scientijs demonstratur vt patet de his
duabus terra est rotunda luna est eclipsabilis
que in astrologia et in philosophia natu
rali demonstrantur sequeretur quod si alicui
primo adduceretur demonstratio naturalis p
hans illas acquireret habitus ille talis qui si
mul esset tota scientia habitus astrologie et
habitus philosophie naturalis quod conse
quens repugnat comuni intelligentie omni
um consequentia tamen et eo comprobatur
quod illa conclusio equaliter pertinet ad vtram
que scientiam ergo assensus eius vel nullum ha
bitum causabit. vel qua ratione vnum causa
bit eadem alterum.

Quarto principaliter quia si illa
sententia est vera; sequeretur quod habens
habitum scientie respectu decem conclusio
num non posset obliuisci vnius conclusionis:
nisi simul omnium aliarum obliuisceretur quod
consequens est contra experientiam manife
stam: sequela tamen probatur nam non vide
tur ex quo fiat obliuio alicuius illarum con
clusionum nisi ex habitus deperditione qui
ad omnes illas inclinabat.

Diceret tamen aliquis quod il
lud esset propter amissionem respectus respectu
illius conclusionis et non ceterarum sed tunc
replicatur quia respectus non videtur desi
nere nisi propter fundamenti vel termini defi
nitionem vel quia non taliter se habeant sicut
et antea sed in tali casu in proposito manet fun
damentum: quod est habitus manet terminus
qui est conclusio illius respectus et videntur
se eodem modo habere sicut antea ergo res
ponso nulla.

Quinto arguitur quia sequere
tur secundum illam opinionem quod ille qui semel a
liqualiter intense sciuit aliquas conclusiones
non posset intensius nec perfectius illam
scire quia non videtur penes quid atten
datur illius scientie habite perfectio: quia
non per nouam demonstrationem cum illa ni
hil de nouo producat respectu illius conclusi
onis cum iam acquisitus fuit respectus per

demonstrationem precedentem non per int
ensionem illius habitus cum ille sit in sua essen
tia inuariabilis nisi forte diceres quod illud
contingit propter maiorem radicationem in
subiecto hoc est in ipso intellectu sed tunc peti
a te ulterius a quo prouenit illa maior radica
tio in subiecto si dicas vt videtur aliqui tho
miste dicere quauis alijs thomistis non plas
cet quod illud prouenit propter aliud esse e
xistentie quod ille habitus acquirat esse suo
essentie manente inuariato de quo esse essen
tie etiam et esse existentie infra in libris pre
dicamentorum abunde bono auspice deo disse
retur.

Contra hanc responsionem essent
omnia argumenta que a nominalibus adducuntur
ad probandum quod esse essentie et esse
existentie non distinguuntur: quam questionem
auspice summo rerum opifice in libris pre
dicamentorum latissime disputabimus ob
idque in presentiarum quia non est ad propo
situm super sedemus.

Sexto et ultimo arguitur quia
sequeretur secundum hanc sententiam quod
in eodem subiecto duo habitus contrarii se
compaterentur probatur nam stat bene quod
aliquis habeat habitum scientificum geome
trie in ordine ad decem conclusiones modo
tamen ignorat et non solum ignorantia priuatiua sed
positiua quam errorem dicimus millesimam
illius scientie conclusionem et ita ille assensus
erroneus producat habitum in intellectu
qui quidem dicendus est contrarius alteri ha
bitui scientifico igitur in tentum assumptum
non alia ratione probari potest nisi experien
tia quotidiana qua illud ita fieri videmus.

Plurima alia argumenta afferri
possent que ab scoto aureolo Gregorio et ab
aliquibus thomistis fiunt sed breuitatis cau
sa pretermituntur cum ex solutione istorum
facile pateat solutio aliorum ideo nunc prop
ter doctrinam non vulgarem doctoris sancti
Henrici soluuntur rationes ordine quo pro
posite sunt ante quam solutiones argumen
torum ponantur adducitur similitudo que
datur thomistis in proposito adducta et est
sicut in potentia aliqua contingit esse dabi
lia plura obiecta specificice differentia que oia

ab una illa et eadem potentia in variata manente cognosci possunt sub aliqua ratione formalis omnibus illis obiectis comuni ut patet de potentia visiva que habet plura obiecta materialia scilicet omnia corpora vel colorata vel luminosa hoc tamen est in quantum illa obiecta materialia conveniunt in quadam ratione formali scilicet in ratione illuminati vel colorati vel visibilis nam non habemus nomen distincte significans illam rationem formalem ita pariformiter in aliqua scientia sunt plurima et varia obiecta materialia id est diverse conclusiones de diversis materiis per tractantes est tamen unica ratio formalis siue unum obiectum formale sub cuius ratione omnia per tractata in illa scientia considerantur a quo obiecto formali habitus scientificus in via sancti Thome unitatem capite et per consequens in uno intellectu non erit nisi unicus ipse tamen actus sciendi id est assensus evidentes et actuales conclusionum sunt multi in quacumque scientia nam diversi

Sanctus thomas.

si habent scientiam tendentem ad ipsam quibus adiantibus habitus vocabitur scientia actualis et per hoc solvetur prima ratio contra thomistas dices enim secundam demonstrationem licet non generet scientiam habituales producit tamen in anima scientiam actualem que est ipsum met scire unde ex mea sententia poneretur differentia in ter scire et scientiam secundum ipsam opinionem nam scientia est habitus scire autem est actus et ita intelligitur auctoritas aristotelica scilicet demonstratio est illogisimus faciens scire id est est generans actum sciendi respectu alicuius conclusionis. et nota ulterius quod si deus suspenderet actiuitates prime demonstrationis in aliqua scientia nec produceret habitum nichilominus diceretur facere scire quam vis non produceret scientiam hoc est habitum scientificum.

Aristoteles.

ficiantur ad diversitatem obiectorum materialium. nota quod quilibet istorum assensuum vocabitur scientia actualis et per hoc solvetur prima ratio contra thomistas dices enim secundam demonstrationem licet non generet scientiam habituales producit tamen in anima scientiam actualem que est ipsum met scire unde ex mea sententia poneretur differentia in ter scire et scientiam secundum ipsam opinionem nam scientia est habitus scire autem est actus et ita intelligitur auctoritas aristotelica scilicet demonstratio est illogisimus faciens scire id est est generans actum sciendi respectu alicuius conclusionis. et nota ulterius quod si deus suspenderet actiuitates prime demonstrationis in aliqua scientia nec produceret habitum nichilominus diceretur facere scire quam vis non produceret scientiam hoc est habitum scientificum.

Ad secundum argumentum brevissime respondebis admitendo casum et ad rationes distingues maiorem dicendo quod forme eiusdem speciei si sint cum similibus instrumentis et dispositionibus apte nate sunt producere effectus eiusdem rationis si vero fuerint cum diversitate instrumentorum non in convenit postquam alie et alie

sunt dispositiones ad diversarum rationum effectus producendos aptitudinem habere nec esse formas eiusdem speciei impedit et sic poterunt aliquando cum diversitate instrumentorum et dispositionum habere in potentia propinqua effectus varios et rationis diverse exemplum familiare est de viro et femina nam sunt eiusdem speciei et forme essentialis foemine autem convenit aptitudo ad lac generandum et non viro ita similiter dices in casu argumenti quod in illis duobus hominibus habitus geometrie sunt eiusdem speciei primus tamen eorum habet aliqua instrumenta et dispositiones quibus secundus caret ista instrumenta erunt diversi habitus in complexi et diversi respectus vel aliud esse existentie.

Ad tertium respondetur quod quia eadem conclusio in duabus scientiis demonstratur illud est per diversa media et varias demonstrationes et per consequens si illa conclusio demonstraretur per rationes astrologicam generabitur habitus astrologicus si vero per rationem philosophicam producat habitus philosophie naturalis et nota bis in hoc quod in una quaque scientia mediate vel in mediate formaliter vel equivalenter realiter vel reductiue omnes probationes includere in se ipsis obiectum formale illius scientie quod unicum esse predicimus.

Ad quartum dicitur quod obliuio alicuius conclusionis non fit propter deperditionem habitus complexi sed in complexi et non propter amissionem respectus.

Ad quintum respondetur quod bene potest aliquis qui semel aliquo modo intese sciuit aliquam conclusionem perfectius illam scire primo propter intensiorem habitum in complexorum qui ex noticiis extremorum illius conclusionis in intellectu derelicti sunt et secundo propter maiorem radicatiorem ipsius habitus complexi in anima que radicatio unde fiat non est presentis speculationis inquirere nam in hoc thomiste non sunt conformes.

Ad sextum ultimum responde

Prim^o articulo^o prime questionis.

tur quod datus duob^{us} habitib^{us} quorum primus est in potencia remota et non propinqua in ordine ad assensum actualē unius conclusionis et secundus est in actu et potentia propinqua in ordine ad assensum actualē conclusionis contradictorie illi tales habitus non sunt dicendi habitus contrarij sed bene esset contrarij si uterq^{ue} eorū esset in actu et potentia propinqua quod non contingit in ratione argumenti.

Ex istis solutionibus facile solues argumenta aliaque afferri possunt sed tamē ista opinio relicta in presēti opinio scoti et nominalium defensabitur affirmantiū scientiam ipsam totalem non esse unicum habitum totalem et ut opinio scoti declaretur ponitur distinctio galteri burlei et certe bona pro opinione scoti.

Scilicet logica capitur tripliciter primo modo pro aliquo in comuni quod istiet illi et alij logice comunicatur si petas quod sit istud commune respōdetur secundum nominales quod est conceptus communis in aīa existens oēs logicas significans et de qualibet predicabilis secundum vero scotistas erit natura communis logice si in istis sit ponēda natura cōis idēptificata realiter eadem quantum est ex parte sua cū plurib^{us} logicis particularibus distincta tamē realiter ad distinctionem singularium propter diversas hecēitates logicales que in diversis logicis individuū reperimtur secundo modo capitur logica pro habitu unius precise conclusio^{nis} et iste sunt multi s^{ed} quod multe conclusiones in illa scientia de mōstrantur et in hoc bene conveniunt scotiste cum nominalibus.

Tertio modo capitur logica collectiue pro aggregatione omnium habituum logicalium et hoc modo, logica non est unica res nec unicus habitus et per consequens nihil est sed est aliqua et plures res et plures habitus que inter se habent unitates ordinis in quātum omnia ordinant^{ur} in cognitionē subiecti attributionis illius scientie gratia exempli argumentationis, poteris adducere exemplū de hac unitate de regno quod dicitur vnum ratione unius principis et regis sunt tamen in regno, proceres multi aulici ciues opi

dani ruricole et pastores similiter exemplū erit de exercitu quod dicitur vnus ab vnico imperatore et duce sub quo tamē sunt inferiores duces vexilliferi catafrati expediti equites pedites balistarij tormentarij et similes ponēs igitur tres conclusiones secundū scotistas.

Prima conclusio logica primo modo accepta non est scientia sed est quoddam genus commune cuilibet scientie que logica dicitur similiter dicerēs in via nominalium quod est vel terminus vel conceptus quidā cōis.

Secunda conclusio logica secundo modo est scientia non totalis sed partialis et aliquā poterit esse opinio si per aliquā rationē probabilem et topicam conclusio aliqua inlogica pbetur quod multotiens contingit poterit tamē aliquā talis logica esse si des si alicui cōclusioni in logica assentiamur non propter rationem probabilem nec propter demonstrationem sed propter solam auctoritatem dicentis ut quicq^{ue} poterit esse in discipulo propter magistri auctoritatē et in hac conclusione etiam convenit scotus cum nominalibus.

Secunda conclusio logica tertio modo capta cap^{itur} collectiue pro collectio^{ne} omnium habituum propter assensum actualē conclusionum logicalium derelictorum et ita est multitudo plurium habentium ordinem ad aliquid precipuum et primum in illa scientia quod subiectum attributionis illius scientie nuncupatur subiectū inquam non in quo sed circa quod; nam intellectus est subiectū in quo cuius libet scientie quod postea disputabitur.

Ex istis sequuntur alij distinctio^{nes} in hac materia satis vulgate prima iste terminus logica capitur dupliciter vno modo collectiue alio modo non collectiue quod sit logica collectiue capiēdo et quid non collectiue patet ex conclusionibus.

Secunda duplex est logica que dam est actualis quod dicitur est habitualis actualis est ipse assensus habitualis est habit^{us} derelictus ex assensu.

Tertia distinctio actualis assensus cōclusionis logice potest esse in triplici differētia nam aliquis erit scientificus alter o^{mnis}

Scotus.
Galterius.
Burleus.

plu
plu
con
dic
all
con
pe
con
m
m
m

secundum finem

pinatiu et alter creditiu et ita triplex erit logica. logica que est scientia et logica que est fides et logica que est opinio et iste tres distinctioes d qualibet scientia mundi fieri possunt.

Sed ut ista clari pateant aliqua sunt alius repetenda scilicet q duplex est noticia scilicet complexa et in complexa duplex est iterum complexa scilicet ppositionalis et no propositionalis atqz iteru duplex est noticia complexa ppositionalis scilicet aprehehsua tatum et aprehehsua simul et addehsua sub aprehehsua tantum non in telligo vt gregorius arminensis non vltimatam precise s etiam intelligo vltimatam mentalem quas fo reaprehehsuas tantum aliqu experientia co probatur ponendo tres homines prim ignoret penitus latinum secundus sciat latinum nesciat tamen aliquam scientiam tertius vero vltra secundum sciat scientias proferatur tunc coram eis aliqua conclusio geometrica gratia exempli ista oes anguli contrasepositi sunt equales primus formauit non vltimatam tert minorum noticiam secundus vero preter non vltimatam formauit vltimatam mentalem aprehehsuam tantum tertius vero sciens geometriam preter has duas metales predictorum formabit tertiam que noticia iudicatiua dicitur et assensus vnde est vterius notandus quod assensus d aliqua ppositione vel d significato eiusdem dupliciter contingere potest vno modo propter solam extremorum noticiam et terminoz illius ppositionis et iste vocatur assensus ide ppositione per se nota vt est illud quodlibet ens est vel non est omne totum est maius sua parte alio modo potest haberi assensus al cuius ppositionis no propter solam terminorum noticiam s propter ali qd aliud et hoc potest esse tripliciter vel propter experientiam vel propter auctoritates vel propter rationes ille assensus habet propter experientiam qz mediante cognitione intuitiua intuemur rem taliter se habere sicut ppositio significat vel in vno singulari vel in pluribus vt istius omnis ignis est califaciuus omne reubarbarum est purgatiuum colere omnis repletio est mala pessima vero panis et isti tales assensus habentur plurimum in philosophia naturali medicina alio modo habetur assensus propter auctoritatem alicuius illud assentis et iste potest diuidi secundum quod

duplex e auctoritas diuina scilicet et humana et vterqz eorum vocatur fides vel credulitas et nullam continet in se euidenciam bene tamen firmitatem tertio potest esse assensus aliquis propter rationem et iste tripliciter variari potest secundus quod triplex est ratio scilicet ratio demonstratiua ratio probabilis et ratio falsigrapha prima ratio generat assensum scientificum qui vocatur scientia qui hoc modo diffinitur.

Scientia est assensus veri et necessarii firmus et euidentis causatus ex assensibus premissarum euidentium in discursu syllogistico.

Ponitur in hac diffinitione assensus loco generis qz noticia incomplexa et noticia complexa aprehehsua tantum no dicitur scientia.

Dicitur veri ad excludendum errorem et ignorantiam prave dispositionis.

Dicitur necessaria ad excludendum assensus ppositionu contingentiu que quauis sint euidentes aliqu summa euidentia no tamen assensus earum dicitur scientia vt assensus huius qua quis iudicat de semetipso ego sum firmus ad differentiam opinionis que bene potest esse de ppositione necessaria est tamen cum formidine et per consequens infirmus que sit illa formido an ipsemet assensus an passio consequens assensum in posterioibus est videndum.

Dicitur vterius euidentis ad excludendum fidem que licet possit esse assensus firmus veri et necessarii est tamen in euidentis qz non causatur ex ratione cogente ipsum intellectum ad assentiendum illi sed ex libertate voluntatis vnde fides ex sententia vgonis dicitur esse infra scientiam et supra opinionem prescipue habita ex reuelatione diuina cui assentiendo neminem falli est possibile.

Dicitur vterius causatus ex assensibus premissarum ad differentiam assensuum principiorum qz causatur ex noticiis extremorum vel ex intuitiua noticia ipsius rei. i. per experientiam.

Ex istis sequitur diffinitio ppositionis scibilis scilicet ppositio scibilis est ppositio necessaria dubitabilis apta nata

Gregorius.

Nata.

hic tangitur duplex modus dicendi nam aliquid dicitur q obiectum assensus e secundum modum obiecti et assensus in se est secundum modum ppositiois tunc est significatiuus

Ugo

fine

Primi articuli prime questionis.

fieri evidens, per premissas evidentes applicatas ad ipsam in discursu syllogistico.

Patet etiam ulterius quod in proposito non diffinitur scientia ipsius dei sed scientia creata et non omnis scientia creata quod non infusa sed acquisita.

Est tamen dubitatio tenendo quod angeli acquirant scientiam sine discursu et ceteri similiter beati an predicta diffinitio conveniat scientie illorum respondebis quod sic et quod in eis est discursus non temporis successione sed prioritate nature ut scotiste loquuntur nam de ratione discursus nihil aliud est nisi quod unum extremum illius id est premise prioritate nature et non temporis sit notius altero extremo discursus scilicet conclusionem et non prioritate temporis id est quod sciant hoc per hoc non tamen hoc post hoc.

Alia est ratio tropica seu probabilis et illa est generativa assensus opinativi hoc est opinionis que potest esse et veri et falsi necessarij et contingentijs et habet annexam formidinem ut predictum est alia est ratio falsi grapha seu sophistica que vel peccat in forma hoc est in conclusionem vel peccat in materia hoc est in assumptione falsi vel peccat in utroque et talis ratio vocatur fallacia quod est idoneitas decipiendi et ista ratio promatori parte est generativa erroris qui nihil aliud est quam assensus firmus false propositionis aliter esse quod est significativum quod ultimum non additur sine ratione propter assensus huius hec est falsa que se demonstrat cui in sic assentiendo homo non errat nec fallitur.

No tandem est preterea pro declaratione cuiusdam dicti Aristotelici dicentis in libris ethicorum quod quinque sunt habitus intellectuales quibus non contingit falso assentire quod duplex est habitus in intellectu scilicet infusus et acquisitus triplex potest esse acquisitus scilicet aliquis quo indifferenter possimus vel falso vel vero assentire et iste vocabitur opinio vel fides humana secundus est quo non contingit vero assentire sed semper falso et iste vocabitur error et ignorantia prave dispositionis seu positiva.

Animadvertas tamen quod in convenit successive mediate eodem habitu intellectus assentire vero et falso quibus scilicet habi

tus ille causatus est ex assensu propositionis contingentijs vertibilis de veritate in falsitate et contra ipso assentiente manente cum assensu quod additur propter has propositiones aliqua qualitas est aliquod iudicium est aliqua propositio materialis est et similes.

Tertius est habitus intellectus quo ex sententia Aristotelica non contingit falso assentire scilicet intellectus scientia prudentia et ars in quo notabis Aristotelem non cognovisse fidem divinam nam fides divina etiam acquisita est habitus intellectus productus propter assensum habituum propter divinam revelationem et illo mediate non contingit aliquem falso assentire.

Alterius etiam notabis quod ab aliquibus assignatur sufficienter illorum quinque habituum hoc modo nam talis habitus vel est de necessitate, scilicet de contingentijs si de necessitate vel est circa principia vel circa conclusiones vel circa utrumque si circa principia vocatur intellectus eodem nomine quo et potentia ipsa quod videtur quod ad illis principiis assentiendum potentia ipsa non multa requirat imo ex se sit promptissima ad illis assentiendum quod cognitio terminis immediate cognoscitur propter quod aliqui dixerunt ut Buridanus recitat quod ex actu assentiendi principis per se notis non causatur in anima habitus quia videtur quod non adveniat nova promptitudo propter quod affirmavit sanctus doctor dari quosdam habitus connaturales ipsi anime ad assentiendum primis principiis moralibus et intellectualibus scilicet illis donec malus est fugiendum quodlibet est vel non est et similes.

Si vero talis habitus sit circa conclusiones vocatur scientia que est habitus ex actuali scientia que diffinita est progenitus si vero sit simul circa principia et circa conclusiones vocatur sapientia que est habitus unus virtualiter continens duos praticos cum inclinatur ad assentiendum unico assensu illis quibus predicti divini inclinabant et hoc est secundum Scotum nam alij dicunt quod sapientia non est unicus habitus sed duo habitus pratici sed melior est sententia scoti.

Si tamen illi habitus sunt circa contingentijs stat dupliciter vel circa agibilia vel circa factibilia si circa agibilia vocatur pru

*sed dicitur quod sapientia actualis est assensus
premissarum et veritatis et veritatis / sed veritatis
propter premissas.*

Scotus.

Aristoteles.

Buridanus.

Sanctus
Thoms.

Aristoteles.

Scotus.

dēcia si vero sit circa factibilia vocatur ars agibilia enim dicuntur in proposito que cessant cessante operatione agentis et non trāseunt in materiam exteriorē ut sunt volitiones et intelecciones.

Factibilia vero dicuntur ea que non cessant cessante operatione sed in exteriorē materiam trāseunt de quibus sunt omnes artes mecanice que hoc dicarmino continentur lana nemus miles navigatio lex medicina his ars fabrilis connumeranda venit unde ars est recta ratio rerum a nobis factibilium, prudentia vero est recta ratio rerum a nobis agibilium: et sic est finis primi articuli questionis.

Secundus articulus.

prime quistionis.

Secundus articulus in quo ponenda sunt dubia et dissoluenda.

Primum dubium an aliquis habitus possit inclinare potentiam ad dissimiles actus et alterius speciei ab illis ex quibus genitus est.

Secundum dubium an ex unico actu producat habitus.

Tertium dubium quo modo habitus corrūpatur an scilicet per solam cessationem ab actu.

Quartum dubium an inclinatio habitus distingatur ab habitu.

Quintum dubium quomodo distingantur logica naturalis et logica artificialis et logica vsualis.

Sextum et vltimū aquo aliqua scientia dicatur vna et capiat vnitatem.

Ad primum dubium respondeatur q̄ quānis opinio iaz comunissima sit q̄ habitus solū inclinēt ad actus similes et eiusdē speciei cum illis ex quibus p̄ductus fuit nos tamē cū magistro nostro Bonfalo oīum bonarū litterarum signifero audacter asserimus q̄ aliquis habitus inclinare potest aliquū ad operationes diuerse speciei ab illis ex quibus genitus fuit non tamē negamus inclinationē ad actus eiusdem speciei secūda pars uota est ex comuni opinione prima tamē q̄ est cōtra comunē sententiā p̄batur quadruplici ratione.

Prima ratio habitus genitus ex notitia intuitiua inclināt ad cognitionē abstractiuā cum ille qui intuitus est rem ipsam promptius multoq̄ facilius abstractiuam eiusdem rei formare potest.

Dices forte ad hoc ex opinione dēbam quod notitia intuitiua non producit habitum et per consequens nichil concludit ratio respōtio hec refellitur et ratione et experientia q̄ tunc sequeretur q̄ esset aliquis actus et operatio alicuius potentie habituabilis. i. ipsius aie non tamē in ea produceret habitū q̄ s̄scondas quā nō sit maior ratio de vno quā de alio das probabilitatē negādi oēs habitus quod est tamē contra ipsum dēbam.

Tunc secundo experientia competentum est quod distinctius et clarius et facilius ille cognoscit rem aliquā qui eam pluries est intuitus quam ille qui semel nunc eam primo in tuetur quod facile p̄batur de visione picture alicuius variegatissime.

Secūda ratio ad principale propositum habitus noticie ap̄hēsiue tantū inclinat intellectum ad actus assentiendi nam expeditiū multo et magis facilius ille assentit alicui propōi qui eam multotiens ap̄hēndit q̄ ille qui nunc primo ap̄hēsiuā noticiā illi propōi cor̄spondentem format et hec ratio est satis pōderanda nisi diceret quod licet assensus sit operatio alterius speciei ab ap̄hēnsione pura hoc autē non est inquantū talis assensus est ap̄hēnsio sed hoc nihil est q̄ non solum inclināt ad assensum in quātū talis assensus est ap̄hēnsio sed etiam inquantū est ad hēsiō et iudiciū.

Tertia ratio habitus genitus ex actu assentiendi antecedenti inclināt ad actū assentiendi consequēti nam facilius multo et promptius ille adheret cōseqenti qui pluries addehit antecedēti q̄ ille qui nunc primo adheret antecedēti et tamē stat assensum antecedētis et assensum consequētis specificē distīngit quānis hoc nō sit semper necessarium qd̄ illud aliquū cōtingat patet clare si antecedēs sit negatiuum et consequens sit affirmatiuum vel si antecedens est vniuersale et consequēs particulare vel si assēs sit ypothetici et assēs sit categorici vel eōtra in pluribus alijs nisi aliq̄s teneret in p̄sentia opinione extra

Dēbam. unde ipse dicit q̄ notitia intuitiua p̄ abstrahit. et a prima p̄ducitne sed non ab in tu imo q̄ se dicit ad hoc nego q̄ in ratione q̄ in cum requirit p̄sens et habitus p̄dest. p̄ q̄ tenent et p̄. e q̄ obiectum autem in omni tu ip̄sa notitia dicitur q̄ obiectum p̄fectum q̄ habitus.

posset dicitur in inuione: q̄ ad nego q̄ magis habitus mouet p̄rior q̄ mouet iudicium sed ea iudicium in iudicium ca alio habitus

Ad q̄ hunc vnum notā h̄c p̄ dicitur

Bonfalus.

*affinitas p[ro]p[ri]a quodam m[od]o
 tres qualitates p[ro]ducit vna qualitas in se ip[s]a ut
 tria et illud q[uo]d contra eam dispositio est a se ip[s]o
 est pars istius habitus / et quod illi applicat est
 demere s. hoc et illa qua[m]vis sequuntur illud
 magis caliditate p[ro]p[ri]a a h[ab]itu et a h[ab]itu excellenti*

Secūd[us] articul[us] prime q[uest]ionis.

Nogarola.

neā eiusdam itali vocati de nogarola qui as-
 firmat omnes actus voluntatis inter se esse
 eiusdem speciei quorum quilibet est volitio
 et omnes esse eiusdē speciei quorum quilibet
 est nolitio distinguuntur tamen specificē vo-
 litio et nolitio ita etiam dicere t consequēter
 de actibus intellectus scilicet d[omi]ni assen[su] et dis-
 sensu cum videātur se habere eodem modo in
 intellectu sicut volitio et nolitio in volūate s[ed]
 hec responsio incidit in scyllaz cupiens vitare
 caribdim.

Quarta et vltima ratio videm[us]
 in actibus voluntatis q[uo]d habitus genitus ex
 amore alicuius rei in presentia q[uo]d amor com-
 placētia vocatur inclinatur ad amorē eiusdem
 rei in absentia qui amor desiderium nuncupa-
 tur et tamen illi amores sunt diuersi speciei
 quorum q[uo]d hoc ita contingat vnusquisq[ue] nisi
 sit penitus illuminis et ex oculatus experien-
 tia monstrante cognoscat.

Poterit dari responsio ad hanc
 rationem et simul ad oēs tres precedētes q[uo]d
 bene conceditur quod habit[us] aliqui inclinatur
 ad operationes alterius speciei semper tamē
 sunt operationes eiusdem potentie vnde q[uo]d
 dicitur q[uo]d habit[us] inclinatur ad similes actus ex
 quibus genitus est intelligitur q[uo]d inclinatur ad
 actus eiusdem potentie ex cuius actibus pro-
 ductus fuit.

Sed contra hoc replicatur naz
 habitus existens in intellectu productus ex a-
 ctibus agnoscendi illā rez inclinatur ad faci-
 et promptius amādum vel odiendū illam rez
 prompti[us] n. diligit q[uo]d pluries cognouit bonū
 quā ille qui semel similiter faci-
 odio habet malum ille qui pluries cognouit quam ille q[ui]
 semel idē similiter probari potest de sensu et
 intellectu promptius enis et facilius intelle-
 ctus intelligit obiectum quod pluries per sen-
 sum cognitum est quam illud q[uo]d semel.

Sed ad hoc dicere posses quod
 voluntas et intellectus et similiter sensus et
 intellectus sunt eadem potentia. i. eadem ani-
 ma rationalis sed tunc esset difficultas quid
 responderent thomiste tenendo potētias dis-
 tinguī inter se realiter et ab ip[s]a anima et simi-
 liter q[uo]d responderet dominus **Deham** po-
 nendo duas aīas in homine inter se realiter
 distinctas scilicet intellectuam et sensitiuas
 sed ista alioz sunt quam questio probemā

Deham.

*tunc dicitur demerere Deham q[uo]d p[ro]p[ri]a p[ro]
 ponitur falsū quod mediantē eoz
 habitus quo ex ordine aliqua rez ma-
 neam p[ro]p[ri]a ab intellectu sed
 mediantē vno alio habitū causato
 ab intellectu. quā admodum superius
 diximus q[uo]d alio habitus causato a
 notitia p[ro]p[ri]a qua ego maneo
 p[ro]p[ri]a ad assentiendū / et nō
 mediantē eoz habitū causato*

lis logicae patiatur et ideo alibi morosius dis-
 putanda reliquuntur et sic patet et responso ad
 primum dubium.

Ad secundū dubium responde-
 tur per distinctionem quandā **Egidij** roma-
 ni in suis quotlibet q[uo]d vel in potentia in qua
 habitus producendus est: est habitus opposi-
 tus vel non. si primum primus actus non pro-
 ducit habitum sed remittit habitum opposi-
 tum si vero detur secundū affirmandū est se-
 cundū illum q[uo]d primus actus aliquid produ-
 cit illud tamē est in esse remissio cum sit facile
 mobile a subiecto et per cōsequens illud non
 est dicendū habitus cum secūdū **Aristoteles**
 in predicamentis habitus sit difficulter mo-
 bilis a subiecto dicit tamē vltimus iste doctor
 q[uo]d illud quod primus actus p[ro]duxit p[ro]sequen-
 tes operationes perficitur et roboratur et i-
 deo iā vocatur habitus. Primum quod ab hac
 opinione asseritur secūdū nominales bene est
 concedendū q[uo]d operatio nō producit habitus
 q[uo]d inuenit contrarium habitū in subiecto ip[s]o
 sed remittit et destruit oppositū habitū Secū-
 dum q[uo]d dicit si intelligatur secundum mentes
 eiusdem nō est verū in via nominaliū nec scoti
 dicit enim primū actum producere totā essen-
 tiam habitus et sequentes operationes ni-
 hil denovo producere s[ed] bene perficitur quod
 productus est **Nominales** vero dicēt et **Scotus**
 q[uo]d quod prima operatio producit aliquid q[uo]d
 vocatur habitus remissus et secūda operatio
 producit aliquid etiam eiusdem rationis cum
 illo quod ante productū fuit et quibus duo-
 bus per vnitatē intensiois constituitur ha-
 bitus intensior quaz primus et sic fit p[ro]sequē-
 tes operationes ita quod operatio subsequens
 semper aliquid noui affert.

Egidius ro-
manus.

Aristoteles.

Nominales
Scotus.

Habriel.

Tertiu[m] vero quod iste doctor as-
 serit magis est q[uest]io de noīe et vocabulo quaz
 de re vt bñe tāgit **Habriel**. iij. sentētiaz dicit
 enī q[uo]d sup hoc nomē habit[us] cōnotetur q[uo]d sit q[ua]li-
 tas intēsa valde et difficulter mobilis a subie-
 cto affirmandū erit consequēter q[uo]d dum quali-
 tas producta ab operatione fuerit multum
 remissa non dicitur habitus quo vsq[ue] perue-
 niat ad certam intēsiōnē; gratia eri. vt quatu-
 or potest tamen affirmare aliquis q[uo]d illa con-
 notatio non conueniat huic termino habitus
 et tunc illa qualitas siue remissa siue intēsa
 dicitur habitus et huic videtur magis fauere

*ratio nominatiōis p[ro]p[ri]a q[uo]d capia-
 mus quatuor actus qui p[ro]ducunt qualita-
 tē in sensu vt quatuor. bene sequitur illi
 p[ro]ducunt illā qualitatē q[uo]d subduplex
 p[ro]ducit subduplex / tunc capiatu[m] illi
 duo actus p[ro]ducunt medietatem talis
 habitus et et facio idem argumētum vsq[ue]
 dum veniamus ad vnu actū / sed ista op[er]atio*

Obam.

Obam in quolibetis; et per hoc patet respō
sio ad secundum dubium.

Ad tertium dubium responde
tur per duas conclusiones. Prima omnes vi
na nimirum affirmant quod habitus corrup
pi potest per operationes contrarias repug
nantes illi et suis operationibus et similiter
q̄ possit corrumpi ad corruptionem sui sub
iecti si sit in s̄bō corruptibili ut in corpore vel
aia sensitiva hęc conclusio non indiget pro
batione.

Secunda cōclusio difficultas et
non mediocris est inter viros doctissimos an
habitus corrupi possit per solam cessationem
ab actu absq̄ aliquo cōtrario nam ex vna par
te Petrus alicensis in libris de anima affir
mat habitum corrupi posse per solam cessa
tionem ab operatione nam dicit q̄n̄ est aliqua
res que per aliquam aliam augetur et conser
uatur si illa secunda res conseruans remouea
tur tendet ad corruptionem prima res vel sta
tim vel suc cessue propter defectum conseruā
tis ut patet de luminoso et lumine de igne et
calore. Sed sic est quod habitus conseruatur p
actus ergo cessantibus illis tandem dimi
nuetur successue vsq̄ ad corruptionē. Huic etiā
opinionī videtur fauere experientia qua vide
mus aliquem qui erat promptissimus ad ali
quam operationem fieri inhabilem et pigeri
mum ad eandem propterea quia non exercua
it tales operationes.

Opinionī tamen contrarie faue
re videtur doctor sanctus et clarius illud asse
rit franciscus de mayrones in floribus suis et
veritatib⁹ supra augustinus dicit enim quod
quamuis aliquis cesset ab actu nisi faciat ope
rationes contrarias vel insurgant pāsiones
repugnantes nunquam habitus diminuetur
sed sepe manebit eque intēsus. ratio eius ad
hoc est ista: corrumpere est agere: omnis a
tio requirit causas ergo ad hoc quod aliquid
corrupatur requiritur aliqua causa q̄ corru
pat sed ista causa non erit cessatio ab operatio
ne q̄ illud nihil dicit positum sed aliquid ne
gatiuum: et meram negationem dabilis est er
go aliqua causa pōstiuā illius corruptionis
et illa causa vel erit operatio opposita vel pas
sio cōtraria insurgens contra inclinationem
habitus: et ista opinio respondet ad rationes
et experientia alterius dicendo q̄ bene sunt

ad istā rationē respondebit ali aremb⁹ q̄
corrumpere capim⁹ ibi de p̄ accidens
et non pōstiuē /

Ad istā rationē respondebit ali aremb⁹ q̄
corrumpere capim⁹ ibi de p̄ accidens
et non pōstiuē /

*Ad istā rationē respondebit ali aremb⁹ q̄
corrumpere capim⁹ ibi de p̄ accidens
et non pōstiuē /*

aliqua que requirunt conseruans actualiter
existeret: et illa talia desinunt esse propter de
fectum conseruantis ut patet de lumine: et lu
minoso sed tamen habitus non est huius con
ditionis in ordine ad actus nam videmus ha
bitum per aliquod tempus permanere absq̄
operatione ut patet in dormientibus et in nō
cogitantibus actualiter ergo habitus non re
quit actum tanquam conseruantē quod al
tera opinio assumebat.

Sed contra hanc opinionē frā
cisci de mayronis est argumentum satis mag
num quod ipse innuit contra se quia tunc se
queretur q̄ habitus in aia existentes qui nus
llum habent contrarium nō possent corrupi
ut patet de habitibus genitis anoticis ab
stractiuis in complexis quibus habitibus ni
hil contrariatur patet etiā hoc de habitibus
productis a complexis notitijs aprehensiuis
tantum quum in aia non sit cōtrarietas aliqua
realis nisi inter assensus vel propositionū cō
tradictoriarum vel contrariarum aut inter as
sensum et dissensum eiusdem propositionis:
in aprehensiuis autē notitijs nulla talis oppo
sitiō reperitur scilicet realis inuenitur tamen
oppositio logicalis que non impedit coexisten
tiam illarum noticiarum et habituum qui ex
eis derelinquunt. Potest enim quis simul ap
prehendere duas propositiones contradi
ctorias licet non possit simul eisdem assenti
re vel dissentire ad probationem huius nihil
aliud afferrī potest nisi experientia quotidiana
qua vnusquisq̄ cognoscit se aprehensionē
alicuius copulatiue ex cōtradictorijs compo
site in anima formare posse.

Qui predictam opinionem ve
let sustinere affirmaturus esset tanquam cō
sequens et corolarium id quod argumentū
concludit Sed tunc esset replica fortior q̄ se
queretur q̄ in anima nostra non caderet obli
uio cum habitus nunquam de perderentur
mediantibus quibus memoria fieri debet.

Ad hoc respondet ipse francis
cus in ardo quod in anima nostra vnica corpor
ri bene contingit obliuio hoc tamen non est
propter corruptionem habituum aprehensi
uorum in intellectu existentium sed propter
corruptionem specierum sensualium in spiri
tibus cerebri existentium que quotidie fluunt et
tesluunt propter subiecti mobilitatem.

rol
ales
tates
et
uis

Petrus de a
liaco.

Thomas
franciscus de
marones.

Secundus articulus.

ad philosophos dicitur
habitus est distinctus
ab actibus animae sicut dicitur
in 1° 2° q^o nō semp habet
mag

Sed contra hoc curreret obie-
ctio de anima separata et angelo in quibus vi-
detur quod non possit fieri obliuio propter cau-
sas predictas cum in eis nec habitus apprehensiui
corrumpanitur quia non habent contrarium nec
etiam habent species sensuales nam de intelle-
tualibus quo ad corruptionem idem dicen-
dum erit secundum istum doctorem quod de
habitibus intellectualibus;

Ad hanc obiectionem responde-
tur concedendo illatum tanquam consequens et
bene respondendo: et sic patet responsio ad
tertium dubium.

Deham:

Ad quartum dubium quod ponitur
ab Deham quolibet tertio: questione vigesi-
ma secunda respondetur per aliqua dicta.

Primum dictum diuersimode
loquendum est de inclinatione potentie et de
inclinatione habitus nam inclinatio poten-
tie sine qua per nullam potentiam esse potest
non distinguitur ab ipsa potentia inclinata sed
est eademmet potentia huic sententie con-
cordat Scotus sanctus vero doctor affir-
mat talem inclinationem fore accidens intrin-
sicabile fluens ab essentia ipsius rei et a prin-
cipij eius intrinsicis inseparabile et perdi-
uina potest quod accidens apud eum vocatur propria
passio de quo disputatio futura est in predica-
bilibus loquendo de quarto predicabili ista in-
clinatione potest vocari secundum omnes incli-
natio aptitudinalis et non est eadem cum in-
clinatione potentiali precipue in via Scoti
imo inclinatio potentialis est quid communius
et superius quicquid enim habet aptitudinem
ad aliquid habet potentiam ad illud non in-
telligendo actiue sed passive non tamen quic-
quid habet potentiam habet aptitudinem ad
illud et pro secunda parte est exemplum Scoti in
tercio sententiarum questione prima distinctio
ne prima scilicet quod humanitas cuiuscumque homi-
nis est impotentia ad hoc quod assumatur in uni-
tatem alicuius persone diuine non tamen est
in aptitudine ad illud sed exemplo familiarior
et clariori potest declarari illud quia scilicet a-
qua ipsa est potentia ad recipiendum calorem
non tamen est in aptitudine ad calorem quia
est contra suam inclinationem et naturalita-
tem que est habere frigiditatem.

Scotus:
sec^o Thomas

Scotus:

Secundum dictum dubium et

non mediocre est an inclinatio habitus distin-
gatur ab habitu: nam si non distinguitur se-
queretur quod habitus intellectiui inclinarent
etiam hominem dum dormit quod non vide-
tur dicendum si vero talis inclinatio distinga-
tur ab habitu inquiretur ulterius an esset eius
actus an aliquid aliud non secundum quia
non videtur quid sit illud ergo primum, quod
videtur falsum quia tunc sequeretur quod habitus
non inclinaret potentiam nisi quando habet ope-
rationem actualem et tunc illa inclinatio ma-
gis conueniret actui quam habitui.

Propter hoc distinguit dominus
Deham dicens quod inclinatio capitur duplici-
ter vno modo ut includat actiuitatem ita quod
inclinare sit agere et ita dices quod inclinatio ha-
bitus vel est ipse actus vel ipse habitus duobus ac-
tualiter ellicit actum et ita diceretur quod non
semper dum manet habitus in anima incli-
nat animam sed dum actualiter effectiue con-
currit ad operationem.

Deham:

Alio et secundo modo potest
capi inclinatio ut non includat actiuitatem
quomodo dicimus materiam primam que se-
cum philosophos nullius est actiuitatis re-
alis fore inclinam ad formam suscipiendam et
similiter dicimus intellectum: etiam dum non in-
telligit esse inclinatum ad intelligendum: et
ista potest vocari inclinatio passiva vel actiua
remota et hoc modo inclinatio habitus esset
idemmet habitus inherens potentie aptus
natus actiue concurrere cum potentia ad ac-
tus productionem: et hoc modo habitus dum
manet in anima semper inclinat eam.

Esset in presenti optima difficul-
tas que sit causa quare potentia existentibus
in ea pluribus diuersis habitibus equalis
intentionis magis vna vice mediante vno opere
tur quam mediante alio et precipue loquamur
de potentia naturali quemadmodum est in
intellectus et non de libera sicut est voluntas
sed solutio huius questionis ad libros de anima
pertinet ob idque in presentiarum reliquenda
et ista pro introductione materie habituum di-
xisse sat sit.

Quintum dubium inquit diffi-
cultatem comunissimam de diuisione logice in
naturalem artificialem et vniualem circa quam
dialectici veteres bonas horas pessime colloca-

ta ratio posset ea praeuoluntas: se-
cundo posset dici quod illud corrumpit
ex aliqua causa ex tertia causa
fortassis ex vna aliqua causa quem ad
modum si ego habeo decem species
intelligibiles diffinites species sunt
magis inclinatio potentiam ex aliqua
causa ex tertia: vel quod ego vidi aliquid
non minus simile facti in se et species
intelligibiles: vel ex audito /

Martinus
de magistris

bant de quibus poteris videre martinum de magistris prima questione predicabilium sed ne per functorie transeamus accipies tres diffinitiones sequentes.

Prima diffinitio logica naturalis est intellectus creatus aptus natus diuidere diffinire argumentari discurrere verum a falso discernere ignotum ex nota noticia deducere hoc modo rusticus quidam et muliercula potest habere logicam naturalem dictum fuit notanter intellectus quia bruta quamuis videantur sillogizare non sillogizant sed instinctu puro naturali omnia faciunt ut sanctus Thomas affirmat exempla sunt de cane leporario in sequente leporem in diuio posito non enim formant conceptus communes sed noticias solum singulares et discretas similiter non componunt nec diuidunt quia non videtur quomodo formetur sine cathegoreumata nec discurrunt quia non est probabile quod forment notam illationis bene tamen potest dici quod habent discursum naturalem et non logicum quia ex noticia unius rei in eis effectiue naturaliter noticia alia producit et non inferitur per illationem ut ovis inspecto lupo et speciebus sensatis ut Avicenna dicit elicit non sensatas id est cognoscit inimicitiam quod tamen multis non placet ut Hillerino Deham nam inimicitia non videtur esse cognoscibilis a sensu sed ab intellectu bene tamen posset cum sana intellectione Avicenna defendi scilicet quod ex accidentibus et configuratione lupi cognitis ab ipsa oue per sensum producit quedam noticia naturaliter inclinans appetitum ipsius ovis ad fugendum lupum veluti rem nocivam sed de istis alibi.

Secunda diffinitio logica artificialis est scientia procedens ex principiis logicis per discursum sillogisticum diuersas conclusiones logicas demonstratiue inferens et ista est scientia non conueniens homini a natura sed ab arte potest tamen dici naturalis si naturale opponatur violente miraculoso. scilicet causali et fortuito

Tercia diffinitio logica vsualis est habitus inclinans ex frequenti usu et exercitio ad diffinendum diuidendum argumentandum et similia et ista logica videtur in aliis scientiis et sic est responsio ad quintum dubium.

Ad sextum dubium respondet breuiflime quod scientia capit unitatem intrinsece si sit ha-

bitus unum a se ipsa quemadmodum omnes res mundi si vero sint multi habitus id est collectiviter capiatur non est unum ens intrinsece sed est multitudo habituum ut predictum fuit sed tamen extrinsece scientia totalis capit unitatem non a subiecto inherens cum in eodem intellectu sint plures scientie sed capit unitatem a subiecto attributionis de quo erit questio secunda et sic est finis secundi articuli.

Tercius articulus prime questionis.

Tercius articulus in quo ponende sunt conclusiones in quibus succincte collectiviter sententia amplectenda in tota questione continetur.

Prima conclusio dabilis est habitus distinctus a potentia habituabili specie essentiali ab actu ipso differens effectiue concurrens cum potentia eam facilitando ad actus productionem.

Secunda conclusio sicut plures sunt actuales assensus specificiter differentes diuersarum conclusionum logicalium ita similiter multi sunt habitus logicales ex talibus assensibus derelicti essentialiter specificiter imo quandoque generice differentes.

Tercia conclusio non omnis assensus conclusionis logice dicendus est scientificus immo aliquis est creditivus et aliquis est opinativus unde consequens est si logica collectiviter ut omnes habitus logicales includant capiatur quod non est dicenda unica scientia totalis eius includat habitus plures non scientificos.

Quarta conclusio capiendo collectiviter logicam ut precise includat habitus scientificos logica ipsa dicenda est unica scientia collectiviter capiendo plures habitus partiales continentes habentes inter se unitatem ordinis attributionis ratione primi subiecti in logica qualis unitas non reperitur inter habitus diuersarum scientiarum iste quattuor conclusiones sunt pro corpore questionis que sequuntur sunt elicite ex dubiorum solutionibus.

Quinta conclusio ita habitus inclinans ad similes actus ex quibus genitus est ut etiam quandoque inclinare possit ad dissimiles actus id est tam alterius speciei quam alterius potentie.

Sanctus Thomas

Avicenna

Deham

Secundus articul⁹ prime q̄stionis.

Sexta conclusio habitum non corrumpi per solam cessationem ab actu probabile est ex quo consequens est habitus genitos et noticiis apprehensivis tantum esse in corruptibiles naturaliter cum in puris apprehensivis non sit contrarietas realis ratione cuius habitus corruptio contingit.

Septima conclusio unicus actus non inveniēs impedimentum in potentia potens est habitum producere qui quidem habitus non est tota essentia habitus acquerendi cum nova operatio aliquid novi eiusdem rationis cum prehabito aferat ex quibus intertio fit secundum Scotum et nominales.

Octava conclusio licet inclinatio aptitudinalis et potentialis idēptificetur realiter et formaliter cum potentia inclinatio tamen habitus diversimode loquendo de inclinatione potest dici quod distinguatur ab habitu et propositum potest similiter dici quod idēptificetur cum eodem.

Nonā conclusio logica naturalis non est scientia sed ipsemet intellectus logica vero artificialis est unus vel multi habitus logicales de quibus secunda tertia quarta conclusio locute sunt; logica vero vsualis nō est de numero habituum addeffuorum sed est promptitudo ad argumentandum et diffiniendum et dividendum et ad verum a falso discernendum que logica vocatur modus sciēdi et nō scientia quo modo sciēdi veluti instrumento ceteras scientias nanscimmur.

Decima et vltima conclusio quāvis in brutis discursus naturalis reperitur quo vna noticia incōplexa ex alia naturali efficientia producit non tamen est discursus logicus quo vna noticia ex alia per notam consequentialem inferatur et ideo obrubrecere discendi sunt illi et penit⁹ ratione carere qui brutis ratiotinationem attribuunt.

Ad argumenta questionis respondetur brevissime.

Ad primum et secundum patet respōssio ex corpore questionis et ex secūda et tertia et quarta conclusione.

Ad tertium dices quod dialectica que est scientia est de contingētib⁹ prime intentionaliter capiēdo idēst de reb⁹ que possunt non esse est tamen cum hoc de necessariis

secunde intentionaliter capiēdo idēst de p^opositionibus necessariis cōclussis per sillogismū demonstrativum et ad id quod dicit⁹ quod de opinionum diversitate dicitur quod illud est v^obi non habetur dialectica que est sciētia sed opinio vel fides ad id quod etiaz tāgitur quod dialectica sit de entibus rationis videbitur in questione sequenti.

Ad quartum et vltimum argumentum patet respōssio ex cōclussione nona.

Notabis tamen ex sentētia petri tartareti duplicem esse modum sciēdi sci licet directivū et obiectivū obiectivū est ille modus sciēdi qui ab intellectu cognoscitur directivū qui dirigit intellectum duplex est iterū obiectivū quidam est qui est modus et mod⁹ cognoscēdi ignotū ali⁹ est conclusio cognita unde notabis q^o duplex est ignotū scilicet ignotum propositionale quod ipse cōplexum vocat et iste talis notificatur per modum sciēdi quod dicitur argumentatio aliud est ignotū incomplexum q^o stat dupliciter q^o vel est cognitū quo ad quiditatem et essentia³ et sic notificatur per modum sciēdi quū dicitur diffinitio; vel est ignotū quo ad multiplicatam et pluraritatē supposito^orum et istud notificatur per divisionem; modus tamen sciēdi directivus est logica vsualis de qua locuta est nona cōclusio et sic est finis prime questionis.

Secunda questio probe mialis

Subiectū

logicę sit ens rationis vel ens reale.

Arguitur primo q^o subiectus logices non sit ens rationis s³ ens reale nam logica determinat d^oentibus que sunt vere

res; ergo subiectū ei⁹ non erit ens rationis consequentia nota a^ois probatur q^o logica determinat de vocibus scripturis et conceptibus que oia sunt entia realia q^o vere et realiter existunt in rerum natura;

Secūdo arguitur q^o si subiectū logices est ens rationis. P. illud haberet aliq^o propriam passionem vel nō neutriū est dicendus

Petrus tartareus.

igitur intentum minor probatur quia si tale subiectum dicatur non habere propriam passionem sequeretur quod nichil possit demonstrari in logica et per consequens non est scientia quae demonstratio est quando aliqua propria passio subiecti demonstratur de tali subiecto per definitionem talis subiecti si forte dices dando secundum scilicet quod subiectum logice quantum sit ens rationis bene habet propriam passionem.

Argumentor sic omnis propria passio respectu subiecti habet minus de entitate quam subiectum scilicet forte per te est ens rationi quod nulla habet entitatem realem nec vere existit: ergo propria passio eius habebit minus de entitate quam ens rationis. et istud non videtur esse aliud quam non ens ergo propria passio entis rationis erit nihil et per consequens logica erit de nihilo quod nullus unquam concessit.

Tertio arguitur logica est de secundis intentionibus adiunctis primis ex sententia Avicennae in sua metaphysica: ergo logica determinat de primis intentionibus et per consequens erit scientia realis quae omnis scientia determinans de primis intentionibus est realis et ultra est realis ergo habet subiectum reale et non ens rationis.

Quarto arguitur Aristoteles affirmat in sua metaphysica quod logica et metaphysica circa idem versantur sed metaphysica determinat de entibus realsibus ergo et logica: ams non indiget probatione et consequentia est clara.

In oppositum arguitur per sententiam communem omnium logicorum et philosophorum affirmantium dialecticam non fore scientiam realem sed scientiam rationalem et per consequens subiectum eius non fore ens reale sed ens rationis.

Primus articulus.

Questio praesens similiter habebit tres articulos sicut praecedens: in primo ponentur opinionum varietates et primo declarabitur Scoti sententia quae stat in sequentibus dictis.

Primum dicitur ens prima divisione dividitur in ens reale et ens rationis: et illa divisio secundum eum est divisio analogi in sua analogata quae ens rationis non est ens

scilicet ens rationis unde ista consequentia non valet ens rationis est ens rationis ergo ens rationis est. Arguitur enim a dicto secundum quid ad dictum simpliciter secundo ens reale secundum Scotistas est quid commune ad decem predicamenta nihil enim ponitur in decem predicamentis assignatis ab Aristotele nisi quod sit ens reale et ideo solent vocari predicamenta primae intentionum.

Secundum dicitur ens rationis et relatio rationis convertuntur: quicquid est ens rationis est relatio rationis: et quicquid est relatio rationis est ens rationis et ideo videtur esse quod sit relatio rationis quae sic potest diffiniri succum est habitudo obiecti cognitivi ad se ipsum. id est ad aliud obiectum cognitum resultans ex fabricatione aliter potentis collationis seu comparative exemplum ut si aliquis intellectus creatus former conceptus ante christi tunc in antetempore qui non existit insurgit quedam relatio rationis resultans ex tali operatione intellectus mediante qua antetempus denominatur cognitus ita quod illa relatio habebit pro fundamento antetempus non in esse reali quod non existit sed antetempus in esse obiectivo in quantum cognoscibilis est et sicut fundamentum illius relationis non habet esse reale quod non est in rerum natura ita similiter talis relatio non dicitur esse in rerum natura sed erit obiective in intellectu sicut et suum fundamentum et ita dices quod ex qualibet noticia abstractiva resultat in obiecto cognito relatio rationis et quum in creaturae semper via relatio habet aliam sibi correspondentem: dicitur similiter in noticia ipsa abstractiva tanquam in fundamento insurgere aliam relationem rationis quae habet pro fundamento noticiam illam et pro termino obiectum in esse cognito.

Tertium dicitur est dubium in via Scoti an in noticia intuitiva relatio resultans in obiecto habet ita esse diminutus sicut relatio insurgens ex noticia abstractiva in obiecto cognito nam quantum secundum Scotum non potest haberi noticia intuitiva nisi de re presentialiter existente videtur quod relatio illa fundata in tali obiecto noticie intuitive similiter vere existat.

Ad hoc dicendum est quod talis relatio rationis resultans ex noticia intuitiva in obiecto cognito habet pro fundamento tale obiectum cognitum sub ratione in quantum

Secundus articulus secunde questionis:

est cognoscibile id est in quantum habet esse obiectivum et non reale.

¶ Quartum dictum duplex est actus intellectus similis et voluntatis scilicet actus comparativus et actus simplicis intelligentie et non comparativus per secundum intelligimus conceptio non simplicem non propositionalem et ex ista operatione intellectus resultat in obiecto relatio rationis que quidem relatio vocabitur secundum aliquos Scotistas prima intentio quavis orbiellus. bellus in sua logica affirmet quod ipsum obiectum cognitum in quo fundatur talis relatio est prima intentio et conceptus propter quem insurgit talis relatio vocatur res prime intentionis. Ex quo patet quod de re non existente potest haberi scientia realis quia de tali re ut cognita per notitiam abstractivam que quidem notitia abstractiva ab existentia rei et representat rem secundum suum esse essentialis in quantum talis res; non habet esse in rebus natura taliter quod dicatur existere benetamen dicit habere esse essentialis in intellectu

¶ Quintum dictum per operationem collativam intellectus. scilicet voluntatis resultat in obiecto cognito quod per talem actum comparatur aliqua relatio rationis presupponens primam relationem rationis ex actu simpliciter resultantem que nempe secunda relatio rationis si resultat ex comparatione facta per intellectum propter aliquam proprietatem logicam vel grammatice rethorice obiecto cognito convenienter dicitur secunda intentio unde omnis secunda intentio est relatio rationis non tamen omnis relatio rationis est secunda intentio quia non illa relatio rationis que resultat ex operatione non comparativa nec similis illa relatio rationis que resultat ex operatione collativa propter aliquam proprietatem nec logicam nec grammatice nec rethoricam sed. scilicet naturalis. scilicet moralis.

¶ Sextum dictum secundum probabiliores Scotistarum opinionem. prima intentio id est ipsum obiectum cognitum est fundamentum secunde intentionis quavis aliquando una secunda intentio possit esse fundamentum alterius secunde intentionis exemplum primum si quis intelligat naturam humanam comparativam in ordine ad plura individua quibus est communicabilis tunc ipsa natura humana dicenda est prima intentio ut est obiectum cognitum relatio vero resultans in ea ex tali comparatione ad singularia dicitur secunda intentio fundata in prima intentione que quidem secunda intentio vocabitur species et iste tertius species vo-

cabitur tertius secunde intentionis que erit tertius connotatus beneestrate importans duo unum denominato scilicet ipsam naturam humanam aliud propter se significatum quod erit relatio illa rationis que diximus secunda intentione ex actu comparativo resultat exemplum secundi si quis iterum illam se cum da intentione speciei per alium actum comparativum intellectus comparat ad aliquid aliud sub aliqua proprietate logica. scilicet grammatice. scilicet rethorice resultat alia secunda intentio fundata in illa secunda intentione et sic poteris procedere in infinitum.

¶ Septimum dictum sequitur ex predicamentis quod non omnes secunde intentiones sunt de consideratione logice cum aliquo consideretur grammatice et aliquo in rethorice et per hunc secunda intentio in tota sua communitate accepta non erit subiectum in logica quia dicit sibi una conditio subiecti attributionis aliam scientie scilicet quod non transcendat metas illius scientie.

¶ Sequitur similiter secundo quod logicus non debet determinare de primis intentionibus tanquam de principali intento sed de consideratione secundaria pro quantum ipse logicus attribuit secundas intentiones ipsis primis intentionibus tanquam fundamentis earum et illud est quod significabat Avicenna quando dixit quod logicus determinat secundis intentionibus adiunctis primis

¶ Octavum dictum ens rationis in via Scoti pluribus modis capitur ut ipsemet asserit in quarto sententiarum distinctione prima questione secunda in principio questionis et eadem distinctio ponitur ab Antonio fireto in suis formalitatibus.

¶ Primo modo capitur ens rationis in illo quod est subiective in ratione id est in ipso intellectu et hoc modo omnis species intelligibilis actus intelligendi et habitus de relictus ex eodem dici possunt etiam rationis et hoc modo ens rationis non distinguitur contra ens reale quia illa tria bene sunt entia realia cum sint de predicamento qualitatis et hoc modo omnis scientia mundi esset ens rationis et similiter aliqua esset scientia realis de terminis de ente rationis ut patet de scientia naturali que traditur in libris de anima.

¶ Secundo modo capitur ens rationis in illo quod est obiective in intellectu prius saltem natura actu intelligendi et hoc modo est ens reale ut habet esse cognitum ab intel-

Avicenna

Antonius
retus

etiam dicitur esse obiective in intellectu et per consequens ens rationis et ita isto modo capiendo ens ratio nis non distinguitur opposito modo contra ens reale posses similiter hoc modo dicere quod ois prima intentio est ens rationis.

Tertio et ultimo modo capitur ens rationis p illo quod superius declaratum est quod potest definiiri in toto rigore hoc modo ens rationis est habitudo obiecti cogniti ad se. l. ad aliud resultans ex operatione simplici vel collatiua potentie cognitive vel potentie cognitive presupponens istud ultimum additur propter operationem potentie appetitive vel volitive ex qua similiter in obiecto volito. l. cognito resultat relatio rationis.

Primum dictum dubitatio est et non mediocris an ex cognitione qua de ipse simplici noticia quilibet rem presentem preteritam futuram potest cognoscit resultet in obiecto cognito relatio rationis ad quod respondere debis probabiliter quod si relationes rationis sunt indeperdibiles sicut et ipsa divina cognitio est inescapabilis et ita etiam quilibet res possibilis ab eterno habet esse cognitum et suum esse essentie semper fuit obiective in intellectu divino unde si vellemus platonizare affirmarem nihil aliud esse intelligisse per ideas distinctas a singularibus et perpetuo manentes nisi essentias reorum que in esse obiectivo in divina cognitione semper fuerunt sunt et erunt scilicet de istis alibi latius est videndum.

Secundum dictum secundum Scotum et nicolaum de orbels eius sectatorum verissimum est affirmandum quod inter multas formas intentiones de quibus logicus tractat est unica veluti princeps et caput omnium ad quam ceterae se intentiones ordinant et hanc vocant sillicum unde sillicus in compositum est subiectum logicum secundum Scotum ita quod iste terminus se intentionis sillicus importabit duo unus per denominato et sic significabit omnem argumentationem sillicam siue mentalis siue vocalis siue scriptae importabit fore relationem rationis id est quandam formam intentionem in ipsa argumentatione sillica fundatam resultantem ex operatione intellectus collatiua comparationis premissas ad conclusionem scilicet tunc videtur esse obiectio quod dialectica non est scientia quod ad hoc quod sit scientia necesse est subiectum eius esse diffinibile quod dicitur si sic est quod forma intentio non est diffinibilis quod dicitur ut ergo si subiectum logicum erit aliqua forma intentio non erit scientia scilicet secunda intentio non sit diffinibilis quod dicitur probatur quod nichil non habens quod dicitur tate est diffinibile quod dicitur forma intentio est non habens quod dicitur ergo nulla forma intentio diffinibilis quod dicitur forma est inelarent maior nota minor

probat quod quod non habet esse essentie non habet quod dicitur cum essentia et quiditas id est sunt scilicet nulla forma intentio habet esse essentie ut primo dictum est quod alias esset ens reale igitur intentum.

Ad hanc obiectionem poteris respondere ex mente Scoti in quarto distinctione prima questione forma quod diffinitio capitur dupliciter scilicet proprie et improprie uno modo pro oratione explicante quiditatem et essentiam rei et hoc modo fatendum est nullam formam intentionem habere diffinitionem alio modo capitur diffinitio improprie pro oratione explicante esse quaecumque sit siue essentie siue obiectivum realis vel rationis et hanc diffinitionem dicitur sufficere ad scientiam quod alias logica non esset scientia quod multi concesserunt atamem ipse negat.

Et obiectio secunda argumentus secundum diffinitum in principio questionis an illa forma intentio que est subiectum in logica habeat proprias passiones ad quod respondebis ex sententia orbels in principio sue logice quod sic et ad argumentum quod fit comiter ois propria passio secundum similitudinem sententiam Scoti scilicet est relatio aptitudinalis ideptificata realiter cum suo subiecto et distincta ab eo de formaliter et in quantum distinguitur ab eo fundat in eodem et per se quodammodo habebit minus de ideptitate quas subiectum et per se ulterius dabitur quod habeat minus esse quas esse rationis et sicut peius nihil quam chimera.

Ad hoc respondet orbelus dicendo quod sicut in entibus realibus sunt diversi gradus entium quod non oia entia sunt equaliter perfecta ita similiter in entibus rationis suo modo erunt diversi gradus entium rationis et per consequens non mirum quod unum ens rationis fundetur in alio et ita consequenter esse affirmandum nisi dicatur nobis quod multum emungit expuit sanguinem quod in entibus rationis sunt generis et spes et individua suo modo scilicet tunc inquireret aliquis per medium ex parte cuius attendere illa excedentia in sua perfectione rationis in illis entibus rationis et similiter unde generis in illis entibus rationis contraheret ad spes an per aliquas formas essentielles rationis et ita daret novum predicamentum per entibus rationis et similiter ulterius peteret an in illis entibus rationis sicut in entibus realibus suo modo esset compositio et ex realitate generis rationis et ex realitate differentie rationis similiter an ibi esset hecetas i. differentia individualis contraens species ad individuum secundum mentem Scoti quod non esset mirum affirmare suo modo peteret similiter ulterius an esset distinctio inter unam relationem rationis et alias

Scotus.

Orbelus

ratio est quod de se demo strabile de scientia est habet pram passiones.

Orbelus.

Orbellus

Si duo sunt ista forma que per se prima passio de intentione rationis est caritas et cogitatio que per se intentionem volitive.

Secundus articulus secunde questionis.

quam distinctio sit relatio realls nō videt q̄ po
sit fundari in ente rōis s̄ ad hoc dices ibi nō eē
distinctio s̄ nō idēp̄tate q̄ nō sunt idē

Est tñ dubō quomodo talis rela
tio rōis sit cognoscibilis ad qd̄ q̄ntū ego colligere
possum r̄ndū ē p̄ seq̄ntes pp̄ōes in via scoti

Prima pp̄ō nulla relatio rōis si
ue sit h̄a intētio siue nō ē cognoscibilis intuitiue
et pb̄at duplici rōe p̄ma rō oīs notitia intuitiua
est rei p̄sentis vt p̄sens est mediāte qua forma
re possum? iudiciū de tristitia talis rei cognite
intuitiue sed talis relatio rōis nō est p̄sēs in re
rū natura nec h̄et existētia q̄ oīs talis p̄suppo
nat eētiaz seq̄ er go q̄ nō erit cognoscibilis in
tuitiue p̄ h̄a est nota minor est de mēte Scoti in
pluribus locis maior patet per p̄dicta.

Secūda ratio in oī noticia iuturi
na obiectū cognitū cōcurrit in genere cause effi
cienti ad ip̄az noticiāz s̄ sic est q̄ eē causam effi
cientem nō pōt conuenire nisi enti reali nā age
re p̄supponit eē ergo relatio rōis nō poterit eē
obiectū alicui? intuitiue noticiāz q̄ nō videt quo
modo possit cōcurrere effectiue cū nō sit igit in
tentum.

Secūda pp̄ō nulla relatio rōis ē
cognoscibilis noticia abstractiua absoluta pro
bat etiaz duplici rōe nā ex sententia aristotelica
in libris metaphisicis sicut res se h̄et ad eē ita se
h̄et ad cognosci s̄ relatio rationis nō h̄et eē ab
solutū ergo nō poterit cognosci cognitione ab
soluta minor patet iam ex dictis cū relatio ratio
nis nō h̄et aliud esse nisi obiectiū quo res co
gnita ad se. l. ad aliud referē ergo propositum.

Secūda ratio oīs noticia abstra
ctiua absoluta d̄bet p̄duci effectiue ab specie in
telligibili illi? rei quidē species intelligibilis
p̄ducta eē debet atali re cognita in p̄sentia. l. ab
specie fan astica illius rei sensuali in p̄sentia co
gnita istud p̄supponit tanq̄ notū alibi tamē p̄
bandū. s̄ in libris de aīa s̄ sic est q̄ relatio rōis
nō pōt p̄ducere speciem intelligibilem immediate nec
mediate p̄ducēdo speciem fantastica q̄ tale pro
ducere supponit eē ad min? essentie quamuis in
doctrina Scoti ista duo realr idēp̄ticeē distin
guat tñ formalr ad hūc s̄sum. s̄ quod in aliquo
res ip̄a pōt h̄ere suum esse essentie in quo nō ha
bebit suum esse existētie hoc est in intellectu me
diāte abstractiua cognitione q̄ quidē cognitio
pōt esse puram rei essentiaz representans p̄scin
dēdo ab existētia p̄pter qd̄ dicta est abstracti

ua q̄ abstrahit s̄ de diuersis modis abstractioni
vidēdū est in p̄dicamentis.

Tertia pp̄ō a sufficienti diuisione
colligit relationē rōis eē cognoscibilem p̄esse
mediāte cognitioē abstractiua cōparatiua idest
mediante quadā cognitioē qua extrema illi? res
lationis cognoscent cōparādo ea inter se sub ta
li cōditione se h̄entia vt in eis p̄pter operatio
nem intellect? talis relatio resulter et ita sicut
illa relatio nō h̄et eē nisi p̄pter extrema taliter
se h̄entia in ordine ad operationē intellect? ita
pariformiter talis relatio nō h̄et cognosci nisi
p̄pter extrema taliter inter se cōparatiue cogni
ta et per oīs sicut h̄et eē diuinitissimū ita h̄et
cognosci diuinitissimū.

In hac opinione solum remanet
vna difficultas. s̄ de continentia qua subiectus
scientiē continet h̄itates illi? scientiē de qua dis
putabitur in primo dubio secūdi articuli nūc re
citāda est opinio sancti Thome q̄ colligi potest
ex libro eiusdem de natura generis et ex comen
tariis in quartum et quintū metaphisicē ex o
pusculo de natura verbi intellectus et illa conti
nebit sequentibus conclusionibus.

Prima conclusio intellectus hu
manus informatus specie intelligibili impressa
in intellectu ex cognitione obiecti pōt exire in
actū cognoscēdi obiectū in absentia et ille act?
intelligendi est operatio et potētie et speciei ter
minata immediate ad obiectū intraneum quod
conceptus et verbum mentale vocatur per ip̄
sum actum intelligēdi immediate productū qd̄
quidem h̄bū vocat primus concept? rei. l. sima
uis primarius cōceptus quē h̄emus de re.

Secūda cōclusio altercatio est in
ter Thomistas que bene tamē se dari poterit:
affirmat. n. Paulus cocinas qd̄ ille primarius
conceptus in quantum p̄ illum res cognoscitur
dicit eē prima intentio Lipe? tamē thomistas
rū asserit qd̄ ipsa res vt cognita p̄ talē cōceptus
erit prima intētio et hoc dicit ne cōcedat primā
intentionem inquātū talem h̄ere eē reale et vere
existere s̄ videt mibi qd̄ primus voluit eē nomi
nalis secundus vero scotista.

Poteris tamē dicere quod iste ter
minus prima intētio est termin? secunde inten
tionis duo importans vnū de materiali alteruz
de formali secūdi primū importabit cōceptum
de materiali et rē de formali secūdi vero secū
dum importabit rē de materiali et cōceptum de

Scotus:

notia nō conuenit q̄
sequatur q̄ nō pōt
habere noticiāz ab
i. abstractiua q̄ se
dub.
Aristoteles:
habere eē in alio
vno relatiua
ē falsū ip̄. m.
essentiā h̄et a. n.
abstractiua p̄ce
s̄ ad hūc tenet
q̄ se p̄sentis e. d. g.
re p̄sentis p̄sentis
noticiāz fundamēta
nō pōt tñ e. d. g.

Sat? tom

Paulus cocinas.
Petri? nigri

est dubiū quid intelligatur secundus scotista de hōi. p̄ actū
intelligendi nō potest intelligere p̄sentis: quoniam operatio
et p̄sentis quā nō est notitia sed se p̄supponit ad
quos eadē obiectū h̄et sicut h̄et mētis cōceptū nō notitia
causata: pōt etiaz intelligi p̄ actū. in. notitia est
alio tunc conueniunt. h̄. et. SCO. conueniunt
mētis est obiectū ipsū cognoscit. et si hoc
intelligatur nō videt quid p̄sentis h̄et

formalis q̄ istaz sentētia sit d̄ior: si a me petatur affirmabo opinionē Pauli cocinatis qz est cōformis cōi diffinitioni: qua thomiste et albertiste de prima intētionē dare solēt. s. p̄ma intētio est p̄maris concept⁹ quē habemus de re.

Tertia cōclusio affirmādū est ex sentētia sancti doctoris in obiecto cognito p̄ talē p̄maris cōceptū insurgere relationē quādam rōis quā ipse ens rationis vocat et p̄ cōsequens in hoc nō est discordia thome et scoti sed consequenter affirmādū est id quod scotus diceret de relatione rationis resultate ex operatione simplici intellectus scilicet quod non existūt nec sunt entia realia et similia.

Quarta conclusio in tali p̄maris cōceptu si sit representatū alicui⁹ nature cōmūis vt ḡra exēpli hūane relucet oīa singularia illi⁹ nature cōis eā et eāq̄līter representat enim natura illa vt eāq̄līter p̄cipabilis a quolibet et ex p̄sentī vt eāq̄līter p̄dicabilis mediante tali cōceptu et p̄ cōsequens oīs cōcept⁹ p̄maris qui est prima intentio loquor de cōmūib⁹ intentionib⁹ rēp̄sentat naturā. l. specificā. l. genericā q̄ in re ipsa nō hēt eē nisi in suis inferiorib⁹ a p̄hensa tū ab intellectu p̄ cōceptū p̄maris p̄pter cōformitatē p̄ticipationis a suis inferiorib⁹ vocat̄ vnūersale p̄pter qd̄ necesse est intellectū formare cōceptū quendā qdam modo reflectū in oīe Paul⁹ cocinatis asserit reflectū verissimū mediāte quo intellect⁹ cōcipit p̄maris cōceptū iam dictum in quantū est representatū nature equaliter p̄cipabilis plurib⁹ et ita ille secūd⁹ cōcept⁹ vocat̄ secūda intentio vel res ipsa a p̄hensa p̄ talem cōceptū vt representabat̄ p̄ alii cōceptū eāq̄līter p̄cipabilis a suis inferiorib⁹ et hoc modo intelligenda est diffinitio cōmūis thomistarum et albertistaz secūda intentio est secūdaris conceptus quem habemus de re.

Quinta conclusio liquido cōstat ex p̄cedēti oēm secūda intentionē importare ordinem quendā oīs autem ordo dicit relationē et respectū inter aliqua oīs igitur secūda intentio dicit relationem inter aliqua.

Est vltērius aduertendū quod omnis ordo dicit p̄oritatem et posterioritatem p̄oritas vero et posterioritas dupliciter contingere possunt inter aliqua vel ex naturis

rerum absqz aliqua intellectus operatione. l. propter intellectus operationem.

Secunda igitur intentio secundum thomistas dicit ordinem aliquorum ex operatione intellectus insurgentem ille autem ordo nihil aliud est nisi relatio et ens rationis ab intellectu fabricatum de quo logica considerat. Et quoparet quod subiectum logicē ē ens rationis ab intellectu fabricatum/ipsis rebus attributum propter ordinem rationis

Sexta cōclusio notādū est secūdū thomistas qd̄ natura aliq̄ ḡra exēpli hūana oī operatione itellect⁹ seclusa nō hēt eē extra sua singlia et indiuidua et p̄ d̄ns nō ē dicēda sine itellect⁹ opatione spēs adueniēte tū opatione itellect⁹ varia p̄maris p̄supponēte fiet comparatio illi⁹ nature vt p̄ p̄maris cōceptū rēp̄sentate in ordie ad sua singlia in quantū est ab illis eāq̄līter p̄cipabilis et tūc ibi p̄oritas qdam et posterioritas insurgit in natura ipā et suis similib⁹ vt sunt ab itellectu p̄cepta et sic iste tr⁹ spēs iporabit duo qz ē qd̄ p̄cretū ipaz naturaz hūaz p̄ qua sup̄pōit et ordinē rōis seu relationē quo ad sua singlia referet̄ et illud ē p̄ncipale significatū istī⁹ trī spēs qz formale eius et de talib⁹ entib⁹ rōis fabricat⁹ ab itellectu consideratur⁹ est dialectic⁹ et pet̄ p̄ns ens rationis merito ponetur subiectū in logica.

Septima cōclusio solet aliquā diuinus Thomas in sua doctrina priuationes dicere entia rationis vt cecitate hoc tū nō est nisi proquāto priuationes priuat entia realia eorumqz carētia importat ab intellectu a p̄hensibile illud tamē ens rationis nō erit de cōsideratione dialectici qz nō est fabricatū ab intellectu operatione si volueris videre diuisionem entis rōis lōgissimā per lege tractatū de intentionib⁹ beruet et sic finit̄ opinio sancti Thomae media quodāmodo int̄ Scotū et nominalis hec oīa dicta sunt s̄m declarationē Pauli cocinatis modo restat sub breuib⁹ nominaliū opinionē p̄bebo clariorē cōpēdiōse colligere que vnica breuissia conclusione cōtinebit.

Iste termin⁹ argumentatio supponens materialiter p̄ se ipso alibi sumpto p̄sonaliter est subiectū in logica qz de ei⁹ p̄p̄tis passionib⁹ que sūt cōcludere affirmatiue. l. negatiue vnūersalif. l. particulariter directe vel indirecte et similib⁹ in logica determinatur

*de sandra thoma from
hoc dicitur in
e reate aliud
sic est q̄ entia p̄
sunt vnica q̄at
tamen afficiunt
sione
q̄at ad aduocandū
ing de manū s̄
ratio ratiōis e
vna p̄p̄a alia
de p̄p̄ia clā
imp̄p̄ia e id
Beruens
dionis re ludo
vng. raliis vt
p̄t̄ hōm̄ ad
Sen dependē
tuz ad deoz
est inter d̄o a
re atz distinct
p̄ raliis s̄ Cō
apti. s̄ q̄at
vib.
est dubiū in
tuz ea p̄p̄ia
p̄p̄ia p̄p̄ia
d̄o q̄ nō q̄ f̄
cer raliis. sed a
et Cōg hoc hōm̄*

to m

ius

2 nig

in
ad
in p̄
alt
- d̄

*Si hoc vnica tate intelligat falsa est
qz ipse s. th. dicit p̄ma ordm̄ in
tuz p̄p̄os diuinas non tamen p̄oriz
tate. nec ad huc originis vt. Scot⁹
ē imaginat⁹ s̄ s̄.*

Secundus articulus secunde questionis:

ex istis partibus integralibus scilicet tunc: oratione
proprie et de suis inferioribus scilicet sillogismo
demonstratio, sillogismo probabili sillogismo
sophistico in dictione et in mente exemplo quo
rum aliqua retorice accommodata accepit dia-
lectica ut persuadere pertingeret sic est finis pri-
mi articuli.

Secundus articululus.

Cum hunc consequenter in hoc secundo
articulo ponenda sunt dubia emergentia circa ea
que predicta sunt.

Cubium primum quomodo inte-
ligendum sit dicitur Scoti in prologo sententiarum
questione tertia quod subiectum scientie continet pri-
mo et virtualiter omnes veritates illius scientie cuius
est subiectum.

CSecundum dubium an inter opinio-
nem thome Scoti de ente rationis sit aliquadis-
cretio non tabilis.

CTertium dubium utrum loquendo per a-
nalogiam ad metaphisicam inveniri posset aliquid
subiectum logicę propter ea que vulgo comiter assi-
gnantur forte ineptissime.

CPro responsione ad primum est ad-
vertendum quod multiplex potest assignari modus con-
tinencie quo aliquid dicatur continere aliud.

CPrimum modus continencie potest vocari
continere entitative eo modo quo omne totum con-
tinet suas partes siue essentielles siue integrales
ex qua continencia acceptum est comode dictum de totum
est maius sua parte quod intelligendum est de maiori-
tate entitative quod est principium metaphisicam uniuers-
saliter huius contrahibile tamen per seos diuersarum scien-
tiarum ut si diceretur omnis numerus est maior unitate
omne continuum est maius sua parte integrali quorum
primum contineret ad arithmetica huius vero ad geo-
metriam.

CSecundus modus continendi est continencia
essentialis eo modo diffinitum continet suam dif-
finitionem quod dicitur essentialis. n. que in diffinito
confusa quodammodo per diffinitum distincte explica-
tur et ita in confusione diffinitum essentialiter continet
est diffinitio.

CTertius modus continencie est continencia
subiectiva eo modo quo dicere possumus
materiam primam continere formas quod est subiectum
apertum naturę et naturaliter inclinatum ad forme sus-
ceptionem.

CQuartus modus continencie est conti-
nere ideptice quod aliquid dicitur continere aliquid realiter
cum eo ideptificatum distinctum tamen ab eo formaliter
eo modo subiectum continet propriam passionem et anima
suas potencias et essentia diuina sua attributa

CQuintus modus continencie est con-
tinencia comitatis. l. comitabilitatis quo modo omne
superius continet suum inferius.

CSextus modus continencie est continencia
potentialis quo modo omne inferius potest continere
differentias per quas diuiditur et proprias
passiones suorum inferiorum.

CSeptimus modus continencie est conti-
nencia realis ut quod aliquid est de se acceptum for-
malis alterius quo modo spes continet diffinitas
constitutiua eius de speciei.

COctauus modus continencie est conti-
nencia localis quo modo locus dicitur continere loca
tamen quod diuiditur in continencia circumscriptiua et conti-
nencia diffinitiua huius quod aliquid dupliciter dicitur esse in
loco scilicet circumscriptiue et diffinitiue.

CNonus modus continencie poterit vo-
cari continencia fundamentalis nam in pluribus locis
affirmat Scotus quod fundamentum continet
relationem.

CDecimus modus erit continere emi-
nenter quo modo omnes species perfectiorum potest di-
ci continere species imperfectiorum hoc modo deus con-
tinet eminenter perfectionem omnium creaturarum et
possibilium.

CUndecimus modus continencie erit
continencia denominatiua quo modo concretum
dicitur continere abstractum.

CDuodecimus modus continencie est
continencia subalternationis quo modo scientia
subalternans dicitur continere subalternatas
ut arithmetica musica philosophia medicina

CDecimus tertius modus conti-
nencie est continencia virtualis que diuiditur in duas
in continencia virtuali in esse reali et in esse cog-
nito et ita erunt. xiiij. modi continencie quorum penul-
timus. s. continencia virtualis in esse reali est quod ali-
quod potest effectiue aliud producere in re natura
et hoc modo omnis causa continet suum effectum.

CUltimus modus qui est continencia
virtualis in esse cognitio quod aliquid potest effe-
ctiue concurrere ad alicuius cognitionem et de hac
ultima continencia intelligit dicitur Scotus quod di-

cit qd sibi alicuius scientie continet primo virtualiter
 virtutes necessarias illi? scilicet cui? est subie
 ctum in quo de notat primo ad denotandum quod
 sibi in continendo virtualiter a nullo alio dependet
 qd hoc modo ni fallor est intelligendum quod noticia
 propria absoluta quod dicitur a ipso subiecto si talem
 noticia sibi habeat continet virtualiter essentialiter
 conceptum diffinitionis subiecti ex quibus duobus
 conceptibus constituit aliquod principium in illa sci
 entia hoc est propositio quedam immediata ex sibi
 et sua diffinitione cui? assensus et cognitio con
 tinet virtualiter in esse cognito in conceptibus dif
 finiti et diffinitionis sibi habito conceptu diffi
 niti et habito conceptu diffinitionis facile est
 habere assensum talis propositio immediate et sibi
 conceptus subiecti virtualiter in esse cognito inclu
 dit sibi suam proprie passionis et ita ex conceptu p
 prio diffinitionis et conceptu sue proprie passio
 nis constituet alia propositio immediata cui? cogni
 tio virtualiter continua erit in predictis duobus conce
 ptibus?

Ex quibus duabus propositionibus
 immediatis inferri poterit syllogisticis prima
 conclusio demonstrabilis in tali scientia constituta
 ex sibi et propria passione subiecti cui? conclusio
 nis assensus virtualiter continet est in assensibus
 premissis ex quibus demonstrative deducit. Po
 teris oia ista predicare postea qd est aliqua sci
 entia de hoc in quantum habens est homo in illa sci
 entia diffinitio est al' rationale propria passio est
 risibile. Prima propositio immediata est om
 nis hoc est al' rationale; secunda omne animal ratio
 nale est risibile. Ex quibus demonstrative conclu
 dit prima conclusio in quarta figura que aliqui
 bus videt aptior ad demonstrandum quam prima et
 contineret ulterius conceptus subiecti potentialiter
 passionis suorum inferiorum et eorum differentias si
 habeant et hoc in esse cognito. i. potest effective con
 currere cognitio subiecti ad cognitionem illo
 rum et ita ex consequenti ad cognitionem omnium illarum
 conclusionum determinatarum in scientia cui? est sub
 iectum triplex manet difficultas secundum scotistas in

Prima quod videt quod illud non conve
 nit opinione Scoti.
 niar vlt' cuius sibi cuius scilicet scientie sit quod non sub
 iecto scientie realis cui tale subiectum sit aliquid ens
 rationis non poterit ex se mouere intellectum necess
 factiue concurrere ad cognitionem alicui? per con
 sequens non virtualiter continet virtutes illi? sci
 entie cui? est subiectum.

Secunda difficultas quod non vide
 tur convenire cuius subiecto scientie realis quod non sub
 iecto quod erit. l. gen? generalissimu. l. gen? sub
 alternu? quod tale subiectum non continet virtutes
 constitutas ex passionibus suorum inferiorum quod
 subiectum non continet illas virtualiter sibi potentialiter
 ut predictum est in modis continentis.

Tertia difficultas videtur
 opinio Scoti fundari in hoc quod cognitio sub
 iecti incomplexa virtualiter continet cognitionem
 passionis et diffinitionis quod non videt esse ver
 um nisi de absoluta quiditate subiecti cogni
 tione.

Pro isto autem statu difficile vi
 detur secundum doctrinam Scoti formare conceptum
 absolutum et quiditativum alicuius substantie et p
 rteris in scientia illa in qua subiectum importabit na
 turam aliquam specificam. l. genericam predicamenti
 substantie ut gratia exempli in scientia de hoc. l. de
 animali non videt quod cognitio subiecti includat
 virtualiter cognitionem sue diffinitionis nam illud esset
 minus si formare conceptus absolutus et quidita
 tivus de tali subiecto quod tamen secundum aliquos scotistas
 non habetur.

Ad primam difficultatem resp
 det Petrus tartaretus concedendo intentum et
 quod Scotus non intellexit universaliter sed
 opposit sentit nicolaus de orbellis in principio
 sue logice ubi asserit syllogismum esse subiectum in lo
 gica ut predicatum et dat rationem quod et virtualiter
 continet virtutes que in logica determinatur quod
 intelligendo suo modo non habet veritatem scilicet quod
 cognitio illa comparativa qua cognoscit illud ens
 rationis quod importat per syllogismum effectiue
 potest concurrere ad aliam noticia comparativa qua
 mediante cognoscet aliquid ens rationis quod est p
 propria passio syllogismi et ita continet sicut subiectum
 scientie rationalis cognoscit noticia comparati
 va ita improprie suo modo dicitur concurrere
 ad cognitionem alterius quod cognitio sua comparati
 va concurrat ad aliam cognitionem comparati
 vam qua aliquid ens rationis cognoscitur.

Ad secundam difficultatem res
 pondet idem Petrus tartaretus in prima qu
 stione sue philosophie concedendo intentum
 et quod dictum Scoti non intelligitur univer
 saliter nisi de subiecto scientie realis quod est
 species specialissima sed miror ego de tanto vi
 ro cur id quod Scotus asseruit universaliter vo

orditur propter
 longi distanda non
 potest habere magis
 nisi absolute

in multis pro
 rationibus non
 in virtutes

itaque dubium in prop
 est istud. quod videtur
 scilicet quod possunt
 virtutes in virtutes
 tamen sunt virtutes quod
 negat.

Petrus tar
 taretus;
 Debelus

Tartaretus
 sed quod dicitur scoti.
 in dicitur de subie
 ctis et dicitur quod non
 sunt sed species
 si prima.

*una sub hinc. Cui non fit maior et
maior de alia sequitur q. de quatuor
q. d. ostendit habere notitiam in tui
q. d. solum substantie p. ante
ratione p. hostie. Sed q. hoc sit falsus
obane sit. q. sit sequitur q. ego possit
de causare fudicium emidens ex notitia.
et tunc post consecrationem p. hostie
mediante fudicium non est
a substantie panis. sed q. d.
sunt ipse. sequela probat.
e consecratione p.
ego fudicium q. d.
panis q. d. ex p. ebat
ne sub stantia panis
post consecratio
p. hostie fudicium
non est substantie
is cum non ex p.
e. sed q. d. q. d. fudicium
q. d. si sit vng
q. d. non habet mentem
q. d. q. d. ibi ibi fudicium
entia sine substantie
in no. h. d. q. d. illud
est proprie ca. p. d.*

Secundus articul' secunde questionis.

luerit ipse timide particulariter defendere p. cipue cum predictus Nicolauis orbelus illud vniuersaliter defendat et ad argumentu qua dicitur qd si subiectus scientie fuerit gen' generalissimum vel gen' subalternum no continebit virtualiter sed potentialiter continebit

Ad hoc respondet Orbelus distinguendo quod duplex est continentia virtualis scilicet virtualis actualis et potentialis genus aliquod vt anima continebit virtualiter actualiter passiones sibi proprias et ita continebit virtualiter actualiter veritates necessarias de passionibus sibi propriis tale autem genus quod est subiectum continebit virtualiter potentialiter passiones suoz inferioroz et eode modo continebit veritates de illis passionibus et ita semper continebit virtualiter omnes veritates tam dse quam de suis inferioribus no tamen eodem modo virtualiter et nichil aliud concludebat argumentum nec est repugnancia in abiecto vt opinatur Tartaretus dicens continere virtualiter potentialiter cum no capiat ibi potentialiter vt genus continetie disparatum a continetia virtuali.

Petrus tartaretus.

Joannis canonicus.

Ad tertiā vero difficultatem respondet Johannes canonicus in principio libri phisicorum concedendo intentum scilicet qd pro itatu isto non possum' formare cōceptum absolutum quiditariū de aliqua substantia: nisi cōceptum transcendēte et ita opinio Scoti intelligeretur de scientia et cognitione que haberi potest de aliqua substantia absolute et quiditative cognita que est potissima cognitio que de tali re in particulari haberi poterit: nos tamen in hoc statu propter coniunctionem sensus et intellectus no possumus habere tam perfectas cognitiones et ita licet cognitio subiecti non contineat perfectissime veritates scientie cuius est subiectū qz no perfectissime cognoscit continebit tamē tales veritates eo modo quo cognoscitur.

Alii vero sunt scotiste affirmantes quod per denudationem phantasmatum a conditionibus materialitatis et proprietatibus indiuiduantibus potest intellectus abstractendo formare absolutam noticiā substantie et ita contra hos non haberet robur argumentum sed que istaz opinionū sit verior discutiedum est in libris de anima qz eius disputatio est aliena a proposito presenti et sic patet solu.

*salibz phantasmatibz
possum' formare no
a abstractis et se
p phantasmatia
relatiōis possibiles
comparatio naturae q
hinc maxie iustra
atqz Iuanj.*

tio ad primum dubiū principale.

Ad secundum dubium respondeatur quod Scotus et Thomas differunt primo in hoc qd diu' thomas ponit verbum me tale quod dicit conceptus productus per actus intelligendi et vocat conceptū et verbum me tale diuersis tamen rationibus.

Paulus cccinas.

Secundo differūt in positione prime et secunde intentionis si secundū Paulum vocatam illas voces conceptus rationales et non conceptus obiectuales si tamē illas intentiones voces cōcept' obiectuales cōueniunt in prima intentione differunt tamen in secunda et hec est potissima differentia.

Ad vltimū dubiū sit hec cōclusio responsalis loquēdo de logica per analogiā ad metaphisicā dicendū est qd sicut est aliq sciētia scilicet metaphisica determinans de ente in quātū ens de passionibus communissimis entis determinans que etiam de cuiuscūqz entis essentia in vlti ita similiter est aliqua sciētia scilicet logica de cōceptu in quantum conceptus et de passionibus cōceptū pro vt sunt cōcept' et de cōpositione et diuisione illoz conceptuum sicut metaphisica determinat de idētitate distinctione essentiaz de qua cōclusionē in predicamentis latissime disputabim' et sic est finis secundi articuli.

Tertius articulus.

In tertio articulo est vnica cōclusio responsalis qd quelz illaz triū opinio num bene intellecta est cosequē defensabili a suis sectatoribus hec non indiget probatione

Ad argumenta questionis patet solutio ex dictis in corpore questionis et sic est finis totius questionis.

Sequitur questio tertia.

Logica sit scientia practica an speculatiua. Arguitur primo qd sit p. ca omnis scientia determinans de aliquo agibili est p. ca logica est d aliquo agibili ergo

est p. ca d. ca ē nota maior suppoit minor probat

tur quod logica determinat de rationatione et argumentatione quid sunt agibilia nobis.

Secundo arguitur ex autoritate Aristotelis finis theoretic^{us} est veritas practice autem opus scilicet sic est quod finis logice est opus scilicet argumentari ergo erit practica.

Tertio arguitur omnis scientia directiva practice est practica logica est scientia directiva practice ergo logica est practica consequentia nota maior^{is} supponitur minor^{is} probatur quod logica dirigit operationes intellectus quarum aliqua potest esse practice quod patet quod omnis operatio imparata a voluntate est practice aliqua operatio intellectus est practice consequentia nota maior^{is} supponitur minor^{is} probatur per experientiam potest enim voluntas imperare intellectui ut concluditur aliqua conclusionem.

Quarto arguitur si logica non esset practica ideo esset quod finis eius esset scire scilicet finis eius non est scire ergo est practice consequentia et maior^{is} sunt note et minor^{is} probatur quod si logica non esset instrumentum ad ceteras scientias nanciscendas nullo modo cognitio eius requireretur imo veluti senticosa in utilis horrida et spernabilis floccipenderet ergo si non floccipenditur ideo est quod est utilis ad operationem ergo erit practica.

In oppositum arguitur omnis illa scientia cuius finis est veritas est speculativa logica est huiusmodi ergo est speculativa consequentia nota maior^{is} supponitur minor^{is} probatur ex comuni sententia qua asseritur inquisitiones veritatis esse propriam dialectice ipsa enim veluti indagatrix solertissima perlatissimos scientiarum campos canibus argumentationis et syllogizandi viueritatem sicuti lepore insequitur ergo cognitio eius potius dicenda est speculativa quam practica presens questio ut precedenti tres articulos continebit in primo igitur ponentur fundamenta et operationum varietates.

Primus articulus.

primo igitur Scotus veluti theologus si princeps in prologo sententiarum ponit definitionem practice que ab omnibus nominalibus argumentis impugnat definitione eius est hec.

Practice est actus alterius poten-

tie quam intellectus naturalis posterior intellectione naturus conformiter elici rationi recte ad hoc ut recta sit pro cuius declaratione ponuntur sequentia fundamenta.

Primum fundamentum duplex est potentia scilicet potentia passiva et potentia activa passiva dicitur quod potest recipere in se aliquid activa autem quod potest efficere ex quo potest deum non esse potentiam passivam cum nichil in se recipere possit potest secundo non esse inconueniens unam et eandem potentiam esse actiuam et passiuam respectu eiusdem diuersis tamen rationibus ut patet de aqua efficiendi frigiditatem in se met ipsa.

De potentia passiva non est in presenti de terminandum sed solum de activa et illa iterum diuiditur quedam est potentia activa animati alia in animati de secundo exemplum ut de potentia activa lapidis ad descendendum deorsum et ista non est ad propositum per potentiam actiuam animati in presenti intelligo nimis generaliter potentiam actiuam cuiuslibet rei habentis vitam eo modo quo deus et angelus viuere dicuntur.

Secundum fundamentum potentie actiue viuientis iterum diuiditur nam quedam est potentia nullo modo voluntati create saltem obtemperans ut scilicet potentia augmentatiua nutritiua et sic dereliquis operationibus vegetatiue potentie alia est potentia voluntati etiam create obtemperans ut est ipse intellectus et ipsa met voluntas et sensus et appetitus sensitius secundum aliquas corruptio per operationes quod sensus posito obiecto sine aliquo impedimento indebita approximatione necessario operabitur cum sit potentia naturalis.

Similiter appetitus sensitius in aliquibus suis operationibus non est obediens voluntati ut patet in concupiscentis carnalibus potentia tamen motiua ceterorum membrorum est potentia omnimodo obtemperans voluntati voluntas enim secundum Augustinum est regina et imperatrix in regno anime est tamen regina illaceca et ideo datus est sibi famulus eam dirigens si licet intellectus qui est potentia cognoscens voluntas vero in quantum voluntas non cognoscit et ideo operus est ut dirigatur ab intellectu cognoscente ut cecus dominus a puerulo ductore.

Augustinus

Primum articulus tertie questionis.

Tertium fundamentum duplex est actus voluntatis scilicet actus elicited et actus imperatus: actus elicited ille vocatur qui est nolle vel velle capiēdo nolle possitūe vt dicat actum et non p̄inationem puram volitionis.

Actus vero imperatus ille dicitur qui est operatio ipsius voluntatis vel alterius potentie a voluntate producta propter imperium rationale vel virtuale voluntatis quod hoc modo declaratur cognoscit intellectus esse bonū ire ad bellū ad defendendam ecclesiam xpi sponsam et illa cognitio intellectus vocatur dictamē: hoc dictamē existente in intellectu voluntas imperat potentie gressiue executionem illius dictaminis tunc illud imperium voluntatis quod est quoddam velle dicitur actus elicited voluntatis: actus vero imperatus est operatio potentie motiue scilicet adire bellum hoc est progressus ad bellum.

Ex istis patet non esse inconueniens eundem actum diuersis rationibus esse elicited et imperatum: vt si voluntas imperet sibi ipsi mediante quadam volitione quodam modo reflexa qua velit se velle dare elemosinam pauperi et de facto eliciat volitionem dādi elemosinam: hec secunda volitio est elicited et imperata vt patet per diffinitiones dadas.

Quartum fundamentum aliqui astrictius diffiniunt actum elicited dicentes: actus elicited est velle vel nolle ipsius voluntatis elicited a voluntate ipsa sine aliquo actu imperatiuo illius velle vel nolle: questio hec magis est de vocabulo quam de re: et ideo p̄termitenda.

Notabis tamen quod dictus fuit notauer in diffinitione actus imperati propter imperium formale vel virtuale voluntatis nam operatio potest esse imperata a voluntate dupliciter: vno modo formaliter quando scilicet est in eadem voluntate actus actualiter imperans talem operationem tunc vero aliqua operatio dicitur imperata virtualiter quando p̄cessit actus imperatiuus voluntatis: ex quo imperio secuta fuit operatio et manet ad huc talis operatio cessante imperio vt si voluntas imperaret potentie motiue eundem esse ad limina sancti Jacobi et poten-

tia motiua illud ere queretur cessaret tunc actus voluntatis imperatiuus nō cessante itineratione tunc talis itineratio esset imperata a voluntate virtualiter aliq̄ etiam addit̄ tertium imperium interpretatiuum vt si aliquis ex nimia consuetudine dandē elemosinam petenti pauperi tribuat pecuniā absq̄ aliquo actu voluntatis talis datio elemosine est imperata a voluntate non formaliter nec virtualiter sed interpretatiue.

Quintum fundamentum ex diffinitione Scoti sequitur tres esse conditiones requisitas s̄ eum ad hoc quod aliqua operatio dicitur praxis prima quod sit operatio alterius potentie quam intellectus: secundum eius nulla operatio in intellectu est praxis propria sine capiēdo s̄ bene large et sic est questio de vocabulo hec conditio probatur ab eo hoc modo ex sententia Aristotelis in tertio de anima intellectus sola extensione fit praxi s̄ in suis precise operationibus nō est extensio: quod extensio est extra se tēdere quod ratio in opinione nominalium nil penitus concludit et hec prima conclusio ab eis dem repellitur latissime potestis videre in *Deham* et *Gregorio* in prologo sententiarum.

Secunda conditio secundum Scotum est quod sit naturalis posterior intellectione quam ab omnibus admittit in hoc sensu quod nulla operatio que omnem intellectionem p̄cedit est dicenda praxis: quod ea causa dicitur praxis quod est apta nata dirigi ab intellectu et operatio omnem intellectionem p̄cedens nō est apta nata dirigi ab intellectu et hanc conditionem maxime debet advertere.

Tertia conditio secundum Scotum est quod talis operatio que est praxis sit recta id est quod sit apta nata vt sit conformis rationi: ni recte hoc est dictamini recto quod s̄m nominales rectitudo in voluntate vt in opere exteriori attenditur a recto dictamine rationis non quod sit necessarium tunc illud esse sed quod tunc sit talis operatio et talium conditionum quales recta ratio si adesset iudicaret talem operationem habituram quauis istud vltimum deberet esse obiectum actus voluntatis recte id est quod velit voluntas facere quod sic est a ratione dictatum et ideo dicit sic volo sic iubeo et cerera.

Sextum fundamentum consequē

Aristoteles

*Deham,
Gregorius*

ter ad opinionem Scoti affirmandum has cōsequen-
tias non valere ista operatio est in no-
stra potestate ergo est praxis patet de aliqua
operatione intellectus q̄ libere dependet ex be-
neplacito nostro sicut ista consequentia non va-
let hec operatio est directa et regulata ab alio
quo recto dictamine rationis ergo est praxis
patet similiter hoc de aliqua intellectus ope-
ratione habita propter rectum rationis iudi-
tium ut gratia exempli de meditatione aliqua
in lege xpi propter dictamen rationis illas di-
ctans et in negatione istarum consequentiarum
soluntur argumenta plurima nominaliam q̄
solum fundantur in talibus consequentiis.

Similiter poteris solvere pluri-
ma alia argumenta per hanc distinctionem
communissimam. scilicet praxis capitur tripliciter
communissime comunitet et stricte communissime ca-
pitur pro quacunque operatione quod videtur
significare etymologia greca praxis enim grece
idem est quod opus vel actio latine.

Secundo modo capitur praxis
pro operatione que est in libertate operan-
tis. Tertio modo capitur secundum scotistas
pro operatione que iam diffinita est.

Septimum fundamentum cō-
sequens est ad hanc opinionem ut nihil dicat
praxis nisi actus elicitus vel imperatus volū-
tatis non tamen convertitur quia aliquid est ac-
tus elicitus a voluntate vel imperatus a volū-
tate q̄ tamen non est praxis ut patet de aliqua
intellectus operatione notabis tamē quod in-
ter actum elicitum et imperatum actus elicitus
est primo praxis actus imperatus cōcomitatur
id est non est primo praxis sed per cōiunctionem
cum actu elicitu qui est proprie praxis.

Notabis preterea quod noti-
cia pratica denominat practica a praxi quas ap-
tata est precedere et regulare quod ab ip-
so Scoto hoc modo dicitur quod noticia practi-
ca dicitur ex duplici respectu aptitudinali ad
praxim. scilicet prioritatem naturalis et cōformitatis
vel ut rectius loquamur conformitatis. id est
quod omnis illa noticia complexa propositio-
nalis siue apprehensiva siue iudicativa quasuis
potius conveniat iudicio et assensui q̄ est apta
nata naturali prioritate precedere praxim et
simul apta nata est dirigere talem praxim vo-
canda est noticia practica illa regulatio stat in

conformitate talis operationis cum tali iudi-
cio pratico exempla istorum iudicium quo ali-
quis iudicat deum esse summa veneratione co-
lendum est iudicium practicum quilibet tamē
cultus et operatio mediante qua deus coletur
conformiter ad illud dictamē vocatur praxis
similiter poteris ponere exemplum in medici-
na assensus huius propositionis in medicami-
ne febris hemitriteg adhibēde sunt res calide
vocatur iudicium practicum et noticia practica quia
dirigit in praxim hoc est in operationem con-
formem illi dictamini omnis habitus genit-
er notitius practicus vocatur habitus practicus
omnis intellectus habens assensum practicum
vocatur intellectus practicus.

Octavum fundamentum specu-
latio est operatio intellectus complexa pro-
positioalis ad nihil aliud ex natura sua quā ad
contemplationem id est ad intellectionem or-
dinata ut assensus huius propositionis omnis
triangulus est habens tres angulos equales
duobus rectis unde speculatio et iudicium spe-
cularium idem sunt si proprie capiatur nisi di-
catur quod conveniat apprehensioni quantum est
improprie dictum.

Notabis tamē quod aliquis as-
sensus potest esse practicus speculativus simpli-
citer ut de hoc iudicio deus est summum bonum
est iudicium speculativum simpliciter potest tamē
dici practicum aliquo modo quia potest as-
sumi pro premissa ad cōcludendum aliquam cō-
clusionem practicam dicendo hoc modo omne
summum bonum est summa veneratione colē-
dus deus est summum bonum ergo deus est summa
veneratione colendus et in his succinte stat o-
pinio Scoti sic restat in dubiis movendis dis-
cutiētur.

Opinio nominalius fundatur in
auctoritate gravissimi cuiusdam doctoris q̄
in ethica Aristotelis comentaria quedā grece
edidit qui vocat eustratius et diffinit hoc mo-
do praxim.

Eustratius

Praxi est hominis secundum elec-
tionem operatio pro qua declaranda presupo-
nendus est discursus prudentialis qui inter in-
tellectum et voluntatem et potentias volunta-
ti obtemperantes contingit primo igitur inte-
llectus ostendit finem aliquem gratia exem-
pli ecclesie catholice deffensionem tunc secundo
voluntas post hanc ostensionem finis ab intel-

Secundus articulus secunde questionis.

lectu factam acceptat talem finem et illa vocatur acceptatio finis quae erit volitio et amor defensionis ecclesie catholice post hanc acceptationem sequitur tertio imperium voluntatis quo imperat ipsi intellectui ut inquirat media quibus melius fieri valeat ecclesie defensio et hoc vocatur imperium de mediis inquirendis post hoc imperium sequitur quarto in intellectu consilium de inquisitione mediolorum discurre enim intellectus discursu consiliatio per omnes modos et per omnia media quibus facilius et minori cum dampno et utilitate maiori ecclesie defensio fieri valeat et hoc vocatur consilium. Post hoc consilium sequitur quinto in eodem intellectu dictamen de inuentis mediis et assensus mentalis de medio meliori et utiliori reliquis mediis non tam utilioribus post tergatis quod erit in proposito invadere terras climaticorum eas que impugnant et sub iuga magnauimi ferrati mittere ne valeant colla venenifera ad huius caput ecclesie catholice attollere. Post hoc dictamen sequitur sexto in voluntate electio que est acceptatio medii dictati ab intellectu post hanc electionem sequitur septimo in eadem voluntate imperium mediante quo voluntas imperat potentiis inferioribus ut quam citissime accingantur ad dicti medii executionem quod in proposito erit iussio et preceptum regium quo precepit omnem exercitum hispaniarum adversus gallos congregari omneque eorum robur subire post hoc imperium sequitur octavo in potentiis inferioribus executio que est volitio efficax opere ipso demonstrata obediendi imperio regali quod in proposito est hispanorum omnium libentissima in bellum expeditio nativa generositate ac ingenita alacritate concita quibus ad hostium incursum preparatur post hanc executionem sequitur nono et ultimo finis optati consecutio que in presenti est triumphus de inimicis quem non sine auxilio diuino et optamus ardentissime et certissime speramus postquam iam semel nobis aris sit fortuna ex qua quidem victoria ecclesie defensio pendet.

Itaque sub breuius in discursu prudentiali occurrunt ista noue ostensio finis acceptatio eiusdem imperium de mediis inquirendis consilium de inquisitione mediolorum dictamen de mediis iam inuentis electio medio-

rum inuentorum impium de mediolorum executio imperii et tandem consecutio finis in principio ostensio.

Ex quibus sequuntur aliqua corollaria primum corollarium ex dictis clarissime constat quo modo intelligendum sit comunctum finis est primum in intentione vltimum vero in executione.

Secundo sequitur quod secundum Eustracium et nominales eius sequaces quoniam nulla operatio ante dictamen mediolorum inuentorum et eorum in voluntate electionem dicenda est praxis cum in definitione praxis dicatur quod sit hominis secundum electionem operatio id est quod operatio que dicenda est praxis debet esse conformis dictamini rationis de aliquo agibili et electioni voluntatis respectu eiusdem agibilis.

Corollarium tertium sequitur secundum hanc opinionem quod multe operationes intellectus possunt esse que dicantur praxes quia potest esse in intellectu dictamen de contemplatione circa aliquam conclusionem scilicet quod congruum sit et rationi consentaneum aliquam certam conclusionem contemplari quod dictamen acceptabitur a voluntate et per consequens operatio conformis tali dictamini et electioni voluntatis dicenda erit operatio praxis et talis operatio nihil aliud erit quam operatio intellectus mediante qua contemplabitur illam contemplationem et in hoc puncto est pene tota differentia Scoti et nominalium.

Quartum corollarium est pariformiter discrimen aliud inter has duas opiniones quod secundum Scotum omnis operatio que est praxis est recta operatio et actus bonus saltem moraliter quantum non sit bonum quod sit bonus merito in via tamen nominalium dicendum est quod duplex est praxis scilicet praxis vitiosa et praxis virtuosa sicut in bonis operibus datur dictamen rectum et electio recta ita similiter in prauis operibus poterit dari dictamen prauum et electio praua et per consequens praxis conformis illi dictamini et illi electioni erit praxis vitiosa et in his duobus punctis stat diuersitas precipua nominalium et Scoti sed sententia mea saluo meliori iudicio melior est sententia nominalium quam Scoti quam etiam Paulus

hocinas dicit esse de mente Sancti thome.

Secundus articulus.

Primum dubium an practicum et speculatiuum sint differentie essentialis noticie.

Secundum dubium an noticia practica vocetur practica a fine vel ab obiecto.

Tertium dubium an sit possibile eandem noticiam esse practicam et speculatiuam.

Quartum dubium que noticia sit perfectior an practica vel speculatiua.

Quintum dubium an omnis prudentia sit habitus practicus.

Sextum dubium quot sunt illa que practica vel speculatiua nuncupari possunt.

Septimum dubium: an artes practice sumant principia ex experientia.

Ad primum dubium respondendum erit secundum Scotum quod practicum et speculatiuum non sunt differentie essentialis noticie ex eo quia noticia dicitur practica ob duplicem respectum aptitudinalem ut predicimus respectus vero nunquam est dicitur de essentia alicuius rei.

Noticia vero speculatiua vocatur secundum eam speculatiua propter negationem duplicis predicti respectus: negatio vero in quantum negatio nunquam constituit differentiam essentialem alicuius igitur secundum hanc sententiam speculatiuum non erit differentia essentialis noticie sed practicus erit propria passio earum noticiarum que practice vocantur presupponens in his aliquid absolutum cui tanquam subiecto sit attribuendum.

Speculatiuum vero importabit negationem illius proprie passionis et ideo aliquo modo poterit vocari propria passio negatiua quia est aliquid non conueniens essentialiter tali noticie que speculatiua dicitur bene tamen intransmutabiliter et est negatio duplicis aptitudinis: et ideo vocanda erit propria passio negatiua.

Sed secundum nominales dicitur quod practicum et speculatiuum sunt duo predicata intransmutabiliter predicabilia de noticia aliqua est tamen dubitatio an pre-

dicitur essentialiter an accidentaliter nam si essentialiter predicatur dicentur differentie essentialis noticie et hoc videtur dicere dominus Gabriel in primo sententiarum sed modo iudicio non debent predicari essentialiter sed accidentaliter quia in connotatione illorum terminorum minorum includitur aliquid quod non est de intrinseca essentia talis noticie et ita dicendum est illa predicata esse proprias passiones quia propter consequens est opinionem Scoti et nominalium in hoc dubio esse conformes differente tamen in modo explicandi et in hoc stat responsio primi dubii.

Ad secundum dubium quod inquirunt difficultatem vulgarissimam inter Scotum et nominales an noticia practica et speculatiua distinguantur inter se ex parte finis an ex parte obiecti talis noticie: pro quo notabis distinctionem sequentem quod aliquas res inter se distingui ex parte aliquorum stat triplici modo intrinsece: alio modo effectiue alio modo arguitiue. Primo modo aliqua distinguuntur ex parte suarum differentiarum essentialium ut homo rationalitate a bruto distinguitur et hoc modo dicendum erit quod noticia practica et speculatiua se ipsis distinguuntur vel per suas differentias essentialis que tamen nobis ignote sunt sed possumus eas circumloqui per declarationes suarum propriarum passionum: et hoc modo distinctionis noticia practica et speculatiua nec distinguuntur a fine nec distinguuntur ab obiecto.

Secundo modo distinctionis aliqua distinguuntur effectiue a suis causis efficientibus et hoc modo affirmat Scotus noticiam practicam et speculatiuam distinguuntur de se inter se ab obiectis earundem quia obiectum est causa noticie.

Sed contra hoc arguunt nominales probans quod non vniuersaliter distinguatur noticia practica ab speculatiua ex parte obiectorum quia contingit aliquando duas noticias unam practicam et alteram speculatiuam circa idem obiectum versari ut assensus istarum duarum propositionum deus est summum bonum deus est summa veneratione colendus assensus enim prime est speculatiuus quia non dirigit nos in praxim assensus vero secunde est practicus qui dirigit in praxim et tamen isti duo assensus sic se habent quod ambobus

Gabriel

3 iusto obiecta sunt deus
obiecta longas: deus est su
tendit e deus et entis
actus istius deus e summi boni
leg et summi bonitas.

Secundus articulus secunde questionis:

ant tendere in deum veluti in obiectum igitur dictum Scoti non est verum.

Ad hoc respondent aliqui pro defensione Scoti quod assensus istius deus est summi boni quibus non immediatè dirigit in primum mediate tamen bene dirigit postquam potest esse similia ad concludendum aliquam conclusionem practicam ut superius prediximus et ita talis noticia aliquo modo est practica sed certe responsio secunda nihil valet quia tunc nulla esset noticia in tota sacra theologia que non esset dicenda practica quoniam talis mediate, i. immediate dirigit in praxim hoc est venerationem dei consequens tamen illud est contra mentem Scoti in prologo sententiarum qui affirmat theologiam partim fore practicam partim speculativam.

Et ideo nominales unanimiter asserunt non esse attendendam distinctionem noticiæ practicæ et speculativæ ex parte obiecti nisi fortasse ex parte obiecti complexi de quo non intelligebat Scotus per obiectum complexum intelligo propositionem cui per noticiam practicam vel speculativam assentimus.

Tertio modo accipiunt distinctionem a liquorum arguitur ex parte effectus vel finis et hoc modo dicendum est tamen Scoti quia secundum nominales quod distinctio noticiæ practicæ et speculativæ attendenda est ex parte finis quia si fine argumentamur aliquam noticiam esse practicam vel speculativam quia finis practice est opus speculativæ autem scire loquor: de fine ad quem noticia ipsa ex natura sua est ordinata: et non de fine ad quem ipse sciens ordinat talem noticiam et hec est responsio secundi dubii.

Ad tertium dubium respondet quod si noticia practica diffiniatur quod sit noticia que dirigit in praxim affirmandus est univèrsaliter nullam noticiam practicam fore speculativam quia alias duo contradictoria verificarentur de eodem et ad duo argumenta que fieri solent responderetur isto modo.

Primum argumentum sit aliqua copulativa cuius una pars sit ista omne totum est maius sua parte et secunda ista obediendum est parentibus tunc assensus illius copulativæ est noticia practica et speculativa quia non est maior ratio de una quam de alia.

Ad hoc respondetur quod illud

sensus est practicus secundum diffinitiones dadas et non speculativus quia falsum est dicere iste assensus non dirigit in praxim.

Secundum argumentum sunt Joannes et petrus filius eiusdem habeat pater hinc assensum Johannes pater petri est a petro fili ali amore diligendus habeat filius assensum si nominum cum eodem tunc arguitur sic istud duo assensus sunt synonymi ergo vel uterque erit practicus vel uterque erit speculativus quando non sit maior ratio de uno quam de alio quia sunt synonymi sed secundus eorum est practicus et primus est speculativus ergo uterque erit speculativus: quod secundus sit practicus nulli dubium quod primus vero sit speculativus probabitur quia non dirigit in praxim nam talis assensus est in intellectu patris prout non potest diligere se amore filiali quia non est filius sui ipsius.

Ad hoc respondebis breviter quod uterque illorum assensus est practicus et ad hoc quod aliquis assensus dicatur practicus sufficit quod ille vel aliquis synonymus cum eo dirigit in praxim illius subiecti vel alterius subiecti: unde si surdus aliquis haberet hunc assensum audiendum est verbum dei ille assensus esset practicus quoniam non dirigit in praxim eiusdem subiecti quia ille talis non potest audire verbum de i naturaliter saltem alio modo posset dari diffinitio noticiæ speculativæ scilicet per affirmationem secundam quam non inconveniret eandem noticiam in casu primi argumenti esse practicam et speculativam et diceret hoc modo noticia speculativa est que dirigit scientiam ad aliquod scire: sed in his diffinitionibus magis est questio de vocabulo quam de re.

Ad quartum dubium ponitur talis conclusio non univèrsaliter omnis scientia speculativa qualibet scientia practica est perfectior bene tamen si cetera sunt paria scientia speculativa que est propter se excedit scientiam practicam que est propter aliud hoc est propter opus.

Prima pars conclusionis patet quia ex sententia aristotelis in prologo libri de anima una scientia potest esse perfectior alia ex duplici causa primo quia tractat de nobiliori subiecto secundo quod procedit certiori modo patet igitur esse quod aliqua scientia practica de nobiliori subiecto determinet quas aliqua scientia

Deham
Gregorius
Buridans

ria speculatiua et per consequens in talica
su scientia practica excedet scientiam specu
latiuam.

Secunda pars conclusionis pa
ter nam si sint de subiecto equę perfecto et p
cedāt in equali certitudine honorabilior est il
la que est propter se quam illa que est propter
aliud unde vt dicit sanctus doctor sciēcia pra
tica est bona et vtilis speculatiua autē est bo
na honorabilis et ita scientie practicę tribue
tur laus speculatiue autē honor et hoc pro res
ponssione ad quartum dubium.

Pro respōsione ad quintū dubiū
est notandum quod habitus practici sunt in
duplici differentia quidam sunt habitus dic
tatiui quidam vero sunt ostensui habitus dic
tatiuus vocatur ille cuius actus enuntiat ali
quid esse determinate faciendum et aliquādo
dictat de tempore et loco et ceteris circumstan
tiis prudentialib⁹ vt habitus huius obediē
dum est prelati alius est habitus ostensiuus
et est ille cuius actus enunciat quo modo ali
quod opus exterius faciēdum sit vt habit⁹ hu
ius domus construenda est tecto parietibus
et fundamento. Primus habitus pertinet
ad moralem philosophiam et prudentiam.

Secūdus vero habitus pertinet ad artes me
canicas et quācumq; alia scientiaz practica
a philosophia morali.

Si voperat aliquis a me in quo
differunt prudentia et moralis philosophia;
respondeo quod in hoc quia prudentia dicit
vnum habitum vel plures habitus accep
tos per doctrinam circa agibilia; et sic patet
quod triplex est habitus practicus scilicet ha
bitus artis et habitus prudentie et habitus
philosophie morales primus vero est ostensiu
uus duo secundi dictatiui et sic ad quintum
dubium.

Ad sextum dubium respondebis
quod quinq; precipue sunt illa que practica
nuncupari solent scilicet noticia; habitus inte
lectus; obiectum; discursus; que sit noticia pra
tica dictum est habitus vero practicus est ille
qui est productiuus noticiae practicę intellect⁹
vero nuncupatur practicus a noticia practica
vel habitu practico in eo existenti; obiectum
vero nuncupatur practicum quando est obiec
tum adequatum assensus practici siue illud sit

conclusio secundum Deham siue complexus
significabile secundum Gregorium siue res ad
extra taliter se habens secundum verisimilio
rem opinionem buridani discursus vero voca
tur practicus a conclusione practica que in eo
infertur alia similiter quinq; sunt speculati
ua pariformiter nuncupari possunt. s. noticia
habitus intellectus obiectum discursus.

Notabis preterea non esse in con
ueniens eundem intellectum simul esse practi
cum et speculatum si duobus assensibus vel
habitibus quorum vnus est practicus; alter
vero speculatiuus sit informatus.

Pro responsione ad septimum
dubium est notandum quod secundum aristo
telem in primo libro metaphisice in scientiis
et in actib⁹ practicis iste est processus per sen
sum habentur sensationes intuitiue aliquorū
singularium similitum in aliquo effectu vel q̄li
tate ex illis autem sensationibus reliquitur
memoria que est noticia abstractiua illorum
singularium vel vnus singularis. ex multis
autem memoriis habetur experimentum qd
hoc modo potest diffiniri.

Experimentum tamen esse iudi
cium de qualitate vel virtute alicuius singula
ris non sensati productum in intellectu ex
multis memoriis cōsimilius singularium pri
sensatorum cum tali qualitate. vel virtute ex
multis autem eperimentis similibus acipitur
assensus firmus alicuius vniuersalis proposi
tionis que ponitur pro principio in aliqua sci
entia practica exempla poteris facilissime po
nere de reubarbaro vt sit talis virtutis quod
purget coleram; et castasistula quod sit soluti
ua ventris.

Tertius articulus.

Prima conclusio si opinio Scoti
de practi teneatur affirmandum est logicam es
se pure speculatiuam quia non dirigit aliquā
operationem que sit praxis quia solum diri
git operationes intellectus et nulla talis est pra
xis secundum eum.

Secunda conclusio secundus De
ham et nominales logica est ptim practica et
partim speculatiua; nan aliqua pars eius di
rigit in operationes que possunt esse praxes
vt pars illa que determinat de argumētatio

Aristotele.

Tertius articul⁹ tertie questionis:

ne quo modo constituenda sit et ex quibus artibus componenda: aliqua vero pars logice est de assensu conclusionum pure speculatiua

rum vt liber predicabilium et predicamentorum ad arguenda questionis patet ex dictis quod dicendum sit.

Et sic est finis huius tertie questionis et per consequens totius problemii quod vobis veluti precursorium ad logicam aristotelis daturum me promissi cum acriori diligentia aristotelice littere diuicias perlegite vt tandem ad optatum philosophie culmen peruenire valeamus quod nobis tempus optimum maximus celi: terreque regnator si preces addibeamus preces facile concedat vt possimus tandem letabundum canere illud matuani.

**Est honor in portum / cum pupis ab equore venit
Laudibus inceprum / continuatur opus.**

Ad librum

**Libri in vulgus / timeas nec verba popelli
pontificis sacri nomine tutus eris.**

Ad discipulos.

**Præmia (si vobis prosum) sat magna laboris
sunt mihi non aliis complacuisse volo.**

Ad inuidum.

**Rumpis inuidia / per me rumparis ni æuum
namque nocet vitæ non tamen ipse meæ.**

Magistri Bartoli castrensis ex insigni ciuitate

burgensi questiones in predicamenta aristotelis secundum opinionem Scoti Thome et Thomam

Prima questio.

Sciētiatraz

Arīstotelis sit de reb' an de signis res ipsas natulr. l. ad placitū sig nificantib'. Et arguitur q' sit de signis auctozitate boetii in prologo libri pdicamētoz

rū dicit in hoc igit' ope hec intētio ē d' p'mis rerū nomīnib' et de vocib' res significantib' disputare nō in eo q' s'm aliquā pprietatē figuraz qz formant' s'z in eo q' significantes sunt et paulo inferi' ita in q't. Sitqz in p'sens pdicamētoz intētio. q' sup' est d'prehēsa. i. de p'mis vocib' significantib' p'ma rez gēnra in eo q' significantes sūt disputare: et ita v' esse de intentione hui' viri q' est p'partheticoz latinoz facile pnceps: pdicamēta esse pncipalr de vocib' et p' p'ns de signis et non de rebus ipsis que non sunt signa

Ubiuē etiā sentētie p'cessus littere aristotelicę plersiqz astipulat. tū qz in hoc libro determinat de equoco vniuoco et denominatiuo q' sunt d'ie vocis significātis aut signi representant' et nō ipsaz rerū q' nō sunt signa tū etiāz secūdo qz hic definiunt plurima pdicant' vt in p'ma diuisione ante pdicamētalī d' eoz q' dicunt alia q'dē s'z cōplexionē dicunt alia s'o s'ie cōplexione et inferi' in diuisione pdicamētoz d' eoz q' s'm nullā cōplexionē dicunt singlin aut substantiā significat aut qntitatē etc. S'z significare nō ē p'p'riū ipaz rerū vt in p'posito cap' s'z signoz igit' intētiū pncipale q' pdicamēta sunt pncipalr de signis et nō de reb' nisi p' qnto p' signa significantur.

In opositū arguit' quod sit sciētiatraz hec de reb' pncipalr et de signis min' pncipalr p' qnto significāt res ipsas auctozitate aristotelis iij. methaphisicę. co. v. dicētis dialectica de oib' disputat oib' aut cōe ens est: hoc. n. dicit aristoteles cōparans dialecticā ipaz p'me philoso phicę in qntū ē de oib' entib' et p' p'ns nō erit d' signis pncipaliter imo de reb'.

Ubiuē similr sentētie cōcordat p'cessus aristotel' in hoc. l. in quoponit pprietates

et passiones ipaz rez vt s'bz qntitas et qlitatis

Pro hac pte est sentētia auicenne in prima pte sue logicę vbi dicit ad cōsiderationē dictionū duxit nos necessitas logicę tū vt logicę nō hēt occupari circa s'ba nisi qntū ad loquēdū et discernēdū s'uz a falso: si. n. eēt pole solo is intellectu dicere nō indigerem' verbis.

Sialiquis diceret qd ex hac auctoritate auic. solū cōcludf logicā nō eē de vocibus s'z nō cōcludf qd nō sit de signis mētalibus naturaliter significantibus. Contra ergo saltem hēt q' Auic. et Boe. nō sunt p'cordes assignādo materiā circa quam logica s'iet.

Questio hec cōtinebit tres articulos in. j. ponent' opinionū varietates cū eoz d'ez declarationib'. in. ij. mouebunt' dubia q' circa p'dicta emergere possunt. iij. ponent' p'cedes p' tētia p'habiliōri in r'ōne q'stionis cū obiectionū opositaz solone et idē fiet in ceteris q'stionibus.

Questio hec mōta ē tum vt inq'rat subū libri pdicamētoz: tū. ij. p'p' opinionū varietates q' in ea repiunt. tū tertio qz ex s'ētētia beati augustini i pncipio primi libri d' doctrina xpī ana ois doctrina. l. rez ē. l. signoz ob idqz sciētiā ē de quo illoz sciētiā hec pdicamētoz determinet in quo sunt due opinionēs. Prima ē doctoris subtilis et s'cti thome: s'ca ē guill. Thomam et nominalium.

Dicit. n. d. subtilis i r'ōne ad p'mā q'stionē in pdicamēti: iste liber nō ē de decē vocib' vt d' primo s'bd nec aliq' pars logicę ē de vocer: qz oēs passiones sillogisimi et omnes ptes eoz possunt sibi inesse s'm eē qd h'z in mēte etiā s'z nō pferant': vt inductiue p'z s'z ē de aliquo p'ioze qd respectu vocis significatiue tū h'z r'ōnē signi ficati dicit similr idē scōr' in r'ōne secūde q'stionis in pdicamētis. Pdicamēta dupl' p'nt' p' siderari: vno mōdū qntū sunt entia realia: alio mōdū in qntū p'siderant' a r'ōne siue in quāntū aliqua pprietas ab intellectu causata eis attribuit' primo mōdū de eis p'siderat methaphisica subūm. n. ei' ē ens in qntū ens. secūdo mōdū hic de eis p'siderat' oñdunt. n. de eis passiones sibi puenientes in qntū sunt generalissima vt de subā vniuoco p'edicari et nō esse in subō et s'lr de aliis g'neribus determinat' s'm talē rōez qz in qntū s'z talia in s'z

Auicenna

Augustinus

Scotus

Boetius.

Aristotele.

Aristoteles

Aristoteles

Prim^o articulo prime questionis.

as spes diuidunt et ille ulterius in alias et pot
ponit exempli de aliis proprietatibus et passionibus
no de aliis aliis q istis generalissimis insunt in
quatu sunt etia realia hic determinet: hoc non
est principalr ad ppositu: s; ad maiorem manifes
tationem istoz quatu ad pdicata intentionalia:

C Si poterit obicere aliquis qz ista
decem non sunt vnu subu vni^o scientie realis idest
metaphysice nisi in quantum est in istis vnu pri
miu ad quod oia alia attribuuntur: vt hetur qto
metaphysice: s; in quatu a rone considerantur
nullu est aliquod vnu ad qd attribuunt igit no
sunt hec decem pdicameta diceda vnu subiectu

C Ad hoc dices ex mente scotistaruz
quauis decem pdicameta vniuocent in quantum
sunt entia realia in conceptu formali et obiecti
uo entis in pposito tñ opz inuenire aliqd inten
tionale in quo decem pdicameta vniuocentur et
qd attribuunt illis decem pdicamentis et illud inte
tionale est id cui adqte et pmo ouenit ista pas
sio ordinabile et in quo decem pdicameta inppo
sito vniuocant.

C Si petas qd sit illud intentionale
coe. Rñdeo quod illud no hz nome incoplexū
impositū: pot tñ circuloqui et suppleri p istud
coplexū vte ordinabile in genere ita q illud no
sit subu: s; circuloquiue: p illud itelligam^o subu
cui subo ordinabilitas adequate et p se conuenit

C Et ita breuiter dicendum est fm
hanc opinionem: q scientia tradita ab Aristotile
in libris pdicamentoz est de his intentionib^o at
tributis ipis reb^o et d reb^o fm qd in eis fundan
tur secunde intentiones. vt intētio generis gñera
lissimi intentio speciei.

C Ex quo p3 qd pdicamentū non ē so
la vna realitas: s; plūm et sic de aliis: realitatu
habitudō: qz vna includitur in cōceptu quidi
tariuo alteri^o p^otrahibiliū p dñas formales vsq
qz ad realitatē p^ohibilē p dñas materiales vte
ri^o iā incōtrahibiles: quas hecitates vel dñas
idiuiduales vocam^o: et ita in pdicamentis cui^o s;
entitatis finitę ppositio metaphysica p reali
tates in ea inclusas explicatur.

C Dicitur sciētia hec decem pdicamen
tis nō ex eo q illa decem sunt subiectū hui^o scien
tie: s; qz decem sunt illa qb^o attribuunt subu huius:
scientię: qd est vniuersale ordinabile in genereā
fm sub et sup oia ista debēt applicari ad vulga
rā opinionē scotistaruz qd logi ca ē de his intētio
nib^o q sunt relatiōes qdā rōis in ipis p^omis intē

tionib^o fundate et aliqñ in ipis his resultates
ex op at iōe collatiua intellect^o sub aliqua ppri
tate rationali.

C Simile huic sententie quodam mō
dicēdū ē ex opinione diui thomę affirmat. n. ipe
iij. metaphysice lectiōe q^ota ens ē duplex. s. ens
rōis et ens nature: ens aut rōis dñ ppie de illis
intētionib^o qz rō adinuenit in reb^o cōsideratis
sicut intētio gñris spēi et similiū: qdē nō inue
niūt in rez natura: fm cōsiderationē rōis cōse
quūt: et hui^o mōi. s. ens rōis ē ppie subu logicę
hui^o mōi aut intētionē intelligibiles entib^o na
ture eqpāt: eo q oia etia nātē sub cōsideratiōe
rōis cadūt: et ideo subu logicę ad oia se extēdit
de quibus ens nature pdicatur.

C Er^o qbus viderur habere sanct^o to
mas q logic^o cōsiderat d^o reb^o realib^o cā ipe vo
cat entia uatē: p vt sūt in eis ex cōsideratiōe. ite
llect^o aliq^o etia rōis: et ita applicādo ad ppūz dñ
cef de decem pditamentis.

C Et ideo p maiori intelligentia no
tabis q s; tomistas nihil aliō ē pdicamentū q
ordo rōis p^oritatis vel posterioritatis naturalis
intelligibilitatis rez pñis ap^ohēsiōne formalis
cōformitatis vel diuersitatē earundē.

C Hā secundū thomistas pdicatum
nihil aliō ē qz ordo rōis p^osequens rē fm qd ē obi
iectiue in intellectu: vbi dicit qz nō ē ordo erit prio
ritas et posterioritas: talr tñ qz aliō in illo ordi
ne hz solū rōez p^oritatis et nō posterioritatē vt
gen^o gñralissimū et oposito mō de spē specialissi
ma int^o media nō hēt vtrūqz respectū et ad d^o
te q pdicta p^oritas ē nātis intelligētie s; qd
illud a quo nō ouertit pñā subsistendi vt dñ in
pospdicamentis vocatur prius et ita q ē gene
ralius pdicatur.

C Notabis preterea qd vt ego po
sum colligere ex quodam dicto thomę in libro
de natura generis ubi dicit qd animal propter vi
niformitatem quā ei tribuit intellectus respec
tu inferiorum est vniuersale in pdicta diffini
tione pdicamentip formalē cōformitatē rerū
intelligitur id quod comuniter dici solet in ali
quā conuenientia quod eis comunicatur essen
tialit^o ita quod si res aliquas considerentur vt
res dño diuersenullam conformitatē hēntes in
aliquo: tertio tunc ponūtur sub diuersis gene
ribus gñralissimis. Si vero considerent vt res
minore dñ^o ormitatē habētes qz v3 illa diffor
mitas stat cū aliqua conformitate qñ Cv ita

Santus
mas.
ina q serm
isti duo dō
mz differ
nis hor q
mī apat
mz dōm
tra nō

vnde dicit
matis
mca an
fira: ab
vniuersalis
e qua m
vniuersalis
non pnt
mōdo
pnt mō
mōdo
Sop m
vniuersalis
mōdo
et hōm
Sō dōcāp
Sō dōcāp
dōcāp
dōcāp
Sō dōcāp
Sō dōcāp

Santus
mas.
Signala
idm

ordinē et p habitū
nez idem in telha
nota tñ q dicit
scoti duo ordines in
qz ad realitatē p^ohibilē p dñas formales vsq
qz ad realitatē p^ohibilē p dñas materiales vte
ri^o iā incōtrahibiles: quas hecitates vel dñas
idiuiduales vocam^o: et ita in pdicamentis cui^o s;
entitatis finitę ppositio metaphysica p reali
tates in ea inclusas explicatur.

dicam est minima: tunc ordinabitur sub genere generalissimo. Differet tamen omnia latissimis illius coordinationis ut gratia exempli: substantia corporea et incorporea: si non habeant adhuc minus difformitatem tunc dicentur differre differentis non ita latis quod convenient in aliquo genere subalterno et ita discedendo quousque sit difformitas minima et ita convenientur genere infimo et differentia arctissima et specialissima omnia in predicando: et ita venies ad maximam et summam difformitatem possibilem in creaturis ubi nulla erit difformitas formalis saltem et ista locatur sub specie specialissima: in quibus sola est difformitas materialis ad modum loquendi sancti thome de quo latius inferius poteris tamen vocare hanc difformitatem materiale in comunicabilitatem logicam etiam in esse obiectivo ad bonum sensum.

Animadvertes pereterea quod secundum paulum cocinat huiusmodi doctorum non floccipendendum. I. v. metaphisice. q. xiiij: quod predicamentum tripliciter accipitur primo modo pro ipsa intentione que dicitur predicamentaliter. secundo pro rebus in quibus fundatur huiusmodi intentione: tertio pro huiusmodi rebus ut stat sub intentione predicamentali: posset hic non incongrue addi quarta acceptio scilicet pro conceptu quo mediante intellectus predicant intentionem (per quam nihil aliud intelligo nisi ordinem iam dictum que est relatio rationis) rebus ipsis attribuit. Primo modo est ens rationis quod relatio rationis inter genera et species: secundo modo est ens reale: tertio modo dicitur aggregatum ex ente reali et ente rationis et ita iste transitus predicamentum erit transitus secunde intentionis coceret duo cocerens: principium tamen significans respectus rationis: supponens tamen pro rebus ipsis ut stans sub predicto ordine ad modum quo denominativus pro alio supponunt et aliud significat: ut li albi significat albedinem et supponit pro re alba.

Et ita tandem si petas a me quod erit subiectum scientie tractare in libris predicamentorum secundum thomistas.

Respondedo distinguendo quod duplex est subiectum in scientia: ut doctor. Secunda secunde que prima articulo secundo dicitur unum est obiectum materiale aliud est obiectum formale.

Obiectum siue subiectum materiale sunt ipse res in scientia considerat: et sic erunt in proposito decem prima genera rez. scilicet substantia quantitas: qualitas etc. ut patere poterit

processu Aristotelis. Ratio vero formalis subiecti scientie libri huius erit ordo rationis in predicatus ab intellectu excogitatus et ipsis rebus ut sunt in intellectu attributus secundum superioritatem et posterioritatem: nam extra intellectum secundum thomistas aial non est pars homine equo et aliis speciebus aialis: qui non habeat esse propter species suas. Idem dices de substantia respectu corporis et de quolibet superiore respectu inferioris.

Totale vero subiectum huius libri includens simul materiale et formale erit predicamentum acceptum in tertia significatione.

Diceret forte aliquis quia tunc secundum hunc modum dicens nulla esset differentia inter predicabile et predicamentum.

Respondabis quod differentia est quod unum predicabile puta est genus ad suas species. predicamentum vero dicit totam coordinationem que est ab aliquo genere generalissimo usque ad specialissima. Et in predictis secundum nram intelligentiam stat declaratio opinionis thome de libro libri predicamentorum que parum de via tab optatione Scoti.

Alius modus opinandi est venerabilis inceptoris et eius familie qui stat in dictis sequentibus.

Predicamentum capiēdo pro ipsa coordinatione nihil aliud est quam transitus ordinatis se habentes secundum superioritatem et inferioritatem a generalissimo usque ad individuum: et ita soli transitus in quibus et non in rebus inferioritas. I. superioritas dicitur poni in predicto et ita ad hoc que ad ponat in predicamento requiritur illud que ad esse vel individuum est requisitum et ideo hoc ex libro predicabilium supponit que ita illud que tractat transitus in libro predicabilium crearet in coordinationibus predicamentali taliter que sunt nominales res ut res non ponitur in predicamento nisi pro significatur per transitus illius predicamenti et ita non est in conveniens eandem rem tanquam significatus ponit in omnibus predicamentis.

Secundum dictum insequendo Boetium in suo prohemio predicamentorum affirmare possumus in hoc libro pertractari de vocibus aliter tamen quas in grammatice et quam in libro per hiermenias. In grammatice enim determinatur de vocibus pro ut in oratione cadit secundum suas proprietates et institutiones quas ab impostoribus habent: pro

Paulus 104
cinas.

Sanctus thomas

Deham?

Boetius?

Primo articulo prime questionis.

pter quas talis, i. talis congruitas vel incongruitas eueniat; in libro autem peribermenis as determinatur de vocibus pro vt enunciatio nem constitunt cuius veritas propter alia et alia extrema variatur. In libro vero predicamentorum determinatur de vocibus sicut et de quolibet alio genere terminorum, s. mentalium et scriptorum secundum diuersos modos predicandi generalissimos et finem eorum propria interse predicabilitates finem superioritatem vel inferioritatem que cognitio maxime utilis est ad diffinitionum constitutionem.

Deham.

Tertium dictum secundum sententiam venerabilis inceptoris in suis predicamentis quibus philosophus, inferius tractet in hoc libro principaliter de terminis tractat tamen simul cum hoc de rebus, i. multas propositiones ponit in quibus termini non pro terminis sed pro rebus supponit. Et hoc idem videtur dicere boetius in prohemio suo que ita dicit: de significationibus vocibus tractat et de rebus est aliquatenus tractaturus; res enim et rerum significatio est vnita sed principalior erit illa disputatioque de sermonibus est. Secundo vero loco illa que de rebus formata est.

Boetius.

Ex quibus notabis duo primus quod boetius ipse que fuit latinorum in secula peripatetica princeps in hoc libro est nominalis ex quo ita consequenter erit in tota logica huiusmodi boetianę sententię concordans videtur fuisse multo ante vir grecus magnę eruditionis Ammonius que librum predicamentum de quibus quibus vocibus perignauit. Fuit autem hic ammonius scholę peripateticę sectator egregius. Secundo notabis id quod felicissimus nominalis academicę instaurator affirmat, s. quod ignorantia intentionis Aristotelis in hoc libro facit multos tam antiquos quam modernos errare: credentes multa hic dicta pro rebus; que ista enim pro solis terminis siue vocibus siue conceptibus in anima intelligi vult.

Ammonius

Secundus articulus.

Subius est quia videtur quod non posset defendi scotistarum opinio que posita est in libro predicamentorum principaliter determinat de partibus enuntiationis de qua agitur in libro peribermenis; sed partes enuntiationis non sunt res sed voces vel conceptus; maior videtur nota ex eo quod in presenti libro tractat de prima or-

peratide intellectus, s. de simplicium apprehensione; et in libro peribermenis de fa, s. de compositione, i. diuisione que fit affirmatio, i. negando simplicia; minor vero probatur quia illa sunt partes enuntiationis que subiiciunt vel predicant. Loquor de partibus materialibus s. solius voces scripturę vel conceptus subiiciunt vel predicant et non res; quia tunc esset aliqua propositio composita ex rebus que videtur ridiculum.

Hoc dubium petit difficultatem vulgatam inter reales et nominales an, s. res subiiciant et predicant in propositibus; simile questionem hinc mouet Deham quolibet tertio, q. ii. alii qui affirmant questionem hanc esse ad nomen inter reales et nominales; nos tamen dicimus partem esse de vocabulo et partem de re. Pro quo pono distinctionem sequentem que subiici, i. predicari dupliciter capitur: vno modo pro profferri, i. scribi, i. concipi ante copulam, i. post copulam loquendo de propositibus de consueto modo loquendi et hoc modo etiam sunt reales termini vocales vel mentales benedicuntur subiici, vel predicari; imo soli tales. Alio modo capitur subiici, i. predicari vt idem sit que concipi, i. enunciar ipse terminus attributiue, i. diuisione in ordine ad aliquid; et hoc modo res finem reales subiiciunt, i. predicant; imo hoc modo subiici, i. predicari est principaliter subiici, i. predicari; ita que terminus non subiiciunt, i. predicant nisi ratione rerum significatarum pro quibus accipiunt et ita res subiici, i. predicari est res ipsa; in ordine ad aliam mediate conceptu mentali que est subiectum, i. predicatum, propositio mentalis concipitur et intelligitur; et si dicas an propositio affirmandum sit res poni in propositione dices sunt aliquos scotistas intrinsicę soli, terminus ponunt in propositione obiectiue non res bene possunt dici poni in propositione mentali saltem; que concipiuntur compositiue vel diuisiue in ordine ad se ipsas mediate propositione mentali et in hoc non est magna discrepantia inter reales et nominales si sanomodo intelligatur.

Deham.

Attamen sunt aliqui reales vt burleus qui videtur asserere quod ex rebus ipsis intrinsicę componatur aliqua propositio; dicit enim ita in suis predicamentis, intellectus potest facere propositionem ex quibuscunque intellectus potest asserere illa esse eadem vel diuersa; quia propositio non est aliud quam compositio aliquorum per intellectum ad inuicem vt propositio affirmatiua aut diuisio aliquorum ad inuicem vt propositio negatiua; quecumque ergo intellectus potest componere ad inuicem

burleus.

aut diuidere ad inuicem possunt esse partes p
positionis et per consequens subiecta vel pre
dicata secundum h̄ic doctorem: sed intellectus
potest ad inuicem componere res asserendo illas
esse easdem et potest diuidere res ad inuicem
asserendo illas non esse easdem. Potest
similiter intellectus componere voces et concep
tus ad inuicem: et ideo aliqua propositio com
ponetur ex rebus extra animam: et aliqua ex
vocibus: et aliqua ex conceptibus.

Hec opinio huius doctoris pro
batur ab eodem rationibus et auctoritatibus.
Prima ratio que omnibus melior est hec.

In omnibus significantibus et
significatis ordinatis in significando est d
uenire ad ultimum significatum: sed propositio
in scripto significat propositiones in vo
ce, propositio in voce significat propositiones
compositas ex conceptibus ex modo loquen
di Aristotelis in problemis peribermennias q̄
ritur tunc aut propositio ex conceptibus vlti
rius nihil significat aut significat aliqd vlti
us, quod p̄ quia conceptus ex quibus propositio
componitur in mente significant igitur tota
propositio composita ex conceptibus sig
nificat. Tunc queritur de significato propositio
nis compositae ex conceptibus: quia vel
illud est simplex vel compositum. Ad simplex
quia partes propositionis significant incom
plexa et quod significatur per totam propositio
nem debet esse complexum: quia alias non
esset differentia inter significatum simplicis
conceptus et compositiois mentalis: igitur
tale significatum est compositum non ex con
ceptibus: quia tunc cum conceptus significet
et non sint vltimum significatum manifesta
rie sequitur quod est dare processum in infu
nitum in his significationibus quod est inco
ueniens: igitur tandem deuenietur ad aliqd
compositum ex rebus quod est vltimum sig
nificatum propositionis in prolatione et in
mente et consequenter sequitur quod illud
quod significatur per propositionem in mens
te sit aliquod complexum et non est aliud com
plexum quam propositio: ergo datur aliqua pro
positio ex rebus composita non solum obiecti
ue: sed etiam intrinsece. Et ita in rebus est al
iquid compositum cuius subiectum est res
distinguendo re p̄tra vocem et conceptum: et p̄
dicatum: similiter est res: quod quidem com

positum dicitur propositio in re. Hoc argumētū
petit difficultatem de significato propositio
nis que tractari debet in libro peribermennias
et in posterioribus. Et ideo alienū a pro
posito presenti.

Unde notabis consequenter secū
dum hunc doctorem quod multiplex est pro
positio: quedam in prolatione quedam in con
ceptu, et quedam in re per eam que est in pro
latione intelliges eam que est in scripto: pro
positio in prolatione est totaliter extra animā
quia est composita ex vocibus que habent eē
extra animas, propositio vero ex conceptibus
est totaliter in anima. Propositio vero com
posita ex rebus: partim est in intellectu et par
tim extra intellectum in rebus ipsis vt habet
esse reale vel cognitum quantum ad suum for
male est in intellectu: sed quantum ad mate
riale est totaliter extra intellectum: quia ma
teriale in propositione dicuntur extrema: s. s.
subiectum et predicatum: formale vero est cop
ula copulans predicatum cum subiecto et illa
copula est in intellectu: quia est compositio
vel diuisio intellectus: unde copula vocatur ab
hoc doctore ipsamet compositio vel ipsamet
diuisio: que meo iudicio erunt actus comparati
ui ipsius intellectus.

Si vero quis petat an ipse copul
e in intellectu cor̄pondeat aliud extra intel
lectus in rebus ipsis an non, respondebis con
sequenter quod compositio existenti in intellectu
copulanti extrema propositionis vere ad inuicem res
pōdet in re idempritas extremorum: diuisio vero
existenti in intellectu in propositione negati
ua vere cor̄spōdet ad in re ipsa diuersitas
vel nō idempritas extremorum in propositionibus
vero falsis compositio in intellectu nihil res
pōdet in re ipsa nisi ipsa extrema. Hec opinio vi
detur accedere ad duas opiniones aliquorum
nominalium et primo ad opinionem Grego
rii arimennensis de simplicitate propositionis
mentalis. Secundo ad opinionem domini Bu
ridani de significato adequato totius propo
sitionis, s. quod sit res ad extra talr se habēs

Hanc etiā opinionem videtur hēre
Franciscus de mayronis scotistarum facile prin
ceps in suis passibus supra libro peribermennias
vbi ita inquit equiualenter verificatio vni⁹ co
ceptus de alio nō fit nisi in ordine ad res qua
rum conceptus sunt signa.

*triplex seu qua
eius p̄p̄o. s. in p̄
t. in scripto. au
tel. s. in taline
habet*

*et hoc est con form
Etum philosophi
in libro peribermennias
s. si h̄ic est. p̄uenit
ipsius quidē nich
significans com
nes quādam quā
trami in d̄m̄o em*

*quid a res p̄du
existenti in intellectu
ad in*

*Gregorius, in
videt*

*Buridans, de
p̄p̄o
in fac
in q̄*

*Franciscus de
mayronis, in*

*in C
ta vt
re*

Aristoteles.

*de si dicit res ratio quare vni conceptus
verificatur de alio e qu res signa p̄vni
conceptus & verificatur de re signa p̄
alios conceptus s.*

Secundus articulus secunde questionis.

Sed est difficultas quia conceptus hominis in ordine ad hominem: aialis in ordine ad animal: non dicit nisi actum intelligendi cum respectu talis ordinis: constat autem quod unus actus cum tali respectu non est alter actus cum alio respectu. Respondetur quod non fit ista verificatio pro actu cuius quocumque ordinis: sed accipiendo ipsa signa pro rebus significatis: que sic se habent sicut dant intelligere signa: et in hoc consistit compositio vel diuisio in quibus solus stat veritas vel falsitas, complexa et non incomplexa: et realis quo modo ens et verum conuertuntur.

Nlla autem compositio est attributio predicati ad subiectum sicut in rebus naturalibus compositio est applicatio forme ad materiam sicut cum dicitur homo est aialis ipsum animal homini attribuitur: diuisio autem est remotio predicati a subiecto et quando predicatus attribuitur subiecto aut ab ipso remouetur est veritas vel falsitas secundum quod talis diuisio vel compositio dissonat vel consonat rei: illa autem compositio vel diuisio est in mente quia attribuire alicui vel ab eo remouere pertinet ad intellectum secundum suorum conceptum variam applicationem in ista autem compositio vel diuisione non est veritas subiectiue sed obiectiue tantum: accipiendo obiecta ipsorum conceptuum que sunt in re: sed tunc est difficultas: quo modo in rebus potest poni ista veritas formaliter et subiectiue quoniam ibi non sunt termini in quibus consistit ista veritas complexa, respondet ad hoc ipsemet Franciscus quod in re non solum sunt termini sed etiam habitudo mutua terminorum in qua consistit veritas aut falsitas complexa: et sicut veritas mentis consistit in affirmatione et negatione: ita veritas realis in idempnitate et distinctione vel non idempnitate ipsorum terminorum per terminos intelliges in proposito extrema. Contra omnia hec sane intellecta non habet robur argumenta que nominales afferre possunt: sed deo relinquuntur.

Sed ut ista omnia clarius pateant poteris applicare ad propositum diuisionem illam communem de duplici conceptu scilicet formali et obiectiuo: conceptus formalis secundum Scotum et nominales est actus intelligendi et secundum S. D. est verbum mentale formatum de re per actum intelligendi: con-

ceptus vero obiectiuus est res ad extra per se habet esse in intellectu et de isto intelligebat Scotus octauo theoremate quando dixit conceptum dico quod actum intelligendi terminat: ita quod obiectum sub concipi dicatur conceptus scilicet obiectiuus: non quod fiat aggregatum ex utroque quia sic esset ens per accidens: sed quod tunc proprie obiectum ipsum conceptus dicitur dum actu fit actum intelligendi et ita hoc modo omnis res. Realitas: quiditas et formalitas potest dici conceptus et poteris consequenter dicere quod sicut conceptus formalis potest diuidi in simplicem et complexum: ita pariformiter dicere poteris de conceptu obiectiuo: ita quod res ipsa vel res ipse ut sunt sub conceptu formali complexo diceretur conceptus obiectiuus complexus et ita proportionabiliter poteris intelligere omnia dicta ab scotistis de propositione in re et ita consequenter loquendo dices quod res ponuntur in predicamento non secundum esse reale quod habent in re sed secundum esse cognitum. nam rem ponit in predicamento non est aliud quam concipi in ratione superioritatis vel inferioritatis: ita quod cessante intellectu res non essent actualiter in predicamento licet bene aptitudinaliter et in hoc consistit opinio realium et maxime scotistarum de positione rerum in predicamento.

Subium secundum: quia videtur quod secundum thomistas scientia libri huius non potest esse de decem predicamentis tanquam de subiecto materiali: quia solum de uniuoco est scientia: sed nichil commune uniuocum est istis primis generibus igitur de ipsis non est scientia tanquam de uno subiecto scibili: maior supponitur minor vero probatur: quia illud uniuocum decem generibus vel esset reale vel intentionale: non reale quia alias substantie et accidenti esset aliquod uniuocum reale quod negant omnes thomiste. Non intentionale: quia unitas intentionalis fundatur super unitate reali ergo deficiente unitate reali deerit unitas intentionalis.

Ad preterea predicatum intentionale de rebus primis intentionis solum predicatur denominatiue nullum autem denominatiuum est uniuocum quia aristoteles in hoc libro distinguit denominatiuum extra uniuocum: igitur quomuis esset aliquod intentionale commune illis decem generibus illud non esset uniuo-

Franciscus de mayrones;

Scotus
S. D. tomaz

*itaque per hunc modum intelligitur ipse conceptus formalis
Ergo per actum intelligendi dicitur multiter quidam fluxus
in re dicitur est superius*

Scotus

per negans istos q̄ntitas predicantur
denominatiue expo non est unius
cuius in substantia est in h̄ album.

Secūdo articul⁹ prime q̄stionis. XXI

cum et per cōsequens de illo nō habet sciētia.

Santostoz
mas.

Ad hoc respondebis consequenter ad opinionē thome; quod non op̄ q̄ obm̄ habitus sciētifici sit uniuocum sed sufficit qd̄ sit analogum vt p̄ d̄ subiecto methaphisice; quod est ens; et ita dices quod duplex est gen⁹; predicabile de quo p̄phiri in predicabili⁹ et de rōne talis generis est qd̄ uniuoce p̄ dicit̄. aliud est gen⁹ qd̄ d̄ genus subiectū. et tale nō requirit uniuocationē sed quod analogice dicatur.

Secundo respondebis qd̄ est illi f decē generibus aliqd̄ uniuocū intentionale ⁊ negat̄ vlr̄ q̄ unitati intētionis correspondeat unitas rei p̄cipue qm̄ talis unitas intentionis est p̄pter intellect⁹ attributionē et ad secundū qd̄ d̄ de denominatiuo dico q̄ discrimines est interesse uniuocū et predicari uniuoce; alb⁹ n. est uniuocū alias nō eēt uniuersale et tamen predicat̄ denominatiue de reb⁹ q̄bus attribuitur intētio predicamētī eēt in se qd̄ uniuocuz et dicitur uniuoce de qualz̄ illoꝝ ordinatione sicut albedo d̄ denominatiue p̄ suū cōcretū d̄ homine et uniuoce in abstracto de qualz̄ p̄ticulari albedine. ita posses distinguere de p̄dicamēto vel p̄ secreto vel p̄ abstracto.

ubi p̄bimur uniuocū
t̄ predicari in p̄
ratione essentiali
indistincta eēt dicitur

Subiū tertiū an logica et methaphisica dicatur de eisdē p̄tractare qz; vtraqz̄ determinat de p̄dicamētis. **Ad hoc** dubius relictis diuersis modis respōdēdi et etiā d̄ clārā q̄liter logica et methaphisica sunt scientie eque cōmunissime; ponet̄ in p̄positionibus sequētib⁹ nouus modus opinādi quē cēsare ruditoꝝ subiūimus.

vna
p̄
impp̄m

Prima p̄pō sicut de⁹ omnipotēs oēs rez̄ essentias in esse reali p̄duxit; ita aīa in intellectu et quicūqz̄ intellect⁹ creat⁹ oēs rerum essentias in esse cognito p̄ducit id est for̄mat in se cuiusqz̄ rei notionē et cōceptū p̄p̄riā rei essentiaz̄ rep̄ntantem. **Similiter sicut de⁹** ipse rerum essentias varie cōm̄m̄it. s. ex pluribus vnā cōponendo vt ex materia et forma cōpositū; et vnā alteri p̄ subterniculo p̄bendo vt substantiam accidētī et aliquib⁹ potētiam alias efficiēdi cōdicando et pluribus aliis modis; ita similiter anima intellectiua p̄ modo suo; concept⁹ ipsas rerū essentias ⁊ habitudines representātes ad inuicē componit vt conceptū complexum ex simplicib⁹ constituē.

do et vnū cōceptum alteri p̄ fundamēto sub̄sternit vt absolutū cōnotatiuo et vnū cōceptū vnū et potestatem alterū ex se inferēdi tribuit; s. vltiorē et min⁹ cōmuni vel singulari.

Secunda propositio constituens sunt duz̄ scientie cōmunissime sibi inuicēz̄ alio modo correspondentes quarum prima rerum omnium essentias et habitudines earū perscrutabitur in vn̄uersali et passiones cōmunissimas omni enti in quantum ens concludet et ista erit methaphisica cuius subiectus vt quarto methaphisice habetur; est ens in quantum ens. Secunda vero scientia erit illa quē de omnib⁹ cōceptibus prout sūt entium et eorundem habitudinū significatiui perscrutabitur ac proprietates et passiones illis conceptibus p̄t̄ sunt rerū et earum habitudinū significatiui cōuenientes cōcludet et hec erit logica cuius subiectum erit signū mētale vel conceptus in quatuor significatiuis naturaliter proprie; nam de significatione naturaliter cōmuni potē est methaphisice cōsiderationis cum omni enti cōueniat; et ita logica si d̄ vocibus et scripturis aliquo modo determinat hoc est pro vt deseruim̄ explicitationi conceptuum anime.

Oppositi dicitur
cuius ratio
Ad ista thomam
et h̄c
co

Tertia propositio iste due p̄fate scientie pro maiori parte sibi inuicēz̄ correspondent q̄ntū ad illa de quibus determinat pro quo inuestigando capies hec duo fundamēta; p̄m̄ quod cuiuslibet essentiz̄ rei in re ipsa quantum est ex parte sua correspondet in intellectu conceptus p̄p̄rius illam essentiam absolute representans vel cōnotatiue si admittatur aliquod ens respectuum distinctus ab absoluto quod repugnet noticia absoluta.

Secundum fundamentum qd̄ forte est possibile quod nihil reperitur tractatum in methaphisica de ipsis entibus cui nō correspondeat aliquod simile in logica de ipsis conceptibus; bene tamen econtrario fieri potest quod aliquid sit in logica tractatum cui non correspondet simile aliquod in methaphisica determinatum; quia contingit etiam quod rerum natura idēptificat et non facit multa s̄ intellectus varie componat et diuidat abstrahendo et pluribus aliis modis a solo intellectu dependentibus; et in hoc acriter aduertat pro hac sententia tuenda.

Tertius articulus tertie questionis

Quarta propositio est correspondētia inter has duas sciētias cōmunissimas in principis vniuersalissimis nam sicut quodlibet est vel non est ita quilibet conceptus significat vel non significat: nam ei quod in metaphisica est esse in logica correspondet significare. Similiter sicut omne ens cuiuslibet enti est idēz vel diuersum: ita similiter omnis cōceptus cuiuslibet conceptui est sinonimus vel a sinonimus vt li. a. dicat negationem a conceptu ne dicamus non sinonimus. Similiter est correspondētia in subiecto comunissimo vt patet ex secunda propositione. Similiter est suo modo correspondētia in passionibus subiecti: quia sicut omne ens est vnum verum et bonum: ita omnis conceptus est vniuocus id est secundum significationem naturaliter propriam a qua dicitur conceptus non patitur aliquam equiuocationem. Est similiter omnis conceptus significans vere pro quanto omnis conceptus representat essentiam vel essentias rerum et nullus terminatur ad obiectum impossibile: vnde tenendum erit consequenter vt tenuimus in terminis impossibile non esse significabile sed solum res posibles sub modo tamen aliquo aliter repugnante: et hec potest vocari veritas logica transcendentalis. Similiter ois conceptus secundū se vel suas partes verificabilis est de aliquo conceptu vel aliquibus conceptibus acceptis secundum suppositiones personales et ista verificabilitas quodammodo importat bonitatem quādā, pro quanto est sui ipsius communicatiua et ita ex veritate logica transcendentali emanat logica transcendentalis.

Quinta propositio consequēter discurrendo potest inueniri multiplex correspondētia inter has duas sciētias et earum subiectas materias scilicet: quia sicut omne ens est simplex vel compositum: ita omnis conceptus vel est complexus vel incomplexus et sicut omne ens est finitum vel infinitum ita omnis conceptus est comunissimus vel particularis: per comunissimum intelligo conceptum transcendentalem; per particularem vero comunem conceptum infra transcendentalem et singularem. Et conceptus transcendentalis: se habet in logica sicut ens infinitum in metaphisica. Et quo accipitur probabilitas non contemnenda quod nō sint plu-

ra transcendentia sed solum vnicum: quamuis sint plures conceptus eque communes sicut ille conceptus transcendentalis: qui esset nisi velimus rhomizare conceptus absolutus formali omnem substantiā et omne accidens et omnē creaturam et deum representans: et isti nō possunt esse plures non synonymi. Synonymi vero reputantur pro eodem. Et ita laurencius valentis non omnino desipuit in secundo capitulo sue logicę negando plura transcendentia quāuis rationes sue sint merę ineptie vt cuiuslibet viro docto potest lucide patere.

Sexta propositio est vltterius correspondētia quod sicut omne ens vel est substantia vel accidens: ita omnis conceptus vel est absolutus vel cōnotatiuus: quāuis nō sit necessarium quod omnis conceptus accidens sit cōnotatiuus vel quod omnis conceptus cōnotatiuus importet aliquod accidentale et sicut accidens inheret substantię ita cōnotatiuus attribuitur absoluto: et sicut entium aliquod est causa et aliquod effectus: ita conceptui aliquis est illatiuus alterius et non e contra vt conceptus inferior respectu cuiuslibet suppositi infert affirmatiue conceptum superiorem secundum leges sumularum. Et sicut omne ens vel est in actu vel in potentia: ita omnis conceptus vel est supponens quo ad se vel suam vel suas partes vel non est supponens quo ad se vel suam et c. in ordine ad copulā differentię presentis temporis est vltterius correspondētia quod sicut metaphisica determinat de idētitate vel distinctione rerū ita logica determinat de affirmatione vel negatione conceptuum inter se nam secundum Aristotelem in compositione vel diuisione stat veritas vel falsitas et secundum comentatorem affirmatiua significat cōpositionem in rebus id est idētitatem negatiua vero diuisionem id est distinctionem vel non idētitatem.

Septima propositio est vltterius correspondētia: quod sicut metaphisica tractat de ente et eius essentia que sunt idem pro nunc ita logica determinat de conceptu et assignat diffinitionem que cum eo conuertitur et sicut secundum aliquos vt in questionē sequenti disputabitur cuiuslibet entis citra infinitum essentia est composita ex actu et potentia: ita similiter cuiuslibet conceptus citra transcendentalem diffinitio secundum lo-

Laurentius

Aristoteles

Comentator

*Et possibile qd ad exp
minut ad impo
in mltis impo*

gice doctrinam componenda est ex conceptu generico et conceptu differentie. Est similiter in p̄nti correspondētia quod sicut sunt secundum reales decem rerum essentiz generalissime distinctz; vel decem modi generalissimi essendi in rebus ut disputabitur in tertia questione. Ita similiter sunt in conceptibus decem modi predicandi generalissimi. Est ulterius correspondētia quod sicut methaphisica de terminat de vno et multitudine et vnum oportuit multitudini; ita similiter logicus de conceptu singulari et cōmuni determinat et conceptus cōmuni aliquo modo secundum suas conditiones potest dici oppositus logice conceptui singulari est similiter cōuenientia quod sicut ex duobus entibus non fit vnum nisi tādquam ex actu et potētia; vel vnitue vt in quātitate vel ī intensiōe; ita ex conceptibus simplicibus non fit complexus nisi quia tales cōceptus se habent sicut determinabile et determinatio vel mediante actu sicut ab egeoreu matico vnituo.

Octaua propositio sicut in rerum essentis sunt multi et diuersi gradus in perfectione entitativa ita similiter sunt in conceptibus quo ad suas significationes naturales multe representationum diuersitates; quia aliqui conceptus representāt clari⁹ et alii obscuri⁹ et aliqui vniuersalium et alii particularium; et similiter aliqui intuitiue alii abstractiue et ita multis modis aliis diuersis; et ex istis poterit ingeniosus discurrere p̄ plures alias materias methaphisice et logice et dare proportionem correspondētē verisimiliorē et istud erit perfecte nominalizare in logica ipsa: quicquid ponas in ipsis rebus nā hoc erit methaphisicum. Et ita intelligo quod logica determinat de secundis intentionibus que sunt conceptus. Huic sententię suffragari videtur dictum venerabilis inceptoris in problemio librorum predicabilium vbi ita inquit: ista sciētia saltem principaliter tradit noticiā conceptuum et intentionum per animam fabricatarum nō extra se quo modo fabricātur res artificiales sed intra se: et superius in eodem problemio dixerat: quod intellectus noster: quia erat operans quod in suis operationibus errare poterat multipliciter indigebat aliquo directiuo quo in suis operationibus dirigeretur: quod preestabatur in logica propter cuius ignorantiam

multi antiquo:ū secundum cōmentatores primo phisicorū in varios errores de venerunt. Ex his potest colligi quare dicitur cōmuniter argumentationem seu ratiocinationē esse subiectū in logica; quod est principalior operatio et vltima intellectus nostri ad quam alie operationes ordinantur quod primo est simplicium apprehensio et secundo est compositio vel diuisio et tertio et vltimo est discursus secundus quas tres operationes intellectus Aristoteles ipse diuisit suos libros logicę quos organum nūcupatura greca appellabit; et huic simile videtur dicere licet latenter Albertus magnus in principio suorum predicabilium vbi ita inquit est vnus cōmuni modus sciēdi per quoddam commune quod est in omni sciētia et hoc est quod per inuestigationem rationis et cognitiōe deuenitur ad cognitiōem incogniti hoc enim fit in omni sciētia et gratia illius est vnus modus cōmuni omni sciētię et hic modus est p̄ actū rationis qui ratiocinatio ē de cognitiōe cogniti procedens in sciētiā eius quod erat in cognitiōe. Hic autem modus quaz vis cōmuni sit per hoc quod ponitur in qualibet sciētia tamen secundum se consideratus et nō immixtus sciētiis est quoddam perse distinctū ab omnibus aliis et ita est sciētia quędam specialis de ipso que logica est cuius subiectum est ratiocinatio; quę est habens passiones, diferētias, partes et principia que dum de ipsa probātur ars et sciētia efficitur specialis cuius vsus postea omnibus adhibetur sciētiis; sicut in fabrilī in qua specialis est ars fabricandi malleum cuius tamen vsus omnibus adhibetur que arte fabrilī fabricantur et in hoc finitur dubium tertium et per consequens secundus articulus questionis.

Tertius articulus.

Conclusio responsalis quum opinio Scoti et sancti Thomę multorum virorum auctoritate sit comprobata qui eam defendunt affirmamus illam esse probabilem et secundum principia suarum opinionum defensibilem: opinio tamen nominaliū facili⁹ multo est nullasq; secum afferens tenebras: precipue si eam intelligas secundum analogiam positam in ratiōe ad tertium dubium ista non eget probatione.

Ad rationem in oppositum facile

comenta toz

Albert⁹ ma
gnus.

Ocham:

Primus articulus secunde questionis

respondebit nominalis secundum ea que dicta sunt in recitatione opinionis. **¶** Nam et nominalium et secundum dicta in tertio dubio **¶** Reales vero ad rationem ante oppositum pro parte nominalium dicentur ut scotus in prima questione predicamentorum quod boetius intellexit passivam per activam: sic decem vocibus decem genera significantibus id est de decem generibus per decem voces significantis vel aliter quod hec scientia minus principaliter est de vocibus et terminis et principaliter de secundis intentionibus. Ad dictum aristotelis in prima divisione antepredicamentali dices quod per ea que dicuntur intellexit. id est eorum que concipiuntur: quedam concipiuntur per complexionem et quedam sine complexionem et res secundum quod per compositionem vel divisionem representantur non ponuntur in predicamento. Et ipsis rebus convenit esse univoce predicatum siue denominative secundum quod habet esse obiective in intellectu et non secundum quod sunt in voce nisi tanquam in signo: de equivoquo autem non determinatur per se sed de equivoquo predicatione que competit ipsis rebus secundum quod sunt obiective in intellectu per proprios conceptus solum vocem communem habentibus et sic est finis prime questionis.

Scotus.

Comentator.

Secunda questio.

Nihil omnis essentia reponibilis in predicamento sit composita ex actu et potentia. id est aliqua habeat necessario compositionem vel multipliciter annexam.

¶ Et arguitur primo quod sic quod omnis essentia reponibilis sub aliquo genere predicamentali est diffinibilis omnis autem res diffinibilis est constituta ex diversis partibus intrinsecis ergo intentum: consequentia nota est et maior supponitur ex communidoctrina predicabilium et predicamentorum: minor vero probatur ex auctoritate aristotelis septimo metaphysice ubi ait: quoniam omnis definitio ratio est et omnis ratio habet par-

Aristoteles

tes ut autem ratio ad rem et pars rationis ad partem rei similiter se habet. Ex quibus patet philosophum velle quod sicut tota definitio totam rem significat sic pars definitionis significat partem rei et per consequens omne diffinibile habet partes: ita similiter comentator in eodem libro comento. xxxij dicit que admodum definitio declarat quidditatem relicta pars definitionis declarat partem quidditatis rei. **¶** Hoc etiam probatur ratione quia essentia sub aliquo genere predicamentali posita habet genus et differentiam ut patet: sed genus et differentia semper sumuntur a diversis realitatibus. **¶** Nam capio conceptum generis similiter et differentie et quero vel per illos concipitur aliquid rei in specie aut nihil: non nihil quia tunc tales conceptus essent pure fictici quod non est dicendum: si aliquid: quod vel eadem realitas in specie ipsa correspondet conceptui generis et conceptui differentie vel alia et alia realitas: si secundum habeo intentum quod ipsa essentia specifica constituitur ex illis duabus realitatibus saltem constitutione metaphysica. Si primum arguitur quod non: tunc primo: quia si non essent due realitates in definitione semper comiteretur nugatio quia idem realiter diceretur per genus et differentiam: tunc secundo quod tunc eadem res nata est facere diversos conceptus quod videtur falsum quia una res nata est facere unum conceptum adequatum quia alias non esset unicus cognoscibile: sed secundum illum unum conceptum si bi adequatum videtur immutare intellectum quantum natum est ipsum immutare ergo non formabit nisi unicum conceptum: tunc tertio quia tunc due visiones intellectuales distincte non possent esse respectu generis et differentie: quia visio non est nisi obiecti principaliter existentis et principaliter: et ita intellectus divinus non cognosceret illa ut distincta obiecta nisi ponatur in eo cognitio abstractiva et per consequens imperfecta que deo repugnat.

¶ Confirmatur propositum quia maxime esset simplicitas in aliquo accidente spiritali vel in puncto indivisibili: sed hoc non: quod simplicitas est perfectio simpliciter ergo quanto aliquod ens est simplicius tanto est simpliciter perfectius et per consequens si tale accidens non esset compositum sed simplex in-

trinsece ipsum esset simpliciter perfectius substantia composita quod est falsum: nā substantia a toto genere est simpliciter perfectior toto genere accidentium.

In oppositum arguitur q̄ si species predicamentalis esset composita ex realitate generis et realitate differentiæ: quero. l. ille duæ realitates sunt distinctæ realiter. l. nō si non: quo modo ex eis aliquid componet q̄d erit realiter idētificatum cum quolibet eorū primum vero non habet verisimilitudinē q̄ tunc in angeli essentia essent due res realiter distinctæ. Preterea si illud esset verum genus esset pars speciei: nulla autem pars predicatur de toto ergo nec genus de specie in hac q̄stione eodem ordine quo in precedenti proceditur.

In hac questione licet fuerint varie et diuere opiniones de compositione essentiæ alicuius rei: tamen principaliter recitabo opiniones trium scholarū famatissimarum. scilicet scoti thome et nominalium. Prima opinio ē scoti quam ipse habet in primo sententiarum disti octaua questione secūda vel potius tertiā ubi q̄rit vtrū cū simplicitate diuina stet q̄d deus. l. aliquid formaliter dictum de deo sit in genere. Eius sententia et suorum sequacium ponetur in dictis sequentibus.

Primum dictum omnis res possibilis in predicamento erit alicuius determinate speciei illius predicamenti: et quilibet species habet genus et differentiam. genus vero sumitur ab aliqua realitate que secundum se est potentialis ad realitates a qua accipitur differentia: sed in aliquibus creaturis genus et differentia accipi possunt ab alia re: sicut si ponantur plures forme in homine animal accipitur a sensitua et rationale ab intellectiua et tunc illa res a qua sumitur genus vere est potentialis et perfectibilis ab illa re a qua accipitur differentia. (aliquando vero non sunt ibi res et res: erit tamen in vna re saltem aliqua prima realitas a qua sumitur genus et alia realitas a qua sumitur differentia prima secundum se est potentialis ad secundam: ita quod precise intelligendo primam et precise intelligendo secundam: prima vt intelligitur in primo instanti nature in quo precise est: ipsa est perfectibilis per secundam sicut si esset res alia. Quod non perficiatur realiter per secundam hoc est propter idēptitatem realem secunde ad

primam que prouenit propter idēptitates ad aliquod totum cui realiter primo sunt eadem quod quidem totum primo producit: et in ipso toto ambe iste realitates producantur: si tamen altera istarum sine altera produceret vere prima esset potentialis ad secundam et vere esset imperfecta sine alia. vnde hec compositio realitatum potentialis et actualis est minima que sufficit ad rationem generis et differentiæ: hec equiualeat scoto in loco preallegato.

Secūdus dictū ex predictis colligitur non esse necessarium ad hoc quod aliquid ponatur in predicamento: quod sit compositū phisice. scilicet ex aliquibus rebus realiter differentiibus. sed sat est secundum Scotum quod sit compositum metaphisice in eo est necessarium: q̄ compositio potest esse ex aliquibus realiter idēptificatis distinctis tamen formaliter et illa non vocatur compositio ex re et re sed ex realitate et realitate. ex isto patet nec deum nec aliquid in deo eē in genere predicamentali: quum omne tale repugnet esse aliquo modo compositum quum sit infinitum simpliciter omni tali repugnat esse compositum vel cōponibile q̄d vel esset imperfectum vel includeret imperfectionem: quum omne componibile potest eē pars alicuius totius cōpositi quod ē ex ipso et alio cōponibili: sed sic est quod omnis pars potest excedi: hoc autem est contra rationem infiniti posse excedi et ita infinitum non est componibile: similiter excedi importat imperfectionem ergo infinitum simpliciter non includet partem aliquam: et sic patet deum secundum scotum non poni in predicamento propter rationem hanc.

Tertium dictum genus et differentia non important secundum hanc opinionem eundem conceptum formalem nec obiectiualem quod probatur per commune argumentum scotistarum. nam intellectus habens certitudinem de aliquo et dubitans de aliis habet conceptum distinctum de illo de quo est certus a conceptibus illorum de quibus est dubium sed intellectus aliquando potest esse certus de aliquo quod est animal dubitando vtrum sit rationale vel irrationale igitur habebit conceptum de genere distinctum a cōceptu differentiæ: quod est intentum p̄ quo facit rō ante oppositum questionis: et de hoc videre poteris Antonium andream tertio metaphisice. q̄

*in que long. sum
distictio
aliter in ter p̄*

ab

*vel componibile
ponit p̄
stantia q̄
posita sed com
his. i. long. ex
alio confuzi
tbody /*

*magis dicitur
et propter
magis dicitur
magis dicitur*

*obiectiualem q̄
et capiando
et p̄gē a dicitur
fidei vt anima
in benvenuto
natiuitate in p̄*

*magis dicitur
magis dicitur
magis dicitur
magis dicitur
magis dicitur*

*simpliciter simpliciter ut dicitur
tamen differentia ut ratio
nabilis quia a se sequitur
p aliquo creatur esset ita dicitur
p se sicut dicitur*

Primus articulus secunde questionis

decima quarta.

Unde notandum est quod species intelligibilis habita in intellectu de aliqua natura specifica: nata est facere tres conceptus vnum adequatum illi nature specificę per que abstractio de precisiva talis in natura ut denu data ab omni differentia indiuiduali representatur et sic est vlt in potetia propinqua: et potest alios duos conceptus in adequatos illi nature specificę producere, scilicet conceptum generis et conceptum differentie: quibus in re correspondent duo obiecta formaliter distincta: que distinctio non est rationis quum seclusa omni operatione intellectus sit ponenda: et sicut dicitur de natura specifica ita dicendum est de natura generica habente aliam vniuersaliorē naturam genericam supra se.

Sed nota tamen quod genus potest dupliciter concipi: vno modo per se primo ut obiectum adequans intellectus: alio modo per se non primo quando concipitur in speciebus inferioribus in quibus ipsum includitur primo conceptus generis obiectiualis est vnus numero sicut intellectio est vna numero generaliter ita vnica intellectione numero intelligitur magis vniuersale sicut minus vniuersale: non tamen semper ex vnitatem conceptus formalis sequitur vnitatem conceptus obiectiualis vt patet ex conceptu comuni omnium differentiarum indiuidualium et secundum aliquos de conceptu formali transcendentis de quo inferius disputabitur. Secundo modo conceptus generis distinguitur in diuersis: ita quod licet in se sit vnus numero: non tamen vt ibi concipitur sed est tot numero in quot includitur: et ita conceptus generis natus est esse vnus numero quando concipitur per se primo et vt indifferens ad omnes alios et est distinctus numero vt inclusus in aliis et hec omnia intelliges de conceptu obiectiuali.

corrolarium
Ex istis sequuntur aliqua corollaria. Primum quod nulla res existens in aliqua specie vel genere predicamentali est simplex secundum quod genus et differentia aliquo modo se habent sicut materia et forma: non vt acipit aristoteles primo philosophorum per partibus compositi philosophici.

Aristoteles
Tertium corollarius quod ex his patet quo modo intelligatur dictum aristotelis octauo metaphisice scilicet quod oportet

diffōez eē oīez lōgā q̄ signet aliq̄ de aliquo ita op̄ illud esse materiam illud vero formā.

Preter dictam compositionem metaphisicam in qualibet creatura reperibilem ponit Scotus in dicta distinctione octaua primi aliam compositionem in qualibet creatura scilicet ex positio et priuatione id est ex entitate aliqua quam habet ex carentia alicuius gradus perfectionis entitatis, cuius licet ipsa non sit capax ipsum tamen ens est capax: sicut talpa secundum se non est nata videre sed secundum animal nata est videre et hoc ideo est quia nulla creatura habet entitatem secundum totam perfectionem que nata est esse entitatis et ideo caret aliqua perfectione que nata est conuenire entitati in se. Animaduerte tamen quod hec compositio ex positio et priuatio non est in essentia rei vt precedens compositio: quia priuatio non est de essentia alicuius positiui sed est hec compositio quodammodo ad bonum sensum in modo essendi rei.

Est preter hoc quelibet creatura componibilis cum alio quia accidentis susceptiua nam ex subiecto et accidente fit vnus licet non de per se et omnia hec important in perfectiones que reperuntur in creaturis: non tamen in deo quum infinitę perfectioni repugnet oīs imperfectio et in hoc stat scotista op̄tio.

Secunda opinio est sancti thome quam ipse in pluribus locis sue doctrine sparsim habet ideo sequendo defensionem iohannis capreoli in primo sententiarum distinctione octaua questione secunda ex mente doctoris sancti ponuntur sequentes conclusiones.

Prima non necessario sequitur ex eo quod aliquid est in genere quod in eo sit compositio materie et forme: bene tamen cum ne quod habet genus est ad aliquem gradum entium limitatum: hanc conclusionem virtualiter ponit doctor sanctus in duobus locis primo in summa contra gentiles libro secundo capitulo xciii. et secundo ponit eandem prima per articulo. q. v. arti. secundo ad primum. in quo articulo querit an angelus sit compositus ex materia et forma et arguitur primo quod sic: quia omne quod continetur in aliquo genere est compositum ex genere et differentia que adueniens generi constituit speciem sed genus summitur ex materia differentia vero et forma vt per octauo metaphisice ergo omne quod est in ge-

Scotus

Sat. tom.

Capreolus

Sat. tom.

quod perfecta et in differente ad quantum forma
et video ea per se habere et contra tribus ad
causis per sua forma. sic consideramus
hominem exempli gratia sub conceptu generis
animi imp sub
imp facti et postea cognoscit illud aut a p f e h
bile et contra
tribus per di
fuerunt que
Sumit a
forma / q d
ratio nat h i a s

Primo articulo secunde questionis.

nera est compositum ex materia et forma. In re
spostione vero ad primum dicit ad hoc quod di
fferentia est que constituit species: sed unumquodque constitu
itur in specie per quam determinatur ad aliquem gradum
spatiale in entibus: quod species res sunt sicut numeri
qui differunt per additionem et subtractionem unita
tis ut dicitur in octavo metaphysice: in rebus
autem materialibus aliud est quod determinat ad spatiale gradum
in entibus: scilicet forma et aliud quod determinat scilicet ma
teria: unde ab alio sumitur genus et ab alio differetia sed
in rebus immaterialibus non est aliud determinans et d
terminatum sed unumquodque earum per se ipsam tenet de
terminatum gradum in entibus et ideo genus et differetia in
eis non accipiuntur per aliud et aliud sed per unum et id
dem quod tamen differunt per considerationem nostram in quan
tum in intellectu non considerat illa res ut indeter
minate accipiuntur in eis ratione quod in quantum vero
determinat ut determinate accipiuntur ratione divine.

Ex quibus poteris inferri opinio
ne nominalium de differetia essentiali esse nimis consonam
cum secundo thoma: et patet de viado a con se n t i a nomi
nalia dices quod de substantiis spiritualibus potest ali
quid connotativum essentialis predicari et quod semper
requirit quod connotet differetia essentialis aliquam pre
essentiali rei per qua supponit sed quod satis est quod con
notet rem illam aliquid essentialiter se habere in sua essen
tia que est ad certam perfectionem essentialem in entibus
determinata qualiter non est determinata alia essen
tia non eiusdem specie: poteris ad hoc ponere ana
logiam de duplici connotatione accidentali scilicet vel
connotare qualiter distincta vel connotare rem ali
qualiter accidentali se habere. ita similiter dupli
cis stat connotare in intrinsece et essentialiter suo modo.

Secunda conclusio in omni re que p
prie reponitur in genere predicamentali differt
realiter a suo esse: ista colligitur ex dictis
S. thome in pluribus locis scilicet prima parte quod xiii. ar. v
et primo. de gentilibus ca. xxv. et de potestate dei quod vii.
ar. iii. et primo sen. di. octava. quod iii. ar. i. in quibus
locis asserit quod omnia que sunt in uno genere concipiunt
in additate. scilicet essentialis generis quod predicatur de eis
in eo quod differunt tamen per esse non. id est esse ho
minis et equi nec huiusmodi hominis et illiusmodi hominis et sic
omnes que differunt sunt in genere ita se habent quod diffe
rant in eis esse et quod est scilicet essentialiter et ita omnia que sunt
in genere habent additatem differentem ab esse quod ex
hoc patet quod humanitati in quantum humanitas non de
bet esse in actu potest cogitari humanitas et tamen ig
norari an aliquis sit homo et ratio huiusmodi est quod de quod p
dicatur de his que sunt in genere dicit additatem: illi

autem additati non debet esse nisi per hoc quod suscep
ta est in isto scilicet in illo et ideo additas generis scilicet spe
ciei non concipitur per unum esse omnium sed solum per unam
rationem concipiuntur quod per quod esse eius non est sua additas
amplior huiusmodi conclusionis declaratio patet ex questionis
one scilicet proclamata inter thomistas et alios opi
natores scilicet an esse essentia distinguitur ab esse existen
tia de quo in quodam dubio in. ii. ar. movendo
breviter disputabimus.

Tertia conclusio de quod proprie est in
genere per actum admixtum potentie. Nec conclusio que
uis possit ex multis locis sancti thome colligi
colligitur tamen in proposito ex dictis primis ponitur in
se sen. di. iii. q. p. ar. v. ubi dicitur ex ipsa possibilitate
quod additas trahitur ratio dicitur per quam appropinquat ad
esse in actu sed hoc differetia contingit in substantiis
compositis et simplicibus: quod in compositis possibilitas
est ex parte materie complementum vero ex parte forme
non tamen ob id materia erit genus et differetia forma sed quod
nomen designans totum ex materia est nomen ge
neris et nomen designans totum ex forma est no
men differetie et nomen designans totum ex utroque est
nomen speciei et hoc patet si consideret quo modo corpus
est genus corporis aiat et aiatum est differetia semp. n. in
venit genus sumptum ab eo quod est male et differetia ab
eo quod est formale in simplicibus vero naturis non
sumitur genus et differetia ab aliquibus partibus: eo quod com
plementum in eis et possibilitas non fundatur super di
versas partes additatis sed super idem simplex: quod
quod de hypolitatem per quam quod de se non habet esse: tamen com
plementum per ut est quod similitudo divini esse: scilicet
dum hoc quod appropinquat magis et minus ad partici
pationem divini esse et ideo quod sunt gradus complementi
tot sunt differetie specificie.

In secundo dicitur quod ponitur de spiritu
alibus creaturis. q. v. ad. xxiii. magis ista decla
rant: ubi dicitur in oppositis ex materia et forma ge
neris sunt a materia et differetia a forma: ita tamen quod per magis
non intelligatur materia prima: ex quo concludes multos
thomistas non recte intellexisse thomam sed quod
dam esse imperfectum et male respectu esse specificum scilicet
quod per forma recipit sicut esse aialis est imperfectum et
male respectu esse specificum scilicet esse hominis: non tamen illud
duplex esse est per aliam et aliam forma sed per unam
forma que homo dicitur non solum hoc quod est esse aialis sed etiam
hoc quod est esse hominis brutum vero non ab eadem forma
nec eiusdem specie cum forma hominis dicitur esse aialis unde aialis
coe non est unum re sed unum ratione tantum.

Ex his sequitur quod in substantiis
ego considero michi habere angelum ut in attributo
tamen postea video tales substantias esse perfectas
attributo ei aliquid per quod perfectiorat & est

ista conclusio pro
na esse illud qua
ponitur aliquo
mento debet po
nere et cum gen
tibus amatecia
patitur potentia
qua magis symi
tertia. et ex il
debet esse sub op
cum species in
in se aliquid
fessionis. p. e
tiaz participi
illaz aqua s p
species /

Satoma
et sic non esse de
dicitur in multis
et in rebus in
sumit genus a
tia antea
quia genus sum
quod est in
nimis per nec
dum in rebus

Satoma
quod admo
quod dicitur
in rebus in
ab esse
de rebus
quod dicitur
quia specia
amantur ab
existens in
in individui
sua semper intellige se existens
sua species /

Unde non omni separa quod est ca de

*omn: sed qd e falsuz ad m: secunduz qd
pau: 103/*

Secundus articulus secunde questionis.

is spiritualibus ubi non est forma et materia genus et differentia sumetur in eis secundum quod consideratur in natura spirituali tam illud quod est commune sibi et imperfectioribus substantiis quam etiam illud quod est sibi proprius.

Ex istis patet opinionem hanc. Thome sane intellectam omnino multum fore diversam ab opinione nominalium et ideovel thomistis nominalizant aut. I. nomiales thomizant.

Sequitur ulterius quod deus non est ponendus proprie in genere aliquo tanquam species vel individuum quum sit omnino illimitatus sit sui esse et purissimus actus nihil habens ad mixtum potentis: et hec probatur a thoma libro primo summe contra gentiles per plura capitula usque ad capitulum. xx.

Sed est tamen in proposito difficultas quod sit illud esse quod dat formam hominis ipsi homini a quo dicitur esse animal an sit ipsemet homo an aliquod distinctum ab homine et si aliud distinctum an sit distinctum realiter ab eodem mediante quo est homo vel illud esse est ipsemet eentia et certe difficile est videre quod sit illud esse et plerumque sunt locutiones improprie in his doctoribus quas oportet reducere in sanum sensum.

Sat' tomas

Quarta conclusio doctoris sacris in suis operibus diversas tenuit sententias an deus esset in genere reductivae: nam primo sententia distinctione octava questione quarta articulo secundo ad tertium dicit non oportet quod deus sit in genere substantie sicut compositus sed solum sicut principium habens in se perfectionem generis sicut unitas in numeris. item de potentia dei questione vii. ar. tertio ad septimum ita inquit sed deus non pertinet ad genus substantie quod in genere compositum sicut species vel individuum sub genere continetur potest tamen dici quod sit in genere substantie per reductionem sicut principium et sicut punctus est principium quantitatis continuus et unitas in genere numeri.

In prima vero parte questione tertia articulo quinto ubi queritur an deus sit in genere aliquo videtur sentire oppositum nam inquit aliquid est in genere dupliciter. scilicet uno modo simpliciter et proprie sicut species et que sub genere continentur: alio modo per reductionem sicut principia et privationes sic ut punctus et unitas reducuntur ad genus quantitatis sicut principia. cecitas autem et omnis privatio re-

ducuntur ad genus sui habitus: neutro autem modo deus est in genere et triplici ratione. probatur primum ex parte constitutionis ex genere et differentia. Et ex eo quod sequeretur ens esse genus dei et ex differentia esse et quiditatis: et ita concludit quod deus non est in genere sicut species et ita patet quod non habet genus nec ordines: nec est diffinitio ipsius nec demonstratio nisi per effectum.

Quod autem deus non sit in genere per reductionem ut principium manifestum est ex eo quod principium quod reducit ad aliquod genus non se extendit ultra illud genus deus autem est principium totius esse ut probatur a sancto thoma prima parte questione. xliiii. articulo primo: igitur deus non ponitur in genere sicut principium. Sed re vera similitudo ad propositum adducta non concludit nisi quod non ponatur in aliquo uno genere precise sed in omnibus. Hoc tamen dimisso potest utraque istarum sententiarum Thomae sustineri probabiliter et tamen quia ultimo videtur composuisse summam theologiam in tres presidiis: sententia posita in partibus semper prevalet apud thomistas et in his stat tota opinio Thomae succinte recitata qui voluerit videre plura videat capreolum loco precelegato.

Sat' tomas

Tertia opinio in proposito potest afferris nominalium sententia que parum habet difficultatis que fere a omnibus nominalibus ponitur libro primo sententiarum distinctione octava in questione in qua queritur an cum divina simplicitate sit composibile deum esse rem alicuius generis vel predicamenti. Ad quam respondeo per tres conclusiones. Prima nulli enti sue creato sine increato repugnat ratione sue simplicitatis esse in genere: quia multa sunt in genere in quibus nulla compositio reperitur: ut intelligentia in quibus si esset compositio vel esset ex duabus partibus intrinsece essentialiter et differentibus realiter: vel ex duabus realitatibus realiter idemplicatis distinctie tamen formaliter vel esset in illis intelligentiis compositio et multiplicitas esse et essentie: quia non videtur alius modus imaginandi.

Primum potest dupliciter intelligi uno modo ut intellexit Avincelrus in libro fontis vite ut recitat. d. sanctus prima parte

Capreolus

Avincelrus

questione. I articulo secundo scilicet quod angelus et hec corporalia erant composita ex materia eiusdem rationis: cuius ratio erat: quia in substantia incorporea intellectus apprehendit aliquid per quod distinguitur a substantia corporea et aliquid per quod cum ea convenit ergo illud per quod differt substantia corporea ab incorporea erit ei quasi forma et illud quod subicitur huic forme distinguenti quasi commune sit materia eius et propter hoc ponit quod eadem est materia eiusdem rationis spiritualium et corporalium et ulterius dicit quod forma incorporea substantie spiritualis sic est impressa in materia spiritualium sicut forma que est quantitatis est impressa in materia corporalium: hic modus dicendi est omnino irrationalis nam non videtur imaginabile qualiter in illa materia que nunc est alicuius angeli possit recipi forma diuisibilis quantitatis quia illa sit indivisibilis et si essent eiusdem rationis possent in ea recipi quantitates et ideo hec opinio nunc a nemine defenditur.

Potest tamen alio modo illud intelligi scilicet quod materia rerum spiritualium non esset eiusdem rationis cum materia rerum corporalium: ita quod deus in principio creaverit duas materias primas specificiter differentes: et ex una earum fuerint distincte species angelorum constitute per diversas formas essentialiter: sed tunc esset difficultas multiplex. Prima an anime humane sint similiter et duabus rebus constitute. Secunda an illa forma angeli sit separabilis a sua materia et an materia unius angeli sit in potentia ad formam alterius angeli et eam appetat ut contingit in istis rebus corruptibilibus

Preterea quero vel forma angeli sit composita vel sit omnino simplex. Si secundum cum sit substantia sequitur quod ponetur in predicamento substantie aliquid omnino simplex quod ipsi pro inconuenienti habent. Si primum quero ex quibus componitur: et sint illa, a, et, b, tunc vel quodlibet istorum est omnino simplex vel compositum: si primum quum quodlibet istorum sit substantia quia per aristotelem ex non substantiis non fit substantia: sequitur quod ponetur in predicamento substantie aliquid omnino simplex: si quodlibet eorum sit compositum: tunc vel de his statum in aliquo vel procedetur in infinitum

in compositione ipsorum angelorum: quod fortassis aliqui non reputarent pro inconuenienti. Sed ad hoc qui oppositum sustineret diceret probabiliter angelum esse compositum ex duabus partibus una tanquam potenti et altera tanquam formali que realiter inter se distinguuntur et quelibet illarum partium esset omnino simplex intrinsicè sufficit tamen quod sit componibilis cum alia id est quod ex ea et aliquo alio fiat unum compositum: et ita quod ponetur in predicamento vel è intrinsicè compositum vel cum altero componibile: quod utrunque ipsi deo repugnat propter suam perfectionem.

Hec debet in proposito admitti solutio aliquorum dicentium: partem speciei alicuius non poni per se in predicamento nisi reductiue: quia eque bene ipse forme inter se conueniunt essentialiter vel in aliqua natura illis comunicabili secundum reales vel se ipsis a quibus abstrahibilis conceptus aliquis vel genericus vel specificus secundum nominales qui directe ponetur in aliquo predicamento ergo non reductiue.

Secundus modus compositionis angelice ex duabus realitatibus realiter identificatis distinctis tamen formaliter, qui est scoti non videtur etiam nominaliter multum verisimilis: quia penes quodammodo de illa distinctio formalis ex natura rei: non penes predicata contradictoria que de illis verificarentur: quia tunc de una re singulari ubi fides non cogit admitteremur verificationem contradictoriorum predicamentorum: quod etiam in ipsa trinitate non admitti debet de predicatis plene contradictoriis ergo nec similiter in proposito: quia ad illam syllogismum expositiuius quod responderet. scilicet hec eccitas est hec angeleitas et hec angeleitas est pluribus comunicabilis ergo hec eccitas est pluribus comunicabilis si distiguas penes quod includat in li comunicabilis nihil est dictu quod aliter illa predicata non sunt plene contradictoria et sic nunquam contradictoria predicantur de eadem re si sit plena contradictio.

Item quando dicitur ab scotistis quod angeleitas est quantum ex parte sua pluribus comunicabilis et michaelitas non est quantum ex parte sua pluribus comunicabilis: ergo de his predicantur predicata contradictoria ergo seclusa operatione intellectus ibi erit aliqua distinctio ex natura rei et non realis er

*et p. q. nihil co
re bono*

*ad hunc modum
scoti non videtur
e poss aut
phas id no
in predicam
dicitur*

*hoc idem fuit
sed sufficit
aliquo modo
indivisione*

apud ibidem reperem aut hanc
p[er] d[omi]n[u]m deo habebit mag[is] n[on]
vegetatiu[m] & p[er] d[omi]n[u]m alia[m] et alia

Secundus articulus secunde questionis.

formis proprie
minab[is] ad 2a

go erit formalis; quod est intentum (non acci-
punt ipsi predicata contradictoria quia si ly
ex parte sua non facit relationem de eodem et
li comunicabilis non includit, utrobique idem
substantiu[m]; et si utrobique li comunicabilis in-
cludat idem substantiu[m] et ly sua de eodem
faciat relationem tunc erunt illa duo predicata
plene contradictoria et tunc vel utraq[ue] pro-
positio erit vera vel utraq[ue] falsa et sic fundame-
ntum eorum nullum est.

Tertius modus compositionis
angelice scilicet ex esse et essentia qui est sancti
Thome similiter impugnabitur a nominali-
bus: quia quero esse ipsius angeli quod distin-
guitur realiter ab essentia angeli vel est subst[an]-
tia vel accidens: si accidens ergo substantia ha-
bet esse per aliquod accidens quod non videri-
tur philosophice dictum: et similiter sic essen-
tia ipsius angeli que distinguitur realiter ab
esse ipsius angeli intrinsecus est composita et
tamen esset in predicamento.

Si vero dicatur quod esse ipsius
angeli est substantia: quod vel est omnis simplex
intrinsece vel non: si non ergo erit substantia
composita et tunc queram ex quibus compo-
nitur ut antea arguendo contra aliam opinio-
nem querebam: si dicatur simplex omnino. i.
est in predicamento vel non. Non est dicendum quod
non quia omnis substantia creata claudit in tra-
limites predicamenti: si sic habeo intentum
quod aliquid omnino simplex ponitur in pre-
dicamento de hac opinione quia disputanda
est succinte in quodam dubio ad presens su-
per se deo.

Darfilus.

Fuit quidam modus opinandi
quem recitat Darfilus libro primo de gene-
ratione questione sexta articulo primo quod
secundum subordinationem predicatorum qui-
datiuorum fit in aliqua re subordinatio for-
marum essentialium et substantialitas et forma
correspondens predicato communiori habet se
per modum materie et respectu forme minus
communis predicato quidditatiuo sequenti
correspondentia et quod solum est una forma
specifica correspondens ultimo predicato
quidditatiuo puta speciei specialissime de qua
talis res et ista ultima forma est actus ultima-
tus: reliqua autem sunt in potentia respectu ip-
sius: contra quam infert Darfilus quod in

eodem composito ex hoc sequeretur quod essent
tres forme vegetatiue et plures sensititiue quod
est falsum probationem vide ibidem quia hec
sunt metaphisicalia volens ea longius vide-
re videat paulum cocinatem libro. xx. metap[hi]-
sice.

Paulus
cinas.

Tertia conclusio inter Ocham pa-
tristricum et Gregorium primipilum eo-
rumdem varia est sententia: an deus in predi-
camento ponatur: nam Ocham libro primo
sententiarum distinctione octava questione pri-
ma prelegato dicit in ratione ad questionem
in tertio dicto quod deus non est in genere et
immediate subdit hoc tamen est difficile proba-
re verum tamen persuadeo magis per viam na-
rrationis quam per viam probationis: quia
omnia que sunt in genere habent certam pro-
portionem et perfectionem inter se: sed deus
in infinitum excedit omne aliud ergo in nullo
genere est cum quocumque alio ab eo.

**Et hec ratio potest poni alio mo-
do** apparentiori scilicet supponendo primo non
esse aliquem conceptum absolutum aliquorum
aliqua qualiter convenientium essentialiter quan-
do similiter conueniat alicui alio quod cum a-
liquo precedentium tantum vel magis con-
ueniat. Hoc supposito arguo sic: si deus esset
in predicamento contineretur sub aliquo ge-
nere subalterno illius predicamenti: quod si
concedatur consequenter sit tale genus spe-
cies quod sit commune deo et substantiis spiri-
tualibus. Tunc arguo sic magis essentialiter
conuenit angelus cum leone quam cum deo:
ergo ille conceptus spiritus non poterit esse
communis deo et angelo nisi sit communis an-
gelo et leoni per suppositionem: sed non est co-
munis angelo et leoni ut liquet: ergo nec deo
et angelo et per consequens maledicatur quod
distinet deus sub tali genere assumptum probatur
quia inter angelum et leonem est minor distan-
tia in essentia ergo maior convenientia essen-
tialis.

Preterea si deus contineretur in
aliquo predicamento sequeretur quod aliqd
esset in deo cui nobis responderet vel in a-
liqua creatura aliquid eiusdem rationis et p[er]
consequens eiusdem perfectionis essentialis:
quod non videtur dicendum quia in deo om-
nia sunt formaliter infinita in nobis vero fini-
ta in perfectione.

sententia
Grego-
rius

Preterea si deus esset in predicamento contineretur in aliqua specie specialissima illius predicamenti: gratia exempli in aliqua specie specialissima predicamenti substantie, illa species sit. a. vel in illa specie contineretur aliud individuum reale preter deum vel non. Non primum quia hoc est hereticum scilicet quod sit aliquod individuum preter deum eiusdem speciei specialissime cum deo. Si secundum ergo dabitur species: cui impossibile est plusquam unum individuum correspondere et per consequens remouebitur aptitudo ad predicari de pluribus et sic non erit species.

Vel si dicas quod essentia diuina est species ad tres personas non poteris sustinere: quia est contra sanam doctrinam et auctoritates sacrorum doctorum et precipue augustini libro septimo de trinitate: capitulo sexto ubi nititur probare quod essentia non est genus et tres persone species, nec essentia est species et tres persone individua: quia tunc diceremus tres personas esse tres substantias sicut dicimus tres equos tria animalia: et sicut dicimus habraam isac et iacob tria individua et tres homines, ergo sicut dicimus tres personas ita diceremus tres essentias vel tres substantias quod tamen fides vetat et hanc eandem rationem, affert magister sen. libro primo distinctione. xix. ad idem. Ex quo sequitur corollarium quod dicitur martini de magistris in predicabilibus habet ortum ex sen. augustini dicit enim martinus quod ad hoc quod aliquid sit vniuersale opus est quod predicetur de illis in plurali de quibus predicatur in singulari.

Tertia conclusio in qua continetur sententia Gregorii ariminensis ita dicitis primo sententiarum distinctione octaua questione tertia quia aliquando dicimus aliquam rem que non est signum vel predicabile alicuius predicamenti esse in predicamento aliquando etiam dicimus predicabile aliquod esse in predicamento, ideo primo proba quod res importata per hoc nomen deus vere est in predicamento substantie. Secundo proba quod predicabilia quaedam vere et proprie de deo dicta sunt in predicamento.

Primum probatur a Gregorio longa ratione cuius summa est que sequitur.

Quia quod predicatur in quid de pronomine demonstrante rem aliquam et de pronomine demonstrante aliquam aliam rem specie distinctam a b illa nec tamen sic predicatur de quolibet est genus illius rei et illa res est in genere illo et per consequens in predicamento ubi est illud genus sed hoc nomen spiritus vere predicatur de deo et de pronomine demonstrante angelum igitur intentum maior supponitur ex diffinitione generis: minor probatur nam hoc nomen spiritus vere predicatur de deo ut habetur Joannis Quarto spiritus est deus et ita vere predicabitur demonstrando deum hoc est spiritus et hoc etiam inquit vnde interroganti quod est hoc bene respondet spiritus non autem si interroget quale est hoc vel secundum aliud predicamentum. Et similiter constat ex scripturis quod hoc nomen spiritus verificatur de angelis per psalmum qui facit angelos suos spiritus et per consimilem rationem predicabitur de illis inquit.

Fortem autem diceretur quod hoc nomen spiritus licet predicetur de deo et angelo non tamen dicitur de eis secundum unam rationem.

Contra hoc dicit Gregorius quod hoc est ad placitum et sine ratione: quia aut intelligitur quod non dicatur de eis secundum unam rationem specialissimam et hoc verum est sed hoc non impedit quin sit genus licet impediat ipsum esse species specialissimam. Aut intelligitur de ratione in generali et hoc est falsum. Nam secundum unam rationem generalem huic nomini conuertibilem vniuersaliter dicitur de deo et de substantia spirituali siue enim diffiniatur spiritus quod est substantia incorporea et in materialis sine alia diffinitione: illa diffinitio tam deo quam angelis erit communis: quod si hoc proteruiter negetur simili modo negari poterit substantiam dici secundum unam rationem de corporea et incorporea: nam non videtur que ratio ad illud probandum afferri possit.

Huic rationi Gregorii diceret aliquis probabiliter vel quod dictum fuit in solutione precedenti vel quod admissio quod ly spiritus dicatur inquit de deo et substantiis spiritualibus non tamen est genus quia transcendit limites predicamenti quum deus non dicatur substantia sed super substantiam ad modum loquendi

Gregorius

ulus
18.

Magister
sententiarum

Magister
sententiarum
in predicabilibus
habet ortum ex
sen. augustini
dicit enim martinus
quod ad hoc
quod aliquid sit
vniuersale opus est
quod predicetur
de illis in plurali
de quibus predicatur
in singulari.

Gregorius

Gregorius

Secundus articulus secunde questionis.

Augustinus Dionisi: hoc etiam videtur dicere sanctus augustinus libro septimo de trinitate capitulo quinto dicens manifestum est deum abusive substantiam vocari ut nomine vltimiori intelligatur essentia quod vere et proprie dicitur: ita ut fortasse solum deum dici oporteat essentiam est enim vere solus qui incommutabilis est idque nomen suum famulo suo moysi enuntiavit cui ait exodi tertio ego sum qui sum et dices a deo qui est misit me ad vos.

Sed hec saluo meliori iudicio. Tangit questionem arduissimam metaphysice considerationis. scilicet de esse prime substantie. scilicet si an sit eiusdem rationis cum esse creaturarum. vel potius est difficultas de vocabulo: nam si substantia poterit capi tripliciter primo modo pro re que subsistat aliis et in hoc sensu videtur negare Augustinus deum esse substantiam ut ex eodem capitulo patet dicit enim deus autem si subsistit ut substantia proprie dici possit: in est in eo aliquid tanquam in subiecto et secundo modo capitur substantia ut sit terminus commutabilis cum si essentia et sic est terminus transcendens et hoc modo possumus dicere substantiam albedinis esse aliam a substantia nigredinis. tertio et vltimo modo capitur ut est genus generalissimum predicamentum: et tunc hoc modo potest describi substantia est essentia que per se est naturaliter et non in aliquo tanquam in subiecto vel essentia que est pars aut nata esse pars intrinseca essentie sic per se existens.

Secundum intentum a Gregorio probatur ab eodem: quod pater filius creator principium et plura similia sunt predicabilia per se relativa et ad aliquid ac per hoc predicamento relationis et proprie dicuntur de deo igitur intentus. consequentia nota et tamen non supponitur ex fide cui non est attribuenda falsitas nec improprietas. Maior autem per Augustino libro quinto de trinitate capitulo septimo ubi postquam distinguit predicationes tam affirmativas quam negativas proprias singulis predicamentis concludit in fine quod filius et non filius genitus et non genitus siue ingenitus dicitur relative et sunt de predicamento relationis. Hoc idem probari potest de predicamento actionis scilicet quod vere et proprie de deo predicetur: quin imo ut dicit idem Augustinus eodem libro capitulo octavo situs et habitus et loca et tempora:

non proprie sed translatiue ac per similitudines dicunt in deo et paulo post quod autem ad faciendum attinet: fortassis de solo deo verissime dicatur: in quo dicto tangitur alia questio: in quo stet creaturarum actiuitas et an solus deus agat de quo vide Gabrielen libro quarto

Hoc idem probat Gregorius fuisse ex mente philosophi et cometary quod probat ex processu aristotelis in principio secundum methaphysice quod gratia breuitatis omitto vide tamen in gregorio loco in principio tertie questionis allegato.

Que predictarum sententiarum et opinionum sit verior iudicio doctorum relinquendum censuimus: mihi sat sit dicere illud horatii nullius addictus iuravi in verba magistri: quamuis durum sit non annuere sententie quam thomas scotus et ocham licet diuersis rationibus approbet: quorum arcem aggredi temeritati potius adscribendum foret: que fortitudini nam ab eorum trium iuratu palli nodiam extorquere difficilior esset que herculi clauam subriperet: sed quauis hi tres in vnus coniuauerint: oppositum eque probabile opinamur nam quousque bonus dormitat homerus et sepius est olitor valde oportuna locutus.

Primum dubium quia in recitando Scoti opinionem dictum fuit de idempnitate reali aliquarum realitatum et earundem distinctione formali dubitatur quod sunt modi distinctionum et idempnitatum que solent poni ab Scotistis. Ad hoc respondeo quod varius est modus dicendi scotistarum in hac parte nam nicolaus de oxbellis et antonius si ret cum aliis dicunt esse septem modos distinctionum et idempnitatum alios septem modos oppositos primis. Primus est distinctio rationis: secundus est distinctio ex natura rei: tertius est distinctio formalis: quartus est distinctio realis quintus est distinctio essentialis: sextus est distinctio se totis subiectiue: septimus est distinctio se totis obiectiue. istis correspondent alii septem modi idempnitatum oppositi qui eodem modo numerantur et nominantur: ponendo loco de idempnitatis distinctio idempnitatis.

Stefanus autem burleser dicit preictam opinionem communem iam apud multos scotistas multa falsa continere nec sequi doctorem subtilem: imo afferre aliqua contra ipsum. Primo igitur nunc breuissime et succin-

Gabriel,
Gregorius

Oxbellis,
Sirena

Burleser

Augustinus

cum
 data
 malis
 manij
 sunt
 di
 mung
 hie f
 Sirena
 f. g.
 form
 hae
 in
 aliq
 mali
 mte
 dar f
 tary
 tari
 Aug
 listin
 unty
 na e
 hie
 vry
 nam

re declarabit prima opinio et secūdo secūda.

Distinctio igitur rationis secūda istos est que habet fieri p̄ actū intellectus collatum vel alterius potentie vt for. est for. ibi enī for. in esse cognito vt cognitus per subiectum distinguitur a for. te vt cognito per predictatum sola ratione et non ex parte rei.

Distinctio autē ex natura rei secūda eos est illa que est inter aliqua extrema de quibus predicata contradictoria possunt verificari: que cōtradictio non proueniat ex opere intellectus.

Distinctio autē formalis est illa que est inter aliqua duo quorum vnus non includit aliud in primo dicēdi de perse: q̄ hoc modo declaratur scilicet quod illa distinguntur formaliter que habent aliam et aliam formalitatem quarū neutra alteram includit in ratione sua formali. Et hoc modo loquēdo inferiorius a superiori non distinguetur formaliter bene tamen ex natura rei. sed superius ab ipso inferiori distinguetur et ex natura rei et formaliter: passio tamen a subiecto et subiectū a propria passione bene distinguntur et ex natura rei et formaliter: ex quo elicio secundum hos esse duplicem distinctionem formalem scilicet mutua et non mutua similiter idēptitas

formalis est duplex scilicet mutua et non mutua et per hanc distinctionem idēptitatis formalis et distinctionis formalis soluitur pleraq̄ argumenta que Burliker multiplicat contra hanc opinionem aliquorum scotistarum.

Distinctio realis est distinctio aliquorum sic se habentium q̄ vnus potest corrūpi alio manente: vel se habent sicut totum et pars: vel sicut producus et p̄ductus vel que sunt in plurib⁹ rebus realiter distinctis et dicitur est distinctiue quia ad inferendas distinctionem realem sufficit habere aliquam istarū contradictionum vltimū quod additur est propter relationes reales sibi inuicem in fundamento et termino correspondentes.

De producente et producto ponitur propter distinctionem realem personarū in diuinis quia ex s̄tētia augustini libro primo de trinitate capitulo p̄mo nulla res se ipsas ḡginit que tam an sit propositio euidēs et perse nota aliquibus dubitatur: quos lactantius. Firmianus vir sūmo ingenio et eruditus vnus nō in cludir aliud nō tū e contra vt hūmilitas et aratus.

ditione libro primo diuinarū institutionum capitulo septimo affirmauerit: deum aliquando cepisse et ante omnia ex se ipso fuisse p̄creatum. Et seneca idem asserit cum inquit alius nos edidit alius nos instruxit deus ipse se fecit sed hoc disputare nō est p̄sentis speculatiōis

Dupliciter aliqua posūt dicēdi identificari essentialiter. Primo modo quia idēptificatur vni essentię singulari et sic inter idēptitatem realem et essentialē nō est discrimen nisi in diuinis in creaturis autem omnia eadē eē alr sunt eadē realiter et econtra.

Secūdo modo licet aliquo modo impprie quāuis apud aliquos scotistas vsitato aliqua dicuntur esse eadem essentialiter q̄ dicuntur esse de essentia alicuius siue cōcurrūt in trīsece ad essentiam alicuius secūda quas acceptionem concedendum esset aliqua distincta realiter identificari essentialiter in creaturis vt patet de materia et forma et sic idēptitas essentialis nō inferret in creaturis idēptitatem realem: sed primus modus est congruentior opposito modo dicatur de distinctione essentiali: dum modo supponatur ad hanc distinctionem sicut ad quamlibet que est seclusa ope intellectus extrema esse postriua et existentia: cum inter non existens et existens non sit distinctio bene tamen non idēptitas.

Ex his infero non bene diffinisse aliquos distinctionem essentialē dicentes quod est illa que est inter aliqua que p̄ aliquā potentiam possunt separari a se inuicem. quia hoc modo filiatio et paternitas sibi correspondens in creaturis nō essent essentialiter distincta quod nullus sanę mentis concessurus est.

Distinctio se totis subiectiue est illa que est inter aliqua duo extrema: quarum realitates sunt distinctę et a inuicem separate in actuali existentia ita quod non conueniūt in aliqua realitate subiectiua siue actu existendi: et sic anima et corpus vnita licet distinguantur realiter et essentialiter proprie non tamen distinguntur se totis subiectiue conueniunt. in realitate subiectiua cum ex his duob⁹ constitutatur vnus ens per se. Sed manet dubitatio an accidens sit idem se totis subiectiue cū suo subiecto licet ex illis non fiat vnus per se: dices quod sic quia sat est quod se habeat vt in formans et in formatum. Cesset vterius dubitatio an separata anima a corpore sit tunc eadē

Lactantius

Seneca!

et sic distinctio est est distinctio qua ipis existentibus eō conueniunt sententię ali cū for. et plato t̄ gunt distinctio

ll.

dubius?

dubius?

ziel. forius

mutua e r̄as
data itaq̄ amia
malitas et hū
mentis distin
formali
distinctio
mutua tū vide
falsus dicitur
q̄ neutra
formaliter i
lect realiter
in cludir
aliqui for
malitas hū
nitatis in clu
dar formali
tatis animal
tatis. abramel
Augustinus.
distinctio for
ut hū non un
na et distin
tante aliq̄
vz vnus nō in cludir aliud nō tū e contra vt hū
militas et aratus.

Secūdus articulus secunde questionis

se totis subiective quod non vñ dicendus quia tunc non ex illis constituitur vñum. Si dicatur q̄ satis est hēre aptitudines ad constituendum vñum tunc sequeretur q̄ quelibet pars materię capax alicuius forme quā nunquam habet nec habuit esset ille eadem se totis subiective. Ad hoc respondebis vt libuerit; p̄ hoc modo consequenter respōdeas. Melius tamen est dicere quod dum separantur nō sunt iam eadem se totis subiective sed tunc videtur durus quomodo duo entia nunc sint eadez alii qua idēptitate et postea ipsis manentibus nō sint eadē illa idēptitate dices illud non esse in cōueniens similiter partes cuiuscūque modi siue essentialis siue quantitatie siue integras siue in resolutione sūt inter se eadē se totis subiective.

¶ Duo individua vel eiusdez speciei vel diuersę quę non possunt adiuices vniri ad existentiam vñius totius dicuntur p̄cipue distincta se totis subiective

¶ Distinctio se totis obiective est illa que est inter aliqua duo extrema que in nullo conceptu reali comuni cōueniunt quidditatie ita quod de illis non potest predicari aliquid quod predicatum quidditatum siue sit limitatus siue trāscēdens siue dicat realitatez potentialem siue non. hoc modo vltime differentie dicitur esse distincta se totis obiective quę sūt primo diuersa vñ refert dicere aliqua esse diuersa et esse differentia secundum modum loquendi scoti nam differentia sūt alicui idēptentia id est in aliquo quidditatie cōueniunt et in aliquo quidditatie differunt diuersa sūt quę in nullo quidditatie cōueniunt iuxta quod ponit scotus vñam regulam scilicet qđ omnis differentia differentium reducitur ad aliqua primo diuersa alioquin nō esset status indifferentibus et per p̄ns processum in infinitum qm̄ debemus summi opere euitare.

¶ Postea ipsi scotiste dicūt has distinctiones habere se tāquam magis et minus et vltimas esse maximas et primas esse minimas et quod quelibet p̄cedens infertur a sequenti et non econtra et opposito modo se habere de idēptitatibus: quia minori distinctioni opponitur maior idēptitas et maior distinctioni opponitur minor idēptitas et semper maior infert minus et non econtra.

¶ Sed ista vt bene probat Stefanus

burlifer magis sūt ex placito cōficta quā ratione probata: pro quo probatur oppositum scilicet quod iste distinctiones non habēt necessariam habitudinem per modum inferentis et illati: quia distinctio se totis obiective non infert distinctionem realem vel essentialē nec econtra. Secundum notum est vt patet de duobus individuis eiusdem speciei. Ad idem tamē probatur quia differentia vltima speciei et differentia vltima sui p̄cipii individui distinguntur se totis obiective et tamen sūt idē realiter vt constat cum idētificetur vñ. Tertio assumptum patet quia si essent se totis obiective eadem sequeretur quod non essent primo diuersa nec dicerent conceptus simpliciter simplices quod est cōtra sic opinātes.

¶ Set vltorius notabis secundus prefatum doctorem duplex est distinctio formalis: vna est que est inter aliquas duas realitates quarum vna non cadit in ratione quidditativa alterius nec econtra.

¶ Secunda distinctio formalis est que est inter aliqua duo extrema quorum ratio vñius non est precise nec adequate ratio alterius seu adequate alterius vt ratio animalitatis et ratio humanitatis distinguitur formaliter isto secundo modo licet non primo modo quia ratio humanitatis non dicit adequate rōez animalitatis imo dicit formalitatem compositiorem metaphysicę quam prima quap̄pter vñum predicatur de alio in abstracto vltimata abstractione et sic hec est falsa humanitas est animalitas: quia secundum Anicēnam equitas tantum est equitas: hoc tamen intellige nisi altera illarum formalitatum vel realitatum sit formaliter infinita vel ambe ille rationes sūt formaliter infinite vt essentia diuina et hōitas: licet enim distinguatur secundū scotum formaliter et vna non sit precise alia predicantur de se inuicem in abstracto vltimata abstractione hoc tamen est propter infinitatem formalem inclusam in eis.

¶ Sed hic esset bona difficultas secundus scotistas an quodlibet attributum diuinum dicat vñam propriam sibi infinitatem distinctam formaliter ab infinitate quam dicit aliud vel solum sit in diuinis vna infinitas formalitas que a qualibet alia formalitate in diuinis distinguatur formaliter euz qualibet tamen earum realiter idēificentur hec quo

Burlifer:

in idē ipse
in tenet
per negat
indivisi
specie
se totis
ve 5° dicit
essentialis
omnis et
ans et

Scotus

Anicēna

est metaphisica et theologia obidque pretermitenda.

¶ Ex predictis notabis scotum non semper vni formiter loq̄de idēp̄tate vel distinctione formali et sic secundum primam vel secundam acceptionem possunt saluari dicta que videbuntur in sua doctrina repugnare. **¶** Distinctio realis secundum istum doctorem est distinctio rei et rei et est duplex scilicet suppositorum tantum vt in diuinis et suppositorum et noticiarum vt est in creatis quia non est eadem met numero humanitas in sorte et platone quāuis vt dici solet in predicabilibus humanitas que est in sorte et humanitas que est in platone habeant inter se aliquam unitatem realem a parte rei oī op̄atione intellectu seclusa minorem unitate numerali quod tamen negatur a thomistis in quo puncto stat tota diuersitas op̄ationis scoti et sancti thome de naturis communibus: cum beatus thomas sit medius inter scotum et nominales in naturis communibus.

¶ In materia vero distinctionū thomiste non ponit nisi duo genera distinctionū scilicet realis et rationis quamuis aliqui iterū subdividunt distinctiones rationis scilicet vel rationis ratiocinantis vel rationis ratiocinate et vt prima intelligatur quādo diuersitas rationum prouenit ex re ipsa intellecta precedente omnem actum intellectus. Secunda vero quādo diuersitas huiusmodi rationum prouenit ex diuersitate actuum intelligendi vel volendi quos configūant rationes pro quo ponetur exēplū secundum reales in secundis intentionibus.

¶ Sed alibi clarius posset poni exēplū de huiusmodi rationibus intellectu creditum odio abitum dilectum: in quibus omnibus diuersitas prouenit ex diuersis actibus intelligendi aut volendi quos important et ideo distinctio que in obiecto ex illis concluderetur vocaretur secundum thomistas distinctio rationis ratiocinantis et non ratiocinate que non sunt explicande vt quidam opinantur hoc modo scilicet quod prima distinctio scilicet rationis ratiocinate requirat diuersitates aliquam in obiecto et re ipsa non autem distinctio rationis ratiocinantis cum qua intelligētia nituntur concordare scotum et thomaz supra distinctione attributorum diuinorum qui tamen maxime differunt vt in primo sententi

arum latissime solet a theologis disputari nisi quam enim doctor sanctus concedit esse in deo in essentialibus aliqua in diuersitate aut distinctionem ex natura rei sicut concedit scotus

¶ Discrimen igitur illarum duarū distinctionum rationis accipiēda est penes hoc quod in distinctione rationis ratiocinate res ipsa omni actus ipsius intellectus vel voluntatis secluso est talis qualem diuerse rationes significant in distinctione autem rationis ratiocinate ad hoc vt res sit talis et ipsis diuersis rationibus respondeat requiritur actus in intellectu vel voluntatis quem rationes ille significant. Nota tamen quod ex nulla earum secundum thomistas licet inferre diuersitatem aliquam in obiecto ipso ex natura rei vt scotus opinatur. Sicut deus realiter quocumque actu secluso est sapiens creator gubernator et illis diuersis rationibus respondet non est tamen intellectus vel dilectus vel odio habitus a creature nisi supposito aliquo actu intellectus vel voluntatis. Et propterea merito prima vocatur distinctio rationis ratiocinate et secunda distinctio rationis ratiocinantis: notabis in proposito postquam semel incepimus loquide his rationibus quod est aliquando pluralitas aliqua et distinctio rationum in intellectu quibus omnino non possumus fingere diuersitatem ex parte rei nisi ex parte intellectus vt diuersis noticiis propositionalibus idem de eodem predicantibus vna affirmatiue alia negatiue vna vniuersaliter et alia particulariter et vna categorice et alia hyporbetice et sic secundū alias diuersitates que ex solis sinchathegozeummaris proueniunt: nam tunc reperiuntur diuerse rationes in intellectu quibus nec fingi quidem potest que diuersitas in re ipsa respondeat: nisi confugiatur ad figmenta gregorii ariminensis de complexu significabilibus: que iam fere explosa sunt ab omni philosophorum scola. **¶** Ex hoc ultimo infero corollarie quod ratio quam aliqui afferunt ad probandum distinctionem formalem secundum scotum est invalida scilicet de diuersitate noticiarum quibus res numero et realiter vna quocumque circumscripto respondet. Que probatio sicut euidenter refellitur in noticiis complexis vt immediate visum est ita potest reici valde probabiliter in simplicibus noticiis. Et hec secundum reales de diuisionibus sufficiant.

*magis vult dicere
dicitur qd ead dist
distinctioe ratio
ratiocinate sunt
quibus rationes
fiant sed de
q̄ actu potest
euenit in ipso
fuit et dicitur
et aliud uocat
Ar. sub ead f
et sic sunt
q̄ dist
natura rei sup
t dicitur*

Gregorius

capitulum est formatum sed non capitulum esse

pluribus in rebus absolutis non sunt nominis
sed in rebus sunt nominales

Secundus articulus secunde questionis

Ubique secundum quod secundum nominales de distinctionibus tenendum sit et ideptitibus respondetur per sequentes propositiones.

Prima propositio quod liber est per se ipsum formaliter et intrinsece sibi ipsi ideptificatur et a quolibet alio distinguitur et non per aliquod super additum primum probatur nam ab illo res habet formaliter unitate a quo habet entitatem formaliter sed entitates habet a se ipsa formaliter quia res non est ens per aliud formaliter sed se ipsa. Nam queram de illo alio et sic vel erit processus in infinitum vel si in aliquo sistendum sit et cum non videatur magis ratio de uno quam de alio sequitur ergo quod in primo erat sistendum dictum fuit notanter formaliter: quia effectiue res habet entitatem a sua causa ut liquet scilicet a deo secundum. Probatur quia signatis duobus entibus etiam si intelligatur reliqua non esse quodlibet illorum est sibi ipsi ideptificatum: et ab altero distinctum quocumque tertio ab eis secundo quod probatur ratione satis apparenti. Hec consequentia est bona forte est et plato est et fortes non est plato ergo fortes et plato distinguuntur sed ad veritatem antecedentis sufficienti soli fortes et plato se ipsis sine alia re quibus per illud antecedens non signetur alie res et ab eo quod res est vel non est oratio dicitur vera vel falsa. Ergo illi soli sufficienti ad veritatem consequentis quia quicquid sufficit ad veritatem antecedentis bene consequentie illud sufficit ad veritatem consequentis eiusdem consequentie ergo sine alio medio distinctivo se ipsis illi duo homines distinguuntur.

Ex quo infero quod quotiens aliquad dicuntur esse eadem vel distingui per ali quod extrinsecum ab eis illud intelligendum est argutiue et notificatiue quo modo solemus dicere quod potetie distinguuntur per actus et actus per obiecta et cause per effectus et effectus per causas ad bonum sensum.

Secunda propositio distinctio rationis inter aliqua secundum nominales bene potest admitti ad bonum sensum ut ibi potius sit diuersitas in ipsis notionibus et conceptibus anime quam in ipsa re: si una et eadem correspondeat diuersis noticiis anime non sinonimis: bene tamen stat quod illa diuersitas no

ticiatum aliquando sit propter diuersitatem etiam in ipsis rebus ut superius innuebatur. Esset tamen in presenti bona difficultas quia una et eadem res singularis in re ipsa possit correspondere diuersis conceptibus absolutis singularibus non sinonimis: quod secundum scotum videtur esse concedendum: quia in eodem homine, scilicet forte ponit singulare entis et substantie et corporis et animalis et hominis: que singularia licet cum forte ideptificetur distinguuntur tamen formaliter inter se et ab illo secundum vero nominales illud est omnino impossibile de quo inferius disputabitur. Sed pronunc ex mente nominalium pono hanc regulam: omnes conceptus absoluti idem ad eade res presentantes sunt sinonimi.

Tertia propositio: licet sunt multe vie quibus possumus probare distinctionem ex natura rei unius rei ab alia unum tamen et precipuum medium ad illam probandam et concludendam est contradictio. primum patet quia per viam separationis unius ab alio eet per viam causalitatis et per viam partis et totius talis distinctio potest multis modis concludi secundum patet quia nulla illarum viarum sufficeret nisi pro quanto includit virtualiter viam contradictionis.

Pro quo notabis quod ex diuersis modis quibus idem de aliquibus ad modum contradictionis enunciatur diuersi concluduntur distinctionum modi. Dicitum fuit notanter ad modum contradictionis: quia ut optime notat magister meus gonsalus egidius omnium bonarum literarum emporium referatissimum in suo primo sententiarum distinctione secunda si ad concludendam distinctionem opus esset in antecedente idem contradictorie enunciare quum impossibile sit contradictorias esse veras semper antecedens huius argumentationis esset falsum et impossibile et ita nullum tale argumentum esset probatum. tum etiam quia cum in omnibus huiusmodi argumentationibus que ad probandum distinctionem aliquorum adducantur subiecta aut supponant pro diuersis aut sint saltem non sinonima manifestum non esse in illis propriam contradictionem.

Sed dicitur esse enuntiatio ad modum contradictionis quia vel predicata sunt contradictoria contradictione terminorum de qua in fine predicamentorum in postpredicamentum

arguuntur istud est
nihilum apparet
nescio quibus die
in hominibus saluar
sua animal in p.

optimum
signum
nominis

Bonifacius

in q. prima notatius et similibus dicitur
Thomae
et dicitur superius

tis dicēdū est vel propositiōes ex copula et predicato et toto residuo propter diuersam significationem subiecti habent se omnino sicut contradictorie; ita quod posito eodem subiecto singulari in vtraq̄ nullo alio variato esset integra et formalis contradictio vt cōtingit in his duabus argumētationibus filius est genitus et pater est non genitus ergo inter patrem et filium est aliqua distinctio. Similiter petrus est albus et iohāes nō est albus ergo petrus et iohāes distinguuntur.

Quarta propositio secundus predictum modum ex positum de aliquibus enūciari contradictoria cōtingere potest tripliciter

Primo modo vt non solus extremis hoc est subiectis illius contradictionis acceptis singulariter sed etiam subiecto negatiue accepto cum hac determinatione omne quod est contra dictoria enūtiatur de illis vel de vtroq̄ affirmatiue vel de vno affirmatiue et altero negatiue eius tamē existētia supposita

Et tunc distinctio quae ex huiusmodi enūtiatiōnū verificatione colligitur dicitur essentialis qualis est dei ad quamcunque creaturam et cuiuslibet creaturam ad quamlibet aliam ista enim copulatiua est vera deus est deus et nihil quod est creatura est deus siue omne quod est creatura nō est deus similiter haec etiam copulatiua est vera quacūq̄ creatura demonstretur eadem a parte subiecti et predicati haec creatura est hoc ens et nihil aliud ab hac creatura est hoc ens.

Et talis distinctio essentialis nō reperitur in diuinis sicut neque medium predictum probandi illam quia quamuis haec sit vera pater non est filius haec autē est falsa omne quod est pater est nō filius. vnde patet illā distinctiōnem logicorum de multiplici distributione completa et incompleta siue in termino et extra terminum esse vtiliter proposito et per consequens hanc posse negari in aliquo sensu nullus pater est filius scilicet in sensu quo significet quod nihil quod est pater est filius quāuis ex vsu doctorum sacrorum ille sensus nō sit illi propositioni propius quā apud eos aliud sit loqui per signa distributiua vel includētia negationem in masculino genere quā per signa in neutro genere vt si diceretur omnis essētia diuina est pater et omne quod est essētia diuina

est pater; nullus filius est pater. I. nihil quod est filius est pater; pater est alius a filio et pater est aliud a filio et similes.

Contingit secundo idem predicatū quod de vno affirmatur de altero negari cum negatione etiam huius de illo et econtra etiam cum signo vniuersali non tamen cum illo omne quod est et tunc distinctio quae ex huiusmodi enūciationibus colligitur solet dici realis vt distinctio realis sit quid infemus ad distinctiōnem ex natura rei et haec bene stat in diuinis vnde dicimus pater est ingenitus filius nō est ingenitus et nullus pater est filius; non tamē nihil quod est pater est filius; hoc modo persone inter se distinguuntur et etiam haec distinctio est in creaturis imo omnis talis distinctio realis in creaturis est similiter essentialis; quia solum in diuinis reperitur distinctio realis diuersa ab essentiali; quia ibi nulla est distinctio essentialis.

Quinta conclusio contingit tertio et vltimo modo cum veritate huiusmodi enūtiatiōnū quae idem omnino de vno negant et de altero affirmant non stare mutua negationem vnius ab alio vt in secundo modo cōtingebat et ex huiusmodi contradictione infertur alia distinctio minor predictis scilicet essentiali et reali quae ab aliquibus vocari solet distinctio formalis et talis reperit̄ precise in diuinis inter personas et essentiam vt diuina essentia est pater et filius non est pater non tamen est verum quod nullus filius est essentia aut nulla essentia est filius;

In hac tertia distinctiōe sensus predictus supposita fide non potest negari; licet aliquibus videatur durum ita loqui eo quia nolent ponere distinctiōnem formalem nec ita vocare. Poteris tamen hanc ad bonū sensum dictum vocare distinctiōnem formalem vel non idēmitatem formalem vel non mutua conuertibilitatem idēmitatiōnis realis id est quod quamuis essentia et pater sint idem realiter non tamen cum quocūq̄ idēmitatur realiter essentia idēmitatur et pater; quia essentia est realiter filius et pater distinguitur realiter a filio;

Notabis vltius quod secundus verum nominalem inter attributa diuina inter personam et suam propriam relationem;

Secūd' articūl' secunde q̄stionis.

seu notionem inter se non est ponēda distinctio formalis: quia nihil omnino est affirmandus de vno attributo diuino quin affirmetur de omnibus: nec de persona quin affirmetur de sua propria notionē.

Sed esset dubitatio tunc an concedatur bene paternitas est cōstituens patrē et pater nō est constituens patrem. Similiter an communis spiratio distinguatur formaliter a filio quia videtur cum filio habere non mutuan conuertibilitatem idēprificationis realis quia conuenit patri sed hec iam transcendunt metas dialecticę quapropter hec succincte dixisse secundum viam nominalium de distinctionibus et per consequens de toto primo dubio sufficiat.

Subiūm secundum quia dictus fuit in recitando opinionem sancti thomę qd ad hoc quod aliquid sit in gēere opus est qd in eo differat realiter quidditas a suo esse ideo dubitatur an sit aliqua distinctio inter esse et essentiam et quia hoc est precipuum discriminē thomistarum ab aliis opinatoribus ideo sententiam sancti doctoris acceptam ex variis passib' suę doctrine et recollectā a solidissimis eiusdē doctoris imitatoribus Capreolo. s. paulo socinatore et petro nigro in medijs asseraz.

Capreolus:

Capreolus primo sentēciarum distinctione octaua questione prima quid in hoc dubio sanctus thomas scienciat quinq; sequentibus conclusionibus comprehendit.

Prima conclusio nulla creatura subsistens est suus esse quo actu existit in reū natura.

Secunda conclusio esse creature non sic se habet ad illud quod est vel ad quidditatem creature omnino consimiliter sicut forma substantialis ad materiam.

Tertia conclusio esse existentie non se habet omnino similiter ad substantiā vel essentia creature sicut accidens ad subiectum: accipiēdo accidens proprie pro quidditate accidentali reposita in aliquo nouē generum accidentis.

Quarta conclusio esse creature quo formaliter est actu non est deus nec proprie creatura nec est proprie ens vel quod est

Quinta cōclusio aliquid esse est

ipsa essentia creature aliquid vero esse est actualitas eius et aliquid esse nec est hoc neq; illud.

Pro prima conclusione adducuntur multe auctoritates et rationes philoloph' in primo posteriorum dicit quod quid est unitas: et esse unitatem non idē est. et ita videtur dicere quod essentia rei nō est esse eius: a uicena quinto metaphisice dicit quod esse accidit enti in q̄ alio preterquam in necesse esse et Algazel in fine primi libri suę philolophię ita inquit quoniam prius est vnus et verus eo quod esse eius ē ē purū cuius vnitas est ipsa eius quidditas et quicquid est preter illud est possibile esse autēz omnis possibilis est preter suam quidditatem omne vero esse quod nō est necesse esse est accidentalit quidditati. Similiter Hilarius sexto de trinitate dicit esse in deo: non est accidens sicut in omni creato. Boetius in libro de hebdomadibus in omni eo quod ē citra primū aliū ē ē et qd ē siue aliud ē qd ē et quo ē: ad idē ē albert' mag' li. primo de causis capitulo octauo qui ita inquit omne quod ex alio est aliud habet esse et hoc qd ē qd. n. animal sit animal et homo sit homo quod est p certo non habet ex alio hinc enim equaliter ē in homine existente et homine non existente secundum actum quod autem esse habeat in effectu: ex se non est: sibi: sed potius ex primo ē ex quo fluit esse in omne quod est in effectu ad idē est egidius romanus quodlibeto primo questione septima esse nihil aliud est quam q̄dam actualitas impressa omnibus entibus a primo ente nulla enim essentia creature est tantę actualitatis quod possit actu existere nisi ei imprimat actualitas quedā a primo ente illa actualitas vocatur esse: sicut ergo res corporales alię a quantitate non sunt actu de se extēse sed sunt in potentia vt extendantur per quantitates: sic omnes alię nature a primo ente de se non existunt actu sed sunt in potentia abesse.

Simile huic dicit doctor sctus prima parte questione tertia articulo quarto dicens qd esse est actualitas omnis forme vel nature non enim bonitas vel humanitas signatur nisi prout actu signamus eam esse oportet igitur quod esse componatur ad essentiam sicut actus ad potētiā et oib' his auctoritatib' pōt prima ratio colligi de qd successue subii

Aristoteles

Auicenna

Algazel

Albertus

magister

Hilarius

Boetius

Albertus

magister

Egidius

Sacra

ei oppositū distinguit a quolibet illorum scilicet eētia est indifferens ad esse et non esse quia aliquādo ē et aliquādo non est igitur essentia distinguitur ab eē. Similiter potest colligi secūda, scilicet illud quod aliquis habet ex se non est illud quod aliquis habet ab alio scilicet quod homo sit homo hoc habet ex se quod semper homo est homo et ab eterno homo et homo quod autem actu existat hoc non habet ex se quia alias semper sibi illud conueniret igitur essentia distinguitur ab existentia.

Si ad istud dicatur ab aliquo nominali breuiter ut solent distinguendo scilicet quod homo sit animal vel quod homo sit homo habet a se ipso formaliter licet ab alio effectiue et ita stat quod non conueniat ei semper quamuis per nihil aliud formaliter conueniat.

Contra hoc replicatur a paulo vocinate. q. xii. quarto methaphisice quia tunc sequeretur quod esset aliqua causa effectiua conuersionis significati huius propositionis homo est animal rationale sed hoc consequens est falsum ergo illud ex quo sequitur maior nota est cum diuina et minor probatur: ea que sunt equaliter necessaria equaliter se habent quo ad habere vel non habere causam efficientem scilicet hominem esse animal rationale et deum esse ens sunt equaliter necessaria ergo sicut secundum non habet causam efficientem ita nec primum consequentia et assumptum liquet minor probatur in quo stat tota vis rationis: quia opposita illorum duorum sunt equaliter impossibilia ergo et illa sunt equaliter necessaria: consequentia nota: antecedens probatur: quia impossibilitas in utroque conuergit ex implicatione contradictionis quia predicatus tollit subiectum quum enim dicitur homo non est animal rationale per ablationem predicamenti remouetur subiectum quia per negationem negationis remouetur diffinitum.

Preterea omni efficiētia a deo circumscrip̄ta ad hunc hominē esse al est verum igitur intentum: antecedens probatur: illud quod resultat postis diuinis ydeis necesse est omni essentia seclusa sed postis idea hominis et idea animalis in mēte diuina resultat earum conuersionio igitur intentum.

Ex illa prima conclusione adducuntur multe alie rationes scilicet quia esse creaturę esset esse subsistens et per consequens

infinītum quia ab esse per se subsistente remouetur omnis causa limitationis. Similiter esse subsistentis precise conueniunt conditiones nobilissimas igitur intentum: has et plures rationes vide per sanctum Thomam secundo libro summe contra gentiles capitulo quinto et per Capreolum loco preallegato et per clippit thomistarum questione xxxii. predicabiliū.

In quo notabis secundum hunc doctorem non esse concedendum in via sancti thome eandem essentia numero subsistendi primo potentie et actu existendi quousu alique rationes videntur illud pretendere: quia essentia dicitur equiuoce de essentia in potentia aut equam creata est et de essentia existente sub actu existendi per potentiam creatis de nihilo ad actum entitatum reducta.

Sed ad videndum an hoc esset verum disputanda esset questio illa methaphisica scilicet an quiditas alicuius rei puta hominis fuerit ab eterno in suo esse quiditatum non precise secundum esse ydeale sed extra essentia diuinam ens obiectum potentie creatis deducibilis de esse quiditatum ad esse reale et actuale per creationem dei sine motu. Ad quod videntur scotiste aliqui respondere affirmatiue et precipue franciscus mayronis in suo consolato dicens: quod quiditas rei in potentia obiectiua nec est deus nec est nihil scilicet est quiditas entitatum non realis sed realizabilis non actualis sed actuabilis habens esse et propria entitatem extra essentiam diuinam tunc preter omnem operationem intellectus deducibilis per ipsam creationem ad existentiam et actualitatem que dicuntur modi intrinseci et potest esse sine illis talis formalitas in potentia obiectiua.

Ad hanc tamen questionem secundum thomam poteris respondere id quod dicit herueus quodlibeto tertio questione quinta scilicet quod preter potentiam passiuam philosophica est alia potentia passiuam methaphisica et est differentia entis quando dicitur ens aliud in actu aliud in potentia et non est aliud nisi de nominatio extrinseca ipsius quod est nihil ex se non tamen implicans contradictionem quod actu sit: unde quando dicitur res possibilis non fit denominatio entis ab aliqua potentia que sit formaliter in ipsa sed fit denominatio extrinseca ut a potentia dei que potest illam creare.

Sat' tomas

franciscus aut de mayronis in consolato dicit: quod quiditas alicuius rei puta hominis fuerit ab eterno in suo esse quiditatum non precise secundum esse ydeale sed extra essentia diuinam ens obiectum potentie creatis deducibilis de esse quiditatum ad esse reale et actuale per creationem dei sine motu. Ad quod videntur scotiste aliqui respondere affirmatiue et precipue franciscus mayronis in suo consolato dicens: quod quiditas rei in potentia obiectiua nec est deus nec est nihil scilicet est quiditas entitatum non realis sed realizabilis non actualis sed actuabilis habens esse et propria entitatem extra essentiam diuinam tunc preter omnem operationem intellectus deducibilis per ipsam creationem ad existentiam et actualitatem que dicuntur modi intrinseci et potest esse sine illis talis formalitas in potentia obiectiua.

Herueus. cons. q. 5. dicit: quod quiditas alicuius rei puta hominis fuerit ab eterno in suo esse quiditatum non precise secundum esse ydeale sed extra essentia diuinam ens obiectum potentie creatis deducibilis de esse quiditatum ad esse reale et actuale per creationem dei sine motu.

oteles
mga
ma
33el
en
pina
Ense

rius
rius
272

Palus cocis
uas.

dius

et 100

Secundus articulus secunde questionis.

¶ **E**sset tunc ulterius difficultas secundum hunc modum an esse ideale creature sit aliud ab ista potentia passiva ipsius rei quando non existit et videtur quod sit aliud per illud iohannis primo quod factum est in ipso vita erat: ergo aliquid in ipsa re videtur dicere propter respectum ad potentiam creatantis ipsum esse ideale creature.

Franciscus de mayronis.

¶ **S**ecundus modum dicendi francisci de mayronis videtur currere opinio que dicitur reymunditarum dicentium de nullam posse creaturam secundum quodlibet suum esse omnino annihilare: quod saltem esse quidditativum in potentia obiectiva non potest annihilari ab ipso deo sed dimittendo has chimerizaciones accedo ad secundas conclusiones sancti thome.

Sanctus thomas

¶ **S**ecunda conclusio est sancti doctoris secundo contra gentiles capitulo. liii. ubi inquit non est autem eiusdem rationis compositio ex materia et forma et ex substantia et esse quamvis utraque sit compositio ex actu et potentia et paulo inferius dicit in substantiis intellectualibus que non sunt ex materia et forma composita sed in eis ipsa forma est substantia subsistens. forma est quod est: ipse autem esse est actus quo est et propter hoc in eis est unica compositio actus et potentie que scilicet est ex substantia et esse que dicitur compositio ex quo est et quod est.

¶ **I**n substantiis autem compositis ex materia et forma est duplex compositio actus et potentie prima quidem ipsius substantie que componitur ex materia et forma secunda vero ex ipsa substantia in se composita et ex esse.

¶ **S**i igitur patet quod compositio actus et potentie est in plus quam compositio materie et forme unde materia et forma dividunt substantiam materialem potentia autem et actus dividunt ens commune.

¶ **S**ed videtur hic doctor sanctus vocare ipsam rei essentiam quod est et ipsum esse quod est: et primo sententiarum distinctione octava questione quinta articulo secundo ipsi suppositum habens esse vocat quod est et ipsam formam que dat esse materia terie vocat quod est et ita videtur ibi contradictio.

¶ **R**espondebis tamen quod nulla est ibi contradictio nam dices quod duplex est quod est scilicet quod est formaliter et quod est

effectivum ipsum esse est illud quo aliud et forma et ultimum sicut actus cendit per formam aliud est causaliter quasi per illud quod est principium ipsius esse. Nota tamen quod nulla forma est dicenda causa efficiens illius esse quod ipa dat ei cuius est forma sed pro tanto dicitur dare esse quia ipsum esse est effectus formalis forme ita ut res sit suo esse sicut actus essendi sed est res sua forma sicut illo quod dat esse.

¶ **D**e altero scilicet quod essentia sit quod similiter et suppositum est respondendum secundum capiteolum quod quod est proprie et improprie: quia ipsum quod est proprie sumptum dicit illud quod sic est quod est: quod nullo modo est quo aliud est: debet enim esse ultimum in tali ordine actuum et actuabilium incipiendo ab actibus: nam quod est sic est actuatum quod non actuatur. Taliter accipiendo quod est constat quod solum suppositum quod non est in alio dicitur ipsum quod est et non essentia que est forma suppositi et ideo non est ultimum quod est sed se habet ut quod respectu forme partis et respectu actus essendi sed ulterius se habet ut quo respectu suppositi.

¶ **Q**uare concludo ex his quod in via sancti thome in quolibet supposito reperitur tria. scilicet ipsum suppositum quod propriissime est quod est et ipse actus essendi qui propriissime est quod est et ipsa essentia que nec ita proprie est quod est sicut suppositum nec ita proprie quod est sicut actus essendi.

¶ **T**ertia conclusio est sancti thome de potentia dei. q. v. ar. liii. ad tertium ubi inquit dicendum est quod esse non dicitur accidens quasi sit in genere accidentis loquendo eadem substantie est. non actus essentie sed per quandam similitudinem: quod non est pars essentie sicut nec accidens.

¶ **U**nde easterendum est quod esse substantie quod est a forma subaltera reducitur ad genus subaltera et esse quod dat forma accidentalis est in eodem genere in quo est talis forma et ita esse sit in predicamento reductivum quod omnis actus est in eodem genere in quo est sua potentia per commentatores in quarto metaphysice commento. xii.

¶ **S**ialiquis dicat esse substantie est in predicamento substantie ergo est substantia ultra esse substantia ergo materia. l. forma vel compositum.

¶ **A**d hoc dices quia capiendum large substantiam siue per substantiam siue per esse substantie

Cap: c. liii

Comentat

in capitulo quod est
per se pro quibus
forma vel esse
substantie per se
in se et aliter
ex ipso et
etiam dicitur quod
a prima est quod est
per se substantie et
et per se forma

Quo est alter proprie alicuius accidentis quod super
et per se in in finibus. sed per se ipsam.

Secundus articulus secunde questionis.

Decedo quod illud esse substantie scilicet quod vltimum in
fers ergo est materia vel forma vel compositum
negat consequentia: quod illa diuisio substantie que
dat a philosopho in libris de anima non est diuisio
nisi substantie dicentis essentia ideo esse quod non
includat sub essentia non etiam includitur sub ali
quo illorum membrorum scilicet ipsius esse est actualitas
quam formaliter forma dat proposito ista autem ac
tualitas que est esse non dat aliam actualitatem quod
non reliquit illud cuius est in potentia ad vlti
riorem actualitatem eiusdem rationis: cum ipsius esse
sit vltima actuatio rei.

Si contra hanc opinionem aliquis
arguat quod tunc sequeret quod in omni generatio
ne essent duo termini totales scilicet vnus co
positus ex esse et essentia et alter compositus ex
materia et forma.

Ad hoc respondetur negando con
sequentiam quod constitutum ex esse et essentia non po
test esse terminus productus quod de ratione termi
ni producti est quod recipiat esse per productionem
aggregatum autem ex essentia et esse non recipit esse
nec est potetiale ad ipsius cuius altera pars huius
aggregati sit ipsius met esse quod non est recep
tium nec potetiale respectu sui.

Dico tamen quia ibi sunt aliquo
modo duo termini set differetes: nam forma est
terminus formalis quod formaliter constituit et
dat esse specificum termino producto esse autem
est terminus formalis quod est vltima actualitas
ipsius producti et non reliquit eius in potetia ad
vltiorem actualitatem substantialem.

Si vltius quis replicet quia si
existens ipsa et esse existens est in potetia ad
hoc vt sit aliquid et aliquid non sit quod rosa existere
existens eius est et ipsa non existente existens
illi non igitur est dabile aliud existere per quod
ipsum esse existens existit quemadmodum ip
sa essentia existit per suum esse ab ea distinctum.

Ad hoc dices quod secundum to
mistas existere vel non existere non conuenit ip
si existens sed ipsi essentia nec existens est in
potetia ad existens sicut albedo non est in po
tentia ad albedinem.

Sed solutio hec non euacuat: quod
hoc disiunctus existere vel non existere est trans
scendens ergo predicatur de existens ipsa
et non propter distinctionem secunde partis ergo
primus. Ad hoc meo videri respondendum esset apud

cando ad doctrinam sancti thome illa regula
scotistarum ubi est quo et quod scilicet in quo et per
consequens ipsa existens se ipsa existit et non per ali
quod participat et ita sua essentia esse existens.

Quarta conclusio meo videri
quo ad aliqua potest esse questio de vocabulo qua
de re: quod si creatura dicatur illud quod prius non
erat et postea est. aliquid huiusmodi ipsum esse exis
stentis bene potest dici creatura si non capiat per eo quod
per se subsistit quod igitur secundum sanctum thomam esse quo
creatura formaliter non subsistat sequitur quod ip
sum esse non creatur proprie de creatura: et consequenter non
est proprie creatum sed co-creatum quid.

Et si dicatur per auctores de cau
sis principia reus creatur scilicet secundum sanctum
thomam prima parte. q. xlv. ar. iiii. ad primum in
quod ly esse in illa auctoritate non importat secundum crea
tum scilicet importat propria ratione obiecti creationis nam
ex eo dicitur aliquid creatum quod est ens non autem ex eo quod est
hoc ens quod creatio sit emanatio totius esse ab
ante vniuersali.

Si dicatur contra hoc quia omne
ens est substantia. lacensis igitur existere cum non sit non ens
erit ens substantia vel accidens.

Ad hoc dices quod hec diuisio entis
in substantiam. lacensis est diuisio entis. per dicit actum exis
stentis secundum quod ponit. d. s. fo. quotlibeto. q. ii. ar.
p. et id est omnis essentia sit substantia. lacensis non tamen om
ne quod est aliquid entis est substantia. lacensis nisi reductiue
esse. n. substantie vt dictum est redit ad genus substantie et re
sse quantitas ad genus quantitas. sicut. n. punctus reductus
ad genus quantitas tanquam principiorum eorum que sunt in il
logie ita esse substantie reductus ad genus substantie quantitas
formale eius que sunt in illo de hoc quod in media
te dictum est. scilicet quod punctus ponit in predicamento qua
ritatis reductiue erit specialis difficultas in
predicamento quantitatis.

Quinta conclusio quod sit de me
te sancti thome patet per ea que ponit doctor
sanctus primo sententiarum distinctione. xxx.
iii. questione prima articulo primo sciendum
inquit quod esse dicitur tripliciter vno modo
dicitur esse ipsa quidditas vel natura rei secun
dum quod dicitur quod distinctio est omnino
significans quid est esse rei definitio antequam sig
nificat quidditatem rei.

Aliomodo dicitur esse ipse actus
essentis sicut viuere quod est esse viuentibus est
anime actus non quidem actus secundus qui

Si dicitur esse
quod est res quod
est substantia et for
ad hanc formam de
est substantia et quod
est ab modo vltimo
est et sequitur quod
in forma mediana
qua recipitur
est vltimo ipse
est quod
est acquirat tabam
est vltimo per aliquos
est rationes.

intra

et si dicitur esse
ad hoc ad id
non ab ipso
Sicut tomam
est autem generatio
est huiusmodi hanc
formales que

aut dicitur fore hanc
ni fore datur de
quod est quod
propter sine in
est hanc est

hanc in se
ponitur impedire
tantum de per
et primo fore
reducit ad hanc

Sicut tomam

est hanc est

Secundus articulus secunde questionis.

est operatio sed actus primus.

Tertio modo dicitur esse quod significat veritatem compositionis in propositionibus secundum quod est dicitur copula et secundum hoc est in intellectu componente et diuidente quantum ad sui complementum: sed fundatur in esse rei quod est actus essentis: ex hac distinctione patet cōtra secundum quolibet sui partes prima ex prima parte distinctionis secunda ex secunda tertia vero ex tertia.

Essent in hoc modo dicendi thomistarum ulterius difficultates aliquę prima an deus posset separare existentiam ab essentia ipsa manente.

Dices quod non quia est impossibile ac si maneret paries albus sine albedine.

Secunda an destructa essentia possit esse existentis conseruari in rerum natura ab ipso deo et videtur quod sic quia non videtur quam de pendentiam habeat ab ipsa essentia quas deus se solo non possit suplere.

Dices ad hoc quod dependet a forma essentis vel ab ipsa essentia si sit simplex tanquam effectus formalis a sua causa formali quam causalitatem deus non potest suplere.

Sed contra responsiones prime difficultatis arguitur sic humanitas in verbo est aliqua essentia et tamen non habet existentiam propriam ergo potest deus pari formam conseruare essentiam aliquam que nunc existit sua existentia conseruata.

Ad hoc respondetur quod licet humanitas tunc non habeat propriam existentiam existit tamen existentia suppositi diuini sibi mirifice comunicata.

Capreolus:

Pro quo nota quod secundum capreolum tertio sententiarum distinctione quita questione tertia articulo tertio in solutione ad argumenta contra secundam conclusionem primi articuli. Personam humanam addere aliquid posituum supra naturam indiuiduatam aut supra indiuiduum nature potest intelligi quadrupliciter primo quod illud additum sit intrinsecum nature tanquam principium formale vel materiale constitutum nature et pars eius. Secundo quod sit accidens absolutum vel relatiuum de per accidens contingens nature: tertio quod sit accidens absolutum. I.

respectum per se consequens naturam. quarto quod sit actus nature non per modum forme substantialis aut accidentalis sed per modum quo esse actualis existentis dicitur actus essentis ut quo et suppositi ut quod existit.

Primis tribus modis secundum capreolum non intellexit diuus thomas personalitatem aut supposititalitatem addere aliquid posituum supra naturam bene tamen quarto et ultimo modo: quia esse sic est de ratione suppositi quod non est pars illius nec intrat eius essentiam: ita ut dicatur suppositum indiuiduum substantis habens per se esse: nam tantus thomas tertio sententiarum distinctione sexta questione secunda articulo secundo dicit quod res subsistens habet per se esse non autem res non subsistens: ita quod existere vel esse quod est actus entis non debetur nisi rei subsistenti.

Ex quibus infero aliqua corollaria. Primum quod stat esse aliquam entitatem posituam in nobis quam implicat alicui vni supposititaliter patet de personalitate illa positua et hoc non est mirum de entitatibus: que dicuntur esse entia ut quo et nullo modo possunt esse entia ut quod nec dicunt aliquam integram naturam substantialem vel accidentalem sed actum nature qui est ipsum esse existentis.

Secundum corollarium humanitas vnita verbo non habet esse existentis proprie nature debitum: unde si verbum deponeret humanitatem sibi vnitam illa non posset personari imo nec existere in rerum natura nisi nouiter haberet esse actualis existentie resultans ex principiis eius intrinsecis et ita intelliges solutionem secunde difficultatis scilicet quod deus non potest conseruare essentiam aliquam absque omni existentia vel propria vel aliena.

Tertium corollarium quod ponitur a facto thoma tertio quolibet questione tertia quod ens predicatur de solo deo essentialiter eo quod esse diuinum est esse subsistens et absolutum de qualibet autem creatura predicatur per participaciones nulla. n. creatura est suus esse set habes esse: et paulo inferus sic quia aliquid participat dupliciter vno modo quasi existens substantia participatis sicut generis participatur ab specie: hoc autem modo esse non participat ab aliqua creatura id enim est de substantia rei

Sat. tom.

Sat. tom.

quod cadit in eius diffinitōe ens autem nō ponitur in diffinitione creature quia nec est genus nec differentia et ideo participatur sicut aliis quid non existens de essentia rei.

Ad hoc propositum de esse essentiae et existentiae iohannes picus mirādulan' in apologia sua, q. ix. dicit quod ille qui teneret accidentia non posse sine subiecto et teneret cū thoma distinctionem realem existentiae panis ab essentia posset dicere nō repugnare diuini omnipotentis saluare existentiam panis sine essentia eius sicut actum tam substantialē quā accidentalem conseruat deus sine sua potentia et consequenter in isto esse panis subiecta re accidentia non manente substantia panis ad quā quidem accidentia habere posset corpus xp̄i presentiam realem sicut et nunc habet ad accidentia quae in nullo subiectata sunt.

Quod ne aliquibus videatur legant petrum de palude in quarto sententiarum distinctione, xii. questione tertia ubi recitans opiniones de modo existendi accidentis in sacramento eucharistiae recitat tres modos et primus est quod talia accidentia sunt ibi naturaliter nec proprie subsistunt quia sunt in alio: dicunt enim quod sicut qualitas remanet hic naturaliter quia remanet suum inmedium subiectum quod est quantitas: et tollitur suum remotum subiectum quod est substantia et si ipsa qualitas non subsistit sed inheret sic etiam quantitas caret quidem suo remoto subiecto quod est essentia substantiae que in sacramento conuertitur: sed haec subiectum propriū et propinquum quod est esse substantiae quo mediante inest substantiae: quia illud esse possibile est remanere essentia non remanere: quia licet essentia sit per ipso esse ex quo videtur quod potest separari a posteriori quod magis possit separari et fieri essentia sine esse quā esse: tunc considerando ex alia parte quod essentia se habet ad esse sicut potentia ad actum: quia actus minus dependet a potentia quam e conuerso sic videtur magis factibile esse sine essentia quam e contra: sed deus in incarnatione verbi fecit essentiam humanitatis sine suo esse ergo multo magis hic potest facere esse substantiae panis sine essentia: ut sicut est ibi assumpta essentia et manet non autem esse et non manet: sic e conuerso hic conuersa potest esse essentia et non manet et non conuersum esse et manebit.

Contra hoc replicat petrus de palude quia impossibile est quod deus faciat effectum formalem sine causa formali sua igitur cum esse panis sit effectus formalis essentiae panis videtur impossibile quod deus faciat esse panis sine essentia panis et hoc responsum est ad secundam difficultatem sed ista latius disputare esset theologiae et metaphysicae considerationis.

Tertia difficultas potest esse in hoc modo dicendi thomistarum an scilicet existentia sit dicenda genus quod praedicatur de pluribus differentibus specie scilicet de existentia hominis et de existentia leonis et de existentia angeli quae differunt specie et per consequens debent poni in aliquo predicamento to quod secundum eos est falsum.

Ad hoc dicendum est secundum principia huius opinionis quod de ratione generis est quod praedicatur et secundum modum concipiendi et secundum rem ita ut significet aliquid quod sit totum quia vniuersale dicit totum quod existentia non dicit.

Unde dicendum est meo iudicio de conceptu correspondente in anima huic termino existentia sicut dicendum est in via scoti de conceptu correspondente in anima huic termino differentia in diuidualis et secundum nominales de quolibet conceptu vniuersali cui in re nulla vnitas correspondet sed sola singularium multitudo: ita quod potest vocari genus vel vniuersale nominale et secundum modum predicandi et non reale genus vel vniuersale.

Ex hoc infero quod in genere predicamentali de se sola essentia ponitur et non existentia: quia si existentia rei esset ratio positionis rei in predicamento sequeretur quod res aliquid poneretur in predicamento: et aliquid non quod ab ipsis rebus tanquam heresis reputatur licet nominales ut in prima questione dicitur est non faciāt de hoc multam vim.

Quarta difficultas an in hac propositione homo est existens sit predicatio alicuius quinque predicabilium.

Bices quod proprie non quia non est predicatio generis nec speciei nec differentiae ut liquet ex praebitis: nec est predicatio accidentis predicamentalis ut supra visum est ex sententia thome.

Picus mirādulanus.

Petrus de palude.

Secundus articulus secunde questionis.

¶ Si ergo esset predicatio alicuius predicabilis esset finaliter propria sed non videtur cuius subiecti esset talis propria passio quia tunc daretur quod commune substantie et accidenti quod negatur a thomistis nisi diceretur quod esset passio distincta alicui distincto conueniens sed de hoc videbitur quando loquemur de vniuocatione entis et ista sufficiant pro aliquali declaratione illius vulgaris difficultatis de esse existentis in via sancti thome.

Sat. tomas

¶ Voles videre latius videat factum doctorem in tractatu de ente et essentia et in locis pallegatis et illos tres signiferos thomistarum scilicet capreolus: paulus gociates et Petrum nigrus in locis super dictis: hos nomino motus consilio plinij dicentis in prefatione librorum de naturali historia est enim de signis ut arbitror et plenum ingenii prodoris fateri per quos profeceris et paulo post obnoxii profecto est animi et infelicitis ingenii deprehendi in furto malle quam mutuus reddere. Hinc consequenter succinte admodum opinio scoti de esse existentis ponetur sed primo narrabitur modus dicendi Henrici de gandano quem colligo ex dictis scoti in primo sententiarum. di. p. q. secunda quem ipse Henricus in summa et quotlibetis habet.

Henricus.

¶ Henricus igitur dicit quod quilibet essentia habet duos respectus ad primam causam vniusest respectus exemplati ad exemplar et hunc respectum habet quilibet res ante quam producat quod deus est forma quidam exemplaris representans omnem quidditatem etiam antequam fieret et ideo rem ut stat sub tali respectu significat hoc nomen essentia: itaque hoc nomen et quidditatem et hunc respectum importat. Alius respectus est relatio effectus ad suam causam efficientem: quem quidditatem respectum non habent res ante quam fierent sed solum postquam producte sunt et iste terminus esse significat naturam cum isto respectu et ideo res quoniam non est deus quiddem essentia sed non deus esse quod non habet hunc respectum.

¶ Contra hanc opinionem multa essent argumenta in via realium: sed breuiter petitur vna difficultas in ea. scilicet cum fundamentum et terminus prius natura sint quam relatio in eis fundata capiam relationem primam quam vocatur exemplati ad exemplar et quero in quo fundatur non in rei essentia quod per talem relationem dicitur esse

essentia et non in aliquo posteriori essentia ergo in aliquo priori et peto quod sit illud in ipsa re prius essentia eiusdem rei quod non videtur quid sit

¶ Pro opinione scoti primo opponuntur aliquae distinctiones et secundo conclusiones.

Scotus.

¶ Prima distinctio esse capitur dupliciter vno modo pro esse essentie et hoc modo esse et essentia secundum Scotum in tertio sententiarum. di. vi. q. p. non distinguuntur nisi penes modos concipiendi in concreto et in abstracto quod distinctio quum sit penes modos concipiendi logicales non est distinctio nisi rationalis.

¶ Secundo modo capitur esse pro esse existentis et tunc tale esse importat existentiam actualem quod est modus intrinsecus essentie et quidditatis.

¶ Secunda distinctio quod essentia et quidditas in via scoti differunt tanquam magis commode et minus commode omni natura. essentia est quidditas non tamen omni natura quidditas est essentia a qualis alia quidditate essentialiter distincta: quod in via scoti concedendum est quod in diuina natura sunt multe quidditates et formalitates. scilicet intellectus voluntas: sapientia etc. est tamen vnica et precisa essentia quod ad hoc quod aliquae quidditates dicantur habere proprium esse essentie distinctum ab esse essentie alterius quidditatis requiritur quod non repugnet illis esse et habere esse sine altero: quod quidditatibus in deo non conuenit per quidditatem in proposito idem intelligo quod per formalitatem.

unde dicitur
dicitur quod
nisi caritatis
dicitur quod
dicitur quod

¶ Tertia distinctio secundum Scotum in quotlibeto. q. ix. esse iterum accipitur duobus modis vno prout esse est illud quo aliquid recedit a non esse et ita illud quod est extra suam causam et intellectum dicitur habere proprium esse et propriam essentiam et hoc modo partibus compositi. scilicet ipsi materis vel forme conuenit esse et habere essentiam.

¶ Alio modo accipitur esse pro actu ultimo ipsius rei cui non aduenit actus ulterius et illo modo esse est illud quod aliquid ultimo mate est et illud non est ratio ulterius essendi sicut suppositum substantiale et hoc modo solum tale habet esse et essentiam in hac acceptione his habitis pono conclusiones pro maiori declaratione.

¶ Primo conclusio in via scoti esse

ita duratione non precedit existentiam nec existentia originatur ab essentia set tantum inter essentiam et existentiam est ordo nature.

Prima pars patet quia cum duratio sit conditio existentis: essentia autem ipsa non existit ante existentiam ergo non precedit duratione existentiam: consequentia videtur clara et maior supponitur minor autem patet quia essentia ut essentia non existit sed abstrahit ab existentia.

Secunda pars patet quia nullum esse reale et in actu debet dici originari ab eo quod de se non est in actu scilicet existentia et essentia se habent taliter igitur: consequentia est bona maior videtur rationalis et minor supponitur ex dictis.

Tercia pars patet tum quia ordo nature est inter illa quorum unum presupponit reliquum et non contra et hoc modo se videntur habere essentia et existentia igitur in tantum. Preterea illud quod convenit alicui per se in primo modo dicendi per se est prius natura eo quod convenit ei per accidens sed essentia convenit rei per se primo modo et existentia non sed per accidens quia accidit essentia quod sit in actu actualitate existentia propter indifferentiam quam habet essentia ad actum et potentiam.

Secunda conclusio essentia et existentia non distinguuntur realiter probatur quia que distinguuntur realiter ex supra positis habent se ut res et res quarum una sine altera vel contra ad sensum superius declaratum potest conservari in rerum natura sed in via scoti non potest manere existentia in rerum natura sine essentia nec potest essentia similiter manere in rerum natura sine existentia quia illud esset implicatio. nec illud quod dicebatur superius de assumptione humanitatis scilicet prius non habeat proprium esse existentia falsum est in via scoti: quia apud eum aliud est existere aliud est subsistere a quo res habet quod dicatur supposita et humanitas in verbo non subsistit propria subsistentia: quia ratio suppositi in creatis ultra existentia singulari scilicet supra naturam non dicit nisi negatione comunicabilitatis actualis et aptitudinalis et comunicabilitatis duplicis scilicet tam ut quod scilicet per identitatem tam ut quo per informationem vel aliquo alio modo.

Tertia conclusio essentia et existentia non distinguuntur formaliter quia tunc sequitur quod alia formalitate diceret natura humana dum existit et aliam dum non existit quod videtur falsum quia semper de eadem definitio de natura humana quicquid definitio explicat formalitatem metaphysicam ex quibus res constituitur igitur intentus.

Quarta conclusio essentia et existentia distinguuntur sicut quidditas et modus intrinsecus secundum aliquos scotistas quod probant hoc modo quia modus intrinsecus est ille quia deveniens re vel discedens a re non variat eius rationem formalem vel constituti per ipsum sed existentia non variat rationem formalem essentia igitur intentus et quod illa distinctio non sit rationis patet quia omni operatione intellectus seclusa essentia ipsa presupponitur intellectui tanquam obiectum quando nulla existentia sibi convenit ergo talis distinctio erit ex natura rei et non rationis.

Nota quod potest bene dici in proposito quod licet existentia non distinguatur ab essentia formaliter positive distinguitur tamen formaliter negative: sic quod non est de intellectu formali essentia ut essentia est.

Notabis ulterius in hac opinione pro solutione omnium auctoritatum quod videtur favere doctori sancto quod accidens potest tribus modis accipi uno modo pro eo quod accidentaliter perficit rem in suo esse completo atque perfecto sicut albedo est accidens hominis secundo modo pro eo quod extraneatur a conceptu formali et quidditate alicuius: eo modo quo differentia dicitur accidere generi et inferiori suo superiori tertio modo dicitur accidere quod libet mutabile cuius esse est contingens loquendo de accidente primo modo nulla existentia est accidens sed secundo modo existentia potest dici in quolibet tam creato quam increato accidens pro quod in nullo tali quidditative includitur sed est modus sui quidditatis: scilicet si capiatur tertio modo in quolibet creato existentia est accidens: in creato vero quia excludat omnem mutabilitatem et contingentiam in suo esse nullo modo est accidens ita ob primo apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obstratio de quo hyeronimus in epistola ad marcelam: solus deus vere est cuius essentia comparatum nostrum esse non est: de qua dei incommutabilitate tractatur a doctoribus

essentia et existentia non distinguuntur formaliter

Distinguuntur in se talis modum et non rationis

non inest alibi copio

frangit extraneum esse formali et aliter dicitur mutabile a se per se distinguitur

hyeronimus

Tertius articulus secunde questionis.

theologis libro primo sententiarum distinctio octava et per hec patet opinio scoti.

Opinio nominalium in proposito est quod essentia et existentia solum distinguuntur ratione et non ex natura rei notabis quod essentia ut essentia potest concipi absolute ipsa vero essentia ut existentia si concipiatur non potest concipi per conceptum absolutum sed connotatiuum et ideo si in predicamento sint solum pro conceptibus et terminis absolutis in recta linea predicamentali: essentia rei sub conceptu existentia non ponetur in predicamento si autem aliter bene ponetur in predicamento ut inferius patebit et sic patet de secundo articulo quamvis prolixo huius secunde questionis

Tertius articulus.

Conclusio responsalis. Quelibz harum trium opinionum sancti thome scoti et octavi probabilis est secundum sua principia bene intellecta.

Ad argumentum ante oppositum quod est contra nominales poterit facillime responderi quod non est necessarium in rem distinguendam esse compositam quia distinctio explicat duos conceptus rem ipsam significantes secundam magis vel minus in comunitate differentes et propter hoc non est nugatio.

Esset dubitatio an res simplex ut angelus possit habere differentiam essentialem superius dictum est quod secundum communes nominalium opinionem non potest habere illam: sed datus fuit modus quemadmodum illud possit sustineri scilicet quod sicut duplex reperitur connotatio accidentalis scilicet vel accidentis distincta materiali vel aliquantulum se habere materialis significati. Eodem modo potest imaginari duplex connotatio essentialis scilicet connotans vel partem essentialis vel taliter se habere essentialiter in sua essentia qualiter essentia aliqua non eiusdem speciei non taliter se habet.

Sz tunc videtur difficile quod ille terminus connotaret de formali: quia debet significare aliquam rem.

Dices quod illammet rem connotabit de formali quam significat de materiali: sed aliter: ut dicimus quod hec propositio petrus est petrus non aliud significat quam

ipetrus sed aliter: quod significare aliter de connotato potius intelligitur quam verbis possit explicari et sic est finis huius secunde questionis preambule ad textum aristotelis pro libris predicamentorum.

Liber primus predicamentorum aristotelis stragirite peripateticorum principis ex tractione argiropili bizantii.

Textus.

Uniuoca dicuntur ea: quorum nomen solum commune est ratio vero substantie nomini accomodata diuersa: ut animal dicitur et ipse homo: et id quod est pictum: horum enim nomen commune tantummodo est. Ratio vero substantie nomini accomodata diuersa: si quispiam enim que nam sit utriusque ratio animalis voluerit assignare: rationem utriusque profecto propriam assignabit.

Uniuoca dicuntur quorum et nomen commune est et ratio substantie nomini accomodata eadem est: ut animal dicitur et ipse homo et equus: nomine namque communi et homo et equus animalia nuncupantur: et ratio quoque substantie utriusque eadem est: si quispiam enim utriusque rationem voluerit assignare que nam sit utriusque ratio animalis: et eadem rationem omnino reddet.

Benominatiua eadicuntur: que ab aliquo nominis appellationem habent solo differentia casu: ut a grammatica grammatice appellationem habet et a fortitudine fortis.

Merito inter omnia opera dyalectica aristotelis liber hic de categoriis hoc est de predicamentis preponendus in ordine venit: siue modernorum de diuisione dyalectice sententiam sequamur: siue antiquorum ad hec

reamus partitioni i, recentiores enim secundam triplicem rationis operationum scilicet simplicium apprehensionem compositionem et divisionem et dicitur secundum rationationem artem hacque pars est sermocinalis philosophie diuenerunt quam igitur simplicium apprehensio ceteras intellectus nostri operationes precedat pars hec de predicamentis iure ceteras dialectice partes antecedit

Antiquiores vero dialectici quibus artis finem rationationem ipsam constituisse in tres partes hanc diuidere consueuerunt scilicet in elementariam iudicariam et inuentiuam; ut elementaria ea dialectice pars dicatur que de elementis et principiis ut ita dixerim malibus ipsius rationationis seu argumentationis pertractat quam partem de proloquiis et proloquioz partibus nominare solent hec traditur in libro peribermetas hoc est de interpretatione et in libro hoc predicamentorum; relique vero due partes et de iudicanda rationatione et medio rationationis inueniendo determinant; que in ceteris libris Aristotelis quos moderni logicam veterem appellant continent; unde consequens est summum philosophum nostrum Aristotelem ab solutissime de dialectica pertraxisse, cuius hic primus liber in tres tractatus diuisus ab eo est scilicet in antepredicamenta in predicamenta et postpredicamenta et a parte precipua denominationem sumpsit.

Antepredicamentum a modernis curiosius tamen quam uetus solet hoc modo diffiniri quod sit documentum quodam generale valens immediate et a priori ad cognitionem predicamentorum habendum; sed ex hac diffinitione posset quis inferre quod predicabilia ipsa essent antepredicamenta; quod aliqui excludunt per illam particulam diffinitionis immediate; quod quo modo intelligatur nec est uile nec facile explicare; alii vero etiam asserunt esse addendam aliam particulam diffinitioni scilicet hoc editum ab aristotele ut hoc modo dicatur antepredicamentum est documentum generale editum ab aristotele valens immediate et a priori ad cognitionem predicamentorum habendum sed in his non est multum inmorandum.

Solet ulterius assignari diuisio antepredicamentorum quia vel in generaliter

in speciali in generali quidem sunt tria antepredicamenta scilicet diffinitio diuisio et regula in speciali vero septem; quia tres diffinitiones due diuisiones et due regule ita ut antepredicamenta sunt; diffinitio equiuocorum diffinitio uniuocorum diffinitio denominatiuorum. Prima diuisio antepredicamentalis, secundum diuisio antepredicamentalis; prima regula antepredicamentalis secunda regula antepredicamentalis in textu preposito ponuntur tres diffinitiones.

Pro quorum declaratione nota quod in textu greco eo loco quo uos habemus equiuoca ponitur homonyma et ubi habemus uniuoca ponitur synonyma et ubi habemus denominatiua ponitur paronyma ultra quas addit boetius polyonyma et heteronyma quorum primum interpretari potest multiuoca et secundum diuersa multiuoca et aristoteles per uniuoca ex opposito dixit: siuoca intelligi uoluit que sunt ea quorum sunt diuersa contra nomina et rationes etiam diuersa ita quod illis non sit commune aliquid nomen nisi forte transcendens ut res que est homo et res que est albedo. Et per equiuoca a simul intelligi uoluit Aristoteles multiuoca ea que sunt ea quorum nomina diuersa et ratio substantie eadem ut gladius et ensis que soppiste uocabulo abutentes synonyma appellant potest ulterius addi membrum aliud scilicet eadem ut nomen secundum idem sit idem et ratio eadem ut homo; homo differt ab uniuocis quia uniuocis non secundum ipsam eadem nomen est sed id nomen quod ipsis idem est; communis ipsis est et ratio similiter eadem communior est ita que habebimus sex in ordine; scilicet eadem uniuoca; equiuoca; multiuoca diuersiuoca; denominatiua.

Quorum de solis tribus aristoteles posuit diffinitionem scilicet uniuocis equiuocis et denominatiuis; pro quorum declaratione ponitur tertia questio in ordine.

Tertia questio.

Aristotelis.

Primo articulo tertie questionis.

Ad definitio

nes uniuocorum et eorum uocorum et de nominatorum sint sufficienter assignate: in qua questione ob breuitatem non arguo pro utraque sui parte sed ad declarationem

illarum trium sectarum que iam in scolis recepte sunt accedo et primo ponetur scottis statum opinio et secundo thomistarum et tertio et ultimo nominalium.

opinio scoti

Secundum iohannem canonicum

primo libro philosophorum questione tertia et secundum antonium andream libro quarto metaphysice questione prima triplex est in via scoti uniuocatio scilicet physica logica metaphysica:

Johannes canonicus, antonius andreas

Uniuocatio physica est unitas nature et natura rei circumscripto omni opere intellectus hoc modo propriissima uniuocatio est in specie specialissima et de hac uniuocatio

Aristotele

ne loquitur philosophus septimo philosophorum quod dicit quod in specie specialissima est propria comparatio et non in genere: quatenus species specialissima dicit unam naturam uniuocam non autem genus sed latent equiuocationes in generibus: genus enim dicitur equiuocum equiuocatione opposita uniuocationi physice eo quod non correspondet sibi una natura vel hypostasis extra sed plures secundum quod dicit comentator et thomistius super primum de anima: uniuocatio enim ista solus est in specie specialissima que vere dicit unam naturam unitate reali minorem tamen quam sit unitas numeralis: quod declaratur septimo metaphysice et solet etiam declarari in predicabilibus porphyrii.

ad in. in ista opinione... dicitur... in sua inferio... exet sed quidam... in seipsum... intentionis... concepta

Uniuocatio logica est unitas

alicuius realitatis vel intentionis prime concepte sub una intentione logica uerbi gratia sub intentione generis vel differentie vel alicuius alterius secunde intentionis: logicus enim considerat huiusmodi secundas intentiones adiunctas primis.

Et quo infertur corollarium quod aliquod transcendens in via scoti est uniuocum

uniuocatione logica quia competit sibi aliqua secunda intentio scilicet secunda intentio ueritatis que est logica licet non sit genus species differentia vel proprium vel accidens et sic patet ex hoc quod secunda intentio uniuersalitati secundum scotistas in comuni accepta male diuiditur immediate in illas quinque intentiones secundas predicabilium tanquam in membra diuidentia adequata: patet ulterius non inconuenire aliquid esse uniuocum logice et eorum uocum physice ut patet de genere.

meo sunt capimus b. l. 3. 1. p. salis 10. 7.

Uniuocatio metaphysica est unitas alicuius prime intentionis abstrahibilis per intellectum a pluribus ex natura rei circumscripta quacumque intentione secunda logica et hoc modo transcendentibus non repugnat in via scoti uniuocatio.

Presupponere etiam oportet ad propositum illud quod prima questione dictum est scilicet de duplici conceptu obiectiuo et formali et quod prima intentio secundum scotum primo sententiarum distinctione, xx. iii. est conceptus immediate abstrahibilis a re id est ratio obiectiuo conceptibilis immediate abstrahenda a rebus et ab intellectu considerata et hoc modo ab scotistis conceptus transcendentis obiectiuum uocabitur prima intentio et presupponere etiam oportet quid sit secunda intentio quia est relatio rationis resultans ex actu comparatiuo intellectus comparatis unum obiectum cognitum cum alio obiecto cognito sub aliqua proprietate grammatica logica uel rhetorica quod alibi in questionibus probetalibus declarauimus in principio logice et in predicamento relationis deo auspice tangemus.

Secundus

Notandum est preterea secundum alios scotistas quod quatuor sunt gradus uniuocationis secundum quod uniuocum in sua uniuocata quadrupliciter descendit.

Primus gradus est quando aliquid descendit secundum eandem rationem et secundum eundem modum essendi communes eis et secundum eundem ordinem essentialem et secundum eundem gradum perfectionis essentialis

Secundus gradus est quando aliquid descendit in sua uniuocata secundum tria prima non autem descendit in ea secundum

eundem gradum perfectionis essentialis.

Tertius gradus quando aliquid descendit in sua inferiora secundum duo prima: non tamen secundum eundem ordinem essentialem nec secundum eundem gradum perfectionis essentialis.

Quartus gradus quando aliquid descendit secundum eandem rationem tantum: non tamen secundum eundem modum essendi nec secundum eundem ordinem essentialem nec secundum eundem gradum perfectionis essentialis.

Et iste quartus modus ad huc potest mea sententia subdividi secundum quod duplex est ratio scilicet formalis et oblectiva ut de conceptu distingimus.

Poterat potius alius modus univocationis perfectior his omnibus scilicet quando una res natura numero et indivisa duabus pluribus realiter distinctis communicatur ut est essentia divina tribus personis communicata: sed hanc non posuimus quia Franciscus de marchia ponens in suo primo sententiarum dictos quatuor gradus univocationis locutus solus est de univocatione possibili esse in creatura iste autem modus univocationis immediate dictus non est possibilis alicui nature creature secundum hunc modum id est unitatis est in sacro concilio constantinense damnata opinio de unitate nature communis in ordine ad sua plura supposita et non secundum modum secundum quem communiter ab scotistis tenetur quantum Paulus venetus et in metaphysica et in predicamentis videatur asserere identitatem nature communis in suis suppositis quod non pertinet ad propositum disputare.

Primus gradus univocationis et solum in specie specialissima: quesuis in diuisis communicatur secundum omnia illa quatuor que sunt hec eadem ratio idem modus essendi id est gradus perfectionis et idem ordo essentialis unde secundum aristoteles secundo metaphysice ordo essentialis est inter species non autem inter individua.

Secundus gradus univocationis minor primo potest esse in generibus subalternis quibus in ordine ad suas species est descensus secundum eundem ordinem

essentialis per aristoteles septimo metaphysice non tamen descendit secundum eundem gradum perfectionis essentialis quia alium gradum perfectionis animalis habet homo quam brutum propter quod dixit philosophus septimo physicozum quod latent equivocationes in generibus.

Tertius gradus est satis improprie et si reperiri valeat in aliquo reperitur in predicamento quantitatatis in quantitate discreta id est numero descendit enim numerum secundum eandem rationem numeri in comuni et secundum eundem modum essendi sed tamen secundum alium et alium gradum perfectionis perfectiore enim gradum numeri participat ternarius quam binarius. Descendit etiam in ordine quodam essentiali et non ordine superiorum et inferiorum bene tamen per prius in unam speciem quam in aliam.

Sed contra ista videtur obiectio quia aristoteles quinto metaphysice dicit quod species rerum sunt sicut numeri igitur quum species numeri habeant ordinem essentialem ergo species rerum erunt inter se essentialiter ad invicem ordinate et per consequens in genere quolibet in ordine ad suas species non erit secundus gradus univocationis sed tertius.

Ad hoc dices primo quod illa auctoritas non dicit omnimodam similitudinem inter numeros et rerum species et satis est quod ab analogia: quo ad aliquid de quo in secunda regula ante predicamentali dicitur.

Dices secundo quod quamvis in ipsis speciebus sit ordo essentialis ut in sua perfectione ad invicem comparantur: non tamen in quantum genus descendit ad eas per suas differentias essentielles.

Sed hoc etiam videtur convenire numeris quia non videtur quo modo genus subalternum numeri descendat ordine aliquo essentiali per differentias essentielles in suas species scilicet binarium: ternarium: hec obiectio non potest intelligi videatur an in via scoti sit numerus distinctus a rebus numeratis et quid sit numerus an aliquod simplex an aliquod compositum quod

et est secundum eundem modum essendi quia anima habens salvas se bene illo fieri

quod probatur: quia potest numerabilis binarius et non binarius per supposita naturam

per hoc argumentum probatur quod Aristoteles in principio ordinis non secundum eundem gradum sed scilicet in eis non per se venit et comparatur gradus univocationis per se et istud sit nam per se est velut homo in animalibus habent se aliquem ordinem leg. per sequitur quod Aristoteles convenit et dicitur hoc est quod scilicet per se quoniam nam aliud numerum communicat binarius nam ordinem que habent inter se per se sunt et prior sed sit est quod si habent sicut et esse animalibus partem patris humani tati et itati sicut in binario et te participat ordinem

unt
31
lito

Franciscus de marchia,

Paulus venetus

Aristoteles.

itaque hanc univocationem contra hunc opinionem naturalitatem esse animi sunt per rationalitatem adesse hominibus et contra

Tertius articulus secunde questionis.

In predicamento quantitatis disputabitur et ideo solutio huius obiectionis vsque ad illum locum demittitur.

Diceret tamen pro nunc aliquis quod potest esse aliquis ordo essentialis inter species numeri quod ad hoc quod est genus illis communicari: qualis ordo non sit inter alias species alterius generis scilicet quod nullo modo potest genus numeri communicari speciei numeri subsequentis, quin sit tale genus communicatum speciei numeri precedentis id est quod non potest numerus quod est genus id est numeritas communicari ternario quin iam fuerit communicatum binario: quia binarius presupponitur ternario hic autem ordo communicationis generis clarum est quod non reperitur in aliis generibus vel substantie vel qualitatibus quia species alię se habent impertinenter: nisi forte in specie que est pars alterius speciei ad bonum sensum, vt in anima et homine.

Sed hec euasio potest dupliciter cauillari primo: quia in esse essentie fit communicatio generis ipsi speciebus quod quidem esse essentie rebus conuenit ab eterno ergo non proprium vniueque alteri.

Sed ad hoc diceretur quod esset prioritas nature et non temporis inter vnam communicationem et aliam.

Secundo quia sequeretur quod esset ita bene genus numerus ad suas species quem admodum animal ad suas species quia aliqua vnitas conuenit generi animal quod non conuenit generi numerus: si hoc non habetis pro inconuenienti iam responsum est ad obiectionem.

Ad hoc patet illud concedendo: imo canonicus ad hoc propositum dicit iste tertius gradus vniucationis accedit ad analogiam (unde numerus est vniuocum in quantum secundum vnam rationem descendit in suas species et predicatur de eis: analogum autem est: vt non descendit secundum eundem ordinem: eius enim species habent inter se ordinem essentialem ex quo patet quod ipsa analogia potest stare cum vniucatione.

Quartus gradus vniucationis nihil conuenit transcendentibus: sic enim ens descendit in substantiam et accidens ratio enim entis est in se eadem in substantia et accidente habet tamen diuersum gradum perfectionis in eis substantia enim perfectio: essentialiter est a toto genere quaz quod libet accidens et substantia presupponitur accidenti non tamen ex hoc arguitur necessario semper perfectio quia in aliis videmus naturam procedere de imperfecto ad perfectum et ita id quod presupponitur est imperfectius.

Similiter ens habet alium modum essendi in substantia quam in accidente in substantia existit independenter naturaliter ab alio subiectiue in accidente autem ex natura sua oppositum modum essendi: et ideo in predicamentis accidentium non dicuntur esse supposita bene tamen indiuidua in substantia et sunt supposita et indiuidua et suppositum non addit in via Scoti nisi negationem supra indiuiduum.

Scotus.

Iste vltimus gradus vniucationis est infimus multum habens de equiucatione quia habet diuersitatem graduum et modi essendi et diuersitatem ordinis et ideo tale potest quodammodo vocari vniuocum equiucum et analogum. Vniuocum quantum ad vnitatem rationis communis: et equiucum quantum ad diuersitatem graduum et modi essendi. Analogum autem quantum ad ordinem.

Peteret aliquis an per hanc distinctionem possit saluari multiplicitas opinionum de ente: nam aliqui dicunt ens esse analogum alii vero equiucum alii vero vniuocum: vt primi intelligant quo ad ordinem quo ens descendit in substantiam et accidens. Secundi vero intelligant quo ad vnitatem rationis.

Respondeo quod non vt videtur ex dicendis de vniucatione entis.

Nota ulterius quod possunt poni alii quatuor modi equiucationis quod quot modis dicitur vnum oppositorum tot

posset vocare istum
dines: ordinem
ppo huius: et talis
in uenire in
is species 7.

non magis proprium
in se alteri.

non

modis dicitur et reliquum qui modi gratia breuitatis omittuntur.

Ex predictis patet quod ad vniuocum requiritur duplex vnitas scilicet vnitas nominis significantis et vnitas intentionis significantis capiend^o intentionis nisi pro conceptu obiectiuo ad equiuocum vero requiritur vnitas nominis et intentiones plures ex quo patet quod non est dare medium inter vniuocum et equiuocum quia cuius utrobique sit vnitas nominis ergo vel erit vnitas rationis vel pluralitas si primum erit vniuocum si secundum erit equiuocum et ita habent se sicut vnum et multa inter quod non videtur dari medium.

Sed arguet aliquis contra hoc quia analogum est medium inter vniuocum et equiuocum ergo maledictus est quod non datur inter illa media.

Respondeo vt **franciscus de mayronis** secundo passu predicamentorum quod duplex est analogia prima in qua dicitur vnum de duobus secundum attributionem vnius ad alterum sicut sanitas de virina et animali et homo de viuo et picto et talis analogia cadit sub equiuocatione.

Alia est analogia qua vnum dicitur de pluribus non propter attributionem vnius ad aliud sed secundum prius et posterius vt ens de substantia et accidente et talis analogia videtur cadere sub vniuocatione quia prius et posterius non variat cuiusque rationem formalem et ita non datur medium analogum quod non sit vniuocum vel equiuocum.

Nota ulterius quod in via scoti differt predicari vniuoce et esse vniuocum quia illud potest dici vniuocum quod est eiusdem rationis et hoc modo albedo cum sit eiusdem rationis in suis substantiis predicabitur in concreto de illis et tale predicatum erit vniuocum: non tamen dicitur predicari vniuoce quia predicari vniuoce est predicari quidditative.

Est preterea sciendum quod

conceptus duplex dicitur ^{quidditative} vniuocum pro omni conceptu pertinente ad quidditate rei et isto modo tam conceptus generis quam differentie dicitur quidditativus alio modo dicitur quidditativum solus ille conceptus qui predicatur inquit quid sit predicari inquit ex predicabilibus supponitur notum: isto secundo modo conceptus differentie non est quidditativus.

Ex hoc infero quod ens licet sit vniuocum in via scoti quo ad omnia non tamen de omnibus vniuoce predicatur quasi non predicetur quidditative de suis propriis passionibus nec de ultimis differentiis.

Quomodo duplex sit equiuocum scilicet equiuocans et equiuocatum: similiter duplex vniuocum vniuocans et vniuocatum et de equiuoco a casu et a consilio dicitur dum recitabitur opinio nominatum.

Notandum ultimo secundum viam scoti quod vniuocum et equiuocum sunt termini secunde intentionis et per consequens habent duplex significatum scilicet denominatum et per se significatum denominatum erit ipsa vox significans. Vel ipsa res significata. Secundum quod loquaris vel de vniuocante vel de vniuocato per se significatum erit relatio rationis que est secunda intentio fabricata ex actu collatio intellectus comparantis signum ad significatum sub hac ratione quod illi respondet vna ratio vel plures rationes: secundum illud nomen exponendo rationem de ratione quidditativa et ita patet quod substantia in definitionibus aristotelis capitur pro essentia cuiuscumque sit predicamenti siue substantie accidentis.

In predictis stat sententia scotistarum de vniuocatione et equiuocatione et analogia.

Opinio thomistarum stat in sequentibus dictis:

Primum dictum ad aliquid esse vniuocum non sufficit vnitas conceptus

Franciscus de
Mayronis.

Secundus articulus secunde questionis.

¶ Si ergo esset predicatio alicuius predicabilis esset finaliter proprii sed non videtur cuius subiecti esset talis propria passio quia tunc daretur quod commune substantie et accidenti quod negatur a thomistis nisi diceretur quod esset passio disiuncta alicui disiuncto conueniens sed de hoc videbitur quando loquemur de uniuocatione entis et ista sufficiant pro aliquali declaratione illius vulgaris difficultatis de esse existentis in via sancti thome.

Sat. tomas

¶ Volens videre latius videat sanctum doctorem in tractatu de ente et essentia et in locis pallegatis et illos tres signiferos thomistarum scilicet capreolus; paulus cocciates et Petrum nigruus in locis super dictis; hos nomino motus consilio plinij dicentis in prefatione librorum de naturali historia est enim de signum ut arbitror et plenum ingenii prodoris fateri per quos profeceris et paulo post obnoxii profecto est animi et in felicis ingenii deprehendi in furto malle quod mutuus reddere. Hinc consequenter succinte admodum opinio scoti de esse existentis ponitur sed primo narrabitur modus dicendi Henrici de gandano quem colligo ex dictis scoti in primo sententiarum, di. p. q. secunda quem ipse Henricus in summa et quotlibetis habet.

Henricus.

¶ Henricus igitur dicit quod quilibet essentia habet duos respectus ad primam causam unusest respectus exemplati ad exemplar et hunc respectum habet quilibet res ante quam producat quod deus est forma quidam exemplaris representans omnem quidditatem etiam antequam fieret et ideo rem ut stat sub tali respectu significat hoc nomen essentia; itaque hoc nomen et quidditatem et hunc respectum importat. Alius respectus est relatio effectus ad suam causam efficientem; quem quilibet respectum non habent res ante quam fierent sed solum postquam producte sunt et iste respectus significat naturam cum isto respectu et ideo res quoniam non est eadem essentia sed non est esse quod non habet hunc respectum.

¶ Contra hanc opinionem multa essent argumenta in via realium; sed breuiter petitur una difficultas in ea. scilicet cum fundamentum et terminus prius non sint quam relatio in eis fundata capiam relationem primam quam vocatur exemplati ad exemplar et quero in quo fundatur non in rei essentia quod per talem relationem dicitur et

essentia et non in aliquo posteriori essentia ergo in aliquo priori et peto quod sit illud in ipsa re prius essentia eiusdem rei quod non videtur quid sit

¶ Pro opinione scoti primo ponentur aliquae distinctiones et secundo conclusiones.

Scotus.

¶ Prima distinctio esse capitur dupliciter vno modo pro esse essentia et hoc modo esse et essentia secundum Scotum in tertio sententiarum, di. vi. q. p. non distinguuntur nisi penes modos concipiendi in concreto et in abstracto quod distinctio quum sit penes modos concipiendi logicales non est distinctio nisi ratio nis.

¶ Secundo modo capiture esse pro esse existentis et tunc tale esse importat existentiam actualem quod est modus intrinsecus essentia et quod dicitur.

¶ Secunda distinctio quod essentia et quidditas in via scoti differunt tanquam magis esse et minus esse omnis. n. essentia est quidditas non tamen omnis quidditas est essentia a qualis alia quidditate essentialiter distincta; quod in via scoti concedendum est quod in diuina natura sunt multe quidditates et formalitates. scilicet intellectus voluntas sapientia etc. est tamen unica et precisa essentia quod ad hoc quod aliquid quidditates dicantur habere proprium esse esse tunc distinctum ab esse essentia alterius quidditatis requiritur quod non repugnet illis esse et habere esse sine altero; quod quidditatibus in deo non conuenit per quidditatem in proposito idem intelligo quod per formalitatem.

unde deum dicitur esse unum cum deo

¶ Tertia distinctio secundum Scotum in quotlibetis, q. ix. esse iterum accipitur duobus modis vno prout esse est illud quo aliquid recedit a non esse et ita illud quod est extra suam causam et intellectum dicitur habere proprium esse et propriam essentiam et hoc modo partibus compositi. scilicet ipsi materie vel forme conuenit esse et habere essentiam.

¶ Alio modo accipitur esse pro actu ultimo ipsius rei cui non aduenit actus ulterius et illo modo esse est illud quo aliquid vltimate est et illud non est ratio ulterius essendi sicut suppositum substantiale et hoc modo solum tale habet esse et essentiam in hac acceptione his habitis pono conclusiones pro maiori declaratione.

¶ Primo conclusio in via scoti esse

ria duratione non precedit existentia nec existentia originatur ab essentia set tantum inter essentiam et existentiam est ordo nature.

Prima pars patet quia cum duratio sit conditio existentis: essentia autem ipsa non existit ante existentiam ergo non precedit duratione existentia: consequentia videtur clara et maior supponitur minor autem patet quia essentia ut essentia non existit sed abstrahit ab existentia.

Secunda pars patet quia nullum esse reale et in actu debet dici originari ab eo quod de se non est in actu s; existentia et eentia se habent taliter igitur: consequentia est bona maior videtur rationalis et minor supponitur ex dictis.

Tercia pars patet tum quia ordo nature est inter illa quorum unum presupponit reliquum et non e contra et hoc modo se videntur habere essentia et existentia igitur intentum. Preterea illud quod conuenit alicui perse in primo modo dicendi per se est prius natura eo quod conuenit ei per accidens sed essentia conuenit rei perse primo modo et existentia non sed per accidens quia accidit essentia quod sit in actu actualitate existentia propter indifferenciam quam habet essentia ad actum et potentiam.

Secunda conclusio essentia et existentia non distinguuntur realiter probatur quia que distinguuntur realiter ex supra positis habent se vt res et res quarum vna sine altera vel e contra ad sensum superius declaratum potest conseruari in rerum natura sed in via scoti non potest manere existentia in rerum natura sine essentia nec potest essentia similiter manere in rerum natura sine existentia quia illud esset implicatio. nec illud quod dicebatur superius de assumptione humanitatis scilicet prius non habeat proprium esse existentia falsus est in via scoti: quia apud eum aliud est existere aliud est subsistere a quo res habet quod dicatur supposita et humanitas in verbo non subsistit propria subsistentia: quia ratio suppositi in creatis ultra existentia singulari. s. supra naturam non dicit nisi negatione comunicabilitatis actualis et aptitudinalis et comunicabilitatis duplicis. s. tam vt quod. s. per idepritate tam vt quo per informationem vel aliquo alio modo.

Tertia conclusio essentia et existentia non distinguuntur formaliter quia tunc sequitur quod alia formalitate diceret natura humana dum existit et aliam dum non existit quod videtur falsus quia semper d et eade definitio de natura humana quicquid definitio explicat formalitatem metaphisicam ex quibus res constituitur igitur intentus.

Quarta conclusio essentia et existentia distinguuntur sicut quidditas et modus intrinsecus secundum aliquos scotistas quod probant hoc modo quia modus intrinsecus est ille qui adueniens rei vel discedens a re non variat eius rationem formalem vel constituti per ipsum sed existentia non variat rationem formalem essentia igitur intentum. et quod illa distinctio non sit rationis patet quia omni operatione intellectus seclusa essentia ipsa presupponitur intellectui tanquam obiectum quando nulla existentia sibi conuenit ergo talis distinctio erit ex natura rei et non rationis.

Nota quod potest bene dici in proposito quod licet existentia non distinguatur ab essentia formaliter positive distinguitur tamen formaliter negative: sic quod non est de intellectu formali essentia vt essentia est.

Notabis ulterius in hac opinione pro solutione omnium auctoritatum quod videtur fauere doctori sancto. quia accidens potest tribus modis accipi vno modo pro eo quod accidentaliter perficit rem in suo esse completo atque perfecto sicut albedo est accidens hominis secundo modo pro eo quod extraneatur a conceptu formali et quidditate alicuius: eo modo quo differentia dicitur accidere generi et inferiori suo superiori. tertio modo dicitur accidere quodlibet mutabile cuius esse est contingens loquendo de accidente primo modo nulla existentia est accidens sed secundo modo existentia potest dici in quolibet tam creato quam increato accidens pro quo in nullo tali quidditative includitur sed est modus sue quidditatis: s; si capiatur tertio modo in quolibet creato existentia est accidens: in increato vero quia excludat omnem mutabilitatem et eternitatem in suo esse nullo modo est accidens iacob primo apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio de quo hieronimus in epistola ad marcelam: solus deus vere est cuius essentia comparatum nostrum esse non est: de qua dei incommutabilitate tractatur a doctoribus

essentia et existentia non distinguuntur formaliter

Distinguuntur in se in his modis et non variat

non multum aliter conuenit / sicut extraneum esse formali et esse aliter mutabile a quo et sic distinguuntur

hieronimus!

tus.

in si accipit per esse na e idem realiter essentia ipsa in se e reale et hoc dico quod se conuenit quod non conuenit essentia non videtur e reale

e deum res et i caritatis vna s; p

Tertius articulus secunde questionis.

theologis libro primo sententiarum distinctio octava et per hec patet opinio scoti.

Opinio nominalium in proposito est quod essentia et existentia solum distinguitur ratione et non ex natura rei notabis quod essentia ut essentia potest concipi absolute ipsa vero essentia ut existentia si concipiatur non potest concipi per conceptum absolutum sed connotativum et ideo si in predicamento sint solum pro conceptibus et terminis absolutis in recta linea predicamentalit: essentia rei sub conceptu existentia non ponetur in predicamento si autem aliter bene ponetur in predicamento ut inferius patebit et sic patet de secundo articulo quantum prolixo huius secunde questionis

Tertius articulus.

Conclusio responsalis. Quelibet harum trium opinionum sancti thome scoti et octava probabilis est secundum sua principia bene intellecta.

Ad argumentum ante oppositum quod est contra nominales poterit facillime responderi quod non est necessarium rem distinguendam esse compositam quia definitio explicat duos conceptus rem ipsam significantes secundum magis vel minus in comunitate differentes et propter hoc non est nugatio.

Effectus dubitatio an res simplex ut angelus possit habere differentiam essentialem superius dictum est quod secundum communes nominalium opinionem non potest habere illam: sed datus fuit modus quemadmodum illud possit sustineri scilicet quod sicut duplex reperitur connotatio accidentalit: scilicet vel accidentit distincta materiali vel aliquantulit talitit se habere materialit significati. Eodem modo potest imaginari duplex connotatio essentialit scilicet connotans vel partem essentialit vel talitit se habere essentialit in sua essentia qualitit essentia aliqua non eiusdem speciei non talitit se habere.

Sed tunc videtur difficile quod ille terminus connotaret de formalit: quia debet significare aliquam rem.

Dices quod illammet rem connotabit de formalit quam significat de materiali: sed aliter: ut dicimus quod hec propositio petrus est petrus non aliud significat quam

ly petrus sed aliter: quod significare aliter de connotato potius intelligitur quam verbis possit explicari et sic est finis huius secunde questionis preambule ad textum aristotelit pro libris predicamentorum.

Liber primus predicamentorum aristotelit peripateticorum principit ex tractione argiopilibizantii.

Tertius.

Quiuoca dicuntur ea: quorum nomen solum commune est ratio vero substantie nomini accomodata diuersa: ut animal dicitur et ipse homo: et id quod est pictum: horum enim nomen commune tantummodo est. Ratio vero substantie nomini accomodata diuersa: si quispiam enim que nam sit utriusque ratio animalit voluerit assignare: rationem utriusque profecto propriam assignabit.

Uniuoca dicuntur quorum et nomen commune est et ratio substantie nomini accomodata eadem est: ut animal dicitur et ipse homo et equus: nomine namque communi et homini et equo animalia nuncupantur: et ratio que substantie utriusque eadem est: si quispiam enim utriusque rationem voluerit assignare que nam sit utriusque ratio animalit: et eadem rationem omnino reddet.

Benominatiua eadicuntur: que ab aliquo nominis appellationem habent solo differentia casu: ut a grammatica grammatitcus appellationem habet et a fortitudine fortitit.

Merito inter omnia opera dyalectica aristotelit liber hic de categoriit hoc est de predicamentit preponendus in ordine venit: sue modernorum de diuisione dyalectit sententiam sequamur: sue antiquorum ad hec

reamus partitioni i, recentiores enim secundum triplicem rationis operationem scilicet simplicium apprehensiones compositiones et divisiones et discussiones seu ratiocinationes autem hacque pars est sermocinalis philosophie diuidentur quam igitur simplicium apprehensio ceteras intellectus nostri operationes precedat pars hec de predicamentis iure ceteras dialectice partes antecedit

Antiquiores vero dialectici quibus artis finem ratiocinationem ipsam constituisent in tres partes hanc diuidere consueuerunt scilicet in elementariam iudicariam et inuentiuam; ut elementaria ea dialectice pars dicatur que de elementis et principiis ut ita dixerim malibus ipsius ratiocinationis seu argumentationis pertractat quam partem de proloquiis et proloquiorum partibus nominare solent; hec traditur in libro peribermias hoc est de interpretatione et in libro hoc predicamentorum; relique vero due partes et de iudicanda ratiocinatione et medio ratiocinationis inueniendo determinant; que in ceteris libris Aristotelis quos moderni logicam veterem appellant continent; unde consequens est summum philosophum nostrum Aristotelem ab solutissime de dialectica pertractasse. Cuius hic primus liber in tres tractatus diuisus ab eo est scilicet in antepredicamenta in predicamenta et postpredicamenta et a parte precipua denominationem sumpsit.

Antepredicamentum a modernis curiosius tamen quam vtilius solet hoc modo diffiniri quod sit documentum quodam generale valens immediate et a priori ad cognitionem predicamentorum habendum; sed ex hac diffinitione posset quis inferre quod predicabilia ipsa essent antepredicamenta; quod aliqui excludunt per illam particulam diffinitionis immediate; quod quo modo intelligatur nec est vtile nec facile explicare; alii vero etiam asserunt esse addendam aliam particulam diffinitioni scilicet hoc editum ab aristotele ut hoc modo dicatur antepredicamentum est documentum generale editum ab aristotele valens immediate et a priori ad cognitionem predicamentorum habendum sed in his non est multum immerendum.

Solet vltterius assignari diuisio antepredicamentorum quia vel in generaliter

in speciali in generali quidem sunt tria antepredicamenta scilicet diffinitio diuisio et regula in speciali vero septem; quia tres diffinitiones due diuisiones et due regule ita ut antepredicamenta sint; diffinitio equiuocorum diffinitio vniuocorum diffinitio denominatiuorum. Prima diuisio antepredicamentalis; secunda diuisio antepredicamentalis; prima regula antepredicamentalis secunda regula antepredicamentalis in textu preposito ponuntur tres diffinitiones.

Pro quorum declaratione nota quod in textu greco eo loco quo nos habemus equiuoca ponitur homonyma et vbi habemus vniuoca ponitur synonyma et vbi habemus denominatiua ponitur paronyma vltra quas addit boetius polyonyma et heteronyma quorum primis interpretari potest multiuoca et secundis diuersiuoca et aristoteles per vniuoca ex opposito dixit diuersiuoca intelligi voluit que sunt ea quorum sunt diuersa contra nomina et rationes etiam diuersa ita quod illis non sit commune aliquod nomen nisi forte transcendens ut res que est homo et res que est albedo. Et per equiuoca a simul intelligi voluit aristoteles multiuoca ea que sunt ea quorum nomina diuersa et ratio substantie eadem ut gladius et ensis que philosophice vocabulo abutentes synonyma appellant potest vltterius addi membrum aliud scilicet eadem ut nomen secundum se sit idem et ratio eadem ut homo; homo differt ab vniuocis quia vniuocis non secundum ipsam et idem nomen est sed id nomen quod ipsis idem est; communis ipsis est et ratio similiter eadem communior est ita que habebimus sex in ordine; scilicet eadem vniuoca; equiuoca; multiuoca diuersiuoca; denominatiua.

Quorum de solis tribus aristoteles posuit diffinitionem scilicet vniuocis equiuocis et denominatiuis; pro quorum declaratione ponitur tertia questio in ordine.

Tertia questio.

Primo articulo tertie questionis.

De definitio

nes uniuocosi et eque uocorum et de nominatorum sint sufficienter assignate: in qua questione ob breuitatem non arguo pro utraque sui parte sed ad declaratio-

nem illarum trium sectarum que iam in scolis recepte sunt accedo et primo ponetur scotis statum opinio et secundo thomistarum et tertio et ultimo nominalium.

opinio scoti

Secundum iohannem caonicum

Johannes caonicus.
antonius andreas

primo libro philosophorum questione tertia et secundum antonium andream libro quarto metaphysice questione prima triplex est in via scoti uniuocatio scilicet physica logica metaphysica.

Aristotele

Uniuocatio physica est unitas nature ex natura rei circumscripto omni opere intellectus hoc modo propriissima uniuocatio est in specie specialissima et de hac uniuocatio neloquitur philosophus septimo philosophorum qui dicit quod in specie specialissima est proprie comparatio et non in genere: quatenus species specialissima dicit unam naturam uniuocam non autem genus sed latent equiuocationes in generibus: genus enim dicitur equiuocum equiuocatione opposita uniuocationi physice eo quod non correspondet sibi una natura vel hypostasis extra sed plures secundum quod dicit comentator et thomistius super primum de anima: uniuocatio enim ista solus est in specie specialissima que vere dicit unam naturam unitate reali minorem tamen quam sit unitas numeralis: quod declaratur septimo metaphysice et solet etiam declarari in predicamentis libris porphyrii.

Uniuocatio logica est unitas alicuius realitatis vel intentionis prime concepte sub una intentione logica uerbi gratia sub intentione generis vel differentie vel alicuius alterius secunde intentionis: logicus enim considerat huiusmodi secundas intentiones adiuuctas primis.

Et quo inferitur corollarium quod aliquod transcendens in via scoti est uniuocum

uniuocatione logica quia competit sibi aliqua secunda intentio scilicet secunda intentio et distinctio que est logica licet non sit genus species differentia vel proprium vel accidens et sic patet ex hoc quod secunda intentio uniuersalitati secundum scotistas in comuni accepta male diuiditur immediate in illas quinque intentiones secundas predicabilium tanquam in membra diuidentia adequata: patet ulterius non inconuenire aliquid esse uniuocum logice et eque uocum physice ut patet de genere.

Uniuocatio metaphysica est unitas alicuius prime intentionis abstrahibilis per intellectum a pluribus ex natura rei circumscripta quacumque intentione secunda logica et hoc modo transcendentibus non repugnat in via scoti uniuocatio.

Presupponere etiam oportet ad propositum illud quod prima questione dictum est scilicet de duplici conceptu obiectiuo et formali et quod prima intentio secundum scotum primo sententiarum distinctione xx. iii. est conceptus immediate abstrahibilis a re id est ratio obiectiua conceptibilis immediate abstrahenda a rebus et ab intellectu considerata et hoc modo ab scotistis conceptus transcendentis obiectiuum uocabitur prima intentio et presupponere etiam oportet quid sit secunda intentio quia est relatio rationis resultans ex actu comparatiuo intellectus comparatis unum obiectum cognitum cum alio obiecto cognito sub aliqua proprietate grammatica logica uel rhetorica quod alibi in questionibus probetur libus declarauimus in principio logice et in predicamento relationis deo auspice tangemus.

Notandum est preterea secundum alios scotistas quod quatuor sunt gradus uniuocationis secundum quod uniuocum in sua uniuocata quadrupliciter descendit.

Primus gradus est quando aliquid descendit secundum eandem rationem et secundum eundem modum essendi omnibus eis et secundum eundem ordinem essentialium et secundum eundem gradum perfectionis essentialis

Secundus gradus est quando aliquid descendit in sua uniuocata secundum tria prima non autem descendit in ea secundum

neque sunt
capitulum
bilibus
de salibus
re 7.

Scotus

in ista op
re is aliquam
dicit. Quentroy
min dicit. Thomistius
in sua inferio
eundem gradum p
nis. et idem
adus istos no dat
ea generica et
exet sed quidam
cepta obiectiuo
in scolis q uniu
atio q dicitur h
in tentio tali
concepta.

eundem gradum perfectionis essentialis.

Tertius gradus quando aliquid descendit in sua inferiora secundum duo prima: non tamen secundum eundem ordinem essentialem nec secundum eundem gradum perfectionis essentialis.

Quartus gradus quando aliquid descendit secundum eandem rationem tantum: non tamen secundum eundem modum essendi nec secundum eundem ordinem essentialem nec secundum eundem gradum perfectionis essentialis.

Et iste quartus modus ad huc potest mea sententia subdividi secundum quod duplex est ratio scilicet formalis et oblectiva ut de conceptu distinximus.

Poterat potius alius modus univocationis perfectioribus omnibus scilicet quando una res natura numero et indivisibile pluribus realiter distinctis communicatur ut est essentia divina tribus personis communicata: sed hanc non posuimus quia Franciscus de marchia ponens in suo primo sententiarum dictos quatuor gradus univocationis locutus solus est de univocatione possibili esse in creatura iste autem modus univocationis immediate dictus non est possibilis alicui nature creaturæ secundum hunc modum id est prout est in sacro concilio constantinense data opinio de unitate nature communis in ordine ad sua plura supposita et non secundum modum secundum quem communiter ab scotistis tenetur quavis Paulus venetus et in methaphysica et in predicamentis videatur asserere identitatem nature communis in suis suppositis quod non pertinet ad propositum disputare.

Primus gradus univocationis et solum in specie specialissima: que suis in dividuis communicatur secundum omnia illa quatuor que sunt hec eadem ratio idem modus essendi id est gradus perfectionis et idem ordo essentialis unde secundum aristoteles secundo methaphysice ordo essentialis est inter species non autem inter individua.

Secundus gradus univocationis minor potest esse in generibus subalternis quibus in ordine ad suas species est descensus secundum eundem ordinem

essentialis per aristoteles septimo methaphysice non tamen descendit secundum eundem gradum perfectionis essentialis quia alium gradum perfectionis animalis habet homo quam brutum propter quod dicit philosophus septimo philosophorum quod latent equivocones in generibus.

Tertius gradus est satis improprie et si reperiri valeat in aliquo reperitur in predicamento quantitatatis in quantitate discreta id est numero descendit enim numerum secundum eandem rationem numeri in comuni et secundum eundem modum essendi sed tamen secundum alium et alium gradum perfectionis perfectior enim gradum numeri participat ternarius quam binarius. Descendit etiam in ordine quodam essentiali et non ordine superiorum et inferiorum bene tamen per prius in unam speciem quam in aliam.

Sed contra ista videtur obiectio quia aristoteles quinto methaphysice dicit quod species rerum sunt sicut numeri igitur quum species numeri habeant ordinem essentialem ergo species rerum erunt inter se essentialiter ad invicem ordinate et per consequens in genere quolibet in ordine ad suas species non erit secundus gradus univocationis sed tertius.

Ad hoc dices primo quod illa auctoritas non dicit omnimodam similitudinem inter numeros et rerum species et satis est quod ab analogia: quo ad aliquid de quo in secunda regula ante predicamentis tali dicitur.

Dices secundo quod quamvis in ipsis speciebus sit ordo essentialis ut in sua perfectione ad invicem comparantur: non tamen in quantum genus descendit ad eas per suas differentias essentialis.

Sed hoc etiam videtur convenire numeris quia non videtur quo modo genus subalternum numeri descendat ordine aliquo essentiali per differentias essentialis in suas species scilicet binarium: ternarium: hec obiectio non potest intelligi videatur an in via scoti sit numerus distinctus a rebus numeratis: et quid sit numerus an aliquod simplex an aliquod compositum quod

et est secundum eundem modum essendi: quia in animalibus salvatur et bene illo fieri

probat. quod per numerum binarium et ternarium et supponit naturam

per hoc argumentum probatur quod animalia Aristotele numerum esse non secundum ordinem sed sicut in eis non per se venit in compositis gradibus univocationis et est subiectum nam per se est velut homo animalium habentem se aliquem ordinem. Sed sequitur quod animalia composita et distincta hoc est quod est in quibus per se quoniam nam aliquid movetur numerum cat' binarius ordinem quod habent inter se nam quod est prior sed hoc est quod si habent sicut in celo animalia et partem partem humanitati et itati sicut in partem binario et te participat ordinem

Franciscus de marchia.

Paulus venetus.

Aristoteles.

ad ista bene animalibus partem hinc per univocalitatem esse animi sunt per rationalitates adesse hominibus et angelis.

Tertius articulus secunde questionis.

In predicamento quantitatis disputabitur et ideo solutio huius obiectionis usque ad illum locum demittitur.

Diceret tamen pro nunc aliquis quod potest esse aliquis ordo essentialis inter species numeri quod ad hoc quod est genus illis communicari: qualis ordo non sit inter alias species alterius generis scilicet quod nullo modo potest genus numeri communicari speciei numeri subsequenti, quin sit tale genus communicatum speciei numeri precedentis id est quod non potest numerus quod est genus id est numeritas communicari ternario quin iam fuerit communicatum binario: quia binarius presupponitur ternario hic autem ordo communicationis generis clarum est quod non reperitur in aliis generibus vel substantie vel qualitatis quia species alię se habent impertinenter: nisi forte in specie que est pars alterius speciei ad bonum sensum, ut in anima et homine.

Sed hec euasio potest dupliciter cauillari primo: quia in esse essentie fit communicatio generis ipsi speciebus quod quidem esse essentie rebus conuenit ab eterno ergo non proprium vniue alteri.

Sed ad hoc diceretur quod esset prioritas nature et non temporis inter vnam communicationem et aliam.

Secundo quia sequeretur quod esset ita bene genus numerus ad suas species quem admodum animal ad suas species quia aliqua vnitas conuenit generi animal quod non conuenit generi numerus: si hoc non habetis pro inconuenienti iam responsum est ad obiectionem.

Ad hoc patet illud concedendum: imo canonicus ad hoc propositum dicit iste tertius gradus vniucationis accedit ad analogiam unde numerus est vniuocum in quantum secundum vnam rationem descendit in suas species et predicatur de eis: analogum autem est: ut non descendit secundum eundem ordinem: eius enim species habent inter se ordinem essentialem ex quo patet quod ipsa analogia potest stare cum vniucatione.

Quartus gradus vniucationis conuenit transcendentibus: sic enim ens descendit in substantiam et accidens ratio enim entis est in se eadem in substantia et accidente habet tamen diuersum gradum perfectionis in eis substantia enim perfectior essentialiter est a toto genere quaz quodlibet accidens et substantia presupponitur accidenti, non tamen ex hoc arguitur necessario semper perfectio quia in aliis videmus naturam procedere de imperfecto ad perfectum et ita id quod presupponitur est imperfectius.

Similiter ens habet alium modum essendi in substantia quam in accidente in substantia existit independentem naturaliter ab alio subiectiue in accidente autem ex natura sua oppositum modum essendi: et ideo in predicamentis accidentium non dicuntur esse supposita bene tamen indiuidua in substantia et sunt supposita et indiuidua et suppositum non addit in via Scoti nisi negationem supra indiuiduum.

Iste vltimus gradus vniucationis est infimus multum habens de equiucatione quia habet diuersitatem graduum et modi essendi et diuersitatem ordinis et ideo tale potest quodammodo vocari vniuocum equiucum et analogum. Vniuocum quantum ad vnitatem rationis communis: equiucum quantum ad diuersitatem graduum et modi essendi. Analogum autem quantum ad ordinem.

Peteret aliquis an per hanc distinctionem possit saluari multiplicitas opinionum de ente: nam aliqui dicunt ens esse analogum alii vero equiucum alii vero vniuocum: ut primi intelligant quo ad ordinem quod ens descendit in substantiam et accidens. Secundi vero intelligant quoad vnitatem rationis.

Respondeo quod non ut videtur ex dicendis de vniucatione entis.

Nota vltimus quod possunt poni alii quatuor modi equiucationis quod quod modis dicitur vnum oppositorum tot

posses vocare istum
dines: ordinem
ppo finem: et talis
in uenire in
is speciebus J.

non magis proprium
in se alteri J.

non

Scotus

modis dicitur et reliquum qui modi gratia breuitatis omittuntur.

¶ Ex predictis patet quod ad vniuocum requiritur duplex vnitas scilicet vnitas nominis significantis et vnitas intentionis significantis capiend^o intentionem pro conceptu obiectiuo ad equiuocum vero requiritur vnitas nominis et intentiones plures ex quo patet quod non est dare medium inter vniuocum et equiuocum quia cum vtrouque sit vnitas nominis ergo vel erit vnitas rationis vel pluralitas si primum erit vniuocum si secundum erit equiuocum et ita habent se sicut vnum et multa inter quod non videtur dari medium.

¶ Sed arguet aliquis contra hoc quia analogum est medium inter vniuocum et equiuocum ergo maledictus est quod non datur inter illa media.

¶ Respondeo vt **franciscus de mayronis** secundo passu predicamentorum quod duplex est analogia prima in qua dicitur vnum de duobus secundum attributionem vnius ad alterum sicut sanitas de virina et animali et homo de viuo et picto et talis analogia cadit sub equiuocatione.

Alia est analogia qua vnum dicitur de pluribus non propter attributionem vnius ad aliud sed secundum prius et posterius vt ens de substantia et accidente et talis analogia videtur cadere sub vniuocatione quia prius et posterius non variat cuiusque rationem formalem et ita non datur medium analogum quod non sit vniuocum vel equiuocum.

¶ Nota ulterius quod in via scoti differt predicari vniuoce et esse vniuocum quia illud potest dici vniuocum quod est eundem rationis et hoc modo albedo cum sit eiusdem rationis in suis substantiis predicabitur in concreto de illis et tale predicatum erit vniuocum: non tamen dicitur predicari vniuoce quia predicari vniuoce est predicari quidditative.

Est preterea sciendum quod

conceptus duplex dicitur ^{quod dicitur} equivoce vno modo pro omni conceptu pertinente ad quidditatem rei et isto modo tam conceptus generis quam differentie dicitur quidditativus alio modo dicitur quidditativum solus ille conceptus qui predicatur inquit quid sit predicari inquit ex predicabilibus supponitur notum: isto secundo modo conceptus differentie non est quidditativus.

¶ Ex hoc infero quod ens licet sit vniuocum in via scoti quo ad omnia non tamen de omnibus vniuoce predicatur quia non predicetur quidditative de suis propriis passionibus nec de vltimis differentis.

¶ Quomodo duplex sit equiuocum scilicet equiuocans et equiuocatum: similiter duplex vniuocum vniuocans et vniuocatum et de equiuoco a casu et a consilio dicitur dum recitabitur opinio nominatum.

¶ Notandum vltimo secundum viam scoti quod vniuocum et equiuocum sunt termini secunde intentionis et per consequens habent duplex significatum scilicet denominatum et per se significatum denominatum erit ipsa vox significans, vel ipsa res significata. Secundum quod loquaris vel de vniuocante vel de vniuocato per se significatum erit relatio rationis que est secunda intentio fabricata ex actu collatiuo intellectus comparantis signum ad significatum sub hac ratione quod illi respondet vna ratio vel plures rationes: secundum illud nomen exponendo rationem de ratione quidditativa et ita patet quod substantia in definitionibus aristotelis capitur pro essentia cuiuscumque sit predicamenti siue substantie accidentis.

¶ In predictis stat sententia scotistarum de vniuocatione et equiuocatione et analogia.

¶ Opinio thomistarum stat in sequentibus dictis.

Primum dictum ad aliquid esse vniuocum non sufficit vnitas conceptus

Franciscus de mayronis.

Primo articulo tertie questionis.

formalis; patet quia tunc secundum thomistas ens communiter sumptum esset uniuocum quod ipsi negant; sequela patet quia ipsi dicunt quod enti correspondet in intellectu unica formalis ratio; quod patet per Capreolum primo sententiarum distinctione secunda questione prima articulo tertio in solutione tertii argumenti Aureoli contra primam conclusionem primi articuli ubi ita inquit: primo diuersa potest contingere dupliciter uno modo quia in nullo reali conueniunt nec in aliqua forma uniuoce ab ipsis participata nec habent proprie differentias quibus adinuicem sub illo comuni distinguantur et sic conceditur quod decem predicamenta sunt primo diuersa: ut ponit sanctus thomas primo contra gentiles capitulo. lxxi. ubi sic dicit: prima que se ipsis distinguuntur mutuo negationem includunt ratione cuius negatiue propositiones in eis sunt in media re ut nulla quantitas est substantia hec thom. et post sequitur capreolus dicens alio modo quia in nulla intentione comuni conueniunt et sic dico quod nulla duo sunt primo diuersa cum omnia entia conueniant saltem in intentione entis et in conceptu entis.

Sat' tomas

ex qd non Capreolus
int' p alijs propositio
non est. hoc & hoc
illud.

Sat' tomas

Si queras per quid illa distinguuntur inter se. Respondeo sicut doctor factus primo sententiarum distinctione. xxii. questione prima articulo tertio ad secundum quod aliter diuiditur uniuocum et aliter equiuocum et aliter analogum. Equiuocum enim diuiditur secundum res significatas. Uniuocum vero secundum diuersas differentias. sed analogum secundum diuersos modos existendi et participandi illum conceptum unde quum ens predicetur analogice de decem generibus diuiditur in ea secundum diuersos modos.

habere

Paulus cocinas

Ex quo infert Capreolus dicens et quibus patet quod primo diuersa potest esse vere unam communem intentionem analogam vel conceptum sub quo illa distinguuntur non per alias differentias sed se ipsis sicut diuersis modis participandi rationem illam.

Idem tenet Paulus cocinas quarto metaphisice questione secunda ubi dicit loquendo de conceptu formali factis constat quod ens dicit conceptum pre-

cisum intellectus enim concipiens ens dicit illud esse ens cuius venit esse etc.

Ex quo infero quod diuersitas scotistarum et thomistarum de uniuocatione entis non stat in unitate et precisione conceptus formalis huic voci ens correspondens et omnia entia significantis: quia ab utrisque talis conceptus conceditur: sed stat in unitate conceptus obiectualis et scotiste dicunt quod ens dicit unum conceptum obiectiuum precisum ita quod sicut animal dicit animalitatem que abstrahit ab omni natura inferiori: ita ens dicit entitatem que abstrahit et prescindit et naturaliter prior est substantia et accidente. Thomiste vero hoc negant ut in dubijs videbitur.

Secundum dictum uniuocum dicit unitatem conceptus obiectualis: est tamen aduertendum quod tripliciter potest aliquid conceptus obiectualis per quod nihil intelligo nisi quiditatem que est in rebus ut apprehensam ab intellectu et abstractam. Dicitur unum primo modo unitate forme sicut est in omni conceptu generico et specifico hominis enim conceptus obiectualis est humanitas que de se est una natura in omnibus hominibus unitate conformitatis.

Secundo modo dicitur conceptus esse unus unitate analogie et comparationis et istud contingit quando conceptus formalis correspondet tanquam conceptus obiectualis inmediate multitudo plurimum naturarum quarum una non dicitur talis nisi in ordine ad aliam.

Tertio modo potest conceptus esse unus unitate distinctionis et hoc est quando conceptus formalis non correspondet precise una natura nec multitudo naturarum determinate sed bene sub distinctione.

Capreolus in supra dicta questione dicit quod ens dicit unum conceptum obiectiualem et non unitate forme sed unitate analogie pro quanto ens dicit deum et creaturam et substantiam et accidens: ita quod omnia hec inmediate dicit: sed tamen unum eorum non est nisi in ordine ad aliud puta ens finitum per analogiam ad ens infinitum et accidens in ordinem substantia que secundum aristotelem accidentia non sunt entia.

Capreolus

sed entis entia.

Capreolus. **U**nde Capreolus respondens ad argumentum illud comune scotistarum scilicet quod sit aliquem esse certum de aliquo quod sit ens dubitando an sit deus vel creatura substantia vel accidens ergo ens dicit conceptum distinctum et ponentem in numero cum conceptu dei vel creature vel substantie vel accidentis: quod alias idem conceptus esset certus et dubius dicit hoc modo dicitur generaliter quod utique bene probat quod ens habeat unum conceptum comune deo et creaturis et decem predicamentis sumendo conceptum pro conceptione quam intellectus format dum concipit ens. Si autem loquamur de conceptu obiectuali qui non est aliud quam intelligibile quod obicitur intellectui formanti dictam conceptionem: sicut natura humana diceret ut conceptus obiectivus illius intellectus qua intelligitur homo in quantum huiusmodi: tunc distinguedus est de de unitate quia vel potest intelligi de unitate attributionis: eo modo quo multa habentia attributione ad unum dicuntur unum attributive. Vel potest dici de unitate attendit penes aliquam formam vel naturam que participatur a multis qualis est unitas generis vel speciei: humanitas enim in omnibus est una forma non quidem actu nec potentia extra intellectum sed aptitudine: sic quod non stat ex parte illius forme quin sit una: sed ex alio scilicet ex principiis individuatis illam vel ex differentiis dividitibus eam: Si loquamur de primo modo unitatis: sic conceditur quod ens habet unum conceptum comune deo et creaturis obiectivalem unum quidem per attributionem: non per indivisionem alicuius forme eis participare: sed unum per attributionem: quia creature dicuntur entia ex limitatione et attributione ad eum et ulterius accidens ex imitatione substantie et attributione ad illam et ideo ille conceptus obiectivus non est unus tanta unitate: quanta conceptus obiectivus generis dicitur unus vel conceptus speciei sed multo minore.

Tertium dictum quamvis hec que dicit capreolus a multis hominibus istis approbentur. Paulus tamen hoc non minori ut opinor ingenio quamvis auctoritate minori atque in eadem secta: sancti thome insudatur vi-

gilantissimus in suo quarto methaphisice questione tertia affirmat predictum modum dicit non esse sufficientem contra quem arguit duabus rationibus que quantum concludant iudicio legentium reliquo examinandum rationes sunt que sequuntur.

Prima ratio impossibile est intellectum distribuire aliquem terminum communem nisi apprehendat totum eius primum significatum: sed intellectus dicendo omne ens est ens non apprehendit actu decem genera prima hoc deum et creaturam igitur intentum.

Nota quod dicit in maiore propositione primum significatur: quia dum dico omnis homo non oportet concipere quod libet suppositum humanus: quia supposita sunt significata secundaria sed oportet concipere totam naturam humanitatis et in hoc sensu acta maior non potest rationabiliter negari minor autem probatur quia quilibet experitur in se quod dum dicit omne ens non apprehendit actu decem predicamenta.

Secunda ratio que michi videtur melior in omni vera predicatione essentiali oportet quod predicatum conveniat subiecto secundum totum significatum predicati: ut patet discurrendo in omnibus: cum enim dico albedo est color: sensus est quod natura coloris est in albedine: cuius ratio est quia omne superius includitur quidditate in suis inferioribus. Sed nulla res est de qua vere predicatur omnia decem predicamenta et deus et creatura ut satis patet ergo ens non significat omnia ista determinate prima sui significatione.

ad istas rationes qui vellet respondere dicit ad primam concedendo maiorem et ad minorem dico quod experimur nos dum concipimus ens non apprehendere actu decem predicamenta et deum et creaturam per conceptus formales et proprios cuiuslibet illorum bene tamen per aliquem unum conceptum analogum in quo omnia illa. Cui ita dicitur significatur attribute ut ex dictis Capreoli patet.

Ad secundam diceretur quod maior est vera in omni predicatione essentiali et quidditativa alicuius predicati uniuocati alicui

et sic dico quod non stat scilicet de aliquo quod est ens et dubitatur de deo ut de substantia vel accidentibus habendo immutabilem conceptum obiectivum

Paulus hoc non minori ut opinor ingenio quamvis auctoritate minori atque in eadem secta: sancti thome insudatur vi-

Primus articulus tertie questionis.

ri: vnam formam seu naturam obiectiualem non tamen in conceptu analogo dicente plures formas seu naturas secundum prius et posterius quemadmodum ens dicitur ex declaratione facta.

Paulus 60
cimas.

Quartum dictum modus igitur opinandi pauli concinatis iste est quod ens dicitur substantiam et accidens sub distinctione capiendi substantiam pro ut est commune substantie predicamentali et ei que non est in predicamento: ita secundum hunc doctorem ideo sit dicere hoc ens ac si diceretur hoc est substantia vel accidens: ita quod ista simpliciter categorica hoc est ens equipolet isti de predicato distincto hoc est substantia vel accidens et quia hoc distinctum vere et necessario et essentialiter de omnibus verificatur admodum quod a firmatio et negatio acceptis sub distinctione de omnibus verificatur per philosophum quanto metaphysice ideo ens de omnibus essentialiter predicatur et similiter intellectus distributus: ens apprehendit totum eius primus significatur quia apprehendit istud distinctum.

Iste modus opinandi licet possit probabiliter defendi videtur tamen mihi continere aliqua dubia et obscura quia queritur quomodo intelligitur quod hoc propositio hoc ens equi valeat huic hoc est substantia vel accidens quia vel in consequendo vel in significando secundum divisionem in schola summulistarum satis vulgaram.

Si primo modo verum dicitur et ab omni opinione concedendum et tamen ex illo non inferitur quod conceptui formali deus obiectiatur pro conceptui obiectuali illud distinctum ut clare constat: quia tunc conceptui formali deus animal sequeretur quod obiecteretur pro conceptui obiectuali hoc distinctum rationale vel irrationale quod tamen est falsum et ab eodem negandum.

Si secundo modo hoc est falsum secundum eum quia ille propositiones dicuntur equi valere in significando ut suppono que eidem mentali sub ordinantur sed ille duarum propositiones scilicet hoc est ens et hoc est substantia vel accidens non subordinantur eidem mentali igitur non equivalent in significando maior nota cum bonitate patet minor vero patet secundum eum quid dicit quod si ens dicitur unicus conceptum formalem cui illa vox ens subordinatur

sed illud distinctum substantia vel accidens sub ordinatur conceptui distincto ut constat primus conceptus autem erat simplex igitur hoc ens et illud distinctum non subordinatur et eidem conceptui nec per consequens propositiones ille quartum predicata sunt illi termini non subordinantur eidem mentali propositioni cum propositio dicatur subordinari ratione conceptuum correspondentium partibus eius.

Preterea si vel dicitur distinctione factam per actum sine categoriamaticum fabricatum ab intellectu: ergo si vel non potest se tenere ex parte obiecti quod intellectui obiectatur sed potius ex parte intellectus secundum tamen predictus doctorem illa distinctio non est in conceptu formali qui se tenet ex parte intellectus: ergo ex nulla parte ponenda est talis distinctio et ideo propter ista et alia que gratia breuitatis omittuntur tenemus opinionem et modum dicendi ipsoans capreoli esse probabiliorum et magis ad mentes sancti doctoris pro quo declarando ponitur aliud dictum

Cap: 301

Doctor: 10

Quintus dictum sanctus thomas de potentia dei questione septima articulo quinquagesimo significare vult quod species et conceptio: nes quas intellectus noster accipit a creatura sunt quedam similitudines dei et ideo illis intellectus noster intelligit deum: dicit enim sic intellectus noster quibus rebus creatis cognitiones accipiat: informatur similitudinibus perfectionum in creaturis in ventarum sicut sapientie virtutis bonitatis et huiusmodi unde sicut res create per suas perfectiones aliquo modo licet diffidenter deo assimilantur: ita et intellectus noster harum perfectionum speciebus in formatus scilicet deo assimilatur quantum documque autem intellectus noster per suam formam intelligibilem alicui assimilatur: tunc illud quod concipit et nunciat secundum illam intelligibilem speciem: verificatur de re illa cum per speciem suam assimilatur nam scientia est assimilatio scientis ad rem scitam unde oportet quod illa que intellectus harum specierum similitudinibus informatus de deo cogitat vel enunciat: in deo vere existat qui unicusque a ruz sperum predictorum respondet: sicut illud cui omnes sunt similes si autem huiusmodi species intelligibilis nisi intellectus diuina etiam ad eam ret in assimilando: ipsam comprehenderet et

ipsa conceptio intellectus esset perfecta dei ratio: sicut animal gressibile bipes est perfecta ratio hominis: non autem perfecte diuinam essentiam assimilat ut dictum est. Et ideo licet huiusmodi nomina que intellectus ex talibus conceptionibus deo attribuit significant illud quod est diuina essentia: non tamen perfecte ipsam significant secundum quod est: sed secundum quod a nobis intelligitur et ad hoc propositum in sequenti articulo eiusdem questionis dicitur deceptiones perfectionum inuentarum in creaturis sunt imperfecte similitudines et non eiusdem rationis cum diuina essentia unde nihil prohibet quod ipsa una essentia omnibus predictis conceptionibus respondet quasi per eas imperfecte representata et sic omnes ille rationes sunt quidem in intellectu nostro sicut in subiecto sed in deo sunt in radice verificante has conceptiones.

Cristus concludo fuisse de mente sancti thome quod ens sapiens bonum et iustum et filia que sunt communiter dicta de deo et creatura non dicunt duos conceptus unum dei et alium creature sed eundem qui tamen est imperfecta ratio dei et perfecta creature quo tamen concipitur deus et creatura et ita intentiones importat per illa nomina sunt in deo et in creaturis eo modo quo intentio dicitur esse in re non scilicet subiectiue sed sicut in fundamento veritatis sue licet ille intentiones perfectius fundamentum habeant in deo quam in creaturis cum hoc tamen stat quod imperfectius representant deum quam creaturam: ex eo scilicet quia sunt immediate sumpta a creatura et non a deo cuius oppositum contingeret si essent immediate ab ipso deo accepta sicut in beatis. Unde ille intentiones mea sententia specificè distinguuntur a nostris propter quod nulli debet esse mirum si beatis ista sunt personarum deus est ens deus est bonus deus est sapiens et non nobis quod alibi est disputandum quam in presenti scilicet in libris posteriorum et in tertia distinctione primi sententiarum.

Sextum dictum collectorie igitur illud nomen vocatur uniuocum cuius respondet unicus conceptus formalis et conceptus obiectiuus unicus unitate nature nota tamen quod duplex potest esse uniuocum scilicet uniuocum denominatum: et alterum quid est uniuocum essentiale uniuocum denominatum dicitur quod secundum unam rationem de no-

minatiue predicatur de pluribus ut esse album dicitur secundum eandem rationem de mure et de homine. Sic similiter esse genus dicitur secundum eandem rationem de substantia et accidente.

Aliud est uniuocum essentiale quod essentialiter et uniuoce predicatur de pluribus et de hoc intelligitur diffinitio aristotelica de uniuocis.

Nota ulterius quod uniuocum denominatum potest ad hoc subdividi scilicet quoddam est uniuocum denominatum reale aliud est uniuocum denominatum intentionale. Primum dicitur illud quod de formalis significato importat accidentis reale siue absolutum siue respectuum secundum dicitur illud quod de connotato importat aliud quod ens rationis: quemadmodum sunt omnes termini secunde intentionis et non est inconueniens omnia predicamenta et in hac via sancti thome uniuocari in aliquo uniuoco denominatio intentionalis. Unde accidens si capiatur secunde intentionaliter quem admodum porphyrius de accidente locutus est scilicet ut importet aliquid ens rationis diuine predicameta excepto predicameta substantie uniuocantur in accidente sed si capiatur accidentis realiter et metaphysice tunc dicitur quidem unum conceptus formales scilicet esse id cui ex natura sua debet esse inherenter: non tamen dicitur unum conceptum obiectiuum unitate forme: sed bene unitate analogie: quia ratio illa inherenter per prius dicitur de uno accidente quam de alio: quia quantitas dicitur inherere quia est mensura substantie et qualitas quia est modificatiua et sic de aliis impossibile tamen si aliquid uniuocum essentiale vel uniuocum denominatum reale esse pluribus predicamentis comune quod alias tunc nullum illorum predicamentorum esset genus generalissimum.

Ex dictis de uniuoco colligitur quid sit equiuocum nomen: quia est significans sua significata nec uno conceptu formali nec obiectiuo secundum illud nomen additus est notanter secundum illud nomen quia bene stat ut clare patet quod illa que per aliud nomen equiuoce significantur per aliud uniuoce significantur ut canis latrabilis: piscis marinus et sidus celeste equiuocantur in hoc nomine canis: sunt tamen uniuoca in substantia

*et horides fuit
suum in pma
predica mēte*

*aut diffinens si
equiuocus est
correspondet
conceptu form
nec concept
finalis 7.*

univ forme

Secundus articulus de eundem questione.

Quoniam aliquis fortassis secundum doctrinam sancti thome ex dictis colligeret quid esset analogum, scilicet quod sit illud cui correspondet vnicus conceptus formalis et non correspondet vnicus conceptus obiectiuus vnitatem nature scilicet bene vnitatem analogie ut dictum iam est de lyens: scilicet hoc videtur esse falsum quia tunc si homo non esset analogum ad hominem viuum et pictum cum illa non signet vnicum conceptum formalem ut patet secundum omnes: similiter sanum non est analogum ad aial vrinam et medicinam: quod tamen conceditur quarto methaphysice in principio. Pro responsione ad hoc dubium et obiectiones ponit septimum et vltimum dictum.

Sat. tomas

Septimum dicitur sanctus thomas, p. sen. di. xix. q. v. ar. ii. ad primum: dicit esse tres modos analogie: cuius verba quia sunt modicum implicita non ponam scilicet id quod ego per illa dicta concipio.

Primus modus analogie est quoniam analogum in mente signat plures rationes tam formales quam obiectiuas: quarum vna ad alteram habet proportionem siue attributionem quod idem est in proposito: hoc modo homo est analogum ad viuum et pictum et sanum est analogum signat. n. sanitatem aialis et medicine et vrinam de quibus dicitur sanitas secundum diversas rationes ratio enim sanitatis aialis est esse ad euationem humorum et ratio sanitatis medicine est esse causatiuum sanitatis in aiali et ratio sanitatis in vrina est esse signum.

Secundus gradus analogie est quoniam terminus analogus signat vnam rationem que habet diuersum esse in analogatis quamuis bene parificantur talia analogata in tali ratione exemplum sancti thome de hoc est quod sequitur: sicut omnia corpora parificantur in intentione corporeitatis: unde logicus qui considerat intentiones tamen dicit hoc nomen corpus de omnibus corporibus vniuocum predicari: scilicet esse huius nature non est ei de rationis in corpore b. corruptibilis et incorruptibilis unde quantum ad metaphysicam et naturalem qui considerant res secundum suum esse nec hoc nomen corpus nec aliquid aliud dicit vniuocum de corruptibilibus et incorruptibilibus non innotet in presenti in declaratione huius dicti sancti thome quod nepe sine dubio indigeret satis magna discussione.

Tertius gradus analogie est quoniam terminus analogus signat vnam rationem in

qua non parificantur analogata nec etiam in esse et hoc modo ens est analogum: nam entitas habet esse in substantia et accidente scilicet perfectius in substantia quam in accidente et ideo conceptus formalis entis est in substantia et accidente tamquam in fundamento sui veritatis et perfectius esse in substantia quam in accidente.

Ex his patet quod primus modus analogie accedit maxime ad equiuocationem. Secundus modus analogie bene patitur secundum vniuocationem ut patet ex exemplo sancti thome tertius vero modus est propriissima acceptio analogie que proprie debet distingui cum vniuoco et equiuoco. Ex omnibus dictis satis patere existimo quid thomiste de vniuoco et equiuoco et analogo sentiant quare accedo ad tertiam opinionem nominalium.

Quia dictum est secundus modus dicendi realium de conceptu obiectiuo videndum nunc est an in via nominalium sit ponendum aliquid quod tamen habeat esse obiectiuum et nullo modo reale. pro quo sciendum est quod guillelmus de ham li. primo sententiarum di. secunda, q. octava post impugnationem plurimum opinionum de vniuocis: ponit duas opiniones quas reputat esse eque probabiles et in fine questionis dimittit illas arbitrio et iudicio aliorum ad iudicandum que sit verior.

Prima opinio est quod id quod vocatur a logicis vniuocum non est res aliqua nec substantia nec accidens: nec habet esse subiectiuum id est actuale vel reale nec extra animam nec in anima: scilicet est quoddam fictum ab intellectu habens tamen esse obiectiuum in anima cuius esse non est aliud nisi cogitari vel intelligi ab intellectu: unde imaginandum est quod intellectus noster cognoscens communiter rem aliquam fingit in mente communi similem rei seu similitudinem eius que talis est in esse obiectiuo qualis est res extra a qua fingitur: in esse subiectiuo: sicut artifex fingens domum extra: similem fingit intra: similes inquam non realiter quia illud fictum nichil reale est: scilicet ideo similem quia tale est in esse obiectiuo. id est in interiori apparentia vel representatione qualis est domus extra in esse subiectiuo et si intellectus haberet vim productiuam sicut fictiuam produceret domum in esse reali et subiectiuo ad extra solo numero a prioribus in esse obiectiuo distinctas.

Pro defensione huius opinionis

Gabriel!
q duplex sit ob
lectus

Gabriel libro primo sententiarum distinctione seunda quaestione octaua ponit hanc distinctionem scilicet quod duplex est obiectum terminans nostrum actus intelligendi: quoddam est ultimatè transcendens actum intelligendi in quo scilicet intellectus quasi qui escit suo actu non redendo ultra in aliud et illud potest dici obiectus mouens et hoc presupponitur actui et est causa partialis cognitionis secundum Augustinum. Aliud est obiectum immediate transcendens quod est quasi medius quodammodo quod intellectus per actum cognoscendum tendit in obiectum ultimatè et illud obiectum non mouet ad formationem actus intelligendi: sed actu intelligendi constituitur vel fabricatur in suo esse obiectiuo et illud non precedit actus intelligendi sed sequitur et est posterior actu natura non tempore: quia eius esse non est nisi intelligi et ita eo quod actus intelligendi est: intelligitur huiusmodi fictus et hoc intelligi est suum obiectiuum esse.

Notabis preterea quod iste conceptus fictus obiectiuus secundum distinctionem xxx. v. primi libri sententiarum non est ponendus in cognitione intuitiua nec in abstractiua immediate sequente talem intuitiuam et sinonima cum ea in singulariter repetendo sed solum ponitur in cognitione abstractiua comuni seu vniuersali.

Hec opinio probatur ab Ocham per multas rationes et precipue ex modo loquendi beati Augustini dicentis in libris de trinitate intellectum in cognoscendo fingere aliquid. Postea ipse met Ocham in fine quaestionis dicit cui non placet ista opinio de talibus in esse obiectiuo potest tenere quod conceptus et quodlibet vniuersale est aliqua qualitas existens subiectiue in mente que ex natura sua est signus rei extra sicut vox est signus rei ad placitum instituta. Et paulo inferius dicit verumtamen ista opinio posset diuersimode poni vno modo quod ipsa qualitas existens subiectiue in anima que dicitur vniuersale esset ipsa met intellectio. Aliter tamen posset poni quod ista qualitas esset aliquid aliud ab intellectu et posterior ipsa et tandem finaliter dicit quodlibet istarum trium opinionum reputo probabilem sed que illarum sit verior relinquo iudicio aliorum.

In scola nominalium iam nunc prima istarum opinionum reputat omnino irrationalis et vltima non tenet et ideo defendi

tur secunda opinio totis viribus secundum quam dicendum est quod cum omnis pluralitas sine necessitate sit fugienda et ideo ponatur ab aliis fictum illud ut cognitio vniuersalis habeat obiectum vniuersale quod non oportet ob hoc ponere quia sufficienter saluatur veritas cognitionis per plura obiecta singularia eam primo per cognitionem communem et vniuersalem representata quia se ipsis aliquantè essentia liter conueniunt vel accidentaliter suo modo et quod ille qualitates anime que sunt cognitiones communes sunt similes ipsis rebus quarum sunt similitudines non in essentia quia ille sunt accidentia spiritualia obiecta vero ipsa sunt frequenter substantie vel accidentia corporalia sunt igitur naturaliter similes in representando quia representat res ipsas sicut sunt realiter cum suis conditionibus et habitudinibus.

Nota ulterius quod propter eam uocationem vitandam in locutione distingue de conceptu quod vno modo capi potest participialiter est res que concipitur id est actu intelligendi cognoscitur et sic conceptus est obiectum intellectus transcendens actus intelligendi scilicet quelibet res cognita.

Aliomodo capitur nominaliter et tunc conceptus est ipsa cognitio qua res cognoscitur quomodo solet capi communitè inter minis et nihil aliud est secundum istam communem nominalium opinionem quam ipsemet actus intelligendi: qui potest esse duplex scilicet categoricæ et syncategorematicæ secundum quod significat aliquid vel aliqua vel secundum quod significat tantum aliquantè quod ex alio loco presupponitur iam scitum.

Dico igitur finaliter quod terminus dicitur vniuocus vel equiuocus in via nominalium a conceptu sibi in anima correspondente quia si significat sua significata mediante diuersis conceptibus totalibus non synonymis vocat equiuocum equiuocans et sua significata equiuoca equiuocata. Si vero significat sua significata mediante vno conceptu dicitur vniuocum vniuocans et sua significata vniuoca et non est inconueniens eundem terminum esse vniuocum sicut equiuocum: ut patet de ly canis qui in ordine ad tria sua significata dicitur equiuocus quia illa significat mediante diuersis conceptibus totalibus non synonymis: sed in ordine ad quodlibet suorum significatorum dicitur vniuocus ut facile patet

Tertius articulus secunde questionis.

ter ex distinctione uniuoci.

Capio in proposito conceptum large pro actu synchategorematico quia bene est etiam equiuocatio in significando aliquo aliter ut patet de ly non quando tenetur neganter et quando tenetur infinitate equiuoce tenetur quia mediantribus diuersis actibus synchategorematicis similiter ly omnes quando tenetur distributive et collectivae.

Sed contra hoc fit argumentum commune quia capiendo illud signum omnes et arguo sic si ly omnes teneretur equiuoce esset equiuocum equiuocans et ultra ergo haberet equiuocum equiuocatum sibi correspondens consequens est falsum ergo illud ex quo sequitur falsitas consequentis patet nam alias sequeretur quod terminus synchategorematicus secundum opinionem commune significant aliquid et non aliquo aliter tamen quod est falsum ut suppono.

Ad hoc potest dupliciter respondere primo concedendo quod est equiuocum equiuocans et quando infero ergo habet equiuocum equiuocatum sibi correspondens nego consequentiam et si probetur ex natura relationum dico quod quando solet dici quod equiuocum equiuocans et equiuocum equiuocatum se habent relative intelligitur de equiuoco equiuocante significante aliquid vel aliquo aliter in modo illud de quo arguis.

Secundo potest dici concedendo consequentiam et dicere quod equiuocum equiuocatum termini synchategorematici qui equiuoce tenentur est cathegoreuma vel cathegoremata quae a tali synchategoremate determinantur.

Ex quo infero quod ista definitio non est sufficiens que communitur equiuocum equiuocatum est res per terminum equiuocum in quantum equiuocum significata quia hoc non est verum de equiuoco equiuocato termini synchategorematici bene tamen illa definitio est vera de alio equiuoco equiuocato debet igitur addi illi definitioni sub disiunctioe vel est terminus per tale synchategorema equiuocum determinatus.

Solet ulterius diuidi terminus equiuocus in equiuocum a casu et equiuocum a consilio; unde equiuocus a consilio est terminus equiuocus significans plura unum per

prius et alterum pro posterius: et si per quamdam similitudinem significat vocatur analogum de quo dantur communes ille due regule prima analogum per se sumptum stat pro famosiore significato secunda talia sunt subiecta qualia permittuntur ab eorum predicatis.

Equiuocum vero a casu est terminus equiuocus sua significata eque primo significans ut canis.

Sit argumentum ad opus quod homo uniuoce significet hominem uiuum et pictum quia signat mediante eodem conceptu igitur patet quia et conceptus hominis uiui representat hominem pictum et conceptus hominis picti representat hominem uiuum: pro quanto homo uiuus et homo pictus sunt similes ergo quod representat unum similitum debet reliquum representare et argumentum currit magis.

De conceptu hominis picti quia est impossibile quod aliquis formet conceptum hominis picti ut pictus est quin representetur homo uiuus per talem conceptum.

Ad hoc respondeo primo quod conceptus absolutus hominis uiui est impossibile quod representet hominem pictum: quia talis sumitur ab essentia rei et non potest representare nisi rem ubi sit essentia similis et eiusdem rationis.

In surget contra hoc aliquis subtilis garrulus et importunus quia idem est homo uiuus et homo pictus ergo dictum nullum patet quia si plato sit similis sorti potest dici imago sortis et pictura: pro quanto habet similes praedictiones lineales hoc argumentum quod ridiculum et nullius ponderis dimitto.

Dico secundo quod conceptus connotatiuus hominis uiui connotando talem corporalem dispositionem et figuram bene potest imo de facto representat homines pictos et tunc non sequitur quod iste terminus homo sit uniuocus ad uiuos et pictos quia talis terminus homo non est impositus ad signandum secundum talem conceptum quod ex usu communi supponitur quis hoc aliunde probari non potest: bene tamen posset imponi aliquis terminus de nouo ad signandum hominem uiuum et pictum mediante illo conceptu et tunc nullum inconueniens contra nos.

Dico tertio quod de homine pi-

no est illud

et o sicut et de qualibet imagine potest forma-
ri duplex conceptus: unus in quantum res que
dam est et iste non est necesse quod representet
nobis hominem vivum.

Alius potest formari conceptus
in quantum est imago et de tali pono hanc regu-
lam omnis noticia alicuius imaginis vel signi
ut imago vel signi est representat illud cuius
est imago vel signum.

Notabis in presenti triplicem signi-
ficationem scilicet grammatice logicam et me-
thaphysicam significatio ad placitum vel ex
impositione est significatio grammatice signi-
ficatio naturaliter propria ut formalis noticia est
logica et significatio naturaliter communitate est
methaphysica quod cuilibet enti in quantum ens
conuenit quod est pro quanto potest esse obiectus
concurrere ad cognitiones ratione huiusmo-
di significationis non dicitur proprie res signi-
ficans equiuocare vel non equiuocare sed ratione alia-
rum duarum: inde est quod antiqui dicebant
quod equiuocatio nullo modo cadit in mente quod as-
piciunt solum ad significationem naturali-
ter propriam: et ad placitum: nam si ad signifi-
cationem naturaliter communitate habuissent res-
pectum non possent euadere. quia iste conceptus
homo ultimatus in anima representaret homi-
nes se ipso naturaliter proprie et ultra hec repre-
sentaret semetipsum naturaliter communitate ob-
iectiue mediante conceptu reflexo sui ipsius.

Imo quod magis est non inuenitur
in tota logica proprietate aliqua tributa termi-
no alicui ratione huius significationis natura-
liter communitate nisi fortassis sola suppositio ma-
terialis ex his concludo quod equiuocatio proprie
conuenit voci quod nullus conceptus de significa-
tione naturaliter propria equiuoce representat
que quidem significatio ipsi conceptui propriis-
sima de quibus conceptibus et suis significa-
tionibus est potissima logica consideratio et de
per accidens de vocibus et scripturis. Et sic
est finis primi articuli.

Secundus articulus.

Sequitur secundus articulus
in quo sunt ponenda dubia.

Primum dubium que dicantur
denominatiua ad quod primo respondet secun-
dum scotum et secundo secundum thomas et ter-

tio secundum nominales.

Pro opinione scoti pono sequen-
tes propositiones.

Prima propositio secundum sco-
tum in quolibet questione tertia illa est proprie
predicatio denominatiua que predicatum non includit
in conceptu formali subiecti et dat exem-
plum ut corpus est animatum anima. non importa-
ta per predicatum non est de intellectu corporis
ut est alia pars compositi.

Sed tamen capiendum large predicati onem
denominatiua potest diuidi in denominatiua de
per se et denominatiua de per accidens et deno-
minatiua de se quod dicitur a priori quod dicitur a po-
steriori: exempla istarum sunt homo est albus homo est ra-
tionalis homo est risibilis.

Denominatiuum et concretum impro-
posito pro eodem capiuntur et solet dici commu-
ter quod triplex est denominatiuum. scilicet voce tamen signi-
ficatione tamen voce et significatione simul: exemplum
primum ut studiosus et studium. exemplum secundum ut
studiosus et studium. exemplum tertium ut albus et al-
bedo. in quo concretum differt ab abstracto in sola
finali terminatione vocis et conuenit in princi-
pio et secundum illud abstractum denominat aliquid
tale concretum unde omne concretum denominat
aliquid tale a suo abstracto tanquam a forma stat-
tum aliquid quod abstractum supponit pro illo pro quo
supponit suum concretum et e contra ut in diuino de
us et deitas et in talibus non proprie fit denomi-
natio unum ab alio: in aliis autem concretum non sup-
ponit pro alio pro quo suum abstractum.

Secunda propositio secundum iohannem cano-
nicum. li. ii. phisicorum. q. ii. duplex est abstractio que
dicitur realis et que dicitur realis (realis vocat illa que
ponit una res pro alia existere quomodo in intelle-
ctus operatione seclusa ut potest exemplificari de ab-
stractione idearum secundum modum dicitur plonis
et hoc modo nec nam abstracta supposita nec acci-
dens a subiecto alia est abstractio intellectus. i. que
fit per intellectum prescindendo ab alio per cogni-
tionem et hec est duplex una unum nate que finem se est
pro alia posterior. l. sibi accidentali distantia alia
est abstractio non nate absolute ab alia alicui
nate sub aliquo modo considerandi priori a se ip-
sa sub modo posteriori exemplum secundum ut cum abstra-
hit quantum a quali quantitas. non prior est ipsa quantitate
exemplum tertium ut cum nate specifica abstracta ab
ipsa distantia indiuidualiter intelligit sub modo con-

quod quod triplex scilicet
quod sit et quomodo
predicatio denominatiua

exemplum gratia albedo in
albedo et albus

Johannes canonicus
quod duplex est
abstractio
exemplificari.

quod abstractio

quod duplex est abstractio
fuit.

Tertius articulus secunde questionis.

quels istaz abastrationū pōt fieri aut p̄ intellectionē p̄cissivā et hoc ē actu simplicī intellectū qm̄ ad tale p̄cise intelligit et absolute. l. fm̄ istā rōem itaqd nō secūdu aliā q̄uis in re ipsa vtrū qz sit cōiūtū, aut p̄ intellectionē diuisivā hoc ē p̄ actū intellectū negatiuū quo dicit hō nō esse illud. l. nō eē cōiūtū illi in abstractione p̄cissiva nō ē falsitas; hñ tñ in abstractione diuisiva et de hac ~~secūda~~ intellexit aristoteles. li. secundū do phisicorū q̄ abstrahētū nō est mēdatium.

Tertiū appō ex sentētia scoti p̄mo sen. di. v. q̄stione prima colligit qd̄ in tribus pōt fieri abstractio p̄ intellectū. s. in substantia in accidētib⁹ absolutis et in accidētib⁹ relatiu⁹

De primo dicit accipiēdo sustā siue simplicē siue cōpositā p̄cisse secūdu rōnes suā formalē et q̄ditatiuā: tñ ē abstractio a supposito proprie nāse et qz cōiter substantie nō sunt nate cōcernere aliqd̄ alteri⁹ nāse ideo ibi ista abstractio ē maxima et ideo solet vocari vltimata abstrahēdo. n. nāsam hñanā a suppositis q̄ sunt illi⁹ nature abstrahitur cū cōcipitur p̄ cōceptū cōrespōdētēz huic tñ hñanitas nō remanet vlti⁹ abstractio alia ideo illud vt si cōceptū p̄cise: qz cui⁹ alio straneū: sicut dicit auicenna. v. methaphisice ca. primo et secūdo qd̄ eq̄nitas est tantū equinitas et nihil aliud.

De secūdo dicit s̄ in accidētib⁹ quāto plura possunt cōcernere tāto plures possunt fieri abstractiones: cōcernūt quidē accidētia supposita alteri⁹ nature hoc est subiecta quib⁹ inherēt et s̄ ab his abstrahatur cōcernūt tñ indiuidua proprie nature sicut albū cōcernit lignū et s̄ ab hoc abstrahatur albedo tñ ad huc concernit albedinē hanc et illaz que sūt indiuidua sua: et ideo vlti⁹ pōt fieri abstractio q̄ dicitur a supposito q̄lis dicitur fieri in subiectis et illā circūloq̄mur p̄ hoc cōplexū q̄ dicitur albedinis. l. p̄ hoc incōplexū albedineitas: illa vt sic cōcepta nō cōcernit aliqd̄ suppositū. l. indiuiduū ei⁹ dē nature nec alteri⁹.

De tertio dicit in relationibus etiā q̄ plura cōcernūt: adhuc plures possunt esse abstractiones. concernit. n. relatio suū p̄p̄riūz indiuiduū fundamētū et s̄ hñ et s̄ abstrahatur a posteriori nō tñ a priori. **Exēplū** hoc cōcretū qd̄ est causa dicit de igne qui causat calozē in ligno vt de subiecto: s̄ abstrahēdo a subiecto remanet adhuc cōcretio ad fundamētū puta si

dicitur potētia causandi. calor. n. est potētia causandi calozē nō tñ ignis est potētia causandi pōt fieri vlti⁹ abstractio a speciali modo causandi ad propriū gen⁹ vt si dicitur causalitas et tñ nec ignis nec calor recipit p̄dicationem istā: tñ hęc ē nā. causalitas ē causalitas et est vltimata abstractio q̄lis fuit prima et vnica in subiectis et secūda in accidētib⁹ absolutis et tertia in his accidētibus respectiuis.

Ex his infert Scotus ibidē dicē apparet q̄ sit vltimata abstractio: qz quiditas absolutissime sumpte ab omni eo quod ē quocumque modo extra rationem quiditatis.

Quarta propō in eodē loco ponit Scot⁹ quādā regulā q̄ ab oibus scotistis magnē fit. s̄ q̄nūqz est hñ abstractū vltimata abstractione et p̄dicatū ex ratione sua nō pōt p̄pō eē nā nisi sit p̄ se primo mō. et ideo dicit hęc flā eēntia genitricis nec pōt ibi dicere p̄dicationē idēpticam: si p̄dicatur adiectiue capiat vr: sup quo dicit qd̄ in diuinis substantiis possunt dupliciter p̄dicari q̄nūqz formaliter q̄nūqz p̄ idēptitatem s̄ adiectiua si ponitur de necessitate formalit̄ et dē necessitate p̄dicant̄ et quia sunt adiectiua nam ex hoc qd̄ adiectiua sunt significāt formā per modū informātis et ideo de nullo nē dicunt nisi qd̄ se h̄z p̄ modū informati de quo v̄z formalit̄ dicuntur: talia sunt non tñ adiectiua nomina sed oia participia et verba: semp. n. in suo modo signandi includūt facientiaz et modū formalem respectu alicuius talis suppositi vel denominati: qd̄ ergo p̄dicetur idēptice est ipsa p̄dicari modo opposito suo proprio modo p̄dicandi.

Sz cōtra hęc regulā scoti arguit Ocham in primo sen. di. v. q. prima p̄bando quod sit falsa nā ista est nā eēntia cōicatur filio et ista eēntia diuina videt ab intellectu creato et ista eēntia diuina creat et tñ in illis p̄dicatū est hñ vel participiū quod non est natū secūdu eum p̄dicari nisi formaliter et tñ non est in primo modo dicēdi p̄ se igit̄ regula nulla. **Preterea** ad huc in creatis conceditur equinitas distinguit vr a deo equinitas comunicatur suppositis equinitas est vna igitur regula illa falsa.

Franciscus de mayronis in conflato in hac distinctione et questione prima supra hoc passū dicit illam regulam habere exce

prima

immo falsū
qz ista abstr
p̄ vltimata
p̄dicatione q̄
p̄dicitur a
posteriori
p̄dicitur a
a cōceptū
p̄dicitur a
p̄dicitur a
p̄dicitur a
p̄dicitur a

ptiones quas longum esset enumerare tandem colligitur quod de intelligi regula in predicatis positivis importantibus alia formalitatem ex natura rei subiecto et primo verificabilibus de suppositis qualia non sunt illa de quibus arguitur ut patet inductivè in omnibus.

Quinta propo ex predictis p3 quomodo sunt multi modi abstractorum et per consequens etiam concretorum quia cuius abstracto correspondet suum concretum concernens illud a quo suum abstractum abstrahit: et alicui concreto possunt correspondere plura abstracta unius magis abstrahens quam aliud et istud est quod communiter potest dici quod plures sunt modi abstractorum: et sic patet similiter quomodo non inconuenienter aliquid simul et semel esse abstractum et concretum: nam albedo respectu albi est abstractum et respectu albedinitatis est concretum: solet vltimè dici ab scotistis quod concretum huiusmodi duplex signatur, scilicet denominatum et per se signatum et ratione per se significati ponitur in predicamento et tale per se signatum importatur per abstractum et illa sunt que proprie ponuntur in predicamento: quauis predicatio superioris de inferiori non possit fieri per abstracta vltimata abstractione quia hec est falsa humanitas est aialitas.

Quomodo albi significet subiectum et etiam solam qualitatem est aliquantula difficultas quia vix esse contradictio in illis dicitur: ideo dices quod album solam qualitatem significat per se significato et hoc sub modo concretione ad subiectum ratione cuius significat subiectum: si petas an significet ipsum subiectum ex impositione dico quod sic improprie tamen quia solum ratione modi significandi cum importat ad subiectum sed dicitur scotistarum videtur quid durum nominalibus ipsi tamen ita volunt et mihi sat est sententias eorum explicare et hec dicitur scotistarum opinione.

Thomiste in hac materia de abstractis et concretis parum diuariant ab opinione scotistarum imò quod magis est ne ipsi scotiste gloriarentur illa diuisione abstractionis in precisuam et diuissuam ponitur in forma a sancto thoma prima parte, quod lxxv. ar. primo ad primum ubi dicit abstrahere contingit dupliciter vno modo per modum compositionis et diuisionis sicut intelligimus aliquid non esse in alio vel esse separatum ab eo: ex quo notabis tu per affirmationem potest fieri abstractio diuissua.

Alio modo per modum simplicitatis

sicut cum intelligimus vnum nihil considerando de alio, abstrahere igitur per intellectum ea que secundum rem non sunt abstracta secundum primum modum abstrahendi non est absque falsitate: sed secundo modo abstrahere per intellectum que non sunt abstracta sed rem non habet falsitatem ut in sensu apparet: si, u. dicamur color est non inesse corpori colorato vel esse preparatum erit falsitas in opinione vel in ratione: si vero consideremus colorem et proprietates eius nihil considerantes de modo colorato vel quod sic intelligimus exprimamus voce erit absque falsitate opinio et orationis.

Per secundum modum abstrahendi est dicendum in via sancti thome quod sit vltimum et quod nulla natura creata est vniuersalis extra intellectum nam in quod predicta ar. secundo in solutione ad secundum dicit cum dicitur vltimum abstractum duo intelliguntur, scilicet ipsa natura rei et abstractio siue vniuersalitas ipsa natura cui accidit intelligi, l. abstrahi vel intentione vltimitatis non est nisi in singularibus: sed hoc ipsum quod est intelligi vel abstrahi vel intentione vltimitatis est in intellectu et ipse, s. th. ad hoc affert simile, visus, u. videt colorem porcinum et eius odore si ergo queratur ubi sit color qui videtur sine odore manifestum est quod color qui videtur est impo- sibile quod sit sine odore perceptus: hoc accidit ei ex parte visus in quantum in visu est similitudo coloris et non odoris similiter humanitas que intelligitur non est in hoc vel in illo homine: sed quia humanitas apprehendat sine individualibus conditionibus quod est ipsam abstrahi ad quod sequitur intellectio vltimitatis accidit humanitati secundum quod percipitur ab intellectu in quo est similitudo nature spiritus: et non individualium principiorum, de his vltimum ad mentem sancti thome vide capiteolum, li. iiii. sen. di. v. q. iiii. in prima conclusione primarum. et in solutione ad argumenta contra eandem primam conclusionem.

Si aliquis petat an natura vniuersalis habeat in via sancti thome aliquam unitatem realem minorem unitate numerali et ut scotiste ponunt.

Ad hoc respondeo per hanc conclusionem: natura vltima nulla habet actu unitatem realem sed solum unitatem rationis ut est obiective in intellectu unde quilibet natura tripliciter potest considerari: vno modo secundum se et sic que natura est vna unitate potentiali alioquin nomen ipsa significans non esset vniuocum cum de ratione terminum vniuoci sit significare immediate vnum hanc autem unitatem non communicat nam suis

Capiteolum

tripliciter dicitur que natura. s. p. t.

secundum se.

g iii

duplex est abstractio
quodam est per modum compositionis
vel diuisionis. alia per modum simplicitatis

Prim^o articulus tertie questionis.

inferior: iobus s; conuenit nature in illa prioritate nature qua est prior suis indiuiduis hec autem unitas nunquam est actualis s; tñ potentialis: q; sicut natura nō h; actu esse ante indiuidua: ita nō h; actu unitatem: sed ipsa separetur per possibile vel impossibile secundū eē ob omnibus indiuiduis esset actu una secundū esse sic separatū quia non hēret per quid plurificaretur et tñ impossibile est fieri talem naturam uniuersalem separatā ab indiuiduis. Secūdo modo potest considerari natura uniuersalis secundū esse qd; h; in indiuiduis et sic accidit ei unitas et pluralitas: unitas. s. cōformitatis et pluralitas numerica: quid sit ista unitas cōformitatis videbitur in quodam dubio.

Tertio modo potest considerari natura uniuersalis secundū esse quod habet in intellectu pro sui specie repitantiem ipsam prescindēdo et abstrahendo ab omnibus principis indiuiduantibus et sic est una nā remota oibus principis distinctiuis remouet distinctio et res ipsa manet indistincta: s; tamen hec unitas nō est realis q; non conuenit nature extra intellectum: s; est rationis tñ conueniens ei secundū esse quod h; in anima et in hoc stat sententia sancti thome de vltibus et ē media quoddam modo inter duo extrā. s. scotistarum et nominalium: quorū illi indigent habere et loxis: hi vero calcantibus et stimulo conformior tñ est doctor sanctus cū nominalibus q; cū scoto et hec sit fatidixisse pro opinioe thome mereliq; hēri possunt ex declaratione opinionis scotistarū. Sequitur opinio nominaliū de de nominatiuis et abstracto et cōcreto stabit in sequentibus conclusionibus.

Prima conclusio supponendus est quod cuiuslibet termino absoluto potest quātum est ex parte sua correspondere conceptus mentalis in anima absolutus: quamuis illud fortassis pro statu isto nobis nō sit possibile de quo libet: dato igitur tali conceptu absoluto potest esse singularis vel communis. Si sit singularis erit indiuiduū logicū si sit communis est semper talis conceptus absolutus inmediate representatiū plurium indiuiduorum realium se ipsis conuenientiu in aliqua conuenientia essentiali qua sumitur talis conceptus communis et in talibus conceptibus absolutis nulla penitus est differentia inter concretū et abstrac-

tum nisi solum vocalis quia non ex parte rei significare nec ex parte conceptus significanti quia est impossibile quod de eisdem rebus habeantur duo conceptus absoluti cōuertibiles quum sint sinonimi: quia unus conceptus ab alio non potest differre nisi vel ex parte obiecti vel modi significanti: s; tales non differunt ex parte modi significanti: quia uterq; est absolutus nec ex parte obiecti quia idem representat quum uterq; eorum rei essentiam representet quocunq; extraneo secluso.

Secunda propositio quod quādo theologi faciunt differentiam inter ly homo et humanitas in tertio sententiarum dicendo quod verbum assūpsit humanitatem et nō hominem non capiunt ibi ly hominem absolute quia alias illud esset falsum: quum absolute capiēdo homo supponat pro ente naturali cōposito ex corpore et anima rationali informante ipsum nihil cōnotando: illud autē cōpetit illi humanitati assumptae a xpo q; de ē unū indiuiduū spēs hūane sicut et quilibet nūz. et isto modo capiēdo xpi diuinū ē hō: imo ē impossibile qd; sit hō. et hoc modo capiēdo necessario concedēdū est q; q; pars integralis hominis sit homo et ei de spēs cū toto: q; est cōposita ex forma et materia essentiali eius de spetiei.

Per ista dicta potest euadi difficultas quā dñi ocham in ceterologio cōclone. v. ubi asserit q; nō omne al roale mortale ē homo q; probat de humanitate assumpta: q; est al ronale et mortale nō tñ ē homo. Ad hoc dices qd; capiēdo ly hō absolute hūc est hō et qd; illa distinctio datur de li homo absolute capto et quando in aliquo dicto sancto: nō inueniat dictū qd; de assūpsit hominē d; in hac significatione capi ille autem modus loquendi est frequentissimus.

Alio modo potest capi ly homo connotatiue et hoc dupliciter. s. vno modo vt supponat pro cōposito ex corpore et anima rationali cōnotando q; sit suppositum et sic xpi humanitas non est hō et hoc modo est possibile qd; aliquod ens nūc sit et non sit hō et postea incipiat esse hō et tūc ly hō est terminus cōnotatiue accidētaliter in hac secūda significatione nec verbum diuinum est homo.

Tertio et vltimo capitur homo vt supponat pro aliquo cōnotando humanitatem assumptam ab ipso et hoc modo filius dei

quod dicitur una unitas potentiali

quod dicitur quod habet esse in diuisiuis.

quod dicitur quod h; est in intellectu.

ly homo

ly homo

Solutio

Tertius articulus secunde questionis.

binario erat pro quāto ille binarius erat illa entitas et realiter identificatur cum illa entitate: sed nunc quā non maneat illa entitas iam ille binarius nō identificatur cū illa entitate et pōse quē ly homo ias nō verificat de illo: et nō est reputāduz hoc mai⁹ in cōueniēs in ipso termino absoluto absqz aliqua cōnotatiōe: quā reputat in cōueniēs ab ipsis nominalib⁹ qd ille binarius ante fuisset fortis et nūc nō sit fortis et tū ille binarius manet sine eo quod aliquid sit de perditū qd nō identificaret cū isto binario nā nihil tale est de perditū s; hoc secūduz non reputat in cōueniēs a nominalib⁹ ergo nec pri mū et ego de facto nescirē dare aliā solutionē.

Supertas ame an hec sit concedēda binari⁹ mae et foris est significatus materiale immediatus hui⁹ termini homo quando ille duz partes cōstituit vni⁹: dico qd sic vt facile est pbare per sillogismū expositoriū: cuius hoc tamē stat quod ille binarius non in quātuz binari⁹ s; in quātuz est hic homo est significatum materiale immediatū de ly homo: imo in quātuz hic binari⁹ pot⁹ dicendū est significatum materiale mediatum qz potest manere talis binarius non manens signatū materiale immediatū: capiēdo ly significatū vt nō ampliet si hec respōsiō nō placet fingas aliā vel tene respōsiōnē quartē propositionis quā etiā tenuit conterrane⁹ noster hieronim⁹ par do in sua medulla.

Sexta propositio secūdu nominales in aliquibus abstractis terminozum cōnotatiuozum abstractuz supponit pro alio ab illo pro quo supponit concretuz et in aliquib⁹ non pro alio sed pro illo.

Pro cuius declaratione nota qd abstractū semp significat illud principālī mediāte quo rei cōuenit aliqua denominatio concretia ipsi a sit rei cōuenit denominari a multis cōcretiue. s; ab aliqua pte eēntiali s; ab aliqua forma accidētali sibi in herēte ab aliqua cōdictione cōueniēte sibi rōne materiē ab aliquo motu ab aliqua actione ab aliquo sibi pētus extrinseco ab aliqua passiōe aliqua carētia rei alicui⁹ a distinctione ab aliquo a negatione ab aliquo a b idētitate cuius se ipso ab aliqua proprietate secūde intētionis vel rōnis r plibus aliis modis exēpla istoz rōnalis alb⁹ extēsus currens calefaciēs pater percuss⁹ cec⁹ differēs ab asino nō asin⁹ idē forti signatus intellect⁹

in oib⁹ his abstractū debet importare illud vel illa aquo vel a quib⁹ res de nomat: nā qdā s; sit cōcreta vni⁹ et simplicis signōis formalis alia vero s;nt cōcreta multiplicis et cōposite signationis: quēdā. n. pter materiale signū p quo supponit nō nisi vna rē aliquo mō ad ipsū cōparatā importat vt albū calidū rōnale qd dam tū pter materiale signū duas res aut plures importat ad ipsū dū s; mōde cōparatas vt exēpli grā hoc cōcretū vidēs pter rem qd videt qd grā exēpli sit petr⁹ de signat et visionē r rē vias. q duo vt notū est sunt res diuersē ad ipsū fortis diuersimode cōparat⁹ vna est. n. ei⁹ accidēs altera nō ei⁹ obiectū: in his secūdi⁹ secretis poterit abstractū importare illud qd est magis faciēs ad denominatiōe de materia li et cōnotare aliā rez: vt abstractū hui⁹ cōcreti visuz vel vidēs erit visio qd quidē abstractuz est ad huc trus cōnotatiū de formali importat obiectū ita ad huc pōt fieri maior abstractio. s; significādo hāc qūitates que est visio absolute et ipsum obiectū similiter absolute r tūc erit vltimata abstractio et ita possunt ea q reales dicunt a nominalibus nominalizari: ex pte huiusmodi qd est absolute vel cōnotatiue concipi et pau ciora vel plura cōnotando.

Septima propositio: est vnus mod⁹ dicēdi Guillelmi de chā debis abstractis quod vbi concretum sumitur denominatiue a pluribus rebus abstractum non supponit pro vno solum sed pro aggregatione omnium a quo sumitur concretū denominatio vt rissibilis denominatur aliquis ab anima que ē potētia ridēdi et ab actu ridēdi a pmo tanq̄ a causa a secundo tanquam ab effectu que sunt duo ideo rissibilitas supponeret pro vtroque simul et pro nullo illozū seozum: eodez mō diceretur de li sedēs quod importat de formali duo scilicet partes sedentis et locum adque tales partes taliter se habent et ita sessio diceret illa duo de materiali. eodem modo posset quis dicere quod paternitas supponat pro filio et filiatio pro patre: nan pater a filio de nominatur et filius a patre et ita consequenter diceretur in omi relatione aliquozum vbi sunt fundamentū et terminus: sed in terminis cōcretis connotatiuis est difficultas pro quo etiaz abstractum supponat vt cecum et cecitas: tangit de chā in primo distinctione quinta q̄stione prima vni⁹ modum dicēdi scilicet quod abstractuz nō includēs negatiōnē nō sup

*arguētiū faci
quare est qd iste
atq̄ antea erat for
et et magis nō est
es et nō pot dicit
nisi aliud nisi cū
s. ad vniōnez quā
tea fugiēdas
Desinit suppone
lo binario ve dicitur
si immediati & ratio
ente binari⁹ erat sign
fuz qz tunc faciebatur
es. & qz nūc ille bi
off mortez ill⁹ nō con
vni⁹ ens. sed plura
dico quod nō est ei⁹
atqz significatū.*

*lbus supponit pro
proo tamē prial
& sessio supponit
re.*

de chā

de chā

*in finitjs sit connotatus intrinsece vel ex
trinsece: aut essentialiter sine accidentibus*

Primus articulus tertie questionis

XLIII

ponit aliquo in affirmatiua qz nō dicit ens
aliquid esse s; ab esse qz cecitas dicit priuatio
nez et ita cecitas nihil est et qm̄ ista cōceditur
cecitas est priuatio dz cōcedi: nō vt sit de ter
mino supponente psonaliter et de actu exerci
to s; vt sit de actu signato vt tñ valeat cecitas
est tr̄s priuatiue significās. Secūdu alios
cecitas est ipse homo cecus et sessio res sedēs

Octaua propositio esset nō mul
to a proposito aliena disputatio illa de tr̄s in
finitis. s. cui cōceptui subordinent vt li nō ho
mo an absoluto an cōnotatiuo conceptui sub
ordinent p̄termissa alia opinione interi. Petri
mātuani an. s. sint tr̄i cōplexi vel incomplexi:
quod in primo Perihemēias solet disputari
Et cōcesso vt veritas est qd illis correspōdeat cō
cepti cōplexi et cōnotatiui quereret ulterius
an sint connotatiui intrinsece an extrinsece an
essentialr an accidentāl̄ ad quod nō est vanda
absolute vnica responsio: nam li nō albus cōs
tat qz accidentāl̄ et extrinsece cōnotat transmu
tabilr nā fortis nūc est alb⁹ et post verificat
de eo nō alb⁹: s; deli nō homo videtur qz non
cōnotet accidentāl̄ trāsmutabilr quia postquā
vere affirmatur de aliquo ipso supponēte non
potest de eo vere negari et ita alii modū pdica
di debet facere ly nō homo de pariete qz ly nō
alb⁹ de eodē pariete: ergo vel erit accidentāl̄ in
trinsece vel essentialr.

Sipmū ergo secluso hoc quod
est cōplexū nihil illi deest ad hoc qz sit p̄p̄ius
quero cuius erit p̄p̄ium conuertibile: qz vt
des̄ pro maiori pte qz quelz p̄p̄ia passio p̄uer
tateū aliquo subiecto absoluto ergo dabitur ali
quod absolutū quod pdicet de quolz ente per
fectiore homine et de quolz ente imperfectiore
homie quod est s; regulas de cōuenientis essen
tialib⁹ et abstractiōe conceptuū absolutoz ab
illis: que cōmūter solent poni:

Si secūdu melius currit ar gu
mētuz qz erit cōnotatiu⁹ essentialr et ita sup̄
ab aliqua cōuenientia essentiali que esset inter
omnia entia supiora homine et inferiora eodē
quod est cōtra cōmūen sententiam.

Posset aliquis probabiliter ad
hoc dicere qz omnia entia q̄ nō sunt homo cō
ueniunt inter se in hoc qz nō sunt homo et qz
illis est essentialē quodāmodo nō esse hominē
et sinō sit essentialē positiuū esset tñ essentialē
negatiuū et nō solū in hoc quod est nō esse ho

minē qz vt illud chimere puenire s; in hoc qz
est esse nō hominē: et fidaret in his regulis.

Prima quod quādo aliquod pre
dicatū mediāte copula de p̄nti sine vlla deter
minatione pdicat de pronōie de mōstrate ali
quā rez accidentāl̄ trāsmutabilr p̄tradiatori
um illi⁹ pdicari pdicabit pdicatione simili in
telligo hāc r̄laz oib⁹ q̄s q̄s sop̄staz secluz.

Secūda regula quādo aliquod
pdicat de aliquo disparate su⁹ termin⁹ con
tra dictori⁹ verificabit de eo pdicatione op
posita ad disparatā: que nō videt esse nisi essen
tialis vel saltē intrāsmutabilis.

Et ita cōsequenter dicere pote
ris de duplici cōuenientia. s. positiua et nega
tiua et qz illud qd cōmūit solet dici de cōue
nientia essentiali intelligat de cōuenientia po
sitiua et nō negatiua: si ista nō placeat poteris
dicere vt visū fuerit mel⁹ et ita ex oib⁹ dictis
satis sufficiēter potest haberi quid de abstrac
tis cōcretis et denominatiuis dici debeat fin
viam nominalium.

Guillermus Ochaz in sua logi
caponit plures modos abitactoz et cōcretoz
rum quos Georgi⁹ bruxellēsis in questiōe p̄
ma pdicamētuz recollegit possunt ibi videri
ideo ne longior: siā festinabund⁹ pretermitto.

Subium secundum an ens sit
vniuersū de hoc duo satis inter recitāduz opi
niones in corpore questiōis est dictū et quomo
do scotistz et thomistz nō sunt vniformes in
hoc dubio quantuz ad illud deceptū obiecti
ualitatis et quomodo omnes rationes scotif
tarū quas inumeras multiplicat possunt solui
dicēdo qz cōcludit de cōceptu formali qd sit
vnus nō aut de obiectali. Et alia pte inuener
auctoritates q̄s thomistz afferit ad probāduz
analogitōez entz possūt optime expōi qz solu
dūt entitatē put est in deo eē idēitēz infinitaz
incomutabile et put ē in creatā qz pl̄rificat ad
pl̄rificationē suppositoꝝ opposita sibi idēitēz
conueniunt: et quantum est ex parte sua nihil
illoꝝ sibi conuenit imo abstrahit a quolibz
illoꝝ et ita est eiusdem rationis quantū est
ex parte sua et ulterius esset dubitatio an enti
tas quātū ex parte sua dicat perfectionem et
si perfectionē an finitam an infinitā: dicit ab
strahit ab istis: et ita dicit antonius streti et su
mif ab Scoto in quotlibetis. Concedo qd cō
ceptus ille cōmūis deo et creature nec de se

Ochama

bcam

bcam

mo et homo est et etiam animal,

Eorum que sunt diuersa genere et non ita se habent vt alterum sub altero collocetur diuerse sunt species et differentie: vt animalis atq; scientie: animalis namq; differentie sunt: gressibiles et bipes et volatile degēs q; in aq; scientie: nō nlla ex his ē vna nō. n. hō scientia scientia differt quod sit bipes. Eorum tamen generum quorum alterum sub altero collocatur: eadē esse differentias nihil obstat supera enim de suis inferis predicantur: quare omnes differentie predicati erunt etiam et ubiecti.

Exposito igitur primo ante predicamento. s. diffinitione: sequuntur cosequenter duo reliqua antepredicamenta. s. diuisio et regula: ponit itaq; aristoteles duas diuisiones quarum prima conducit ad distinguendū ea que in predicamento ponuntur ab his que non ponuntur in predicamento. nam vt diximus aristoteles in hoc libro determinat de simplici intellectus operatione. in qua nō dum est compositio vel diuisio aliquorum per affirmationem vel negationē et per consequens liber iste est de his que sine cōplexione dicuntur: que vero per affirmationē vel negationē cōponuntur vel diuiduntur ad inuicem ad secundam pertinent intellectus operationē in qua veritas est et falsitas de quibus in hoc libro nō est interitū. nā sicut aristoteles inquit: in primo peribermenas sunt in anima interdum cōceptus sine veritate vel falsitate interdum autem necesse est aliquod horū ei inesse et ipsemet in diuisione predicamentorum in hoc libro dicit per se quidē horū singula si dicantur: nulle sunt affirmationes pro: sus aut negationes at si cōplexione dicantur affirmatio fit autem negatione: nis enim affirmatio aut negatio aut vera aut falsa esse videtur: at nullū eorum que incōplexione dicuntur aut verū est aut falsum: vt homo albus currit vincit. Ex his dictis aristotelicis cōcludo quod verisimile multū est aristotelē per ea que dicuntur cū complexione intelligi sola illa in quibus affirmatio vel negatio veritatis vel falsitatis capax inuenitur et huic etiā fauet exēpla aristotelica qui posuit. currit vincit pro exēplo eorum que secundū nullā cōplexionē dicuntur: nec valet hic effugium illud. s. quod exēplo nō requirit veritas: tūc q; exēplo nō est necessario requisita veritas quā ponuntur vt aliquid discer

nat ab opposito aliquo: tum etiā quare aristoteles in diuisione predicamentorum ponit exēpla: sedere secare vrere: que aliqua secū assertit cōplexionē nisi teneretur opinio aliquorum dicentium quia adiectiua esse incōplexa quod in primo peribermenas debet disputari nō tū debet capi vt in eis sit veritas aut falsitas: s; debet capi meo iudicio pro cōcretis importatibus duo. s. materiale et formale: et de formali importent actionē aliquā aut formā accidentalē at rōne cū ponantur in predicamento et possunt cōstitui de prima substantia predicationem de nominatīā dicēdo petrū sedet vt totū illud sedet reputet per predicamentum: nō sequitur cōplexionē illā a iunioribus datā propōis categoricę: quā aristoteles simpliciter vnā appellat in subiectum predicatū et copulā: s; antiquā diuisionē qua categorica propō in duo diuidit. s. in datū et quistū que etiā aliquibus recentiorum placet ita vt copula et predicatū nomine questi intelligantur: quamuis modernorum particio sit scrupulosior: et quodāmodo ex actio: pro quāto semper sit requisita in categorica vnio aliqua quam copulā verbalem dicimus que est eorum que de altero dicitur nota. requiritur q; etiam extrema predicte vnionis que sub nomine subiecti et predicati intelligimus que an se per oporteat esse actū duo aliis disputandum relinquo: quā aliquibus videtur quod in mentali huius hō est hō sit vnāmet numero differentes in eodē subiecto nō mutuo se intēdetes quod dicto philo sophi. v. metaphisice repugnat: quicquid dicas habebis probabilitatem et tua assertionis fautores etiā viros non infimi nominis.

Viso iam quē sint ea que in predicamento ponantur aristoteles ponit secundam diuisionem qua dignoscimur que debeat in predicamento substantie poni que vero in predicamenti accidentium: et precipue videtur aristoteles loqui de his que in recta linea predicamentali ponuntur que sunt genera et species et indiuidua et vt genera et species sub vno nomine comprehendamus vocabimus ea vniuersalia. Omne igitur quod ponitur in recta linea predicamenti aut est vniuersale aut indiuiduum et si vniuersale aut accidentis aut substantie et si indiuiduum aut substantie aut accidentis et per consequens sunt. iiii. mēbra que simul coincidere est impossibile et ita diuisio

Prim^o articulo^o tertie^o questionis:

philosophi continet quatuor partes et mēbra: in primo cōtinētur vniuersalia predicamenti substantie: in secundo indiuidua p̄dicamenti accidentis omnino opposita precedentibus in tertio sunt vniuersalia de predicamento accidentium in quarto tandem et vltimo sunt indiuidua predicamenti substantie immediate p̄cedentibus oīo diuersa. Si tamen preter mēbra: a oīo diuersa cetera inter se conferas aliquā habebunt conuenientiam: vt vniuersalia substantie cum vltibus accidentis cōueniunt in hoc quod est dici de subiecto et vniuersalia substantie cum indiuiduis substantie in hoc quod est in nullo subiecto esse et vniuersalia accidentis cum indiuiduis accidentis in hoc quod est in se in subiecto et indiuidua substantie cū indiuiduis accidentis in hoc qd̄ est de nullo subiecto dici. Ita quod sunt in summa quatuor mēbra ad inuicē cōparabilia et quatuor proprietates in quib^{us} fit cōparatio: et due repugnantie et quatuor cōuenientie et hoc idēptitatis in secūda diuisione quoz explicatio: declaratio habebitur in questione.

Ultimus atē predicamētū est regula qd̄ in duo diuiditur, s. in primā regulam antepredicamentale et secūda regulā antepredicamentale per primam nobis signare vult Aristoteles ordinē eēntialem superioritatis et inferioritatis vel ab infimo semper colligendo multitudinē ascendēdo vsqz ad summū illius predicamenti. I. a supremo semp diuidēdo multitudinē ad modū loquēdi Porfirii descendēdo vsqz ad infimū illius predicamenti. in quib^{us} hoc obseruatur qd̄ qñ aliquid superius de aliquo per se inferiore predicatur quic quid dicitur per se de illo superiore dicitur similiter per se de illo inferiore vt si fortis est hōet hō est al^{ter} ergo fortis. ē al^{ter} qz quic qd̄ est superius superiore erit superius inferiore omnibus in presenti sōphistarum quis quilibet seclusis: an ex ista regula sequatur probatio cuiusdam cōsequētis et modi arguēdi que logici a primo ad vltimū vocant. I. al^{ter} argumētationis nihil mibi cure ē: qz siue hoc siue illud dicas nullum piaculum comittet: s; mea sententia melius est textū aristotelicū seculidum ostendere quā aridū et ieiuniū: nullas ex eo regulas et modos arguēdi hauriens et in hoc fiat succinta et facilis pro litere expositionis primę regulę declaratio.

Secunda regula docet rectum ordinē cōstituēdi predicamentale coordinationem descendēdo a generalissimis et superioribus vsqz ad inferiora et specialia vt cuiqz generi sue pprie differētis illud conuidententes assignentur nec fiat permixtio cū dñis alteri generis omnino a primo diuerso et disparato atqz pariformiter vnicuiqz generi sue pprie et peculiare spēs sub eo contentę assignentur que sub nullo alio genere contineant: quod nō fit cū primo subalternū hoc est vel eo superius vel eo inferius: qz tūc nihil prohibebit aliqz easdē species sub duobus generib^{us} subalternatim possit cōtineri: quāuis omnes repugnet: qz alias illa duo genera nō se haberēt sub alternatim imo pot^{est} conuertibiliter. ne vtrūqz esset superius ad alterum si easdem oīo et a dequate spēs sub se contineant et sic patet ex positio litteralis secunde regulę: cuius latior disputatio (qm̄ ea indiget) in questionis dubiis ponetur.

Quarta questio.

M due diuisiones et due regule antepredicamentales sunt sufficienter assignatę.

Contra quas arguitur primo omnis cōcept^{us} animę est cōplex^{us} ergo prima diuisio presupponit falsum: quia presupponit aliquid dici incomplexe qd̄ nō pot fieri si mediante conceptu mētis cōplexo. Assumptū probatur omnis cōceptus est cōpositus ex pluribus partibus ergo cōplexus qz non videtur penes quid aliud attendat esse cōplexum: a s; p; qz saltem ex plurib^{us} partib^{us} intensionis vnusquisqz cōceptus erit cōpositus.

Secundo quia vel secunda diuisio dat de rebus vel de terminis nō de rebus qz ille nō dicitur qz dici est enūtiari et res nō videtur enūtiari: nec de t̄is qz tūc nullus esset terminus in mūdo precipue mētales de quib^{us} est principalior intentio in proposito qui non essent in subiecto quū sint accidentia et per cōsequens membrum patet et vltimum diceret falsum.

Tertio quia de homine predicatur aial qui dicitur et de animali predicatur esse genus et tñ illud non predicat de homine vt pz igitur prima regula falsa.

Si dicatur vt dicendū est quod intelligit illa regula de predicatōe in suppositione personali.

Contra qz corp⁹ ponitur superi⁹ ad al et tñ nō videt predicari de hōine: altera quidditative: tñ qz corp⁹ ponit in pdicamēto quātītatis et hō in pdicamēto substātie ergo non constituēt predicationem quidditativam quia s̄m Aristotelem essentis pdicamētoruz debent esse inmixtē: tñ qz corp⁹ predicat et supponit fuisse pro parte hominis et non pro homine igitur: qz dicim⁹ hominē esse cōstitutuz ex corpore et anima.

Quarto capio hominē et leonē et equum ita vt leo sit pfectior essentialr equo et non ita pfect⁹ sicut hō tñ argno sica cōueniētia essentiali homin⁹ et leōis pōt abstrahi vnū gen⁹ qd sit. a. et a cōueniētia essentiali leōis et equi pōt abstrahi aliud gen⁹ nō pvertibile cum primo qd sit. b. in tali casu ista spēs leo continet sub illis duob⁹ generib⁹. i. a. et. b. nō sub alternatis posit⁹ ergo secunda regula falsa

In oppositū est aristoteles et omnis doctrina p ipa teticorū igit illz diuisiōes et ille regule sunt bñ positē.

Pro declaratiōe prime diuisiōis sciendū est qz omnes vniformit⁹ affirmāt complexiōnē vocē vel scriptē rōne cōcept⁹ cui subordinat cōuenire. ita qz pri⁹ notitiē anime dicant cōplexz vel in cōplexz: s̄ est tunc dubitatio aquo sit su mēda cōplexio in conceptib⁹.

Non primo a partib⁹ diuersarū vnus ex quib⁹ cōstituant noticiē in aia: quia illud nō est vlr veruz: qz s̄m comūiores opiniōnē assen⁹ in aia est propositio mētalit⁹ et p consequēns cōplex⁹: et tñ nō est cōposit⁹ ex partib⁹ diuersaz rōnuz: cū s̄m omnes ponat vna qualitas simplex: quāuis in mētalib⁹ pure ap̄hensiuis illud nō omnes cōcedant: quū in eis ponatur cathegorema et s̄m cathegoreā quoz significatio in apprehēsiua nō videt posse suppleri p vnica quālitatē. Additū est in hoc primo dicto partib⁹ diuersaz rōnuz ppter opiniōnem iaz apud omnes fere receptā de intēsiōne notiarū s̄m quā dicim⁹ omnē notitiā in cōple

raz licet esse cōpositā ex infinitis partib⁹ intēsiōnis quaz quelz representat idē qd totū.

Hec tñ opinio comūis nō fit multuz verisimilis magistro meo gonsalo egidio in suo primo peribermēias: qz nō videt qz concepit⁹ absoluti recipiāt intēsiōnes: quū videat non posse cōcipi hō absolute pfect⁹ ab vno q̄ ab alio: qz esset difficile explicare penes quid illud esset.

Posset aliquis ad hoc dicere qd ille cōcept⁹ absolut⁹ non intēdit in q̄tuz notitia s̄ in q̄tuz qualitas: ita qz licet sit qualitas intēsiō: altero cōceptu absoluto hominis: nō tñ ppterea magis signat hominē: qz signatio absoluta v̄ stare in indiuisibili: in hoc qd est rei essentia et q̄ditatē absolute quolz extrācō semoto representare.

Et posset ad hoc adduci pbabilitas: qd sicut stat s̄m aliquos notitias intellectus angelici esse essentialr pfectiores quā notitig intellect⁹ humani in q̄tuz entia qz v̄ a subiecto pfectiore alteri⁹ rōis aliquid pfectionis ipsi notitig et opatiōi accrescere: nō ppterea est necesse qz in representādo sint perfectiores quia alias cognitio cui⁹z angeli q̄tuz vis minimi esset pfectior: in representādo quā notitia aie xp̄i qd non videtur sanē dictuz.

Et si quis obiciat qz tūc albedo in homine esset pfectior: quā albedo in equo qz est in subiecto pfectiori: vt cōstat.

Ad hoc dico qd non argumētariis cōtra sensum qui dat⁹ est: qz intelligebat de accidente qd est opatio actualis illi⁹ subiecti qd in albedine non cōtingit: similr dico vltteri⁹ qd albedo in homine et equo recipit⁹ vel in materia vel in quātitate q̄ est eiusdē rōnis in vtroqz et sic ibi ex subiecto primo et immediato nō poteris maiorē pfectionē in vno arguere quā alio.

Dico secundo quod ad intentiōnem Aristotelis et doctorū antiquorū cōceptus dicitur cōplexus vel in complexus qz in rebus significat compositionem vel diuisiōnem aut non significat. vnde sanctus Thomas primo peribermēias lectione tertia supra illud dictum philosophi circa cōpositiōnez. l. diuisiōne stat x̄itas et falsitas dicit vbi oportet intelligere quod vna duarū operatiōnū intellectus est indiuisibiluz intelligētia

*opinio qor
dii: vlt
pluraz
tenere*

Similitudo

*questio pe
nas qd ad
hunc comp
puz in con
pplis*

*qz conceptus de
qz significat
tiones vel diu*

Primum articulus tertie questionis.

In quantum scilicet intellectus intelligit absolute cuiuscumque rei quidditatem sine essentia per se ipsas puta quid est homo vel quid albi vel quid aliud huiusmodi alia vero operis intellectus est secundum quod huiusmodi simpliciter concepta simul componit et diuidit et paulo post inferius dicitur conceptio si ad rem referat quandoque dicitur compositio quandoque dicitur diuisio compositio quidem quando intellectus comparat unum conceptum alteri quasi apprehendens coniunctionem aut idempritatez rerum quarum sunt conceptiones: diuisio autem quando sic comparat unum conceptum alteri ut apprehendat res esse diuersas.

Sed contra hoc esset obiectio quod hoc aggregatus animal gressibile bipes est complexum ergo subordinatur conceptui complexi et tamen ille conceptus non significat compositionem vel diuisionem: quod tunc esset propositio quod est falsum.

Ad hoc dices quod apud Aristotelem illud non reputabitur complexum eo modo quo nunc loquimur: quia non significet compositionem vel diuisionem et ideo illud dicitur simplex quid et sine completionem predicata: sed melius est eorum modernioribus distinguere multiplicia complexa scilicet quedam ut propositiones et quedam non ut propositiones sunt tamen plures conceptus extendendo nomen conceptus ad actus syncategorematicus habentes se sicut determinabile et determinatio.

Si petas utruz hec secunda complexio impediatur positionem in predicamento.

Respondedo: quod varij sunt modi respondendi et vtraque pars potest eque probabiliter defendi: sed ut meam tibi sententiam explicem pono hanc regulam omne complexum in quo significatio aliqua syncategorematica includitur non ponitur proprie in predicamento: quia non videretur ad quod predicamentum pertineret talis significatio inde concludo nullum copulatum nullum diuinctum aut condicionatum poni in predicamento.

Si obicitur contra hoc quia cenare dicitur anominale quod ponitur in predicamento et tamen videtur includere copulatum quia alias non diceretur poni in duobus predicamentis copulatum ad hoc respondeo

quod verum est quod cenare ponitur in duobus predicamentis copulatum non propterea quia includat copulatum: nisi quia habet duas connotationes et vna est determinatiua alterius et ratione vnius ponitur in vno predicamento et ratione alterius in alio: quamuis possit quis satis probabiliter dicere quod non debeat poni nisi in vno predicamento: quia ponetur ratione vltimae connotationis que vltimus a nulla alia de terminatur quia prima connotatio videtur se habere ut materialis et secunda ut formalis respectu illius *regula* set est regula generalis quod terminus connotatiuus proprie loquendo non ponitur in predicamento ratione materialis significati sed formalis.

Propter quod Buridamus dat nobis hoc documentum: scilicet quod quando petatur de aliquo dicibile in quo predicamento ponatur si sit connotatiuus danda est eius definitio quid nominis et secundum terminos in diffinitione quid nominis positus debet poni in hoc vel illo predicamento: nam diffinitio quod nominis explicat connotationem diffiniti.

Et ita patet quod si aliquis vellet scire terminos omnium scientiarum in quo predicamento ponantur: esset habiturus omnium illorum diffinitiones quid nominis: quod alicui vni homini esset fere impossibile et ideo quilibet artifex et doctus in sua scientia esset consulendus de terminis sue scientie et de suis diffinitionibus quid nominis: de quibus aliquid dicemus in questione sequenti.

Secunda diuisio data ab Aristotele potest bene intelligi et secundum nominales et secundum reales: nam nominales omnia illa applicabuntur terminis et non rebus reales vero applicabuntur rebus.

Secundum nominales debet intelligi hoc modo eorum que sunt quedam dicuntur de subiecto et non sunt in subiecto id est quedam predicantur essentialiter de suis inferioribus: et non sunt in subiecto id est non predicantur nec secundum se nec secundum sua concreta accidentaliter et denominatiue de aliquo ut termini qui sunt vniuersalia de predicamento substantie.

Alia sunt in subiecto et non dicuntur de subiecto termini connotatiui accidentaliter qui sunt indiuidua de predicamento acciden-

regula

8.
12
17.
169
8.

Franc.
mayr

rius vt hoc alibi quia bene predicatur de sorte
denominatine et tñ nō h̄ infer? sub se.

¶ Alia sunt q̄ sunt in subiecto et di-
cunt de subiecto vt ly coloratum.

¶ Alia sunt q̄ nec sunt in subiecto
nec dicunt de subiecto vt sunt tñ absoluti r̄ sin-
gles de predicamēto substātie vt sor., plato.

¶ Secundū vero reales per esse in
subiecto intelligit̄ in herere alicui sicut accidēs
subiecto et pdici de subiecto intelligit̄ comūi-
cari alicui p̄ inferiōri rōne cui? cōcātiōis fit
predicatio vni? de alio: qz res bñ pdicant̄ etiā
secundū reales vt visus fuit in p̄ma questione
¶ Notabis tñ in p̄senti q̄ nō repugnat realib?
dicere que nomiales dicūt: nōialib? nō repu-
gnat dicere q̄ reales: nā diceret aliq̄s bon? et
doct? realis et nō illi qui sunt butiro pingui-
res: qz diuisio aristotelica pōt̄ intelligi duplici-
t̄ vno mō de reb? alio mō de tñs: qz tñ ipsi sūt
signare et ideo nō in cōuenit q̄ habeat ana-
logiā ipsi tñ cū ipsis rebus.

¶ Petrus hispan? in p̄senti pro
dēclaratiōe hui? diuisiōis vt sciret̄ quid aristote-
les intelligebat p̄ esse in subiecto pōit octo mo-
dos eēndi alio prim? qñ aliq̄d d̄ eē in alio sicut
pars integralis in suo tot? secund? sicut totū in
tegrale in suis partib? tert? sicut spēs in gñe
suo quart? sicut gen? in sp̄e quint? sicut forma in
subiecto et iste diuidit̄ in q̄ duplex est forma
scilicet substācialis et accidentalis sext? sicut al-
quid est in sua causa efficiētē septim? sicut ali-
quid est in suo fine octau? sicut aliq̄d est in con-
tinente. Istos octo modos esse dī ponit Ari-
stoteles quarto p̄ fisicoz boeti? autē assignat
nouē et hoc ideo est qz subdiuidit̄ q̄tū r̄ postea
pōit duos versus rācidulos quib? hi modi cō-
tinent̄ scilicet in sunt pars: totū: spēs: gen?:
et calor: igni: res in causa: res in fine locoque
locatum.

¶ Aristoteles in textu capit esse in
subiecto vt in secūdo mēbro quiti mēbri quod
esse in subiecto ita d̄ diffinit̄ in textu: in subiecto
esse dico qz in aliquo q̄des est r̄ nō vt iur̄ pars
vt sit aūt seorsum ab eo in quo in est fieri neq̄t
et istud vltimū vt glosat Franciscus de mayro-
nis eē intelligendū fm ordinē ad causas nat̄a-
les: q̄s solas Aristoteles cōsiderauit: nā si fi-
des catholica dicat oppositū q̄tuz ad ordinē
et ad causas sup̄ nat̄ales et sic nō contra dicit
veritas p̄ filosofica veritati fidei orthodoxe

¶ Posset in p̄senti disputari p̄mo
cui immediate accidēs inheret. s. an toti com-
posito an materie ei? de? an quātitati: secūdo
an inherētia sit de essentia accidētis an sit di-
stincta entitas inherētia ab accidente Tertio
an sit duplex in herētia. s. actualis et ap̄tū-
dinalis et quarto an quelz pars accidētis ha-
beat suā p̄p̄tiaz inherētia an inhereat median-
te inherētia toti? q̄nto an albedo q̄ est accidēs
si sit ab omni subiecto separata an possit̄ habe-
re p̄lra indiuidua qz vt sanct? Tomas dicere

Sat? roma

¶ Prima regula ante predicamē-
talis est nimis facilis nisi vellem? afferre cōse-
quētias sophisticas quas in p̄senti nō est op̄-
portunus afferre

¶ Notabis tñ secundum Francis-
cus de mayrōis qd̄ qd̄ quid p̄dicatur de supio-
re p̄dicatur de inferiore in p̄dicatis de per se
et nō p̄ accidēs addi: secūduz qz de aiali d̄ qz
est gen? et similia secūde intētiōis que de illo
de p̄ accidēs p̄dicant̄ nō tñ p̄dicant̄ de homi-
ne attamē ecōtra quidq̄d p̄dicat̄ de i n̄ferio-
re p̄dicatur d̄ superiore in p̄dicatis d̄ p̄ accidēs
et nō per se: qz si hō currit al currit: nō tñ si
hō est al essentialiter sequit̄ quod corp? sit ani-
mal essentialiter

Francisc? d
mayronis

¶ Quod prima fronte videtur falsū
suz tu tñ distingue hāc p̄positionē corp? est a-
nimal essentialiter vel fm suppositionē p̄sona-
lem que est p̄ suppositis et sic est n̄a vt facile
pōt̄ p̄bari p̄ sillogismū ex positōriū: si nō corp?
pus capiat̄ simpliciter illa est falsa vt supponi-
tur ex principiis realium habitis in libris p̄-
dicabilium et sic p̄ aliq̄lis expositio prime re-
gule ante p̄dicamētalis. n̄c vltimo de venies-
duz est ad vltimā regulā ante predicamētales
in quo pōt̄ tāgi difficultas de cōueniētia essen-
tiali sp̄ez vt p̄ p̄ quartū argumētuz ante op-
positū q̄stionis et ideo finiedo primū articulū
pro secūdo articulo mouet̄ tale dubiuz.

expositio r̄ r̄
topredicamētal

¶ Dubium primū an sit possibile
aliquā spēm contineri sub diuersis genib? nō
conuertilib? nec sub alternis:

¶ Ad hoc dubium secūduz comū-

1 im
22. 2
7
169. 2
8. modus

Francisc? d
mayronis

Primum articulus tertie questionis.

nō: ē opinione nōmi: alii respōdendū est affir-
mari: et patet ex quarto ar. gumēto ante op-
positū s; p. ampliori declaratione huius mate-
rie ponēda sunt aliqua documenta.

Primum documentum inter aliq̄
pōt duplex ueniētia repiri. scilicet accidētalis et
essentialis: cōceptus acceptus a prima cōueniē-
tia respectu eorum q̄ de significato materiali
signat: nullo modo pōt esse gen^{us} aut spēs aut
dria: s; erit accidēs aut pprius: s; qd̄ illa cō-
ueniētia accidētalis illis trāsmutabiliter aut in-
trāsmutabiliter conuenit et in his maxime in
accidētibus nō in cōuenit infinitos cōceptus
cōnotatiuos nō synonymos de eis de; p̄dicari
quia s; sentētiā Aristotelis primo p̄p̄icōz
infinita eidē accidēt et talis cōceptus semp̄ erit
cōnotatiuus de necessitate.

Conceptus vero acceptus a con-
uenientia essentiali aliquoz entium que taliter
essentialiter se ipsis cōueniunt pōt esse absolutus
vel cōnotatiuus s; in quod impōrabit illa talis
conuenientia vel nihil cōnotādo vel cōnotādo
huiusmodi cōueniētia: si secūdo mō vocabit̄
tur cōceptus dialis genericus vel specificus: si
tū sit primo mō stat dupliciter: q; vel talis cō-
ueniētia essentialis a qua sumit̄ ille conceptus
absolutus ē maxima et simillima taliter qd̄ nō
possunt magis essentialiter cōuenire et tūc vocat̄
conceptus specificus: si vero nō sit simi-
lima tūc vocat̄ conceptus genericus.

Secundū documentum aliquas
res esse eiusdē speciei et simillimas essentialiter
difficile satis est a priori cognoscere s; bene
potest a posteriori ex accidētibus et operatio-
nibus concludi.

Nota tū qd̄ aut ille res sunt cō-
positę aut simplices. Si cōpositę reputabunt̄
tur eiusdē speciei vel diuersę: p̄terea q; resoluti
tur in p̄tes simillimas vel nō possunt in illas re-
soluti: taliter intelligēdo qd̄ p̄ partium resolu-
tionē et diuisionē poterit quodlibet illoz resolu-
ui in p̄tes quarum cuius in altero dabitur aliqd̄
simillimū. Et hoc mō albedo ut sex et albedo
ut duo bene vidēt̄ eē eiusdē sp̄ei q; taliter possunt
resolui hō vero et asinus nō sunt eiusdē sp̄ei
q; taliter non possunt resolui.

Ex his sequitur qd̄ nulla res sin-
plex est eiusdē specie essentialis cū re cōposita:
loquor de sp̄e specialissima, in simplicibus hō reb;

satis difficile est videre ex p̄te cuius sit atten-
denda idētitas specifica ad qd̄ dices qd̄ ex se
ipsis q; taliter simillime se habent.

Tertium documentum duas res di-
uersaz sp̄ei essentialiter repugnat esse equales
in p̄fectione essentiali: q; nō videtur penes qd̄
aliud res ponat̄ in tali. scilicet tali sp̄e nisi p̄pter talē
vel talē p̄fectionē essentialē q; res esse in tali
sp̄e ē rē loquari in tali gradu entium in p̄fectio-
e essentiali et quāto in altiore et supiore gradu en-
tium locat̄ tanto est p̄fectioris sp̄ei et quāto in in-
feriore tāto est imp̄fectioris speciei.

Unde patet has consequēcias
esse bonas iste res sunt eiusdē sp̄ei essentialis
ergo sunt eque p̄fecte essentialiter et econtra
similiter iste res sunt diuersaz sp̄ez essentialiter
ergo sūt in equaliter p̄fecte essentialiter: quā
ergo in his que sunt in equalia vni debet esse
mai^{or} alio: datis duabus sp̄eb^{us} oportebit in eis
assignare que sit p̄fectio essentialiter altera
quod an attēdat̄ penes a p̄mationē ad sumū
an p̄ distātiā ab in fino vel anō gradu p̄fectio-
nis nō disputo: q; quidquid dicat̄ proposito
nostro erit indifferens.

Nota vlteri^{us} qd̄ latitudo perfec-
tionis essentialis omnium entium est imagināda
ut latitudo vni^{us} miter diformis sine p̄por-
tione rationale incipiēs anō gradu p̄fectionis
essentialis vsq; ad summū gradū p̄fectionis
essentialis: q; est p̄fectio essentialis infinita q̄
in deo reperitur et ois latitudo citra illā ē fi-
nita et limitata et taliter se hēt ille p̄fectionis
nes finite qd̄ quāuis vna sit mai^{or}: altera non
tū p̄portionabiliter ita ut dicatur hec sp̄es ē
in duplo. scilicet triplo altera p̄fectior: q; alias duo
vel tria indiuidua sp̄ei inferioris essent equalia
iam in p̄fectione essentiali vni indiuiduo spe-
ciei superioris: et ista nō p̄portio ideo proue-
nit q; nō sunt eiusdē rationis ille p̄fectiores
et per cōsequēs nō habēt inter se p̄portiones
et sic solet dici qd̄ hō in infinitū excedit equū
i. p̄ius quā in duplo et plus quam in triplo et
plus quā in quadruplo et sic in infinitum im-
p̄portionabiliter: bene tū est concedendum
qd̄ hō finite excedit equū q; scilicet se ipso toto vel
saltem tota anima sua q̄ quidem est finita.

Quartum documentum in reb^{us}
eiusdem rōnis ut numeris magnitudinibus
vel accidētibus tantus reputādu^s est excessus

vnus rei supra aliam: quanta est pars qua alia excedit et ita per additionem illius partis minus extremum potest equari maiori.

C In rebus autem diuersarum rationum ut sunt rerum species de quibus loquimur excelsus reputandus est tantus quantum est extremum maius, et hec est propositio scoti quarto sententiarum, di. p. prime periculi quod ibi se toto vnus aliud excedit: nisi fatias scripturam de materia et tunc dices quod tota forma sua vnus excedit aliud: et in talibus inferius nullo modo potest per partium vel partis additionem superiori equari: quod non per intentionem individualē puta per additionem gradus ad gradum: nam talis intentio gradualis non ponit rem extra terminos sue speciei. Si vero velles quod augeat augmento perfectionis specificae: dico primo quod res manens in eadem specie non potest taliter illo modo augeri: si vero velles quod res transeat suam speciem: dico quod impossibile absolute est quod eadem res manens eadem transeat de specie essentiali in speciem essentialē quod illud implicat contradictionem: si vero velles quod res transeat de specie in speciem non maneat eadem sed alia et alia dico pari formiter quod illud implicat. Eset tamen imaginatio quedam ut scilicet per additionem alterius partis et ex tali re fieret quid perfectius: ut materie addendo animam vegetatiuam et post hunc composito addere animam sensitiuam et potest ulterius huic composito addere animam intellectiuam. Hec imaginatio nihil claudit repugnans: non tamen concedendum esset quod aliqui vna et eadem res sit essentialiter perfectior: quod quod prederet haberet se respectu sequentis ut potentiale respectu actualis.

Quintum documentum: quum conceptus absoluti communes summatur ut predictum aduenientia essentiali aliquarum rerum in sua perfectione essentiali: qua se ipsis taliter conueniunt consequens est ut aliqua sit analogia et similitudo ipsorum conceptuum ad res ipsas et ex hoc eliciuntur regule que communiter solent concedi ab omnibus.

Prima ab omni conuenientia essentiali aliquorum potest abstrahi conceptus essentialis absolutus illis precise conueniens quibus conuenit talis conuenientia.

Secunda quanto res sunt speciem minus distantius tanto magis inter se essentialiter conueniunt quam res speciem magis distan-

tium nam illa que minus essentialiter differunt magis essentialiter conueniunt.

Tertia sequens ex prima et secunda rebus speciem minus distantius potest conceptus aliquis absolutus conuenire: qui non conueniat aliis rebus magis a primis in perfectione essentiali distantibus: ut potest homini et equo alius quis conceptus essentialis conuenire: qui non conueniat homini et asino: nam equus magis a priori magis homini quam asinus homini et per consequens magis essentialiter conueniunt homo et equus quam homo et asinus et sic poterit illis dari talis conceptus communis qui erit genericus: vnus per hominem et equum conuenire in aliquo genere in quo non conueniunt asinus et homo.

Quarta conceptus essentialis non potest significare extrema aliquam conuenientiam quin significet media inter illa extrema ratio patet ex dictis.

Sexum documentum ascendendo deorsum idem similiter contingat. scilicet quod possit dari aliquis conceptus absolutus conueniens equo et asino et non conueniens homini: quauis a naturalibus illud communiter concedatur: non tamen est ita manifestus ut precedens: quod qui vellet illud negare diceret satis probabiliter quod quauis superiora conueniant in aliqua perfectione neque inferioribus non conuenit et tamen illud non contingit in inferioribus speciebus: quod quidquid perfectionis est in inferiore specie est et in superiore sicut numerus maior continet inferiores et secundum Aristotelem in octavo metaphysice species sunt sicut numeri unde Egidius Romanus quolibeto: tertio questione quinta inter plures modos declarandi quomodo species sunt sicut numeri dicit: sunt ad hunc formam sicut numeri quod sicut vnus numerus continetur in alio ut ternarius in quaternario et quaternarius in quinquario sic et in speciebus entium vna continetur in alia ut vegetatiuum in sensitiuo et sensitiuum in intellectu et solet dici a theologis quod homo dicitur in euangelio omnis creatura: quod conuenit cum qualis creatura: quod non potest apte intelligi quam hoc modo et ita illud dicitur intelligi de continentia in perfectione: et hoc modo omnes conceptus qui accipiuntur generici se habent subalternatis et sunt superiores et inferiores et

Nulli dabitur duo conceptus absoluti impertinentes quod ex alia opinione sequitur unde sequitur quod datur predicatio duorum conceptuum absolutorum de se inuicem vera que non sit alii cui predicabilis predicatio

b. iii

questio (op)

Aristoteles
Egidius Romanus
manus

id est probat si
autem et talis
et sunt si
autem non si
pertinentes. S
sunt sic se ha
quod vnus est speciem
aliud est genus
sunt per finitum
ta: si vero bin
cuius tunc su
pugnantes sunt
non exant in
tes /

Scotus

re et minus perfectas quam extremum mai^o quia non possunt tot creati quin possunt pl^ura creari inter media: quibus nunquam deveniat ad aliquas immediatas. Secundum corollarium inter hominem et animal sunt ponenda multa predicata essentialia: que sunt communiora homine et minus communia quam animal: imo inter hominem et animal sunt possibles infiniti conceptus generici omnes superiores ad homines et inferiores ad animalia quia non possunt esse tot quin plurapdicata: quoniam a convenientia essentiali hominis et asini et inter mediorum potest summi conceptus quidam inferior ad animalia: et a convenientia hominis et bovis inter medii inter hominem et asinum et omnium aliorum mediorum potest abstrahi alius conceptus et sic infinitum.

Tertium corollarium in predicamento substantie sunt infinite spes specialissime possibles et sunt infinite differentie essentialis possibles et sunt infinita genera clausa inter aliqua duo extrema et ita in predicatis essentialibus et absolutis potest esse processus in infinitum. Quod quamvis videatur esse contra aristoteles non est quia ipse loquebatur de predicatis essentialibus existentibus quorum divisio est necessaria ad investigandum diffinitionem alicuius quod in talibus non est processus in infinitum: patet quia sicut dicit aristoteles non contingeret aliquid diffiniri nec diffinitione scribi: cum non contringat scire infinita. alia innumera corollaria solent inferri que in presentiarum omittuntur.

Solet argui eo ultra hanc opinionem quia tunc sequeretur quod homo esset infinite perfectus: quia continet eminenter infinitas perfectiones maiores una certa data scilicet ipsa perfectione equi assumptum patet quia continet omnes perfectiones specierum mediantium inter hominem et equum sed infinite sunt tales possibles ut dictum est et quod hoc est maior perfectione equigil intentis.

Ap hoc dicitur quod licet homo contineat infinitas perfectiones maiores perfectione equi communicantes ad invicem: non tamen continet infinitas non communicantes est enim imaginandum quod sic sexagonus continet tetragonus et pentagonum et trigonum non tamen propterea dicitur continere tres figuras in nullo co-

ner illud sufficit quod sicut quilibet res unum quatenusque pars fit in infinita ut patet capiendum una per salitatez aut istud corpus pedale

municantes: ita etiam homo continet perfectiones specierum inter mediarum: non tamen continet infinitas perfectiones non communicantes: quia illę res communicant sic quod superior includit posteriorem.

Possit quis in presenti dubitare quia videtur hoc repugnare communi opinioni nominalium in qua dicitur quod semper differentia essentialis debet commotare partem essentialis: quia tunc de homine predicarentur infinite differentie essentialis habentes se finem superius et inferius: tunc quero vel ille differentie commotent eandem partem essentialis hominis vel infinitas non finem ergo primum sed tunc sequitur quod ille differentie erunt convertibiles et sic non verificarentur de solis hominibus.

Respondetis ponendo in homine duas unam formam essentialis scilicet animam rationalem et dices quod illa anima rationalis dat homini esse hominem et esse animal et esse animatum et sic de infinitis predicatis: sed taliter dat esse homines quod nulla alia forma alterius speciei daret alicui esse hominem: bene tamen alia forma alterius speciei daret alicui esse animal et similiter esse animatum quia de nominationes ille neque sequentes non sunt tante perfectionis quin possent ab alia forma communicari composito: et sic patet quomodo stat illas differentias non esse convertibiles et tamen non dari nisi unam formam essentialis in homine.

Quam vis ista opinio communis sit multum probabilis et iam ab omnibus fere nominalibus recepta potest esse aliter modo dicens etiam finem viam nominalium et conformior opinionem quam reales in proposito debent finem suam principia defendere: ut asserit egidius loco supra allegato non in commentum dari duas species sibi invicem immediatas et quando petitur an distent in divisibiliter.

Dico primo quod sicut tamen una est perfectior altera ut videmus in numeris ubi unus numerus distat ab altero per unitatem in divisibilem bene tamen est maior altero.

Et si dicas quid est illud in divisibile per quod una species excedit alias sibi immediate: respondeo: quod se ipsa cuius essentia est

Opinio nominalium

egidius romanus

mini secunde intentionis non deseruit aliquo istorum decem predicamentorum aristotelis: quia omnia sunt predicamenta primarum intentionum igitur intentum.

Tertio sunt multa alia predicamenta qua decem igitur intentum; antecedens; quia in predicamentis accidentium dantur termini absoluti et termini connotatiui scilicet concretum et abstractus scilicet quale et qualitas quantum et quantitas; et illi non sunt in eodem predicamento: quod patet quia non se habent sicut superius et inferius nec unum de altero predicatur ergo debent constitui duo predicamenta distincta et sic erunt decem et octo predicamenta accidentium.

In oppositum est aristoteles et communis philosophorum maxime peripateticorum: schola illas diuisionem assignantium igitur illa est sufficienter assignata.

Primo igitur sciendum est quod quum humanus animus finitus sit et limitate intelligentis non valens rerum omnium que innumere sunt singulares et distinctas cognitiones habere: quia id propter primum est dei cuius scire est perfectissimum ideo excogitauit hominum solertia ut multitudo hec ad numerum aliquem vel conceptum vel vocum vel vniuersalium realium reduceretur: quam nempe reductione diuersi diuersis modis fecere et ut a remotissimis exordiamur: Pythagoras duas posuit coordinationes rerum in quarum utraque ponebat decem quedam principia seu predicamenta quarum prima erat ordinatio determinatorum et sunt que sequuntur: finis: impar: unum: dextrum masculinum: quiescens rectum: lumen: bonum: quadratum.

Secunda vero coordinatio erat priuatiuorum et indeterminatiuorum que sunt que sequuntur: infinitum: par: multitudo: sinistrum: femina: motus: obliquum: tenebra: malum: altera parte longius: hec ponitur a commentatore auenrois libro tertio philosophorum commento. xiii. et. xiiii.

Quod declarari potest hoc modo ut colligi potest ex dictis pauli Veneti libro tertio philosophorum.

Pro quo secundo sciendum est quod pythagoricorum vniuersum diuidebant in quatuor gradus: quorum primus erat esse cui

attribuebant tres contrarietates scilicet finitum et infinitum par et impar unum et multa finitum enim et infinitum ponebant ipsi in primo loco tanquam passionibus communes entium transcendenter sumptis: par et impar in secundo loco quia sunt passionibus numeri unum autem et multa in tertio loco et secundum eos videtur hec habere dependentiam causalem et a pari et impari.

Secundus gradus vniuersi est viuere cui duas adaptabant contrarietates. scilicet dextrum et sinistrum masculinum et feminam: primo igitur secundum eos reperitur vita in celo ubi primo reperitur dextrum et sinistrum secundo est vita in his inferioribus cui est coniuncta masculinitas et femininitas.

Tertius gradus vniuersi est moueri qui potius apparet quod deberet esse secundum et huic applicabant duas contrarietates. scilicet quietem et motum: rectum et curuum. Nota tamen quod aristoteles secundo de anima ponit motum in loco gradum perfectiorem quam viuere: et ideo non in merito ponitur tanquam tertius gradus.

Quartus gradus vniuersi est cognoscere cui adaptabant tres vltimas contrarietates. scilicet lucem tenebram bonum et malum: quadratum et altera parte longius: nam ex cognoscere emanant quedam tria. scilicet cognitio ipsa appetere: et operari et ista sunt tres contrarietates vnicuique suam recte applicando: hanc doctrinam pythagore disputare altioris negotii est quam patiatur disputatio logica de predicamentis.

Aristoteles philosophus summus volens omnes tenebras eliminare ad decem quedam confusissima et notissima omnium multitudinem reduxit: que reductio ab aliquibus dubitatur an fuerit primitus ab aristotele adinuenta supra quo dicit Boetius in predicamentis architas duos composuit libros quos de vltimo sermone conscripsit et in quorum primo hec decem predicamenta disposuit vni posteriores quedam non esse aristotelis huius diuisionis inuentorem suspicari sunt quod pythagoricus vir eadem conscripsisset: in qua sententia iam blisus philosophus est non ignobilis cui non consentit themistius nec concedit eius fuisse architam qui pythagoricus tarētinusque est quique cum platone aliquando tulsi vixisset sed per ipateticum aliquem architam qui nouo operi auctoritate vetustate nominis dare voluit.

questio a quo primo libro predicamentum uentum sit.

De coordinatio nes predicamentorum

omni m. h. m.

Tertius articulus secunde questionis.

Tertio sciendum est quod ut patere potest ex prima questione varia est realiter et nominaliter opinio an hec decem predicamenta debeant intelligi decem rerum essentiarum absolute vel respectu in nulla quidditate generica communicantes a se invicem maxime diversis; vel debeant intelligi decem voces vel conceptus maxime communissimi nullum super se genus commune habentes; quia quamvis ens de illis predicaretur non tamen est generum; quia dicitur de omnibus entibus quidditative quod repugnat generi secundum Aristotelem quarto topicorum ubi inquit si aliquid quod predicat de omnibus assignet generum mala est assignatio et Boetius huic secunde sententie videtur esse conformior dicit. n. inscriptio varia fuit incripsere namque alii de rebus alii de generibus rebus; quos eadem similisque culpa confundit; namque non de rerum generibus neque de rebus; sed de sermionibus rebus genera significatibus in hoc opere tractatus habetur huius sententie fuit quisquis fuit ille antiquorum qui hec vocavit decem naturae verba.

Augustinus

Augustini de primis
bonorum in principio
to.

Beatus tamen Augustinus in dialectica sua mediis quodammodo ut est istarum duarum opinionum; dicit. n. cap. tertio plerique movere Aristotelem questionem de quibus magis Aristoteles voluit inchoare tractatus. primo de his que sunt secundo de his que percipiuntur; tertio de his que dicuntur. primo sunt res omnes quas natura peperit. secundo percipiunt ea quorum imagines in animo videndo formantur et ordinantur; tertio dicuntur illa; quibus ea que sunt impressa animo afferuntur id est namque quod quis concipit animo; lingua pro sequente declarat; sed ut themistio in se etatis eruditio philosopho placet; de his Aristoteles tractare incipit que percipiuntur que ipse vocat grecis nominibus; seminomena; siue phantasias. i. imagines rerum incidentes in animo verum quum de perceptis proposuerint disputare et de his que sunt et de his que dicuntur necessario locuturus est. percepta. n. ex his oriuntur que sunt que videndo percipiuntur perceptorum autem deest demonstratio nisi eorum que dicuntur auxilio fuerint demonstrata ergo quamquam separatim postea ea que sunt definiuntur; sunt mixtam tamen de tribus disputationem debemus accipere; nam de perceptis qui loquitur et originem rebus trahit et presidia rationis implorat beatus Augustinus.

Ex quibus sequitur tria per ordinem esse. scilicet res conceptus vox; et de secundo principi

paliter in presenti determinatur ut superius ex nostra sententia. q. p. tenuim? unde non est dicendum quod voces proprie ponantur in predicamento vel faciant predicamentum; nisi pro quanto sunt explicative conceptuum qui proprie dicendi sunt uniuersalia. et hoc volebat innuere Anselmus in epistola de incarnatione verbi dicens. commoendi sunt illi utique nisi temporis dialectici; qui non nisi flatum vocis uniuersalia appellant.

Huic etiam modo dicendi conformis est iacobus faber stapulensis peripatheticorum nostre tepestatis facile princeps qui in predicamentis supra capit. de substantia ita inquit: hoc enim substantia est: re ipsa sane singularis; ratione autem sola uniuersalis; cum enim hominem substantias dicit uniuersalem; notionem ipsam rationemque respicit uniuersalem; qua mediante vocabulum ad significandum inditum est; et paulo post inquit. circa ista solet dupliciter peccari; quidam enim res solas considerantes. notionem rationemque proprias abnuunt. alii solas notionem rationemque curantes; res ipsas rebusque considerationem penitus refugiunt et nec hi neque illi poterunt unquam sincere aristotelem ceterosque auctores intelligere; iungit. n. auctores re rationem et rationem rei. sed in logica logice et in philosophia philosophice.

Que istarum opinionum sit probabilior ex prima questione supposita patere potest nunc vero data est sufficientia doctorum decem predicamentorum pro quo nota quod secundus scotus hoc modo est danda sufficientia; quia quod omne ens reale quantum finitum vel est substantia vel accidens si substantia habet per predicamentum si accidens. i. absolutum vel respectuum; si absolutum vel consequitur rationem materie et sic est quantitas vel rationem forme et sic est qualitas; si respectuum aut dicit respectum intrinsecus aduenientem et sic est aliquid aut extrinsecus aduenientem et tunc aut pertinet ad causalitatem aut ad mensuram aut ad ordinem. si causalitatem aut actiuam et sic est actio vel passiva et sic est passio; si ad mensuram stat dupliciter vel quantitatem permanentem et sic est ubi aut successiue et sic est quum; sic autem ad ordinem vel partium et sic est situs. aut totius sic est habitus.

Ubi nota duo primo quod dictum est in principio ens reale quantum finitum; quia ens secundum scotistas non diuiditur immediate in decem predicamenta. Secundo quod hec sufficientia non debet accipi in omni rigore sed satim quia alias posset pati caluinam precipue in illo

Jacobus faber

ens seminum
professus non
dicitur uniuersum
in predicamento
mentis.

60

21

17
18
19

60

Prim^o articulu^s tertie^qstionis.

est verum dicere quod sunt in toto tempore a
dequato sine successione. Ita est verum dicere
hec est qualitas et si inferas ergo hec est: cōce
dam illo modo nec opus est fingere vt tomas
bricor fugit quod iste terminus qualitas est
aliud et aliud genus: quando dicitur de termi
nis ampliatius et quando dicitur de terminis
non ampliatius et quādo capitur nō amplia
tiue est genus continens qualitates permanē
tes: cum vero capitur ampliatue est genus cō
tinens qualitates successiuas. quia tamē termi
nus ampliatius et nō ampliatius reputan
tur pro eodem genere eo quod conueniunt in
eodem modo significandi preter hoc quod ta
lis modus significandi in vno est ampliatius
in alio vero non.

Si vero distinguantur predica
menta penes modos significandi et penes di
uersos modos predicandi de prima substantia
ex quo consequenter est distinctio penes diuer
sa questiona et nota quod vt dicit Albertus d
saxonia questione secunda predicamentorum
quod sicut non possumus demonstrare esse alii
quem certum numerum precise modorum pre
dicandi de prima substantia: ita non possumus
demonstrare esse tot vel tot predicamenta: ve
rum est tamen quod in vno habentur aliqui
modi predicandi et non plures ideo in vno ha
bentur aliqua predicamenta et non plura: s; tamen
qd nō possint plura esse nō pōt ostendi
demonstratiue: inde laurencius yalla dicit pre
dicamenta decē esse dicunt affectato magis q̄
necessario numero: et boecius libro secundo
arithmetice capitulo quadragessimoprimo di
cit loquens de numero denario proportionali
tatum que apud antiquos fuerūt: inde etiā in
aristotelica atq; archity predicamentorum des
criptio: pythagoricum denarius manifestū
est inueniri quinquidem et plato studiosissim^o
pythagore secundū zeam disputationem diuis
dit 7. Ex quo patet non esse faciendam multā
viam in predicamentorum numero denario pre
cipue secundū viam nominaliū.

Secundus articulus

Primum dubium an in via scoti ens
prima sui diuisione diuidatur in decem predica
menta.

Secundum dubium qui sunt de
cem modi predicandi et interrogatiua illis co

respondentia penes quę predicamenta distin
guantur.

tertium an sit ponēdū aliquod
predicamentū preter ista decē penes rōnis
vel p tris secundaz intētionū.

Quartum an in eodē predicamē
to sint rect^o et obliqui sūm^lr concretum et ab
stractum.

Quintum an omnia q̄ ponūtur
in predicamētis ponant vni^oformit^r

Sextum quomodo cognoscem^o
terminos scienciarū realium in quo predicamē
to ponentur.

Pro responsione ad primū dubi
um nō qd innūere solet dari diuisiones ab sco
tistis nā aliq̄ dant p quiditates vt entū aliud
est substantia aliud accidēs alia dat per modos
intrinsicos exprese vt entū aliud q̄ truz aliud
non quantū et aliada p passiones vt p vni^o et
multa impsehtiaz tū ponā illas ordie quo ab
antōio syreto in suis formalitatib^o ponunt et
illud colligi pōt ab scoto ex innūeris passib^o et
precipue in quolibetis de ordine tū illaz diuis
sionum inter se nō est multū curandū qz aliq̄
sunt diuisiones sub ordinate et aliq̄ nō.

Prima igit diuisio entis est in ens
reale et ens rōis et capitur in pposito ens rōis
non p illo qd est subiectiue in rōne vt sunt spēs
actus et habit^o: nec p illo qd est obiectiue in
intellectu vt res cognita s; pro illo qd dicitur
relatio rōis fabricata in obiecto cognito p ac
tum intellect^o simplicē vel cōparatiuū vel per
actus alteri^o potētie collatiue vt est volūtas et
potētia se situa interior et in hac. iiii. signatōe
ens rōis est omnino distinctū cōtra ens rea
le et ens dī de illis duob^o pure analogice.

Secunda diuisio entis est q̄ ens
reale diuiditur secundū scotum quinta ques
tione quolibetis in ens quantum et non quan
tum pro quo nota quod quantitas dupliciter
capitur vno modo pro quātitate extēsiua alio
modo pro quantitate perfectionali: prima so
lum reperitur in rebus corporalibus secunda
vero in corporalibus et spiritualibus et hec se
cunda est quantitas trāscendens prima vero
est predicamētalis: in hac igitur diuisione en
tis capitur quantitas pro perfectionali.

Relationes in diuinis vt pater
nitatem filiationem spirationem passiuam v^o

thomas
Bricor.

Albertus de
saxonia.

Laurentius
in curtis.
Boecius.

antonio sicut

diuisione
Semmonis sicut

Scotus.

Scotus.

cat scotus entia non quanta idest quod formaliter in illam dicunt perfectiones quamuis identice sint perfecte infinite: secundum patet quia identificatur cum essentia diuina infinite perfecte: primum vero patet quia alias sequeretur quod aliquid dicens formaliter perfectiones esset in vna persona quod non esset in alia: quod videtur absurdum igitur intentum: sequela patet quia paternitas est in patre et non in filio: entia vero formaliter quanta vocat omnia alia.

Contra hec dicta scoti sunt obiectiones fortissime.

Prima quia sequeretur quod relatio in creaturis diceret formaliter maiorem entitatem quam relatio in diuinis: quia relatio in creaturis dicit formaliter quantitatem et perfectionem essentialem quum ens quantum finitum diuidatur in decem predicamenta: de quorum numero est relatio: relatio vero in diuinis non dicit formaliter perfectionem aliquam quia est non quantum nec quantitate mollis nec quantitate virtutis.

Secunda obieccio quia tum sequeretur quod entitas quantum est ex parte sua non diceret aliquem gradum perfectionis essentialis: quia alias non esset superior enti non quanto et sic dabitur aliquod absolutum nullam dicens formaliter perfectionem essentialem quod videtur satis nouum et admirabile

Tertia obieccio quia semper in illis quia non sunt eiusdem rationis vnum est maius alio et non sunt equalia: igitur paternitas et filiatio in diuinis quum non sint eiusdem rationis formaliter: quod ex diuersis dominationibus arguitur sequitur quod vna earum erit altera maior quod videtur falsum: primo quia cum non dicant perfectionem non videtur ex parte cuius illa maioritas attendatur: secundo quecumque earum detur maior videtur difficile quod in vno supposito diuino correspondeat aliquid quod sit maius alio quod correspondet in alio supposito diuino.

Uste obiectiones sunt difficilime ad primum dices breuiter concedendo quod relatio in creaturis est formaliter quanta et perfecta essentialiter non tamen relatio in diuinis nec ex hoc sequitur quod sit minus ens: quia identificatur reali cum perfectione infinita

Ad secundam concedendum est

intentum argumenti.

Ad tertium nec irem dare bonam solutionem nisi dicendo quod paternitas et filiatio in diuinis non dicuntur proprie eiusdem rationis vel alterius rationis: quia ista est diuisio earum que dicunt perfectionem essentialem formaliter. si hec solo non placet quere aliam.

Tertia diuisio entis est qua ens reale quantum diuiditur in finitum et in infinitum ens in finitum essentialiter est ipsa essentia diuina: finitum autem est quelibet creatura essentia in presenti aliqum dubitationes. Prima an quodlibet attributum diuinum vt sapientia intellectus voluntas: postquam est formaliter distinctum ab essentia diuina habeat suam propriam infinitatem que sit modus intrinsecus illius attributi que infinitas distinguatur formaliter ab infinitate essentie diuine. Secunda dubitatio: an hoc quod est in infinitum dicat rationem negatiuam aut affirmatiuam non videtur quod dicat negatiuam: quum sit summa perfectio possibilis que debet aliquod positiuum ponere. si dicis quod dicit affirmatiuam ergo suum oppositum scilicet finitum dicit negationem aut priuationem: et sic quelibet creatura includeret in sua quidditate aliquid priuatiuum.

Ad has breuiter respondeo. Ad primam dico quod non est magnum inconueniens concedere illud: illud tamen habet disputari in theologia vel metaphisica.

Ad secundum dico quod tan infinitum quam finitum dicit rationem positivam quia modum intrinsecum alii omnino diuersum per quos modos intrinsecos entitas quanta contrahitur ad diuersos gradus perfectionis essentialis.

Et nota quod in presenti poteris inquirere an finitum dicat perfectionem vt e modus intrinsecus: non videtur dicendum quod non. Si dicas quod sic ergo inculdit in sententiam quantam: et ita non diceret conceptum simpliciter simplicem: quod videtur falsum: quia sicut differentie dicunt conceptus simpliciter simplicem ita similiter dicendum est de modis intrinsecis sed de hac inquisitione in presenti ob breuitatem super sedemus.

Quarta diuisio subalternat tertie

ad istud nego
sufficit ad con
simpliciter su
quod non resolu
reptis potest
tunc imediat
+iaz 7.

Prim' articulus tertie questionis.

diuisioni debet esse in via scoti qua ens reale quantum finitum diuidetur in decem predicamenta.

Sed diceret aliquis an nouem predicamentis sit vniuocum hoc quod est accidens: et ita non erunt nisi duo predicamenta scilicet substantia et accidens quia omnia alia vniuocabuntur in accidente.

Ad hoc dico primo quod vniuocatur in aliquo conceptu secunde intentionis qui est denominatiue predicari dico secundo quod non esset inconueniens concedere quod vniuocetur in aliquo conceptu prime intentionis non tamen generico quia non diuideretur per differentias sed per modos intrinsecos diuideretur et contra heretur: sed si huius vltimus peteres causas non aliam darem tibi quam rei essentia et quia hoc est hoc et illud est illud dico tertio quod potest imaginari quod in herentia quantitas est alterius et alterius ratio nisi imo genere distinguuntur et non comunicant in aliquo nisi in illo in quo comunicant et iam si aliter substantia cum illis illud tamen commune non est genus propter causam dictam.

Quinta diuisio entis potest esse in absolutum et respectuum: nota tamen quod in hac diuisione non debet capi pro diuisio ens quantum vt viderur capere antonius sicut: si capendum est pro diuisio ens reale: nam vt ipse semet exemplificat proprietates notionales et relationes in diuinis sunt hoc modo respectiue et tamen paternitas et filiatio sunt notiones in diuinis non tamen sunt entia quanta formaliter licet bene sint entia respectiua. omne illud ens dicitur formaliter absolutum quod non est formaliter ad aliud sicut est de et attributa in diuinis et tria predicamenta scilicet substantia quantitas qualitas ens vero respectiui: in est quod est formaliter ad aliud vt sunt relationes in diuinis: et septem predicamenta scilicet ad aliquid actio: passio: quando: vbi: sit: habitus: de his relationibus et quo modo in ad aliquid sunt res in intrinsecis aduenientes et in aliis sex sunt relationes extrinsecis aduenientes dicitur in suo loco proposito predicamentorum sufficeret recitari has diuisiones entis quia alte sunt innumerat: sed tamen breuiter solum eas ponam numerando et non declarando.

Sexta diuisio ens reale diuidit

in ens in potentia subiectiua et in ens in potentia obiectiua.

Septima diuisio ens diuiditur in ens simplex et compositum.

Octaua ens diuiditur in ens necessarium et in ens contingens.

Nonna ens diuiditur in ens independentem et in ens dependentem.

Decima ens diuiditur in vnu et multa et quomodo sunt multi gradus unitatis.

Undecima ens diuiditur in potestiuum et priuatiuum.

Duodecima ens diuiditur in ens in actu et ens in potentia.

hec omnes diuisiones sunt metaphysice considerationis et solent declarari a formalistis pro introductione doctrine scoti et sic patet responsio ad primum dubium.

Ad secundum dubium respondeatur quod modi significandi sunt priores quam modi predicandi et ideo presupponuntur modi significandi modis predicandi: modi autem significandi terminorum qui in predicamento ponuntur est primo generaliter significare secundum quod ad rationes vniuersalis vel in diuidui restituitur scilicet vniuoce et incomplete vel formaliter comuniter vel formaliter singulariter spes aut modi significandi cuius predicamenti sunt qui sequuntur.

Modus significandi terminorum de predicamento substantie in recta linea est significare absolute et adequate substantiam.

Quantitatis est significare connotatiue per modum diuisibilis in plura exte siue vel discretiue.

Qualitatis est significare absolute adequate qualitatem vel significare connotatiue per modum qualis.

Ad aliquid est connotare respectiue se habere ad se vel ad aliud.

Actionis est significare connotatiue per modum agendi.

Passionis est significare connotatiue per modum patendi.

Situs est significare connotatiue habitudinem partium alicuius totius in ordine.

um predicamta vniuocum in aliq' conceptu 2° in aliq' conceptu 1°. Et ad hoc per p^o ai q' in aliquo aliq' mentione

Antonius n^o rerus.

Prim^o articulo^o tertie^e questionis.

*ihil nō est sep
mit ad rōnē
e. illi^o rōnē
nō est pōssūm
vna bene*

nān possūm q̄rere quid facit sor. et tu r̄ndebis
nihil nō t̄n propterea ly nihil erit de predicamēto
nō actionis.

**In predicamento passionis que-
stiva sunt quid patitur et similia.**

**Termini de predicamento q̄n sūt
illi p quos respōdem^o ad q̄stionē factā per q̄n
vt si dicatur q̄n veniet re. R̄ndetur cras ly
cras est in predicamento quando.**

**In vbi r̄ndetur ad questionē fac-
tā per aduerbia localia q̄stiva vt vbi ē sor. vñ
venit sor. quo r̄dit sor. qua transibit sor r̄ndet
in licio: licius. n. ē loc^o atbenēsis quo aristote-
les suā accademā posuerat in foro in vrbē p
plateam.**

**Questiva predicamēti sit^o sunt
qualiter sitūm ē et s̄tia vt p illa q̄stiva inre
ligat q̄ri de situatione p̄tū alicui^o rei ad inui-
ce: r̄ndet sedet: stat: iacet recubat.**

**In p̄dicamēto vero habit^o circū
loquimur q̄stivū p hoc cōplexū qualiter habi-
tuatū ē vt intelligatur nō de habitu adq̄sīto
per actū frequentatū s̄ de habitu p ornamēto. I.
N̄let r̄ndetur caligat: caligat: vmbelat: arma-
r^o et semp per istos t̄ros significat aliquid ha-
bere circa se distinctū realit̄ ab eo et ex his po-
teris videre qui termini in quo predicamēto
sunt.**

**Sz qz semel fecim^o mētionē de q̄-
stivis libet in impresentiaz afferre q̄stiva q̄-
rai mūd^o in arte generalī sua ponit et certe sūt
artificiose distincta p multiplicatione q̄stionū
de aliqua vna re et mod^o ponēdi stat in seq̄nti-
bus dictis.**

**Primū dictū euz q̄stio sit petitiō
rei ignoz: decē possunt eē generales r̄le q̄stio
nādi que possunt vlteri^o diuidi in questiones
specialiores t̄nquā in spēs generales sūt iste
vtrū ē quid est: de quo ē q̄re et q̄ntū ē: q̄le ē q̄n
est fuit vel erit: vbi ē: quomō ē. cū quo ē p̄ma
signatur a rei mūdō per. b. ii. per. c. iii. per. d.
quarta per. e. quita. per. f. sexta per. g. septima
per. h. viii. per. i. ix. et. x. pro lz. et fm numeruz
istaz litteraz ponit his nouē principia cuilibz
littere duo principia tribuens: p̄ma nouē sunt
hec: bonitas. magnitudo. duratio. potestas. s̄-
piā. volūtas. v̄tus. v̄tās. gl̄ia. alia nouē sunt
eisdē litteris signata. cōcordia. contrarietas:**

principiū. mediū. finis. maioritas. equalitas:
minoritas: et ista. xviii. principia abinādo per
q̄stiones sequentes de qualibet re disputat et
inquit.

**Secūdū dictū p quo q̄rit de posi-
bilitate et potest esse negatiue vel affirmatiue**

**Secūda q̄stio ē de diffinitione. et
h̄z quatuor spēs prima q̄n peti^o diffinō rei. se-
cūda spēs q̄n de aliquo q̄rit: qd de p̄tib^o s̄ b̄
iecti coessentialib^o predicat. tertia spēs q̄n q̄ri-
tur qd est aliqd in alio. quarta spēs q̄n q̄ritur
qd h̄z res in alia re.**

**Tertia q̄stio q̄rit de materialita-
te signans materiā de qua logic^o syllogisimū
cōstituat et h̄z tres spēs. s. p̄mitiā: derivati-
uam possessiuam:**

**Quarta q̄stio est formatiua seu
causatiua et h̄z duas spēs vna q̄ q̄rit de forma
et alteram que querit de fine.**

**Quinta q̄stio de quantitate et h̄z
duas spēs secundum quod quantitas diuidit̄
in continuam et discretam: ita vt vna sit de nu-
mero et altera de magnitudine.**

**Tertium dictum sexta questio est
de qualitate et habet duas species secundum
quod qualitas diuisa est in p̄pria et ap̄ropiata**

**Septima q̄stio q̄rit de tempore
et habet quidēcim questiones scilicet quatuor:
per secundam questionem: tres per tertiam
quatuor per nonam. et quatuor per decimam**

**Octava questio est de loco habz
tot species questionum et eodem modo quod
habet regula septima de tempore.**

**Nonā questio est de modo et ha-
bet quatuor species. Prima est cum queritur
pars quo modo est pars: secunda quomō alia
pars ē in alia. tertia quomō pars est in toto et
totū in p̄tib^o. iiii. quomō totū trāsmittit extra
se s̄ilitudinē suā et partib^o ex qb^o est cōstitūtū**

**Decima q̄ ē de infirmētalitate
et habet tot questiones quod habet regula in
mediate dicta de mō: hec ē succinta recollectio
sine exēplis qz sunt innumera et facilia.**

**Sz si plene has decē questiones
in generali et in speciali. liii. cōsideres nō vñ
oīno euacuare oēs q̄stiones q̄ per q̄stiva p̄dū-
camētoz q̄ri possit et s̄chētur r̄no ad. ii. dubiū**

Aristoteles.

*Quatuor vbi
istibz doctoz*

*mallogia^o de ha
accipi s̄io p̄o
anamēto*

Raymūd^o.

amitōp

ut p^o ponit^{ur} d^o
s^u a h^u p^o d^o
m^o t^o p^o

Ad tertium dubium respondet qd secundum oēs reales in his decē pdicamentis ab aristotele assignatis solū ponunt entia realia et ideo vocant^{ur} pdicamenta p^omax intētionis et ideo s^um eos op^o erit fingere aliud pdicamentum p^o o^oentib^{us} rōnis in quib^{us} suo modo sunt genera et spēs et indiuidua.

Aliqui vero nominales dicunt quod t^osi secunde intētionis possunt poni in pdicamento ad aliquid: q^o in signatione illorum terminorum semp^{er} includit respect^u signi ad signatū. Alii vero nominales dicunt fingendum esse vnde cūm pdicamentū p^o t^osi secunde intētionis cuius gen^o generalissimum esset ly t^orus vel ly signū secunde intētionale r^o captū: in quo fieret diuisio s^um oēs diuersitates t^ororum tal^o qd in illo pdicamento solū ponerent^{ur} intrinsece t^osi secunde intētionis. Quis t^osi prime intētionis ponerent^{ur} sicut signata alior^{um} t^ororum: et quāuis aliqui t^osi secunde intētionis signent de significato materiali res ipsas vt vniocati equi vocati: diffinitū et similes nō t^osi significabūt res ipsas de signato formali sed t^oros: et ideo res neq^{ue} tanquā signata non ponerent^{ur} in illo pdicamento: capio res vt opponit^{ur} ad t^orus facile est arborē facere in terminis secunde intētionis.

A^o t^o t^o sig^o
in finita
hoc r^o r^o
Secunde intē
t^osi

Scotus.

Eodem modo secundum scotū posses s^um scotistas facere arborē secūda^m intētionū ponēdo ens rōnis p^og^ore generalissimo et diuidere in ens rōnis quod est secūda intētio et ens rōnis quod nō est secūda intētio et postea secundaz intētionē diuidere in secūda^m intētionem logicā et secūda^m intētionem grāmaticā et secūda^m intētionem r^ohoricā et post^{ea} consequenter vsq^{ue} ad singul^oria: callenti dyalectica facile est illaz coordinationē facere.

Deuicus.

Apud thomistas herueus in tractatu intētionis facit quasi integrā coordinationē pro vt (pertinet ad logicū) omnium entium rōnis: cui^{us} sentētia colligi pōt in sequentibus pro pōmb^{us}.

diuisio h^u h^u
vnde e^o entib^{us}
rationis

Prima propositio duplex est ens rationis. scilicet ens rōnis cōsequens naturā rez natura^m liter: actu t^osi intellect^o vt fundamento opposite relationis p^o supposito: et istud est prope ens rationis et vocatur ens rationis intentionale: aliud est ens rationis qd cōsequit^{ur} mere voluntatem instituentis vt sunt entia rationis

apud grāmaticū et apud r^ohoricū qui attēdit de vocib^{us} q^u n^o n^o s^u g^oarent nec h^u e^o vel illo modo virent ad inuicē nisi p^ocurrēte voluntate instituentis et ita fit duplex ens rōnis nō intentionale. scilicet grāmaticū et r^ohoricū: et primū presupponit secūdo: quū ornat^{ur} r^ohoric^o presupponit grāmaticā cōgruitates.

Longum esset in presentidisputa

re: an eēt aliqua cōgruitas naturalis saltē in ipsis conceptib^{us} s^{ed} de his aliq^u tetigim^{us} in t^osi nota qd s^um thomistas nō vocat^{ur} proprie secūda intētio ens rationis grāmaticū vel r^ohoricū.

Secunda propositio ens rōnis lo^ogicū seu intētionale diuidit^{ur} in ens rōnis cōsequens primā opationē intellect^o et in ens rōnis cōsequens secūda^m opationē intellect^o: primū diuidit^{ur} nā qd cōsequitur primā opationē intellect^o circa naturā singularizatā: tale vocat^{ur} singularitas. aliud circa naturā vniuersalē: et vocat^{ur} vniuersalitas et diuidit^{ur} in ens rōnis cōsequens vniuersale intellectū p^o respectū ad supra et vocatur inferioritas: si vero ad infra superioritas et hoc dupl^o vel secūduz accidērale inclusionē vel essentialē in inferiorib^{us} intelligit^{ur} eē si primū vel s^um in trāsmutabilē verificationem vel trāsmutabilē: si primū vocat^{ur} proprie as secūda^m de intentionaliter capta si secundum: accidentalitas.

Tertia propositio si autem ens rationis cōsequens v^o p^o respectū ad infra vt intelligat^{ur} s^um essentialē inclusionē in singul^orib^{us} stat dupl^o vel secūduz rem et modū simul vel secūduz rez t^osi si secūduz est differentialitas: si primū stat dupl^o vel in pl^orib^{us} genere differētib^{us} et sic est ens rōnis q^o s^u g^oialitas vel in pl^orib^{us} solo nūero differētib^{us} et sic vocatur sp^ocialitas et ista quā sunt quinq^{ue} v^ol^oitates facientes et denominātes v^ol^oia et quēlib^{et} illaz v^ol^oitatus habet sub se pl^ores indiuiduas v^ol^oitates: scilicet hāc generalitatē et illā et illā simil^o hāc sp^ocialitatē et illā et illā: q^o nō est eadē met numero sp^ocialitas aqua natā humana dicit^{ur}: species et aq^u natura eq^ua: imo nec est eadē met sp^oalitas et idē ens rōnis q^o fabricat^{ur} ex abstractione a singul^orib^{us} quā facit p^oetr^{us} et qd fabricat^{ur} ex abstractione quā facit Johannes.

Et ita videtur quod specialitas vt videtur dicere Deuicus capiēdo pro ente

Tertius articulus quarte questionis.

rationis non sit ad huc species specialissima: quia si illud esset verum sequeretur quod individua sumpta sub illis equaliter communicaret inter se: sed videtur hoc esse falsum: quia magis conveniunt inter se due specialitates nature humane: quã specialitas nature humane et specialitas nature equine vt liquet igitur intantum: quamvis hec ratio nõ sit demonstrativa imo potest solui sed dimitto pronunc.

Quarta propõ si sit ens rōnis consequens secundã operationẽ intellectus hoc contingit dupliciter: aut cum discursu rōnis aut sine discursu. Si secundus hoc stat dupliciter: aut consequitur actus complexus siue componentem siue diuidetes qui est simplr vnus et sic est categoricitas aut sequitur actum cõiunctione vnũ vt aristoteles vocat primo phi. et sic potest vocari hypõthecitas. si vero consequitur actũ discursũ stat duplr aut perfectũ et vocatur sillogismitas et hoc potest esse tripliciter aut circa materiam necessariam aut circa nõ necessariam sed vere probabilem vel apparenter tñ probabiles. Si primũ ẽ demonstratiuitas. si secundus est topicitas. si tertium est sophisticitas. Si vero tale ens rōnis consequitur actum discursũ imperfectus. i. circa materias non habentem ordines superioritatis et inferioritatis et sic est exemplitas vel circa hẽntem et hoc duplr vel consequitur actum discurrendi ab inferiori ad suũ superius et sic est inducteitas: vel a superiori ad inferius et sic est entinẽmitas.

Quinta propõ in predicta diuisione videntur aliqua non bene exposita precipue dicitur hec vltima inter inductionem entium in genera et exemplum: nam sequeretur quod hic non esset entinẽma risibile currit ergo hõ currit.

Præterea aliq̃s ẽ actus discursus quem prætermittit. scilicet illã cõsequentiã quas logici vocant descensum. Præterea secunda in rōio nominis et secunda intentio verbi logica: l̃r capiẽdo non p̃z in quo mēbro diuisionis includatur et ita est coordinatio diminuta.

Ad ista dices quod fat est pro intentione illius dedisse modũ coordinationis quamvis in aliquibus prætermiserunt aliqua

Potissimus vsus istius coordinationis est cõscire diffinire omnia entia ratio-

nis secundũ hanc opinionẽ: a qua non multus distat opinio scoti et consequenter ad istã poterunt nominales suas coordinationes facere p̃ predicamento signi in terminis secundã intentionis et hoc sit p̃ respõsione ad tertium dubium.

Ad quartũ dubium quã petitur an in eodẽ predicamento ponatur rectus et obliquus et abstractũ et cõcretũ rñdebis secundũ nominales apud quos est magis cura de hac questione p̃ vnica cõclõnez. scilicet quod si faciamus distinctiones inter abstractũ et cõcretũ et r̃fuz ampliatũ et non ampliatũ et r̃ctuz et obliquũ possumus multiplicare maximũ numerũ predicamentorum: s̃z tñ cũ ois prolixitas sit vitanda et frustra fit per plã quod potest fieri per pauciora et sequi teneamur aristotellem tãquã signiferum hñanẽ philosophiẽ dicem? solum ẽ decem predicamenta p̃ tris primas intentionũ nõ faciẽdo distinctionẽ inter ea quã dixim?

Obiceret aliquis quod saltez pro tris hẽntibus modos significandi mixtos. i. diuersorum predicamentorum oportet dare aliud predicamentum.

Et ad hoc respõdeo vt superius vel quod illi nõ ponentur in predicamento vel solũ in vno eũ fuerit vltima cõnotatio. vel quod nõ inuenit ponere illos tr̃os copulati in pluribus predicamentis ne multiplicem? predicamenta inutiliter et vane.

Ad quintũ dubium solent distingui re reales: nã quãdam ponunt in predicamento directe vt sunt gẽra sp̃s indiuidua: quãdam vero indirecte cuiusmodi sunt dicitur quãdam sunt in illo predicamento indirecte in quo sunt illa quorum sunt dicitur vt rōnale in predicamento sub itãtis quãdam vero ponunt reductiue et in hoc mēbro continetur multa. scilicet priuationes. partes integrales et cõntiales. similr secundus aliquos reales principia et r̃i vt lineę sunt puncta et ideo punctũ ponitur in predicamento quantitatis non quia punctus sit quantitas s̃z quia principium quantitatis.

Sed videtur hoc esse falsum nam omnia puncta conueniunt inter se essentialiter ergo dabitur aliqua species illis comunis quibus solum numerice distinguantur: igitur illa species precipue secundum Scotistas erit composita ex genere et differentia tunc petam de illo genere an sit generalissimus vel subalternus: si primus ergo punctum ponitur in

Aristoteles

Aristoteles

¶
¶

Opinio scotistarum

Alio predicamento directe: si subalternum ergo erit compositum et genere et differentia et ita consequenter petam de illo genere et tamen de habebitur intentum quod ponitur in alio quo predicamento directe: quia alias sequeretur esse aliquam speciem que sub nullo genere contineretur directe: quod tamen videtur falsum nec indiget reprobatione.

Preterea eo modo quo punctus est principium linee ita eodem modo linea est principium superficies et superficies est principium corporis ergo si punctus non ponitur per se in predicamento nec etiam linea nec superficies.

Pro responsione ad hoc notabis distinctionem quas ponit Paulus venetus in predicamento quantitatis scilicet quod linea et superficies possunt dupliciter considerari scilicet aut in ratione principii aut in ratione essendi: si in ratione principii sic sunt in predicamento quantitatis per reductiones sicut et punctum: si autem considerentur in ratione essendi sic linea et superficies sunt distincte species a corpore in predicamento: quantitatis: quia etiam habet diuersas definitiones formales. Et modicum post dicit: ex predictis patet quod aliam rationem essendi in predicamento habet punctus et alia linea et superficies: nam punctus est principium quantitatis et nullam habet rationem quantitatis: ideo non est in predicamento quantitatis nisi per reductionem: linea vero et superficies et si sint principia quantitatis habent tamen rationem quantitatis: hęc ille.

Sed quauis distinctio hec sit bona non tamen habetur magis: ex ea nisi quod punctus non pertinebit directe ad predicamentum quantitatis: non tamen habetur ex ea quod non pertineat directe ad aliud predicamentum tanquam species eius.

Et si peras a me ad quod pertineat dico quod non potest pertinere ad aliud quam ad predicamentum qualitatis: sed hoc est contra communem realem sententiam: et similiter non videtur in qua specie predicamenti qualitatis poneretur: et ideo de hac re suspendo iudicium usque ad predicamentum quantitatis.

Alia ponuntur preterea reductiue secundum scotistas in predicamento ut passio

nes semper. nam passio ponitur in eodem predicamento in quo ponitur subiectum. nam secundum scotistas passio non distinguitur realiter a subiecto sed dicitur aptitudine seu respectu aptitudinali: si dicas igitur ponitur in predicamento relationis. nego consequentiam: quia passio distinguitur formaliter a subiecto: non tamen sequitur quod ponatur in alio predicamento. Nam ad hoc quod aliqua ponatur in predicamento non sufficit distinctio formalis sed requiritur distinctio realis: cum decem predicamenta dicantur decem entitas a se inuicem realiter distinctas.

nota qd ad hoc ponatur in pda oparet qd dicitur recte de me

Secundum opinionem thomistarum passio est accidens distinctum realiter a suo subiecto et ideo potest bene poni in aliquo predicamento accidentium. scilicet in predicamento qualitatis in secunda specie naturalis propria. In propria nota tamen quod passio non est accidens: ut accidens est unum de quinque predicamentis: sed est accidens ut se extendit ad nouem predicamenta accidentium et hoc est quod thomiste dicunt quod propria passio est accidens predicamentale non tamen est accidens predicabile.

opinio thomistarum

Sicut est difficultas quod diximus ex mente thomistarum super loquendo de uniuocatione quod omnia nouem predicamenta prepter substantiam uniuocantur in aliquo predicato secunde intentionis. scilicet accidens capiendum ut capiebatur per philosophum et nunc videmus dicere oppositum: quia propria passio est de predicamento accidentium non tamen est accidens ut per philosophum cepit.

Ad hoc dices ut super capiebatur accidens ut ostendebat sub se omnem modum predicandi accidentalis: quia non est essentialis et ita capiebatur large.

Illud quod reales solent dicere quod anima non ponitur directe in predicamento substantie: quia est pars speciei: videtur esse falsum et arguo contra scotistas sic quia vel conceptus animus est simpliciter simplex vel non: non est dicendum primum ergo secundum quod habito arguo vel ille conceptus anime compositus (loquor de obiectali) resoluitur in verum genus et veram differentiam vel non: non videtur aliqua ratio pro secundo ergo dicendum erit primum ergo anima erit vere species contenta directe in aliquo predicamento quia alias esset dabilis aliquis conceptus absolutus communis non transcendentalis nec simpliciter simplex qui non esset genericus nec specificus quod

ad istud argumentum facilius est respondere de mente realium quod considerando magis est informatum materiam quod tunc reductiue ponitur in predicamento nec tunc magis conuenit quod anima scotus eius magis platonis quam eius magis bernelli si tamen concipias animam ut est spiritus tunc ponitur de se in predicamento substantie

Paulus venetus

ditio scot

Tertius articulus secunde questionis.

distinctioni entis superioris posite in decem predicamenta repugnat.

Preterea pari forma animalitas non poneretur in predicamento quia est pars humanitatis ut patet per suam compositionem metaphysicam et ideo ille modus dicendi relinquitur tanquam rancidus: quauis maxime amplectatur a realibus de quo vide Paulum socinatem libro septimo metaphysice questione trigesima nona.

Si aliquis impresentiarum petat quid respondendum sit ad quintum dubium secundum nominales: dico quod ponetur distinctio etiam quedam communis que a nominalibus solet poni quaz vide in Jobane doctore in predicamentis in secunda regula ante predicamentali cuius predicamenta communiter non habeant in principio nulla tamen meliora illis hactenus in via nominalium composita inueni.

Summa igitur illius distinctionis est quod aliquid esse in predicamento stat dupliciter, scilicet tanquam res vel tanquam terminus: si tanquam res illa dicitur poni in predicamento illo: pro qua terminus illius predicamenti: mediante copula (de possibili intellige) verificari potest: tanquam terminus dupliciter, scilicet de per se et de per accidens.

De per se tripliciter: vel conuenienter respondetur ad questionem illius predicamenti: scilicet est abstractum terminus qui consequenter respondetur ad tale questionem: vel verificatur essentialiter de aliquo termino qui consequenter respondetur. De per accidens dupliciter aliquid: ponitur in predicamento (vel quia in eius definitione ponitur terminus qui est de per se in tali predicamento) vel quia de ipso verificatur generalissimum illius predicamenti et iste modus est satis improprius. Ultra hec potest addi tertius modus quo aliquis terminus ponatur de per accidens in aliquo predicamento, scilicet quod opponitur priuatiue termino qui ponitur de per se in tali predicamento facile est omnium dare exempla et ideo breuitati consules pretermitto.

Nota ulterius aliam diuisionem quod aliquem terminum poni in diuersis predicamentis stat dupliciter, scilicet vniuoce vel equiuoce vniuoce dupliciter, scilicet vniuoce diuisiue et vniuoce coniuictim et vniuoce coniuictim stat dupliciter, scilicet vniuoce quod secundum vnam partem conceptus totalis sibi correspondentem sit in vno predicamento et secundum aliam partem conceptus sit in alio modo quod secundum eundem conceptum simplicem importatam circumstantias diuersorum predicamentorum. et hoc vltimum non videtur aliquibus probabile quamuis alii nitantur illud probare hoc modo nam dabilis est aliquis conceptus connotatiuus singularis vagus qualis potest esse prima intellectio causata a sensatione interiori immediate et ab exteriori mediate qui quidem conceptus vagus importat circumstantias diuersorum predicamentorum accidentium: nam representat obiectum gratia exempli sortem, vel album vel tricubitus vel vestitum vel in tali loco ergo qua ratione ille conceptus ponetur in vno predicamento accidentium eadem ratione ponetur in aliis igitur intentum.

Et hoc patet falsam esse sententiam aliquorum dicentium sensationem exterioriorem esse absolutam: imo omnis talis est connotatiua quia representat obiectum cum pluribus conditionibus. Nam alias sequeretur quod maneret eadem notitia intuitiua sensus qualis quamuis variaretur figura in obiecto vel in albedine quod tamen est falsum: quia tunc talis notitia manens successiue representaret aliter et aliter sic non videtur sibi conuenire naturaliter talem significationem.

Et hoc est quod solet dici a multis quod omnis cognitio sensitiva est concretata: quod sentit petrus de aliaco libro de anima capitulo tertio in fine idemque asserit magister meus Gonsalvus in suis commentariis super librum perhiermentias et super librum posteriorum.

Et his concludo falsum esse quod communiter dici solet quod omnis notitia absoluta sit connotatiua: imo prima notitia quam homo potest naturaliter habere pro isto statu est necessario connotatiua: dico pro isto statu nam probabile multum est adam in statu innocentie potuisse formare duplicem notitiam intuitiuam intellectiuam vnam mediante sensu tanquam potentia priua: aliam solum per intellectum immediate acceptam a re nam colligatio sensus et intellectus pro isto statu secundum Augustinum prouenit a peccato originali cui etiam scotus consentit in primo sententiarum distinctione tertia, et mediante tali notitia adam intelligebat absolute quando volebat cuiusque rei essentiam: et hos conceptus absolutos significari credo saluo tamen etiam meliori iudicio per nomina que adam posuit cunctis rebus vel

Paulus socinas.

Jobanes doct.

Explicit a ligda po in p d m m m m m

vno / albedo.

hincen qz ista ca hincen 20049

ut respicitur

phos 21 ut m

primus b

plato

Ensebi

qz nlla notitia nlla nlla a b solum

Petrus bealiaco. Gonsalvus borigensis.

qz p isto statu nlla notitia sit absoluta

Scotus.

prim^o homo.

dicitur genesis secundo. s. format^o igitur dñe de humo cunctis animantib^{us} terrę et vniuersis volatilibus cęli adduxit ea ad adam vt videret quid vocaret ea: omne. n. quod vocabit adas animę viuētis ipsi est nomē ei^{us} appellauitq^{ue} adam nominib^{us} suis cuncta animātia et vniuersa volatilia cęli et omnes bestias terre. pondera in p^{ri}nti idq^{ue} dicit ipsum est nōden ei^{us} et illud nominib^{us} suis: nam non solū vocabula et nomina hebreā vel chaldeā sunt noīa ipsarū rerum q^od tamen v^t significare tertus sacre scripture: nisi forte per hoc intelligamus nomina illa vocalia eē indita a nā rei: vt plato in cratyllo affirmat dicens: nō est illud nomē quod aliqui (qm̄ ita velim) rei cui p^{ri}a indiderint: sed rex q^odas cōditio natura duce apud grecos et barbaros nominib^{us} promittitur de quo lōgā disputatiōe ibidē facit. hoc idē eusebius p^{ri}phili in li. de euāgelica prepparatione capitulo quarto libri vndecimi q^od intitulum de cōmodissima noīum apud hebreos impositione in nominibus hebraicis latissime probat hac corōnide solutiōe q^unti dubi clausi se sufficit.

Plato.

Eusebius.

Ad sextum dubium respōdetur per aliquas regulas prima termini scientiarū sermocionalium: in nullo istorū decē predicamentorū ponunt^{ur} quia sunt predicamenta per terminos primę intentionis.

Secūda regula omnes termini absoluti nō trāscēdētales cuiuscūq^{ue} sciētie sunt debent poni in predicamētō substantię vel qualitatis: per trās transcendētalē intelligo omnē trūm qui verificat^{ur} diuissim de substantia et accidēte: s; eēt dubitatio in pposito an in aliq^{ua} sciētia preter methaphisicā sunt aliqui termini absoluti. q^u videtur sola methaphisica determinare de rei eēntia ergo illud erit p^{ri} cōcept^o absolutos qui rei essentiam significat: s; alie sciētie vidētur determinare de proprietatib^{us} emanatibus a principiis ipsius rei et per cōsequēs determināt de reb^{us} per trās et cōceptus cōnotātes illas proprietates et cōditidēs rez: hec difficultas q^u est methaphisica relinquitur.

Tertia regula cuiuscūq^{ue} sciētie sit termin^{us} semp habend^{us} est respectus ad cōnotationē ad vidēdū in quo predicamētō ponēdus sit: que cautio quia bona ideo pluries est a nobis in presenti opere repetita.

Quarta regula non necesse est vt assignata aliqua vna scientia: omnes termini

illius necessario sunt ponendi in eodem predicamento: nam aliqui posunt poni in vno et alii qui in alio vt gratia exempli capta arithmetica aliqui termini eius sunt in predicamento quantitatis: quia ly quantitas discreta seu numerus et omnes species contentę sub illo genere: vt duo tres quatuor: binarius ternarius quaternari^{us} et cetera. Aliqui tamē trī arithmetice ponuntur in predicamento ad aliquid vt proportio dupla sesqui altera. proportio multiplex super partiens super particularis: aliqui vero termini eius ponuntur in quarta specie qualitatis vt sunt illi qui connotant dispositionē aliq^u circa ptes nūeri: vt par impar numerus linealis: numerus superficialis. cubitus. quadratus. pariter par. pariter impar et similes:

Quinta regula omnes termini rerum artificialium si capiuntur connotatiue vt connotent talem dispositionem et figuram propter quam sunt artificiata debent reponi in predicamento qualitatis possunt tamen aliud connotare vt videlicet ornatum vel inornatum et sic erunt in predicamento habitus vel ordinem partium in ordine ad locū et sic erūt in predicamētō situs: vt calcens si connotet talem figuram est in predicamento qualitatis. si vero connotet ornatum est in predicamētō habitus: si vero cōnotet ordinē partis ad talem locum. s. infimū erit in predicamētō sit^{us}.

Sexta regula termini geometrię sunt in illis tribus predicamentis in quibus sunt termini arithmetice vt p^{er} linea. corpus superficies sunt in quātitate rotūduz circularē rectū. sunt in qualitate. equale mai^{or} minus duplicum est in relatione eadem varietas potest ostendi in trās astrologię: s; aliqui trī astrologię signant sitū vt oriens occidens zenich. Et p^{oss}unt capi vt signant vbit^{us}: q^u posunt illis diuerse cōnotationes attribui: trī nō musice videntur habere simul plēs connotationes et ita sicut erunt in diuersis predicamentis copulati quia cōnotat sonū et proportiōnē: et ita erūt in predicamētō qualitatis et relōnis aliqui etiam cōnotāt diuissionē cum hoc et erūt in quātitate.

Septima rta termini medicine p^{ri}maiori parte sunt in aliquo trī predicamentorū. s. qualitatis actionis passionis: secūdū q^od cōnotāt hoc vel illud et supra hoc sunt cōsulēdi medici ne immittam^{us} falcē in mellez alienā

ta not^o
ma^o s^o
lun^o

ru^o dea
fal^o bur
s.

no^o s^o
no^o s^o
no^o s^o

ru^o

Tertius articulus secunde questionis.

Octava regula omnes termini philosophie moralis p maiori pte sunt in predicamento qualitatis; aliqui tñ sunt in predicamento ad aliquid: ideo obseruat in tris iuris canonici et iuris civilis: nisi qđ isti aliqui videntur conotare actionē et passionē et ideo ponentur similiter in illo predicamento aliqui termini illorum.

Nona regula termini philosophie naturalis multiplices secus afferunt varietates: naz sunt fere in omnib⁹ predicamentis excepto predicamento habit⁹ in quo null⁹ trus philosophie naturalis esse videt imo predicamentus hoc est magis a scientis fm trus suos remot⁹; quas aliquid aliud predicamentum; et istud est predicamentum maxime seculare et aulicis conueniens.

Decima regula termini cosmographie p maiori parte signant situ: lz aliqui possunt dari qui sunt in alis predicamentis vt qđ titatis vel relationis: vnde nō est predicamentum comme in omnib⁹ scientis fm trus ei⁹ sicut est predicamentū relationis.

Nomina mensurarū et pōderum si capiant relative erūt in illo predicamento si vero nō capiant illo modo erūt p maiori pte in qualitatis predicamento et quantitatis secundum aliam et aliam connotationem que illis potest conuenire.

Undecima regula in theologia sacra sunt tris ad omne predicamentus pertinentes vt deus angelus aīa celū sunt substantie; trinitas temp⁹ sunt qđ titatis; spēs fides charitas et similia sunt in qualitate; pater fili⁹ sacramentum in relatione; gubernatio regimē creatio in actioe; pugnit⁹ anichilatio cōuersio; in passione; sedēs ad dexterā crucifixus in situ; vestitus; coronatus in habitu; in celo in inferno in sepulcro; in vbit; mane vespere; in pmo die in fin e tēporis in quādo.

Curiosus nimis est oīa ista ad amussim exquirere et ideo ab ampliore determinatione super se demus et in hoc finitur secundus articulus

Tertius articulus

Conclusio responsalis numerus decem predicamentorū est ab Aristotele sufficiens

ter assignatus fm modū intelligēdi superi⁹ positi: siue loquaris secundum reales siue secundum nominales.

Ad argumenta questionis dicitur: ad primū qđ esse in alio secundū reales nō potest esse genus ad omnia nouē predicamenta propter causam dictā in questione cōtra nominales vero nō concludit naz possunt concedere si voluerit vnicū tñ predicamentus procedendo pro rebus significatis. i. ens de quo in questione visum est.

Ad secundū argumētus dicit qđ concludit intentū et qđ aristoteles locutus est de predicamentis primay intentionū: quāuis aliqui dicāt trus secūde intentionis esse in predicamento ad aliquid.

Ad tertium p̄z quid dicēdus sit in corpore questionis. Aristoteles

Dictum iā est de omnibus predicamentis in generali consequenter dicēdū est de omnib⁹ predicamentis in speciali de quib⁹ potest duplex haberi sermo. s. logice et realiter. Secundo mō pertinet consideratio ad methaphisicū de quib⁹ vide paulum venetum in sua methaphisica latissime disputates et paulum socinatē thomistā in libro quinto methaphisice in presenti autē libro fiet consideratio logica de eis quādoqz aliqua methaphisica in terminēdo que erunt vtilia ad maiorem explanationem.

*Paulus venetus,
Paulus socinas.*

Textus de substantia:

Substantia autē q̄pprissi me et primo maximeqz substantia dicitur: ea nimirū est q̄ neqz de subiecto vbi loquitur nec in villo est prorsus subiecto vt aliquis homo. i. aliquis eq⁹. Secūde vero substantie dicuntur et eae species in quibus eae q̄ primo di

Textus de substātia.

cūtur substātie insunt et
haz spērū etiā genra ceu
in hōmine qdē ext in spē
qdā hō: gen⁹ aut hui⁹ ce
spēi alē: secūde igit beae
dicunt substātie vt hō ac
al. **N**z aut ex dictis nomē
eorz que de subiecto dicū
tur rōnemqz de subiecto
necessario p̄dicari: vt hō
de aliquo homine dicit^r
vt de subiecto: atqz noēz
de hoc p̄dicat^r vt p̄z bo
mines. n. de quodā boie
p̄dicabis et rō etiā hōis
de quodā boie p̄dicabit^r
qdā. n. hō et hō ē et etiaz
al q̄re d̄ subiecto tā noēz
quā rō p̄dicabit^r. Eorum
aut q̄ sunt in subiecto in
primis qdē nec nomē de
subiecto nec rō p̄dicatur
in qb⁹ dā nō noēz qdē in
terdū de subiecto nihil p̄
bibet p̄dicari: at rōez ē in
posibile: vt albū qd qdē
ē in corpore vt in subiec

to de subiecto p̄dicat^r: vt
p̄z corp⁹. n. dicit^r albū: rō
aut albi nūquā de corpo
re p̄dicabit^r. Cetera nō
omnia aut de primis sub
stātiis vt de subiectis di
cunt^r aut sūt in ipsis vt in
subiectis hoc aut ex ipsis
singulis p̄z: aīal. n. de bo
mine p̄dicatur igit et de
quodā homine animal p̄
dicabit^r: nā si de nullo sin
glorū hoz p̄dicabit^r nec
oīo de boie p̄dicabit^r rur
sus color ē in corpore nā
si in nullo ē sin glorū cor
porz: nec in corpore ē oīo
q̄re cetera oīa aut de pri
mis substātiis vt de sub
iecto dicūt^r: aut sūt in ip
sis vt in subiectis q̄ cum
ita sint si prime substātie
nō sint: fieri nō pōt vt q̄c
quaz sit ceterorū. Secun
darū nō substātiar spēs
magis substātia ē quā ge
n⁹: nā propinquior ē sbē

Textus de substantia.

prime. si quispiā. n. p̄mā
subām assignare volue-
rit q̄ dnā sit: notisane at
q̄z accomodati⁹ assigna-
bit: si spēs rediderit quaz
si gen⁹ veluti si q̄ndā bo-
miez voluerit assignare
noti⁹ assignabit si domi-
nē rediderit q̄z si al: illud
n. magis p̄p̄riū ipsoꝝ bo-
minū singlorū: hoc ma-
gis cōmune et si aliquaz
arborē assignare volue-
rit q̄ dnā sit: euidēti⁹ assigna-
bit si arborē rediderit
q̄z si plātā. p̄terea primae
substātie q̄z ceteris cūtis
subiiciunt et oīa cetera aut
d̄ his p̄dicāt aut in his ip-
sis sunt: ideo maxime sbē
prime substātie dicuntur
Aut ad cetera oīa sese ha-
bēt sbē prime: sic et spēs
sese hēnt ad gen⁹: spēs. n.
aliq̄ ex pte ḡnī subiiciunt
nā gen̄ra q̄dē de spē p̄di-
cant: spēs aut̄ extra d̄ ge-

nerē suo nō p̄dicant. qua-
re ex his ce et p̄z spēs ma-
gis quā gen⁹ sbāz eē. ipsa
rū aut̄ sperū q̄ generis nō
subeūt rōez: nulla magis
quā alia subā est. nō. n. ac-
comodati⁹ boiem de ali-
quo reddes boie quā de
aliquo equo equū. simili-
t̄ et sbārū primariū nulla
magis quā alia sbā e non
n. aliq̄s bō magis e sbā
quā aliq̄s eq⁹ iure iḡr so-
la gen̄ra spēs q̄z post sub-
stāties primas sbē. secun-
de dicunt̄ eoz. n. q̄ p̄dicā-
tur bec sola substātiā pri-
mā declarant si quispiāz
n. q̄d nā sit q̄dā bō assigna-
re velit speciē q̄dē aut
gen⁹ si rediderit: acomo-
date nimirū reddet: noti-
oremq̄ illum faciet si bo-
minez esse aut al̄ dicet q̄d
q̄d nō ceteraz rediderit:
nō p̄p̄ria s̄z p̄ aliena: q̄dā
illi⁹ fecit assignationem:

ut si albū eē dixerit aut cu-
rrere aut aliq̄ tale: q̄re-
fit ut hec sola p̄ter cetera
sbē iuredicant̄. p̄terea p̄-
me soē ex eo p̄p̄rie subē
dici solēt: q̄ ceteris vni-
sibis subiiciunt̄ at ut ad ce-
tera cūta sese hēnt subē p̄-
me sic et p̄maz sbārū gn̄-
ra spēs q̄ ad reliq̄ oīa sese
hēre vñr̄ d̄ his. n. vni-
sa reliq̄ p̄dicant̄. q̄ndā. n.
hoīez grāmaticū eē dices
et ip̄uz iḡr hoīez grama-
ticū eē dices et in ceteris si-
mili mō. Si aut̄ subē cōe
eē videt̄ in subiecto non
eē p̄ma nāq̄ sbā nec d̄ su-
biecto d̄r nec est in subiec-
to secundaz aut̄ sbārū p̄z r̄
hoc pacto nullā in subie-
cto eē hoc nāq̄ de quo-
dā hoīe p̄dicat̄ ut de sbō
in sbō nō ē p̄sus: nō. n. in
quodā hoīe ē hoc ut in
sbō. s̄r et al̄ de aliquo q̄-
dē hoīe d̄r ut de sbō nō ē

aut̄ al̄ in hoīe quodā ut i
sbō. p̄terea eoz q̄ sūt i su-
biecto nomē quidē inter-
dū de sbō nihil p̄bet p̄-
dicari: s̄ rōez est impole.
secūday aut̄ sbārū nōez
et rō de sbō p̄dicat̄ ut p̄z
rōez hoīs aialisue d̄ qd̄
dā hoīe p̄dicabis: q̄b̄ efi-
cit̄ ut sbā nō sit in sbō. ve-
rū hoc sbā p̄p̄riū nō eē vi-
det̄: s̄ d̄rie etiā cōpetit in
sbō nō eē gresibile nā q̄z
bipes q̄z de hoīe q̄dē dicū-
tur ut de sbō: in sbō vero
non sunt hec enim nō sūt
in homine. ratio quoq̄z
d̄rie de eo sane de quo d̄r
d̄ria: p̄dicat̄ ceu si bipes d̄
hoīe d̄r: rō quoq̄z bipes
dis de hoīe p̄dicabit̄: hō
n. ē bipes Turbet̄ aut̄ ne-
mo si sbārū p̄tes in totis
sunt quasi hoc pacto sint
in subiectis ne forsitā ip̄-
sas dicerenō sbās esse co-
gat̄ nō. n. hoc pacto dice

Textus de substantia.

banť ea que sunt in subie
 cto: vt in aliquo sint per
 inde ac ptes. Cōpetit autē
 substātiis dīiisq; vniuo-
 ca p̄dicatio oēs. n. p̄dica-
 tiones istaz aut d̄ indivi-
 duis aut d̄ spēs efficiunt
 a p̄ma nāq; sbā nulla p̄-
 sus p̄dicatio p̄ficiat: de
 nullo. n. ipsa sbō d̄ vt an-
 tea dicebat: at secundarius
 sbārū spēs q̄dez de indivi-
 duo: genus aut de indivi-
 duo ac spē predicat: d̄rie
 quoq; de spē s̄lr ac indivi-
 duis p̄dicatur: sp̄rum
 etiā genrū q̄ rōez ipse su-
 bstātie prime suscipiūt et
 genrū spēs: q̄ nāq; de p̄-
 dicato dicunt: ea de sub-
 iecto dicunt: eodē etiam
 mō spēs indiuiduaq; rō-
 nē d̄riaz suscipiūt: vniuo-
 ca nō sunt ea quoz et no-
 mē cōe et rō eadē vt ātea
 diffiniuim⁹: q̄re p̄ oēs p̄-
 dicationē vniuoā eē q̄a

substātiis ac d̄riis p̄fici-
 tur. Atq; subā oīs hoc ali-
 qd signare videt i p̄mis
 iḡ substātiis hoc n̄ruz ē
 nullāq; p̄trouersā susci-
 pit: hoc aliqd in quā ipas
 signare indiuiduū. n. id v-
 niq; n̄ro ē qd p̄ ipas si-
 gnificat: in secundis vero
 substantiis ob appellationis
 q̄dē figurā hoc aliqd
 s̄lr signare videt cū quē-
 piā hoiez aut al̄ dicit non
 tñ ē n̄ruz: s; quale qd po-
 ti⁹ signat: nō ē. n. vni ip-
 sus sbm. vt ipa prima sbā
 s; de plib⁹ ipse hō et al̄ di-
 cit: n̄ruz nō quale qd ab-
 solute signat p̄ inde ac al-
 bū nihil enim aliud albū
 quam quale signat. At
 spēs et gen⁹ circa substā-
 tiā quale ip̄sus diffiniūt
 qualē. n. quadā sbāz sa-
 ne signāt. genere aut plū-
 uz diffinitio quaz spē fie-
 ri solet: q̄ nāq; al̄ dicit is

ut si albū eē dixerit aut cu-
rrere aut aliq̄ tale : q̄re
fit ut hec sola p̄ter cetera
sbē iuredicant̄. p̄terea p̄-
me soē ex eo p̄p̄issie subē
dici solēt: q̄ ceteris vni⁹
sis subiiciunt̄ at ut ad ce-
tera cūta sese hēnt subē p̄-
me sic et p̄maz sbārū gn̄-
ra spēs q̄ ad reliq̄ oīa sese
hēre vnr̄ d̄ his. n. vni⁹
sa reliq̄ p̄dicant̄. q̄ndā. n.
hoīez grāmaticū eē dices
et ip̄uz iḡr hoīez grama-
ticū eē dices et in ceteris si-
mili mō. Si aut̄ subē cōe
eē videt̄ in subiecto non
eē p̄ma nāq̄ sbā nec d̄ su-
biecto d̄r nec est in subiec-
to secūda aut̄ sbārū p̄z r̄
hoc pacto nullā in subie-
cto eē hoc nāq̄ de quo-
dā hoīe p̄dicat̄ ut de sbō
in sbō v̄o ē p̄sus: nō. n. in
quodā hoīe ē hoc ut in
sbō. s̄r et al̄ de aliquo q̄-
dē hoīe d̄r ut de sbō nō ē

aut̄ al̄ in hoīe quodā ut i
sbō. p̄terea eoz q̄ sūt i su-
biecto nomē quidē inter-
dū de sbō nihil pl̄ ibet p̄-
dicari: s̄z rōez est impole.
secūda aut̄ subārū nōez
et rō de sbō p̄dicat̄ ut p̄z
rōez hoīs aīalīe d̄ qd̄
dā hoīe p̄dicabis: q̄b⁹ efi-
cī ut sbā nō sit in sbō. ve-
rū hoc sbā p̄p̄iū nō eē vi-
det̄: s̄z d̄rie etiā cōpetit in
sbō nō eē gresibile nā q̄z
bipes q̄z de hoīe q̄dē dicū-
tur ut de sbō: in sbō vero
non sunt hec enim nō sūt
in homine. ratio quoq̄z
d̄rie de eo sane de quo d̄r
d̄ria: p̄dicat̄ ceu si bipes d̄
hoīe d̄r: rō quoq̄z bipe-
dis de hoīe p̄dicabit̄: hō
n. ē bipes Turbet̄ aut̄ ne-
mo si sbārū p̄tes in totis
sunt quasi hoc pacto sint
in subiectis ne forsitā ip̄-
sas dicerenō sbās esse co-
gat̄ nō. n. hoc pacto dice
k ||

banť ea que sunt in subie
cto: ut in aliquo sint per
inde ac ptes. Cōpetit autē
substātiis dīiisq; uniuo-
ca p̄dicatio oēs. n. p̄dica-
tiones istaz aut d̄ indivi-
duis aut d̄ sp̄eb⁹ efficiunt̄
a p̄ma nāq; sbā nulla p̄-
sus p̄dicatio p̄ficiūt: de
nullo. n. ipsa sbō d̄r ut an-
tea dicebat̄: at secūdaruz
sbārū sp̄es q̄dez de indivi-
duo: genus autē de indivi-
duo ac sp̄e p̄dicat̄: d̄rie
quoq; de sp̄e s̄tr ac indivi-
uiduis p̄dicātur: sp̄erum
etiā gen̄ruz q̄ rōez ipse su-
bstātie prime suscipiūt et
gen̄ez sp̄es: q̄ nāq; de p̄-
dicato dicunt̄: ea de sub-
iecto dicunt̄: eodē etiam
mō sp̄es individuaz q; rō-
nē d̄riaz suscipiūt: uniuo-
ca h̄o sunt ea quoz et no-
mē cōe et rō eadē ut ātea
diffiniuim⁹: q̄re p̄z oēs p̄-
dicationē uniuocā eē q̄a

substātiis ac d̄riis p̄ficiūt
tur. Atq; subā oīs hoc ali-
qd̄ signare videt̄ i p̄mis
iḡr substātiis hoc h̄ruz ē
nullāq; p̄trouersiā susci-
pit: hoc aliqd̄ inquā ip̄as
signare individuū. n. id v-
nuq; nūro ē qd̄ p̄ ipsaz si-
gnificat̄: in secūdis vero
substantiis ob appellationis
qd̄ dē figurā hoc aliqd̄
s̄tr signare videt̄ cū quē-
piā hoiez aut al̄ dicit non
tñ ē h̄ruz: s; quale qd̄ po-
ti⁹ signat: nō ē. n. vnū ip̄-
suz sbm̄. ut ip̄a prima sbā
s; de plib⁹ ipse hō et al̄ di-
cit̄: h̄ruz nō quale qd̄ ab-
solute signat p̄ inde ac al-
bū nihil enim aliud albū
quam quale signat. At
sp̄es et gen⁹ circa substā-
tiā quale ip̄suz diffiniūt
quale. n. quadā subāz sa-
ne signāt. genere autē plis-
uz diffinitio quaz sp̄e fie-
ri solet: q̄ nāq; al̄ dicit is

diferentias quarum una eorum ad minus deberet esse generica.

Hec responsio bene posset defendi articulus est contra coeum modum dicendum quod si genus dividitur in duas oppositas species et per species aliter ita dividetur quare una illarum differetiarum contrahens genus constituet aliud genus inferius.

Ideo dicitur quod species sunt equaliter substantie vel quare equaliter indicat quod est prima substantia et non una magis distincte quam altera et hoc videtur elici ex textu aristotelis vel quare equaliter descendit in individua per species materiales et in individuales contrahentes.

Paulus venetus.

Super hoc dicit paulus venetus quod species dicit respectum ad superius et ad inferius ut patet ex porphirio: loquitur hic philosophus de specie specialissima non ut dicit respectum ad superius sed ut dicit respectum ad inferius in cuius signum dicit quod sicut homo ita bos indicat quod dicitur per magis subesse et secundum hoc nullum eorum est magis substantia quam reliquum. quare tuis bene concedit quod homo pluribus substantiis secundum quod dicitur quod ignis: hoc autem non est in quantum est species specialissima sed in quantum est talis species et talis nature: hec ille.

Ex hoc infero quod stat unam speciem specialissimam esse magis compositam metaphysice alteram. id est quod plures quod dicitur ingreditur suas essentias quam essentias alterius.

doctor sanctus.

Quid in his quod dicta sunt sentiat doctor sanctus non est facile explicare potest tamen colligitur ex variis passibus sue doctrine. dicit. n. th. q. ix. de potestate dei. ar. ii. in responsione ad. vi. cum dicitur substantia in primis et secundis: non est divisio generis in species cum nihil contineat sub secunda substantia quod non sit in prima sed est divisio secundum diversos modos essentiarum secunda substantia signat naturam generis sed se absolutam. prima vero substantia signat eam ut individua et subsistentem: unde magis divisio analogi quam generis.

Armadus de bello visiu. doctor sanctus.

Hanc divisionem declarat armadus de bello visiu in. li. difficultium tunc tractato secundum quod dicitur: ca. xli. et patet de iure ab opinione scotistarum.

Ad hoc oppositum potest applicari id quod. S. d. tractatu de natura generis dicit. id est quod accipiendo aliter sine intentione universalitatis proprie non est predicabile quia sic est prima substantia que nec est in subiecto nec de subiecto dicitur sed accipiendo aial et hominem sub intentione universalitatis: quomodo individuum

accipi non potest propter repugnantiam universalitatis ad individuationis principia: aliter et hoc dicitur secunde substantie: quare proprietates est de prima predicari ut habet in predicamentis. que modum considerationis de substantia metaphysicus non habet quare considerat eas solum secundum et non substantia non dicitur de subiecto nec est in subiecto quod autem substantia predicet de subiecto habet in quantum per actum rationis induit naturam accidentis: quod. n. r. o. n. s. facit circa substantias accidentis est et non substantia: et ideo philosophus in li. predicamentorum dicit substantias secundas per quodam nominis similitudinem hoc aliquid significare quod est proprium substantie prime. ut cum dicitur homo vel aliter: sed secundum rei veritatem magis significat quale quod in quantum per actum rationis transeunt in similitudinem accidentis non admitendo substantias proprias in re natura: sed accipiendo rationes uniformitatis in aia et ideo dicit illa significare quale quod: quare qualitate. id est uniformitate per que sunt universaliter per actum rationis circa substantias quasdam res. scilicet particulares determinat que proprie sunt quid.

philosophus

Ex dictis patet quod consideratio entitates reze in se sicut facit metaphysice in substantia nulla foret predicatio unius de altero: que tamen in substantia reperitur secundum logicum secundum que substantia quodammodo induit similitudinem inherentie accidentalis: ubi est proprie dicit de altero et secundum primum philosophus.

Capreolus

Omnia hec exponit late capolus li. ii. sen. d. v. q. iii. in. iii. ar. in rite ad arguam scoti

Ex his infero tria corollaria in via. S. tho. primum quod nullum universale de genere substantie proprie predicatur de aliquo. si summat precipue se per suo materiali quare illo modo solum est substantia prima a qua nulla fit predicatio de aliquo.

Secundum corollarium quod quod universale si summat per formali nullo modo predicatur in quod quare ut sic est in ere accidentis: quare est intentio facta per intellectum.

Tertium corollarium quod uniuersale de genere subesse acceptum per materiali ut est subformali potest predicari inquit: non quod totum aggregatum ex natura et ex intentione predicet in quod de re: puta hoc quod dico aliter cum intentione composita predicet in quod de homine quare illa predicatio est falsa et illud dicit totum per accidens quod de nullo predicatur in quod: sed sic quod natura aialis ut composita predicatur in concreto de natura hominis ut composita

Tertius articulus quarte questionis.

cepta quae intellectus affirmando conceptus de conceptu affirmat naturam de natura et re de re ita quod affirmat primam intentionem de prima non autem secundam de secunda, id est quod homo sit animal non autem quod species sit genus.

Albertus magister

Quia in multis modis dicendi albertus magister conformatur opinioni sancti, id est ideo ponit divisionem substantie quam ponit albertus in predicamento substantie: dicens: substantie triplex est consideratio una quidem secundum quod substantia est pars entis prima et principalis et principalis quae in se vere est et causa est omnibus aliis existentibus: secunda autem secundum quod substantia predicabile est primum ad quod est reductio omnium predicabilium sine coordinationis, id est autem secundum quod substantia primum subiectum est: ad quod sicut ad substantiam: omnium quocumque modo predicabilium est reductio sicut ad id de quo est predicatio.

Per primum membrum intelligit deum ante quem nihil est nec est in aliquo nec ab alio sed est omnibus aliis causa essendi et hoc modo secundum reales substantias non pertinet ad predicamentum. Per secundum membrum intelligit genus generalissimum totius coordinationis predicamenti subest per ipsum membrum intelligit id quod aristoteles vocat substantiam primam in proposito quae primo subsistit accidentibus et est causa omnibus aliis subsistendi et est id quod dicimus superpositum de predicamento substantie.

Aristoteles

Ex tribus partibus quas littera aristotelica continebat prima, id est scilicet ex his patet ad mentem realem nunc consequens eadem partes exponere sunt ad mentem noialium pro quo ponunt sequentes propositiones:

Prima propositio substat capitur dupliciter uno modo realiter et est aliquid in se recipere alio modo logicaliter et est esse subiectum in predicatione directa predicamenti subest: quod ultimam addit: ne concedamus trans accidentium substat ut dicendo albedo est color in hac, id est significatione capitur in proposito trans vel conceptus transcendentalis respectu nullius predicati absoluti substat: bene tamen respectu predicati connotatiui generis generalissimum subest respectu nullius predicati absoluti substat: nisi sit transcendens: in proposito autem per transcendens non solum intelligo trans omnia significante absolute: sed quoniam conceptus connotatiui subest et accidenti: nam in via noialium plures tales possunt dari sibi inuicem subordinati per viam convenientiae essentialis substantiarum cum accidentibus.

Secunda propositio quanto aliquis conceptus predicamenti subest est color tanto pariter tribus predicat absolutis substat et quanto est inferior et minus color tanto plures predicat absolutis substat: ex quo per conceptum absolutum singulare maxime substat et hinc vocamus primam substantiam logice: quoniam realis potest dici prima substantia res ipsa signata: et realis capiendo nulla substantia mundi est vltima et per consequens nec secunda substantia: sed secunda substantia logice est conceptus absolutus coloris predicamenti subest qui est genus vel species: plures autem substat conceptus specificus quam genericus loquor: semper per conceptus: quia illa bene nominalizatio sunt dicenda vltima.

Tertia propositio possunt fieri duae obiectiones apparetes contra dicta prima quia sequitur ex dictis primas substantias non equaliter substat: quod patet nam conceptus singulis gabrielis non videtur habere super se tot conceptus absolutos: sicut conceptus singulis coloris: ergo color magis substat quam gabriel per modum declarandi.

Secunda obiectio: quia secundum dicta superius sunt dables infiniti conceptus generici subordinati: ergo tot predicat absolutis substat species sicut et individuum: quia utriusque substat infinitis.

Ad primam respondetur quod color et gabriel equaliter substat: quia ad hoc quod magis substat color quam gabriel: oporteret quod quibus cumque substat gabriel illis eisdem substat color et cum hoc plures aliis quod in proposito non contingit: ex quo infero quod si capiat unum individuum disparatum ad unum genus: ut hanc arborem ad animal ibi proprie unum non substat magis quam aliud: quia illa non se habet sicut superius et inferius: et ad magis substat illud proprie est requisitum.

Ad secundam obiectionem dicitur quod capit magis et minus in proprie pro ut est illud et aliquid amplius: eo modo quo unum infinitum potest dici maius alio: ita eodem modo capit in proposito pluribus: quia scilicet individuum substat per libet predicat et conceptibus absolutis quam species: id est omnibus illis predicat siue sint finita siue infinita quibus substat species et cum hoc alio alio: quia ipsimet species.

Tertia propositio dicitur de subiecto et esse in subiecto capit ut superius expositum est in ante predicamentum: et ita ea que dicitur de subiecto id est superius quod predicat de suo inferiori de de eo noie et ratione id est significat de eo essentialiter et

Paulus

doctus

primus bello vi doctus

de fine

diferentias quaz una eaz ad minus deberet esse generica.

Ulluc respōsio bñ posset defendi actū est cōtra cōtes modū dicētū qd̄z gen^o diuidi p duas oppositas d̄rias et p d̄ris al̄ ita diuidet quaz vna illaz d̄ferētiaz cōtrahens genus p̄stituet aliud gen^o infer^o.

Ideo dicitur qd̄ spēs sūt eqliter substantie vel qz equalr indicat qd̄ est p̄ma sbā et nō vna magis distincte q̄ altera z hoc videtur elici ex textu aristotelis vel qz equalr descendit in indiuidua per d̄rias materiales et in diuiduales contrahentes.

Paulus venet^{us}

Sup hoc dicit paul^{us} venet^{us} qd̄ spēs dicit respectū ad supius et ad inferius vt p̄z ex porphirio loquit^{ur} hic philosoph^{us} de spē specialissima nō vt dicit respectū ad sup^o sed vt dicit respectū ad infer^o in cui^{us} signū dicit qd̄ sicut hō ita bos indicat q̄ditatē p̄me subē et fm̄ boem nullū cor^{poris} ē magis sbā q̄ reliquū; q̄ vis beue cōcedit qd̄ hō plurib^{us} substantiis sc̄ cūdis substat q̄ ignis; hoc aut̄ nō est in quātū est spēs specialissima s̄z in quātū est talis spēs et talis nature; hec ille.

Ex hoc infero qd̄ stat vnā spetiē specialissimaz eē magis cōpositaz methaphisice alteraz. i. qd̄ plures q̄ditates ingrediant^{ur} suaz eētiaz q̄ eētiaz alterius.

doct^{or} sanct^{us}

Quid in his q̄ dicta sunt sentiat docto^r sanct^{us} nō ē facile explicare pōt tñ collig^{it} ex variis passib^{us} sue doctrine. dicit. n. th. q. ix. de po^{te} dei. ar. ii. in respōsione ad. vi. cū diuidit sbā in primaz et secundaz; nō ē diuisio generis in spēs cū nihil cōtineat sub secūda sbā qd̄ nō sit in prima s̄z est diuisio fm̄ diuersos mōs eēditiaz; secūda subā signat n̄faz generis s̄z se absolutam. prima x̄o sbā signat eam vt indiuidualr substatētes; vñ magis diuisio analogi quam generis.

armad^{us} de bello visu. docto^r sanct^{us}

Hac diuisione declarat armad^{us} de bello visu in .li. difficultū t̄ro:uz tractato se cū do:ca. xli. et puz deuīat ab opiniōe scotistaz

Ad hoc ppositū pōt applicari id qd̄. S. d. tractatu de natura generis dicit. s. qd̄ accipiēdo al̄ sine intentione vltat^{is} proprie nō ē predicabile quia sic ē prima sbā q̄ nec ē in subiecto nec de subiecto d̄r s̄z accipiēdo aial et hōine sub intentione vltat^{is}; quomō indiuiduū

accipi nō pōt propter repugnantiam vltatis ad indiuiduationis principia; al̄ et hō dicitur secūde substantie; quaz proprietaz est de prima predicari vt habet in predicamētis. quē modū cōsideration^{is} de substantia methaphisica; nō h̄z qz cōsiderat eaz solū fm̄ eū substantia nō d̄r de subiecto nec ē in subiecto qd̄ aut̄ substantia p̄dicet de subiecto h̄z in quantū p̄ actū rationis induit naturaz accidentis; qd̄. n. rō n̄ra facit circa substantiaz accidens ē et nō substā; et ideo philosoph^{us} in li. predicamētōuz dicit substantiaz secundaz p̄ quādā nominis similitudine hoc aliqd̄ signare qd̄ ē propriūz substantie prime; vt cū d̄r hō vel al̄; s̄z fm̄ rei vltatem magis signat quale qd̄ in quantū p̄ actū rōis transeūt in similitudine accidentis non admittendo rōez vniūformitatē in aia et ideo dicit illa significare quale qd̄; qz qualitatē. i. vniūformitate per q̄ fiunt vltia per actū rōis circa substantiaz quādam res. s. particulares determināt que proprie sunt quid.

philosoph^{us}

Ex dictis p̄z qd̄ cōsiderād o entitatez rez in se sicut facit methaphisic^{us} in substantia nulla foret p̄dicatio vni^{us} de altero; que tñ in substantia reperitur fm̄ logicū fm̄ que substantia quodammodo induit similitudine inherētie accidētalis; vb̄ i est pprie dici de altero et fm̄ primum philosoph^{us} ii.

in hoc d̄r
h̄z nō p̄
a p̄sentia h̄z

Capitulus

Omnia hec exponit late cap^{itulus} li. ij. sen. d. v. q. iiii. in. iiii. ar. in r̄ne ad arguā scoti

Ex his infero tria corolaria in via S. tho. primū qd̄ nullū vlt de genere substantie pprie p̄dicatur de aliquo. si summat p̄cedit se p̄ suo materiali qz illo mō solū ē substantia prima a qua nulla fit predicatio de aliquo.

Secūdu corolarium qd̄ quodlibet vlt summat p̄ formali nullo mō predicat in qd̄ qz vt sic ē in ere accidens; qz ē intentio facta per intellectum.

Tertiu corolarium qd̄ vniuersale de genere sbē acceptū p̄ materiali vt est subformali pōt p̄dicari inquit; nō q̄ totū aggregatū ex natura et ex intentione p̄dicet in qd̄ de re; puta hoc qd̄ dico al̄ cū intentione comūta p̄dicet in qd̄ de homine qz illa predicatio ē falsa et illud dicit totum per accidens qd̄ de nullo predicat in qd̄; s̄z sic qd̄ natura aialis vt cōcepta p̄dicat in cōcreto de natura hoīs vt cō

Tertius articulus quarte questionis.

cepta qz intellectus affirmado conceptus de conceptu affirmat naturam de natura et re de re ita qd affirmat primam intentionem de prima non autem secundam de secunda, i. quod homo sit animal non autem quod species sit genus.

Albertus magister

Quia in multis modis dicendi alberti magni conformis est opinioni facti, d. ideo ponit divisionem substantie que ponit albertus in predicamento substantie; dicens: substantie triplex est consideratio una quidem secundum quod substantia est pars entis prima et principaliter principat in se vere est et causa est omnibus aliis existentibus; secunda autem secundum quod substantia predicabile est primum ad quod est reductio omnium predicabilium sine coordinationis, iii. autem secundum quod substantia primum subiectum est ad quod sicut ad substantiam: omnibus quocumque modo predicabilium est reductio sicut ad id de quo est predicatio.

Per primum membrum intelligit deum ante quem nihil est nec est in aliquo nec ab aliquo sed est omnibus aliis causa efficiens hoc modo secundum reales substantias non pertinet ad predicamentum. Per secundum membrum intelligit genus generalissimum totius coordinationis predicamenti sub preterito, iii. membrum intelligit id quod aristoteles vocat substantiam primam in proposito que primo subsistit accidentibus et est causa omnibus aliis subsistendi et est id quod dicimus superpositum de predicamento substantie.

Ex tribus partibus que littera aristotelica continebat prima, ii. scilicet ex his patent ad mentem realium nunc sequentem eadem presertim ponere de sunt ad mentem noialium pro quo ponunt sequentes propositiones.

Prima propositio substare capitur dupliciter uno modo realiter et est aliquid in se recipere alio modo logicaliter et est esse subiectum in predicacione directa predicamenti (subest: quod ultimum addit: ne concedamus tres accidentium substare ut dicendo albedo est color in hac, ii. significatione capitur in proposito primum vel conceptus transcendentalis respectu nullius predicati absoluti substare: bene tamen respectu predicati connotati generis generalissimum subest respectu nullius predicati absoluti substare: nisi sit transcendens: in proposito autem per transcendens non solum intelligo trius omnia significacione absolute: sed amplexus conceptum eorum subest et accidentium: nam in via noialium plures tales possunt dari sibi invicem subordinati per viam convenientie essentialis substantiarum cum accidentibus.

Secunda propositio quanto aliquid conceptus predicamenti subest eorum tanto partio ribus predicat absolutis substare et quanto est inferior et minus eorum tanto pluribus predicat absolutis substare: ex quo per conceptum absolutum singulari maxime substare et hunc vocamus primam substantiam logice: quoniam realis potest dici prima substantia res ipsa signata: et realis capiendo nulla substantia mundi est vltima et per consequens nec secunda substantia: sed secunda substantia logice est conceptus absolutus eorum predicamenti subest qui est genus vel species: pluribus autem substare conceptus specificus que genericus loquor semper per conceptus: quia illa bene nominalisado sunt dicenda vltima.

Tertia propositio possunt fieri duae obiectiones apparetes contra dicta prima quia sequitur ex dictis primas substantias non equaliter substare: quod patet nam conceptus singularis gabrielis non videtur habere super se tot conceptus absolutos: sicut conceptus singularis sor: ergo sor magis substare quam gabriel per modum declarandi.

Secunda obiectione: quia secundum dicta superius sunt dabiles infiniti conceptus generici sub ordinati: ergo tot predicat absolutis substare species sicut et individuum: quia utriusque substare infinitis.

Ad primam respondetur quod sor et gabriel equaliter substare: quia ad hoc que magis substaret sor que gabriel: oporteret que quibus cumque substaret gabriel illis eisdem substaret sor et cum hoc pluribus aliis quod in proposito non contingit: ex quo infero que si capiat unum individuum disparatum ad unum genus: ut hac arbor est animal ibi proprie unum non substare magis que aliud: quia illa non se habet sicut superius et inferius: et ad magis substare illud proprie est requisitum.

Ad secundam obiectionem dicitur que capit magis et minus in proprie pro ut est illud et aliquid amplius: eo modo quo unum infinitum potest dici maius alio: ita eodem modo capit in proposito pluribus: quia scilicet individuum substare per libere predicat et conceptibus absolutis que species: scilicet omnibus illis predicat siue sint finita siue infinita quibus substare species et cum hoc alicui alio: quia ipsimet species.

Tertia propositio dicit de subiecto et esse in subiecto capit ut superius expositum est in ante predicamentum: et ita ea que dicuntur de subiecto scilicet superius que predicat de suo inferiori ob de eo nomine et ratione scilicet significat de eo essentialiter z

Substantia

Substantia

Aristoteles

est bonum

Sit transcendens bene quia ista est essentia ista est ens.

huc quin a conuenientia habent omnia substantia in aliquo quod abstractibus est unum quod eorum qui representant fontinas et aliqua accidentia de rebus a de illis predicant substantia in predicacione

etiam possunt esse quod sunt in se ipso

et per se esse essentialiter in se

non accidentali^r denotatiue: que xpo sunt in subiecto .i. concept^o qui predicantur accidentali^r de aliquo nō dicunt de eo noie et rōne .i. nō verificant^r essential^r. ita qd per unū noēz et vna^r rationē intelligat^r in pposito pdicatu essentiali respectu alicu^o subiecti: et sic vlt^{er} patet quod ois trus pdicabilis de primis substantiis vel dicunt de ipsis vel sūt in ipsis .i. vel pdicatur de ipsis essential^r vel accidentali^r et sic patet qd nō existētib⁹ primis substantiis impossibile est aliquid alioz remanere .i. conceptib⁹ absolutis singulis⁹ substantiaruz nō supponētib⁹: conceptus qui de illis essential^r vel accidentaliter verificabatur: iam pro nullo supponent.

Contra qd potest esse obiectio de conceptu aliquo absoluto vel conotatiuo qui dicebat^r simul de substantia et accidente et pot post pro aliquo supponere .i. pro ipso accidente conseruato: quamuis deus destrueret substantiam.

Ad hoc dices qd aristoteles intellexit natural^r vbierat impossibile seruari accedens nō seruata substantia: vel intellexit de predicatis soluz de substantia predicabilib⁹: in his tribus ppositionib⁹ stat rect^o intellect^o in via nominaliuz prim^o et secūde part^{is} litterę aristotelice: nūc restat declarare pprietates substantie et hoc sufficiat pro primo articulo sequitur secund^o articulus.

Secundus articulus.

Subius primū an coitates que ab aristotele assignant^r sint bñ assignatę in hoc dubio primo nūerabunt ille coitates secundo arguetur cōtra illas tertio soluent^r obiectiōes

Prima comune est omni substantiis in subiecto non esse.

Secunda cōuenit secundis substantiis pariter et differētis eaz vniuoce predicari de primis.

Tertia prima substantia hoc aliquid signat: secūda vero pot^o quale quid.

Quarta substantie nihil est contrarium.

Quinta substantia nō suscipit magis nec minus.

Sexta maxime proprius est sub

stantie euz sit vna et eadem numero esse susceptibiles contrarior^{um}.

Contra primā pprietatē arguit^r primoq^{ue} aīa est substantia et tñ est in subiecto scilicet in materia ergo illa pprietas nō bene assignatur: sim^{iliter} cōuenit alius a substantia predicamētali qz deo igi^{ter}: et etiā creat^{ur} qz creatura in subiecto nō est imo cui^{us} accidenti: qz de quol^{ibet} accidente est verū dicere qd in subiecto non est: euz ly subiecto stet determinate.

Secūdo vel illa pprietates est intelligenda de reb⁹ vel de tris nō de reb⁹ fm no^{min}ales ergo de tris: s; falsuz est qd tris de pdicamēto substantie nō sūt in subiecto: quum omnes concept^o sūt accidentia in subiecto existētia.

Si aliquis dicat qd debet intelligi de tris .i. quod non predicatur de nominat^{is} sive tris de predicamento substantie.

Contra ly rōnale sensibile igneū aqueuz: angelicū predicatur de nominatiue tamen sūt de predicamēto substantie: qz non videntur de quo predicamento sūt.

Contra secūdas pprietates arguit^r primo qz accidentia vniuoce pdicatur de primis substantiis ergo illa pprietates non est ppria secūdar^{um} substantiar^{um}: cōsequētia nota antecedēs p^{ro} qz albi vniuo conceptu dicitur de homine et de equo et c.

Secundo prima substantia predicatur de seipsa vniuoce vt dicendo sor: est sor: ergo illud nō est: secūdis substantiis respectu primaz ppriū: cōsequētia p^{ro} antecedēs probatur qz illa predicatio nō est equiuoca neqz de nominatiua ergo est vniuoce: cōsequētia t^{er} a sufficiēti diuisiōe et xitas aūtis est māifesta.

Contra tertiā pprietates arguit^r primo in via noialū quiddā signatur per primaz substantiar^{um} signatur p secūdas s; prima substantia fm aristotelē signat hoc aliquid ergo et secūda substantia signat hoc aliqd: s; in via realiū: prima vel secūda substantia sūt res ipse singles vel vles: s; signare nō est ppriuz rerum sed signorū ergo vel ille pprietates debēt intelligi de terminis qd ē cōtra reales cōtra reales: vel alio mō nō possunt intelligi.

Secūdo qz si per hoc aliquid intelligitur indiuidū tñ illomō accidentia signi

arguitur scilicet non e.g. non e. isto qd e bona & conuenit alijs in subiecto. nō esse.

*post
man
ti su
r m
am
prim
in
de p
An
de g
2016
10/10
10/10*

Tertius articulus quarte questionis.

ficarent hoc aliquid: ut hec albedo: que bene est individua.

Si dicatur quod intelligitur suppositum.

Contra ly for signat nunc hanc rem demostro sortem: et hec res post manes non erit suppositum: quia pono per casus quod augmetur talis quod ex illo et materia adueniente fiat aliquod compositum: tunc vel ly for loquor de conceptu mentali signat id quod antea signabat: vel non si secundum ergo conceptus cadit alia signone si primum tunc talis conceptus non signat hoc aliquid quia non signat suppositum: et tunc ad hunc ille conceptus in via notatum est prima substantia: quia est conceptus absolutus singulis substantiis et hoc sufficit ad primam substantiam ut patet ex dictis: igitur intentum.

Arguitur contra quartam proprietates primo quia actus et potentia opponunt et talia sunt in substantia ergo aliqua oppositio est in substantia et non ut que oppositio sit illa nisi contraria igitur similis quod genus diuiditur in differentias oppositas: sed ille dicitur opponuntur contrarie ergo est in substantia aliqua contrarietas.

Secundo forme substantiales elementorum videtur esse contrarie: quia sit in illas vel uti inter tres positos transmutatio successiva ergo ibi erit contrarietas: sicut omnis corruptio est a contrario sed substantia aliqua est corruptibilis ergo a contrario.

Tertio intelligendo de terminis impono ly. a. ad signandum materiam prima connotando quod illa informetur a materia ignis et impono ly. b. a. signandum eadem materiam connotando quod informetur forma aqua. tunc ly. a. et ly. b. sunt termini de predicamento substantie: quia non videntur de quo alio predicamento sunt et tamen inter illos tres est sufficientis contrarietas logica: quia possunt successive de eodem predicari et non sicut et uterque eorum est positum igitur intentum.

Contra. v. proprietates arguitur primo. Inter species substantie una spes est perfectior essentialiter altera: ergo illa que est perfectior erit magis substantialis quam altera: quia non videntur ista duo stare. scilicet sunt equaliter substantie et quod una sit essentialiter perfectior altera.

Si dicas hoc non inconuenire in rebus specificis distinctis: quomodo vel concedere con-

metator quod alibi aiat planta.

Contra in rebus eiusdem speciei una est essentialiter perfectior altera per articulum parisiense condematum tamquam erroneum: quicquid dicitur aiaz christi non esse perfectior et nobilior in naturalibus quam anima in de error: igitur inter substantias eiusdem speciei datur maior vel minor perfectio essentialis.

Si hoc concedatur ut videtur orobellus concedere et dicat quod intelligitur de eadem substantia in numero: ita quod demonstrata quacumque substantia puta homine non est verum dicere quod sit magis substantialis vel magis participet rationem substantie absolutam que est per se stare vno tempore quam in alio ita quod sit magis homo vel perfectior participet naturam sue speciei vno tempore quam alio.

Contra hoc replicatur quod illud idem videri etiam conuenire accidit: quia quauis idem met accidentis nullo per partem replicationem sit nunc remissius et postea intensius non tamen propterea concedendum est quod perfectior participat postquam antea natura et essentia sue speciei: nam non propterea dicitur magis vel minus albedo: quod tamen esset concedendum si perfectior participaret naturam sue speciei.

Si forte hoc concedatur probo illud esse sicut possibile precipue in illos qui dicunt ut est calculator in tractatu de potestate rei: et paulus venet in libris de generatione quod potentia actiua rei essentialis attenditur penes multitudinem forme in materia. tunc arguo sic fiat quod sub equali quantitate sit plus de multitudine materie et de multitudine forme ergo datus illis duobus corporibus plures gradus forme substantialis erunt simul in vno quam in alio: ergo quia ratio in accidentibus propter pluralitatem graduum accidentalium intensior: ita similiter propter pluralitatem graduum essentialium dicitur perfectior: essentialiter quam aliud vbi non est tanta multitudo essentialis forme: sed iam illud corpus quod habebat maiorem multitudinem forme sicut potest taliter disponi quod manente eadem multitudine forme non sint simul tales gradus forme: scilicet si deus a qualibet parte materie separet medietatem multitudinis forme et rarefacta materia et non forma vsque ad duplum: ponat illas formas quas separauit in illa medietate materie que aucta est in quantitate propter rarefactionem: igitur intentum quod forma substantialis potest suum intendi et remitti. saltem loquendo de forma subali extrinseca et diuisibili

Comentator
Aben ruz.

Articulus
Parisensis.

Orbellus.

Calculator.
Paulus venet.

Contra sextam proprietatem arguitur duplici ratione.

Prima argumentum de quantitate quod positum est in tertio argumento ante oppositum questionis.

Secundo argumentum aristotelico quod fecit in textu de ratione que nunc est vera et nunc est falsa igitur intentus.

Si dicas quod aristoteles dicit scilicet quod oratio non suscipit aliquid in se sed illud provenit propter rei mutationes.

Contra secundum reales oratio bene suscipit aliquid in se de nouo quoniam de falsa efficit vera vel contra: quia veritas secundum eos est accidens secundum aliquos absolutum secundum aliquos respectu sui et falsitas distincta ab ipsa propositione vera vel falsa igitur intentus.

Ad has rationes ordine quo posite sunt responderetur.

Ad primam contra primam proprietatem dicitur primo ad illud de anima quod esse in se habet stat dupliciter scilicet inessive ut accidens quoniam scilicet non fit unius de se ex utroque: vel informatiue quoniam fit unius de se ex utroque ut est forma substantialis: aristoteles intelligit quod substantia non est in se habet primo modo.

Si aliquis querat quare ex aliquibus fit unius de se et ex aliis non:

Respondetur nisi quod aristoteles sepe docuit quia natura rei est talis et hoc est hoc et illud est illud: nec potest dari ratio a priori.

Dicitur secundo ad illud de deo quod secundum nominales deus habet substantiam que ponitur in predicamento: secundum vero reales dicitur quod illud concludit quod illa proprietates convenit substantie predicamentali in secundo modo proprietatis: quia scilicet dicitur omni scilicet non solum.

Dicitur tertio ad illud de christo quod intelligitur presupponi aliquid positum et non debet capi pure negative: ad illud de accidente dicitur quod debet capi textus ac si si substantia distribuat ac si dicatur esse est omni substantie non esse in subiecto.

Ad secundam contra eadem proprietatem dicitur quod secundum reales intelligenda est illa proprietates de rebus secundum vero nominales intelligenda est de terminis de predicamento substantie et ad replicam factam respondetur sicut ibidem respondetur est et ad ultimam replicam dicitur quod intelligitur illa proprietates de terminis que ponuntur in recta linea predicamentali qui sunt substantie

primae vel secundae et non de aliis imo dicitur ab aristotele non vocantur substantie etiam secundae intentionali capiendo: ad illud quod ibi tangitur in quo predicamentum ponuntur illi tunc dico per nunc quod sunt ponendae per se tanquam in recta linea in predicamento quibus de quo in quodam dubio mouedo dicitur ille non terminus angelicum potest capi possessive et tunc erit in predicamento relationis.

Ad argumenta contra secundam proprietatem respondetur ad primum dicitur secundum sco tistas quod aliud est esse uniuocum predicatum et aliud est uniuoce predicari: nam predicatum est uniuocum cuius conceptus est in se unius et hoc modo albi de ligno albo et lapide albo est predicatum uniuocum: uniuoce vero predicari est quoniam ratio predicati includitur in ratione subiecti et sic albi non predicatur uniuoce: non tamen propterea predicabitur equiuoce sed de nominatiue que est quodammodo media predicatio.

Dicitur secundum nominales scilicet quod capit ibi predicari uniuoce: ut distinguitur contra denominatiuam predicationem accidens tale: quod additur quia aristoteles bene dicitur in textu quod differentie predicant uniuoce et tamen faciunt predicationem denominatiuam essentiali ut homo est rationalis.

Ex hac proprietate sumunt aliqui nominales argumentum contra reales dicentes quod ex isto passu aristotelis patet manifeste quod secunda de substantie et dicitur substantie non sunt alique res que non sunt termini sue signa: quia omne quod predicatur uniuoce debet esse terminus.

Isti tamen non intelligentes realium opinionem falluntur nam bene ut in prima questione habitum est res ipse subiciuntur et predicantur secundum reales.

Ad secundum contra eandem proprietatem respondetur de hac forma est forma quod proprie capiendo non est predicatio uniuoca: quia illa non reperitur nisi in predicatis comibus: in quibus reperitur unum nomen et una ratio pluribus comibus nec ex hoc sequitur quod sit predicatio equiuoca vel denominatiua quia ille tres predicationes non euacuauit totam comitatem predicationis in comuni: sed solum predicationis alicuius predicati communis: imo nec hac etiam euacuatur homo est asinus. non est predicatio predicati communis non tamen est uniuoca nec equiuoca nec denominatiua predicatio quia ad aliquam istarum trium presupponitur non esse disparatam.

Primo articulo quod in questione.

Illud quod aristoteles dicit in textu .i. qd ap[er]tina s[er]ua nulla fit p[re]dicatio inte[ll]ige tanqua[m] de aliquo inferiori.

Paulus ve
neris.

Paulus vener[is] sup[er] hoc facit ma gnum p[re]cessus in suis p[re]dicamentis inutil[is] tam[en] meo iudicio ideo relinquitur.

Venerabilis
Inceptor.

Ad argumenta contra tertiam p riorat[em] resp[on]det ad primum vt resp[on]deatur ponam in presenti q[uo]d o[mn]is o[mn]ip[ot]entia in expositio[n]e hui[us] text[us] dicit q[uo]d agit multu[m] p[ro] opione no[m]i[n]alium Ex ista littera habet q[uo]d p[ro]p[ri]etate vocat[ur] ta[m] s[er]ua p[ri]mas qua[m] sec[un]das no[m]i[n]a vel sig[na] s[er]uatur: t[ame]n q[uo]d dicit q[uo]d p[ri]m[us] s[er]ua signat hoc

da okay
3 p[er] p[er] m[er]k
da r[er]s
13

aliquid post vero o[mn]ip[ot]entia ponit long[um] r[ati]onem ad illud cui[us] summa est q[uo]d ipsa res que est indiuidua s[er]ua non signat hoc aliquid s[ed] signatur: nec aliqua pars essentialis vel integralis eius

necq[ue] etia[m] v[er]e signat istud indiuidu[m] p[re]cise re[sp]ect[us] q[uo]d illud quod signat hoc aliquid no[n] est s[er]ua ad extra indiuidua nec de essentiali ei[us] et t[ame]n hoc vocatur a philosopho p[ri]ma s[er]ua q[uo]d dicit q[uo]d p[ri]ma s[er]ua signat hoc aliquid: igit[ur] accipit hic p[ri]ma s[er]ua p[ro] no[m]i[n]e s[er]ua indiuidu[m] t[ame]n q[uo]d postea dicit philosophus q[uo]d sec[un]de s[er]ua p[ro]p[ri]etate figuraz vident[ur] hoc aliquid signare igitur p[ro] sec[un]das s[er]ua intendit voces habentes tales figuras quales habet p[ri]me s[er]ua igit[ur] vocat sec[un]das s[er]ua subst[an]tias ipsas voces.

Post dicit q[uo]d genera et species vident[ur] hoc aliquid signare q[uo]d signant illa que signantur p[ro] p[ri]mas s[er]ua et nulla alia: non t[ame]n ideo dicitur signare quale quid q[uo]d signant aliquid ad venies ipsi indiuiduo p[ar]te[m] qualit[er]e vel part[em]: vel aliq[uo]d tale: na[m] qualit[er]e signant aliqua co[n]creta accid[en]tium p[ar]tes signant d[omi]n[us] et no[n] sec[un]de s[er]ua et ideo no[n] eod[em] modo signant quale q[uo]d co[n]creta accid[en]tium et d[omi]n[us] et sec[un]de subst[an]tiaz: nam co[n]creta accid[en]tium signant quale quid: q[uo]d signant qualitates q[ue] sunt extra essential[is] eor[um] de quib[us] p[re]dicant[ur] d[omi]n[us] vero dicitur significare quale q[uo]d q[uo]d signant partem rei no[n] est tota essentia rei sec[un]de s[er]ua dicitur signare quale q[uo]d: q[uo]d no[n] signant p[re]cise vnu[m] nu[m]ero s[ed] multa q[uo]d ipse aristoteles innuit q[uo]d dicit no[n] t[ame]n v[er]u[m] est .i. q[uo]d sec[un]da s[er]ua signet hoc aliquid s[ed] magis quale quid signat: nec .n. vnu[m] nu[m]ero est: q[uo]d s[er]ua est q[uo]d admodu[m] p[ri]ma s[er]ua de p[ar]tibus homo et al[ia] dicitur et ita p[ro] hoc q[uo]d signant multa et p[re]dicat[ur] de mult[is] p[ro]bat philosophus

Aristoteles

quod signat quale quid: q[uo]d .i. signat vnu[m] et aliquid aliud et ideo dicitur circa s[er]ua qualitate[m] determinare q[uo]d .i. cognito de aliquo q[uo]d est homo vel animal: no[n] p[ro]p[ter] hoc habet distincta cognitio q[uo]d est hoc aliq[uo]d et no[n] illud aliud demonstrando aliud indiuidu[m]: s[ed] habetur cognitio p[ro] hoc q[uo]d est vnu[m] tale quale est aliud indiuidu[m] et ideo d[omi]n[us] signare quale quid: q[uo]d o[mn]is talis concept[us] sumitur a co[n]uenientia essentiali alio quoru[m] pl[ur]im[us] s[er]ua qua[m] illa p[ar]te[m] sunt similia essentialiter se habent taliter essentialiter et ita ista p[ro]p[ri]etas solum conuenit conceptibus et non rebus ita vt significare hoc aliquid sit significare s[er]ua singl[er]z absolute: signare no[n] quale quid est signare s[er]ua co[n]iuncte et absolute et in hoc stat recta intelligentia secundu[m] no[m]i[n]ales.

Reales vero p[ro]p[ri]e scotiste multo diuariant ab hac sententia nullos t[er]ros vel concept[us] vocantes p[ri]ma aut secunda s[er]ua: s[ed] solum res ipsas co[m]munes vel singulares p[ro] vt sunt in esse obiectiuo: itaq[ue] in dicto aristoteles cap[er]e act[us] signat[ur] p[ro] actu exercito ita vt sent[entia] sit p[ri]ma s[er]ua signat hoc aliquid .i. est hoc aliquid et vnu[m] nu[m]ero et sec[un]da s[er]ua signat quale id est est aliquid co[m]mune multis p[ro] hoc aliquid in proposito intelligit[ur] indiuidu[m] p[er] se subsistens anullo actu nec a p[ro]p[ri]etate dependens q[uo]d no[m]i[n]e suppositi intelligit[ur] scot[us] tertio sententia d[omi]n[us] distinctio p[ri]ma questione p[ri]ma vt sup[er]ius tetigim[us] de duplici co[n]iunctibilitate .i. vt quo et vt quod.

Scotus

Secunda subst[an]tia est quale quid est s[er]ua plurib[us] co[n]iunctibilis quid dicitur: nam quid dicit s[er]ua: s[ed] .n. in accid[en]tib[us] quidditas vel distinctio reperiat[ur]: magis t[ame]n p[ro]p[ri]e in s[er]ua reperitur: quale vero dicit formam multis co[n]iunctibilis sup[er]iora .n. dicitur forme p[ro] co[m]paratione ad inferiora quibus comunicantur.

Ex hoc modo loquedi apud formalizantes o[mn]ia illa que ingrediuntur distinctio[n]em quidditatu[m] vocatur quidditates seu formalitates

Antonius reus

Ad quod p[ro]p[ri]e t[ame]n antoni[us] fireti in suis formalitatib[us] dicit q[uo]d formalitas venit de formali: formalis aut[em] a forma: forma aut[em] dicitur multipliciter vno modo p[ro] vt est altera pars compositi et d[omi]n[us] forma p[ar]tis sec[un]do modo p[ro] forma tot[us] .i. p[ro] tota ipsa natura abstractiue sumpta: sicut humanitas dicitur forma totius no[n] p[ro] informatione materie sed

quia suppositi est additativus h[ab]et tertio modo dicitur forma de o[mn]i s[ub]stantia immateriali quo modo deus et intelligens dicuntur forme. Quarto modo accipit pro forma accidentali. Quinto modo capitur pro quacumque ratione sub qua et natura rei aliquid potest concipi et ab ista forma quinto modo sumitur formalitas et potest hoc modo diffiniri: formalitas nihil aliud est quam ratio obiectalis sub qua una queque res concipi potest ex natura rei. An differentia individualis debeat dici formalitas vel qualitas est magis questio de vocabulo quam de re nam si per formalitatem. I. additativam intelligas realitatem plerumque concipibilem quoniam est ex parte officii individualis non dicitur qualitas neque formalitas si vero illud non intelligas non inveniunt illavocare additativam aut formalitatem.

Nota in proposito quod non inconuenit aliquid substantiam singularem aliquo tempore esse suppositum et post eadem substantiam singulis manens non est suppositum: et ita potest esse prima substantia in aliquo tempore et post non esse prima substantia quod soluit vltima replica facta contra tertiam proprietatem.

Ad argumenta contra quartam proprietatem: dicitur ut Franciscus de mayronis respondet quod hic aristoteles solus intendit negare a substantia illa contrarietatem que est inter extrema que ad inuicem permiscuntur in suscepcione generatione et corruptione eorum qualis est in qualitativis.

Sed per maiorem declarationem sciendum est quod solet communiter dici quod contrarietas capitur dupliciter scilicet proprie et large et loquor nunc de rerum contrarietate secundum reales.

Contrarietas large est oppositio aliquorum que denominantur idem substantiam in actu non sicut sed suscepcione: quia in actu repugnant et hoc modo priuatiue opposita possunt dici contraria et hoc modo dicitur ab aristotele in primis philosophorum quod forma et priuatio sunt contraria et hoc modo tam substantie quam quantitati conuenit contrarietas cum in quolibet genere sit danda una prima contrarietas que secundum comentatorem intelligitur de contrarietate que est inter habitum et priuationem: vnde constat secundum hoc quod officii diuisione generis non sunt contrarie hoc modo nisi solus per quodam similitudinem: quia non possunt de nominare idem substantiam in actu nec sicut nec suscepcione: habent tamen similitudinem habitus et priuationis pro quanto officia minoris perfectionis se habent tanquam priuatio respectu differentie maioris perfectionis: nam quando

aliqua duo inuicem comparantur quorum vnus est alio perfectior illud quod est magis perfectum tenet locum actus et habitus: quod vero est minus perfectum habet locum potentie et priuationis: ut nono metaphysice inuitur et ita pro magis perfectum cognoscitur minus perfectum tanquam per habitum priuatio.

Ex quo infero duo corollaria primum quod coordinatio predicamentalis substantie non est ordinata secundum officia perfectiones imo secundum imperfectiores in aliquibus casibus relinquitur officia constitutiva substantiarum specialius et capiat officia constitutiva substantiarum generalium: que vt liquet longe est inferior prima: et ratio huius est quia tale predicamentum ordinatum est secundum nobis notiora: que secundum sensibilia.

Secundum corollarium quod tales differentie diuise debent potius dici disparate quam contrarie: sicut et species constitute per illas dicitur disparate et non contrarie: nisi forte per accidens ratione effectus que ab illis possunt produci vel ratione qualitativis quibus informantur quomodo solent dici contraria.

Contrarietas proprie est oppositio aliquorum positiuorum quibus repugnat denominare idem substantiam in actu sicut non tamen suscepcione: dicitur primo positiuorum ad excludendum habitum et priuationem: vel contradifferentia opposita sicut in rebus sunt quod tamen non credo: dicitur secundo substantiam in actu quia forma hominis et forma equi non contrariantur: que vis non inconueniat eadem materiam numero suscepcione ab illis informari: sed materia pro nunc non vocatur substantiam in actu: quia capit actum pro actu formali et non pro actu entitativo vt in primis philosophorum dicitur solet et per hanc distinctionem per ratio ad primum argumentum quia in hac secunda significatione non est contrarietas aliqua in substantia bene tamen priuatio modo: sed hoc potest videri si penitus inspicias quod de nomine que de re: quia stat in significatione huius vocabuli contrarietas queuis aliqua lateat ubi reus et realis persecutio.

Ad secundum argumentum contra eandem proprietatem qui videtur concludere contra nominales quia intelligunt de contrarietate trium aliquid respondent concedendo quod dicibilia et tria de predicamento substantie bene sunt contrarii et ad aristotelem dicitur quod intellexit de tribus supponitibus pro subiecta composita ex materia et forma. vel dices et melius quod intellexit de tribus absolutis predicamenti substantie vnde pono hanc regulam quod tria absoluti qui repugnant alii

Hominales alio modo possunt non sicut hic quia non duo termini.

quid sit formalitas 3 modo simp

Franciscus de mayronis

Aristoteles.

Comentator

Primum articulus quinte questionis.

quo in tempore significare simul de aliquo ente: semper repugnat verificari de illo ente: quod est impossibile quod de aliquo ente existere nunc significet aliquis conceptus absolutus: et post illo ente manente non verificet de illo: intelligo si ponat in propositione et omnibus quibuslibet semotis et e contra similiter repugnat.

Unde patet quod contrarietas non debet esse inter terminos absolutos sed connotatos et sic inter terminos absolutos predicamenti qualitatis similiter non reperitur contrarietas logicalis nisi forte realis res significat: possit etiam distingui in proposito per terminos de duplici contrarietate. scilicet proprie et improprie et ponetur ista ratio: quod cum contrarietas terminorum esse inter terminos connotatos attendendum esset ad formale significatum. scilicet connotaret positivum et formas proprie contrarias realiter: ad hoc quod esset propria contrarietas inter tales terminos: si vero connotaret privative vel positive non tamen formas proprie sed bene large contrarias: illi termini essent logice contrarii improprie.

Ad argumenta contra quintam propositionem atque: ubi tractatur optima difficultas philosophica tunc vel metaphysica respondetur pro nunc per aliqua dicta.

Primum quod una substantia sit perfectior essentialiter alia non arguit substantiam suscipere magis et minus: quod hoc intelligitur gradualiter et intensius in eodem modo: quod accidenti per partem super replicationem bene potest conveniri: non autem substantiis secundum communes opinionem.

Secundum dictum non bene videtur concedi ab aliquibus quod accidentis intensius sit perfectius essentialiter accedere minus intensio: cum utrumque dictum est idem modo in numero accidentis potest sine nova alio modo accidentis eiusdem speciei additione de minus intensio fieri magis intensus: cum tamen essentia maneat eadem: nisi dicas quod manet cum alio et alio modo intrinseco ut scotiste dicunt: similiter sequeretur et illo aliquid esse in infinitum perfectior aliquo eiusdem speciei capiendo infinitum synchrothe gorematicum quod essent in duplo perfectior essentialiter quam sua medietas intensio: et in triplo quam sua tertia pars intensio et sic sine statu.

Tertio dicitur fallitur orbellus in predicamento credens aiaz christi fore essentialiter perfectioris aiaz inde morum assertionem:

articulus pariter sensus: qui tamen intelligi debet hoc modo scilicet quod a principio creationis aiaz christi fuerit sibi infusa aliqua dona gratuita quia non fuerunt infusa aiaz inde: et ita aiaz christi excedebat aiaz inde in naturalibus. scilicet in donis gratuitis inditis a principio exordii sue nature: nam naturale cum multis modis capiatur ut in articulo de magistris prima questione predicabilium dicitur illa est una significatio illius termini naturalis.

Quartum dictum Johannes canonicus questione secunda libri quinti philosophorum abe rata cor et vera opinione dicens quod substantia infra eandem speciem habet latitudinem graduum secundum quod potest suscipere magis et minus. quod tamen non videtur que differetia esset inter essentialis accidentis et essentialis substantie: quod potissimum discriminem est quo ad hoc quod est intensio vel remitti: ipse tamen probat sententiam pluribus argumentis inter que precipue est de duobus corporibus uno pedali et altero bipedali et quod bipedale condensetur usque ad pedalem quantitate arguit sic omne corpus secundum substantiam excedens aliud manente eius essentialia tota excedit illud semper: sed corpus duorum pedum excedit secundum substantiam corpus unius pedis: sed quod condensatur remanet tota eius substantia ergo sic condensatur et redactum ad quantitate equali ad huc excedit ipsum et erit maius ipso: sed non est maius extrinsece ergo necessario erit maius intensive quam substantia alia eius de speciei: sed hoc non esset nisi substantia suscipet magis et minus intensive igitur intentum: hoc argumentum fortificari potest per replica factam in argumento contra quintam proprietatem per solutionem ponitur quintus dictum.

Quintus dicitur ignis duorum pedum non excedit substantialiter et essentialiter ignem unius pedis: nec unus est magis corpus a terro capiendum corpus de predicamento substantie: quod tamen predictus doctor supponebat et non probabat: probatur dictum per communem opinionem quod quilibet ignis cum quolibet igne est eiusdem speciei ergo ratio substantie vel composititatis equaliter participatur ab illis quod dicit octavo metaphysicorum quod species sunt sicut numeri: sicut ergo numerus consistit in indivisibili: ita quod omnis additio vel subtractio unitatis variat numerum: ita omnis additio vel subtractio in natura specifica facta variat speciem igitur intentum quod equaliter est substantia ignis unius pedis sicut ignis duorum pedum et sic hic sit dupliciter ad illum hoc tamen non est quod in duplo perfectius participet rationem substantie: sed quoniam in duplo plus est exte

De magistro
de magistris

Johannis
nominis

nego quod
ad hoc
dat in
quod
et non
est
bur
si
quod
quod
nos
se

De bellus

his: quod tamen est sibi accidentale.

Ad replicas que in argumēto fit scilicet de multitudine forme que certe difficile est: dicitur p̄ nūc qd grad⁹ forme sb̄alis vel materis nō se penetrat naturalr: sicut grad⁹ forme accidentalis et per cōsequens hi se intendūt et illi non.

Sed si aliquis replicaret quod ponatur sup naturalr talis grad⁹ materis vel forme sb̄alis se penetrare: ad hoc diceret p̄babiliter quod tūc nō faceret unū ens vt faciunt grad⁹ forme accidentalis et si q̄ras rōnem dico q: hoc est hoc et illud est illud: nec in p̄posito est imaginandū qd qm̄ materia vel forma ignis cōdenat qd grad⁹ ei⁹ se penetrēt: s; maior et ex actioz hoz p̄scrutatio philosophi naturalis est: ideo sat sit in p̄sentia tetigisse breuiter difficultatem: licet nō fuerit data solutio irrefrabilis.

Ad argumēta contra sextas proprietatē s̄be ad primū de q̄titate nō curritur nominalis s̄m vero reales iam est cois respōsio recepta apud omnes p̄cipue apud scotistas quod quātitas recipit in materia et alia accidentia corporea recipiunt in quātitate: ita qd ly quātitas immediatē recipiat albedinē q̄ sb̄a ipsa tū sb̄a recipit p̄ncipali⁹ albedinē p̄ quāto recipit et ipsa quātitate: et hic distinguit de duplici sb̄o. s. et sb̄m quo et sb̄m qd vel vt alii dicunt sb̄m inhesionis et sb̄m denominationis vt de in sacramēto eucharistię bñ manet qualitas in suo sb̄o. s. in quātitate: qui diceret qd tam quātitas quāqualitas immediate recipiuntur in materia vel sb̄a magis cōformiter ad litteras aristotelicā loquerentur.

Ad secundum de veritate que in propositione recipit: dico primo qd p̄prietas sexta intelligit de cōtrariis absolutē et nō respectu dīco secūdo qd aristoteles nō intellexit qd oīō nō mutabatur nec aliquid recipiebat quādo de falsa fit vera vel de vera falsa: s; intellexit qd non mutat immediate s; mediate pro quāto res mutat: et ita euadit argumētū. **Q**uam ad p̄bandū qd veritas nō distingatur a propositione n̄a qd t̄gebat inter arguendū disputare nūc de veritate an distinguat a propositione vera est supflūū cuius illud comuniter disputetur in libris peribermenas: et ita finitur primus articulus.

Secundus articulus

Dubium p̄imum an inter diferēntias p̄dicamenti substantie sit superioritas et inferioritas quidditatiua et p̄p̄ia genera et p̄p̄ie species.

Secundū dubiuz an li homo ut est spēs p̄dicamēti substantie dicatur de x̄po et aliis hominibus.

Tertium quod alioruz predicamentoz magis approximatuz ad perfectionē substantie.

Ad primuz dubiuz respondetur secundum p̄ncipia scoti quod cum que libet diferentia secundum eum sit concept⁹ simpliciter simplex: nulla diferentia de altera quiddatiue predicatur sed solum denominatiue et ideo inter diferentias non est superioritas et inferioritas quidditatiua: nec sunt genera et species: quum non diuidantur per alias diferentias alias esset processus in infinitū in huiusmodi diuisionibus quia qua ratione iste diferentia diuiduntur et alie diferentie diferentiarum diuiduntur: similiter euz in illis nulla sit compositio non erit species que semper dicit aliquid compositum ex aliquo actuali et alio quo potenciali.

Inuiua tamen nominalium qui non ponunt has compositiones quas scotus ponit aliter dicenduz est scilicet quod bene est dabile supius et inferius essentialiter et quiddatiuum inter diferentias p̄dicamenti substantie: nā ista est essentialis et quiddatiua: rōnale est animatum: nan querendo quid est rationale bene respondetur est animatum.

Sed tūc est difficultas an detur unum genus generalissimuz ad omnes illas diferentias ad hoc varii sunt modi respondendi nam aliqui dicunt quod li quale vt supponit pro aliqua re connotando omnem modum se habendi aqualiter siue essentialiter siue accidentaliter est genus generalissimum respectu diferentiarum essentialium: ita qd quale erit genus generalissimum quod diuidetur immediate in duo genera scilicet in quale essentialiter et in quale accidentaliter et differēcie essentialiter contineantur in primo modo: quia connotant specialem modum se habendi aqualiter scilicet essentialiter.

Primum articulus sextus questionis.

Ut ita non habetur pro in conuenientissimo est corollarium sequens quod unus et idem terminus ponatur de se in duobus predicamentis uniuoce: in uno tamen aliter tanquam differentia et in alio in recta linea predicamentali tanquam species.

Alii vero dicunt non esse possibile quod idem terminus uniuoce connotet omnem modum aliqualem se habendi scilicet essentialiter quaz accidentaliter: et ideo oportet dare nouum genus generalissimum distinctum ab illis decem assignatis ab aristotele quod esset ly quale essentialiter vel terminus in complexu illi equiualens.

Sed mihi non videtur precipue in via nominalium quomodo illud sit impossibile: sicut enim datur secundum eos aliquis terminus absolutus tam substantias quam qualitates uniuoce significans: quare non dabitur unus terminus connotatiuus omnes modos se habendi tam accidentalem quam essentialem importans et precipue ne oporteat fingere nouum predicamentum ultra illa decem et ideo non primam approbamus sententiam.

Contra quam uno solum argumento obuiamus: quia ubicumque datur genera et species ibi datur indiuiduum ergo si inter differentias essentielles sunt genera et species ibi erunt indiuidua essentialiter contenta sub differentia essentiali que est species: sit ergo aliquid quod indiuiduum, a, sequeretur tunc quod terminus absolutus singularis de predicamento substantie posset diffiniri diffinitione quidditatiua quod est contra aristotelem septimo methaphisice dicentem solius speciei est diffinitio quod communiter intelligitur de quidditatiua: sequela tamen probatur quia indiuiduum absolutum de predicamento substantie diffineretur per suam speciem absolutam et per terminum indiuidualem secus conuertibilem contentum sub differentia essentiali specifica.

Ad hoc posset primo dici quod non dantur indiuidua sub illis differentis essentialibus: sed solutio hec nihil valet nam sicut possibile est dare aliquem terminum supponentem pro omnibus indiuiduis alicuius speciei connotando formas distinctiue tanquam partes essentielles illorum indiuiduorum sic etiam videtur esse possibile quod aliquis terminus supponat

singulari et pro uno solo indiuiduo et connotet precise formas illius indiuidui tanquam partem essentialem ipsius indiuidui.

Hoc igitur admissio posset secundo dici quod illa diffinitio non est quidditatiua quia datur per differentiam que non est uniuersale ut capit porphyrius et sola illa debet dici quidditatiua que datur per differentias que sit uniuersale: sed solutio hec: magis iam est de vocabulo quam de re.

Et ideo tertio et finaliter dico quod nulla est repugnancia nec ex parte termini singularis nec etiam ex parte rei significati per terminum singulare in quod datur diffinitio quidditatiua termini singulari absoluti: et ad philosophum dico quod ipse reputat uniuersalia fore ab arte reicienda sicut et plato: et per terea non oportebat dare illorum proprias diffinitiones nec communiter dari solent: non tamen quod sit in possibile dari tales diffinitiones precipue ut Jobanes doctus tangit ab aliqua potentia seperata a materia que formet conceptus absolutos ipsius substantie et suorum principiorum intrinsece et sic patet ad primum dubium.

Ad secundum dubium respondeatur per hoc fundamentum scilicet quod si species predicamenti substantie debent esse termini aut conceptus absoluti: ly homo ut est species de predicamento substantie non est predicabilis de re patet perea que superius diximus quod ly homo est terminus connotatiuus quando dicitur de verbo diuino.

Sed tamen est aliqua opinio non omnino improbabilis quantum extranea a communi opinione quam tenet Habriel in tertio sententiarum diffinitione septima questione vnde scilicet quod omnia concreta substantie duplex habet significatum scilicet subtractiuum quod nos dicimus materiale et formale subtractiuum significat suppositum et formale naturam substantialem a qua denominatur suppositum aliqua specie substantiali et ita si omnis terminus habes duplex huiusmodi significatum est connotatiuus dicendum consequenter est quod concreta substantia sunt connotatiua et ita predicamentum substantie est terminorum absolutorum quoad abstracta et non quantum ad concreta.

Aristoteles

Jobanes doctus

Habriel

Et in
incep

Si dicas ergo nulla erit differentia inter concreta predicamentorum accidentium et inter concreta predicamenti substantie.

Respondeo quod bene est differentia quia concreta substantie connotant naturam substantialem; alia vero connotant vel naturam accidentalem vel dispositionem vel habitudinem accidentalem.

Post iste doctor dat alias solutionem que est quod de vocabulo; quod per se modum significandi esse suppositale non distinguitur termini connotatiui et absoluti; quia hec significatio communis est omnibus concretis predicabilibus de prima substantia sed distinguitur per se modos connotandi aliam habitudinem a suppositali; ita quod terminus non importans aliam habitudinem essentialē vel accidentalem a suppositali dicitur absolutus et huiusmodi sunt termini substantiales concreti; qui vero preter hanc suppositalem circumstantiam aliquam aliam habitudinem important ultra suum significatum substractiuum dicuntur termini connotatiui qualia sunt concreta accidentium et differentie essentialis.

Secundum istum modum dicendi pono aliqua corollaria. Primum quod iste terminus homo ut est species predicamenti substantie est concretum et voce et significatione huius termini humanitas nam ly homo significat suppositum subsistens in natura humana siue ipsum sit idem nature siue non; humanitas vero significat naturam humanam aqua suppositum denominatur homo; que realiter nihil aliud est quam compositum ex materia et anima rationali siue tale compositum sit suppositum siue non.

Secundum corollarium quod hoc complexum compositum ex materia et anima rationali non est definitio de ly homo illo modo sumpti; quia non conuenit homini christo qui non est compositus ex materia et forma quum sit idem quod verbum; nisi forte illud concedatur per communicationem idiomatum ut videtur obeam concedere in tertio modo; conuenit etiam illud complexum nature humane in christo que non est homo in illa significatione.

Tertium corollarium capiendo

tam ly animal quam ly rationale ut supponat pro suppositis subsistentibus in natura vel sentientia vel rationali; ly animal rationale erit propria definitio de ly homo quomodo verbum diuinum erit animal rationale et humanitas eius non erit animal rationale; cum non sit suppositum; nec homo in illa significatione sed bene verum est quod natura humana sibi relicta esset homo et suppositum et animal rationale et persona subsistens in natura humana; subsisteret enim in seipsa eo quod non communicaretur alicui aliquo quatuor modorum quibus repugnat suppositum alicui communicari scilicet tamquam pars comunicatur seu in nititur toti et constituens constituto et forma subiecto et sustentificatum sustentificanti; ut in prima distinctione tertii sensu declarari solet et ideo in presenti ab ampliori declaratione super sedemus.

Quartum corollarium iste sunt vere aliqua humanitas est homo et aliqua humanitas non est homo similiter aliquis homo est humanitas et aliquis homo non est humanitas et sic patet quod concreta substantie de suis abstractis non predicantur nisi contingenter hec enim est contingens humanitas est homo et potest esse falsa etiam subiecto supponente; si ponamus quod nullus homo esset in rerum natura preter christum; vel quod quælibet humanitas sit assumpta ab aliquanatura ita quod nulla subsisteret in se.

Quintum corollarius quod si uerbum uocem capiatur ut distinguitur extra equiuocum et non contra denominatum homo uniuersaliter predicatur de deo et aliis hominibus quia predicatur de eis secundum unum conceptum concretum et unam definitionem ut patet ex dictis et ita secundum hanc significationem deus ita vere et proprie est homo sicut Petrus vel Johannes etiam secundum sermonis proprietatem patet quia terminus conueniens aliqui quibus secundum eandem definitionem eque proprie conuenit cuilibet illorum igitur.

Si tamen obicias quia verbum est homo per naturam super additam distinctionem realiter a uerbo ceteri uero homines siue homines per naturam humanam a supposito in distinctam et non per aliquod super additum.

et dico

et dico

et dico

Venerabilis inceptor.

Prim^o articulo^o septime^o questionis.

glitur homo non conuenit eodem modo suppo-
nito sibi et ceteri. hominibus igitur nec uniuoce.
Ad hoc respondetur quod verum
est quod uerbum non oio eodem modo est ho-
mo sicut et nos si ly eodem modo dicat omni-
moda similitudine ceteris excludens diuersitate
et hoc excludit obiectio bñ tamen est hō eodē
modo sicut et nos si ly eodem modo dicat idē
tatem rationis seu definitionis: quia ut dicitur
tam est eodem conceptu dicitur uerbu de deo
et ceteris hominibus.

U potest aduci exemplum nam sa-
piens uniuoce secundum multos predicatur de
deo et de creatura rationali: et tamen deus nō
est sapiens per aliquod si per additum sed p
suam essentiam: creatura uero rationalis dicitur
sapiens per accidens super additum.

Sextum corollarium: quamuis
concreta substantialia predicantur essentialiter
et quiditatiue et eius per se inferioribus: non
tamen inconuenit illa de aliquibus accidenta-
liter predicari: unde ista est predicatio acciden-
talis deus est homo non quia ibi connotet pre-
dicatum aliquod accidens conuenit e rei pro
qua supponit subiectum: sed ideo quia p̄dicat-
um connotat accidentaliter supra subiectum
connotat enim si homo subsistentiam in natu-
ra humana quam non connotat deus in gene-
re nec in specie.

Contra hec dicta huius opinio-
nis uidetur esse unum argumentum satis for-
te. scilicet quod ly homo secundum eum est spes speciali-
ssima predicamenti substantie et tamen predica-
tur de pluribus oñibus specie quia de quor-
libet homine et de deo ipso quodiferunt specie in o-
genere tanquam finitum et infinitum.

Ad hoc potest dari solutio ex dic-
tis eius quod sicut ly album est species speci-
alissima qualitatis et etiam predicatur de ly
hoc album et ly hoc album demonstrando per
primum hominem et per secundum lapidem:
tanquam de terminis per se indiuiduis subea
contentis: et eorum significata differunt specie
quia non sunt diuersæ species nec sub specie
bus formaliter non sinonimis contenti: ita si-
militer ly homo predicatur de ly hic homo et
ly hic homo per primum demonstrando uerbu:
et per secundum petrum tanquam de terminis

indiuuis per se sub ly homo contentis:
quorum significata licet differant specie et p̄
quam specie non tamen illi termini. Quibus
di ratio potest dari quia differentia specifica
terminorum non attenditur penes significati-
materiale sed penes: significatum formale: for-
maliter homo signif. cat naturam humanam
que in omnibus hominibus xpo scilicet et reli-
quis est eiusdem speciei realis sicut albedo est
eiusdem speciei in omnibus albis, et hec dicta
pro declaratione illius opinionis sufficiat: que
quamuis uideatur aliene comuni opinionis: est
tamen multum faciens pro uerbi incarnatione
quamuis si penitus introspeciat solum ab o-
pinione comuni differt in uerbis et uocabulo
quod autem sito icendum secundum opinionem
in hoc dubio ex superioribus dictis in capitulo de
nominatiuorum manifeste patet et hoc de secun-
do dubio.

Ad tertium dubium dico primo
quod illud dubium magis est metaphysicum
quam logicum: quum petat et inquirat de per-
fectione essentialium predicamentorum.

Dico secundo quod secundum
nominales dubium illud est satis superfluum
quia maxime ambigeretur inter alia predica-
menta a substantia quod esset perfectio s quan-
titas an qualitas: sed sic est quod aliqua qua-
ntitas idemprificatur cum substantia et illa eēt
perfectior essentialiter quecumque qualitate et
aliqua quantitas idemprificatur cum qualita-
te: tunc perfectio essentialis illius esset secundum
perfectionem essentialem illius qualitatis.

Dico tertio quod secundum no-
minales potest intelligi optime illud dubium
inter multas denominationes quas substan-
tia ab aliis predicamentis accipit que uilium
denominationem in sua ratione dicit maiorem
perfectionem. et similiter an a toto genere sit
dabile aliquod predicatum cuius denomi-
natio quantumuis parue perfectionis esset per-
fectior qualibet denominatione alterius pre-
dicamenti loquendo solum de predicamentis
accidentium.

Et uidetur ex una parte quod cum
ille denominationes sint alterius et alterius rōis
quod nulle due diuersorum predicamentorum: si equaliter
perfecte nec similiter duo predicamenta se habent
ad inuicem sicut excedens et excessum: imo ut si eorum

Textus de quantitate.

milr et oīo discretū eē vi
def: nāquātū ipam esse
eo p3 q: lōga breuiq3 sila
ba mēsurat atq3 eā oīo ez
dico q̄ fit cū voce. etenim
nōlo ptes ipsi9 cōi t̄o co
pulant: s3 q̄q3 p se sunt se
iūte: linea nō cōtinuū est
sumi nāq3 cōis t̄o potest
quo ptes ipsi9 linee copu
lant: pūctū inquā et itidē
supficie i linea plani nāq3
ptes cōi q̄dā t̄o copu
lant s̄ilr et in corpore s̄ue
re assignare q3 cōez t̄um
lineā aut supficie3 potes
quo ptes corporis copu
lant. tēp9 et loc9 talia eē
vident: tēp9. n. p̄sens cuz
ex actu copulat atq3 futu
rā. et corporis ptes locū
occupant q̄ q̄dez aliquo
cōi t̄o copulant: igif et
loci ptes q̄s q̄q3 par cor
poris occupat eodē sane
t̄o copulant quo et par
tes corporis copulāt qua

re loc9 et cōtinu9 erit q̄/
pe cū ptes ipsi9 vno cōi
termino copulent. Bre
terea parti vt diximus ex
hētib9 positionē parti9
b9: parti e nō hētib9 cō/
stat: nā linee q̄dē partes
positionē hēnt: q̄q3 eniz
ipsarū alicubi sitū hēt. at
q3 qua in parte plani q̄q3
sita est et quacum parte
copulant sumere assigna
re q̄ potes similr et plani
partes positionē quādāz
nimiz habent. s̄ilr nāq3
mō q̄q3 partiū vbi iacet
qua q3 cū parte copulata
est assignabit partes etiā
solidi loci ue positionem
idem p̄tident habent. At
in numero nemo demo
strare pōt ptes ipsi9 posi
tionem habere aut alicu
bi sitas esse aut cū q̄b9 co
pulant: nec itē in tēpore
nulla. n. pars tēporis per
manet: q̄d aut nō perma

net: id quonā pacto positionē hēbit: s; ordinē hēre potius dices: ppter ea qđ. hec pars sit p̄or tēpore: bec. ii. et in nūro simili mō: ex eo plane q; p̄ri⁹ vñū quaz duo et duo q; tria et tria quā. iii. numerant. atq; hoc qđ pacto ordinē qñdā hēnt positionē aut ipaz nō nīmū vtiq; sumes ofo quoz similitr se se hēre vñ nlla. n. ipius pars pmanet. s; dicta ē atq; bec rursus sumi nō pōt: qre p̄tiū ipsi⁹ positio sane nō erit: cū nullap̄sus pmaneat qcū ita sint p; p̄tim ex hēntibus positionē p̄tib⁹: p̄ti e nō hēntib⁹ positionē cōstare. Atq; bec sola q̄ dicta sunt p̄prie quāta dicunt. cetera vñ vñsa p accidens: ad hoc. n. aspicientes et cetera quāta dicim⁹. I. vt albus ex eo d̄r mult

tū q; multa superficies: et actio lōga motus iue q; tēp⁹ ē lōgū. nō. n. p se vñū qđq; hoz d̄r quātū teni si q̄spiā quāta sit actio assignauerit tēpore sane ipsam diffiniet: bienēdicendo aut trienē eē: aut alio simili modo. et album etiam si quantum sit assignauerit: superficiem enim diffiniet: quanta enim ē superficies: tantum dicet et album esse quare ea sola que dicat sunt proprie et perse quanta dicuntur ceterozū nihil p se s; p accidens d̄r quantū.

Preterea quantitati nihil ē p̄trariuz in deffinitis. n. quātis nllaz oio cōtrarietate eē p; ceu bicubito aut tricubito aut superficie aut alicui tali nihil ē oio p̄trariū. nisi q̄spiā pauco multū aut paruo magnū dixerit cōtrariū esse.

Textus de quantitate.

At horum nihil est quantum: sed potius est ad aliquid nihil: non. per se magnus vel paruum dicitur sed ad aliud sane referuntur: ceu mos quod paruum dicitur milium aut magnum: propterea quod alterum est maius: alterum minus bis ce que generis sunt eiusdem ad aliud igitur est eorum retonam si paruum aut magnum per se dicerentur: nunquam mos quod paruum: milium vero magnum utique diceretur rursus in pago quodem multos homines: at in benis aut paucos dicimus esse quod tamen longe sunt illis preses et in domo quod multos in theatro vero paucos quod quidem et ipsi multo sunt illis plures propterea bicubicum quod quod atque tricubicum et talium unum quod quod quatuor significat magnum aut et paruum contemplatione referuntur quod patet hec ex bis esse quod ad

aliquid sunt: preterea siue quanta hec quis quam esse ponat: siue non ponat: nihil est ipsis contrarium: quod non. per se ipsius sumi non potest sed ad aliud sepe referuntur ei quoniam pacto prius quod quam fuerit propterea si magnum ac paruum contraria sunt: fiet ut idem contraria sibi suscipiet: et eadem sibi ipsis contraria sunt fit non interdum ut idem magnum sit ac paruum est non. ad hoc paruum: ad aliud magnum: quod fit ut idem eodem tempore magnum sit atque atque paruum quod si hec contraria sunt: idem profecto contraria sibi suscipiet: at nihil videtur sibi suscipere contraria posse substantia namque susceptrix quidem contrariorum esse videtur non tamen valet sibi atque egrotat: neque sibi album est atque nigrum neque: coeterorum quod quam est quod contraria suscipit sibi fit etiam ut ipsa sibi

ipsis cōtrarii sunt: nam si
 magnū est cōtrarius par-
 uo cū idē corp⁹ ⁊ magnū
 sit et parū eodē tēpore:
 maxime seq̄ns v̄r: vt idē
 quoqz ip̄us sibi cōtrariū
 fateant̄. s; fieri nequit vt
 q̄cquā sit ip̄us sibi cōtra-
 riū: ergo nec magnū par-
 uo cōtrariū fuerit: nec pa-
 uco multū: q̄re et si q̄spiā
 hec nō ad aliqd esse dicet
 s; quāta. cōtrariū tū nilū
 prius hēbunt. Maxime
 aut̄ p̄trarietas quātitat̄
 circa locū eē v̄r sup̄us. n.
 infero p̄trariū ponūt: lo-
 cū qui ē in medio inferūt
 eē dicētes: p̄pterea quod
 maximā distātia mediū est
 ad fines ipsi⁹ mūdi. ceter-
 roz quoqz diffinitionez
 p̄trarioz ab his afferre:
 ac assignare vident̄: q̄ nā
 plimū inter sese sub eodē
 genere distāt ea cōtraria
 eē dicunt̄. Atqz q̄nto nō

cōpetit magis ac min⁹ eē
 vt bicubito: nō ē. n. aliū
 alio bicubitū magis: nec
 tria magis quā q̄nqz tria
 vel q̄nqz nec ecōtra dicū-
 tur. nec temp⁹ aliud alio
 magis dicif̄ tēpus. nec in
 eoz v̄llo oīo q̄ dicta sunt
 magis minus ue dicif̄: q̄-
 re quāto nō cōpetit ma-
 gis ac min⁹ esse.

Propriū aut̄ quātitat̄
 est maxime equalitas ⁊ i-
 equalitas vt hac equale
 vel inequale dicat̄: vnus
 q̄d qz. n. eoz q̄ rōnez sube-
 unt quātitat̄ equale ac
 inequale d̄r: vt corpus e-
 quale ac iequale d̄r ⁊ nu-
 mer⁹ et tēp⁹ equale simi-
 lr inequale ue d̄r de eo et
 rit q̄ iā dicta sunt sibi mo-
 do: reliqua v̄o q̄ nō sunt
 quāto nō minus equalia
 ac inequalia videbunt̄. I.
 uti dispositio equalis et in-
 qualis nō minimū d̄r: s;

Primum articulus sextae questionis.

similis potius atque dissimilis: et album tamen non equale nimius ac in equale: sed simile dicitur atque dissimile solet: quare quantitati maxime proprium erit ut equale ac in equale dicatur.

Sequitur secundum predicamentum scilicet quantitatis post predicamentum, scilicet cuius ordinis rationem non aliam datus nisi aristotelis bene placitum: collectorie in hoc predicamento aristoteles ponit primo duas divisiones quantitatis prima quantitatum alia est continua alia discreta secunda quantitatum quedam constat ex partibus habentibus positionem: et aliqua constat ex partibus non habentibus positionem per habere positionem intelligo habere partes continuas permanentes.

Post aristoteles ponit horum proprietates declarationem: ex quibus colligitur divisiones quantitatis continuae et discretae. scilicet quantitas continua est quantitas cuius partes copulantur ad aliquam rem communitate: et quantitas discreta est quantitas cuius partes non copulantur ad aliquam rem communitate: deinde ponit aristoteles conclusiones quod ea que nunciatum sunt in textu scilicet linea superficies corpus: tempus: locus: numerus et oratio sunt proprie quanta et alia dicuntur quanta per respectum ad ista.

Consequenter in secunda parte textus ponit tres proprietates quantitatis prima quod quantitati nihil est contrarium: contra quam facit duas obiectiones primam de paucis et multo paucis et magno: ad quam dicit quod illa non sunt de predicamento quantitatis imo potius sunt ad aliquid quod dicitur per respectum ad aliud ut aristoteles plene probat.

Secunda obiectio est de loco nam locus sursum videtur esse contrarius loco deorsum quod patet per divisionem contrariorum que et textu colligitur scilicet contraria sunt que sub eodem genere sunt et maxime a se distant.

Ad hanc obiectionem non respondet

aristoteles vel fortassis intentum est concedens vel quod locus non debet poni species distincta a superficie: ut aliqui philosophi antiqui imaginabantur qui dicebant locum esse quantitatem separata, et distinctam a linea superficie corpore et tempore ut habetur: quare philosophorum: et secundum hanc famosam opinionem videtur in proposito aristoteles procedere.

Secunda proprietates et communitas quantitatis est non suscipere magis ac minus.

Tertia proprietates que est proprie quantitatis quod quantitati convenit equalitas vel in equalitas ita quod secundum quantitatem res dicuntur equales vel in quales et in declaratione invenit aristoteles quod in dispositionibus et qualitatibus dicitur simile et dissimile: quod solet communiter dici quod idem et diversum fundantur supra rem essentiam: equalitas vero et in equalitas fundantur supra quantitatem rei similitudo vero et dissimilitudo fundantur supra qualitatem.

In proposito non loquimur de quantitate virtutis sed de quantitate molis ut moles se extendat ad multitudinem et ad magnitudinem.

Oratio in proposito debet capi pro vocali et non considerando ut est species quedam soni quod sic est qualitas de tertia specie qualitatis: sed considerando in oratione discretionem et multitudinem partium scilicet litterarum syllabarum et sonorum sibi invicem succedentium: in qua acceptio ne capit vulgaris illa definitio orationis que simpliciter attribuit scilicet oratio est discretio elementorum sibi invicem succedentium quorum unus alteri non est primitivus: et ita numerus erit multitudo discretorum simul permanentium: oratio autem multitudo discretorum non simul permanentium utrum motus sit quantitas videbitur in questione: et hoc de textu.

Questio septima.

Quantitas cum suis spectibus et proprietatibus fit ab aristotele sufficienter assignata et arguitur quod non quia vel quantitas esset realiter identificata cum re quanta ut

ipsis cōtrarii sunt: nam si
 magnū est cōtrariuz par/
 uo cū idē corp⁹ ⁊ magnū
 sit et parū eodē tēpore:
 maxime seqns v̄r: vt idē
 quoqz ipuz sibi cōtrariū
 fateant. s; fieri nequit vt
 q̄cquā sit ipsuz sibi cōtra/
 riū: ergo nec magnū par/
 uo cōtrariū fuerit: nec pa/
 uco multū: q̄re et si q̄spiā
 bec nō ad aliqd esse dicet
 s; quāta. cōtrariū tū nllū
 p̄sus hēbunt. Maxime
 aut p̄trarietas quātitatī
 circa locū eē v̄r supuz. n.
 infero p̄trariū ponūt: lo/
 cū qui ē in medio inferūt
 eē dicētes: p̄pterea quod
 maximā distātia mediū est
 ad fines ipsi⁹ mūdi. cete/
 roz quoqz diffinitionez
 p̄trarioz ab his afferre:
 ac assignare vident: q̄ nā
 plimū inter sese sub eodē
 genere distāt ea cōtraria
 eē dicunt. Atqz q̄nto nō

cōpetit magis ac min⁹ eē
 vt bicubito: nō ē. n. aliō
 alio bicubitū magis: nec
 tria magis quā q̄nqz tria
 vel q̄nqz nec ecōtra dicū
 tur. nec temp⁹ aliud alio
 magis dicī tēpus. nec in
 eoz v̄llo oīo q̄ dicta sunt
 magis minus uedicī: q̄
 re quāto nō cōpetit ma/
 gis ac min⁹ esse.

Propriū aut quātitatis
 est maxime equalitas ⁊ i/
 equalitas vt hac equale
 vel inequale dicat: vnuz
 qd̄qz. n. eoz q̄ rōnez sube
 unt quātitatis equale ac
 inequale d̄r: vt corpus e/
 quale ac inequale d̄r ⁊ nu/
 mer⁹ et tēp⁹ equale simi/
 lr inequale ue d̄r de eo et
 rit q̄ iā dicta sunt sili mo/
 do: reliqua No q̄ nō sunt
 quāto nō minus equalia
 ac inequalia videbunt. I.
 uti dispositio equalis et in/
 qualis nō minimū d̄r: s;

vnitatis et facit vnus iste numerus predicamentalis
fm aliquos non reperit in rebus spiritualibus
sed solus in rebus quantis et diuisibilibus qua
titatiue.

Septima conclusio triplex solet
poni numerus .s. intencionalis materialis et for
malis numerus intencionalis est ipsa aia vel noti
tia aig qua alicuius multitudinis computat vnita
tes. numerus vero materialis est multitudo vni
tatum siue transcendentium sine mathematicarum
numeris vero formalis est quantitas discreta
denominans aliqua esse plura arithmetice: et
iste numerus cōsurgit ex vnitatibus transcenden
talibus ad hunc sensum quod presupponit illas vnitas
res predicamentales ad hoc vt sit et pducatur illis
possit immediate resultat.

Sed tunc re vera est argumētum
maximū: quia capio binarium cuius sit accidēs quo
in quo sōd sit nō in vno solo ergo induobus q̄
ro tūc quomōdō est induobus. quia velle totus in
quolibet illorum .s. in sorte et in platone et tūc eadē
res esset in pluribus locis discōtinuis. si dicas
quod copulatis et nō copulatiue est in diuersis
subiectis vt respondēt aliqui. cōtra: nihil dici
tur esse copulatis in aliquibus nisi quia fm aliqd
sui est in vno et fm aliqd sui est in alio: s; ibi
illud nō est dandū. si des forsita vnitates con
tra ille nō sunt partes et intrinsece s; p̄suppo
nitur. quā ab aggregato ex illis duabus distin
guatur. certe ad hoc argumētum ego nescirem
dare bonā solutionem.

Octaua conclusio omnia fere que
dicta sunt tenet thomistę s; nota quod paulus soc
cinas in suis predicamentis dicit ex opione thom
me quod vnitates que cōstituit ipsius numerus non
sunt aliud quā ipsa esse quedā quantitates p̄ti
nus suis subiecti sicut .n. albedo dat sōd esse al
bus quod esse est de gñe qlitatis ita quantitas cō
tinua dat esse quātum et vbi sunt plures quātita
tes sūt plura eē: ipse vero vnitates que sunt talia eē
sunt ipse numerus et ppter hoc dicitur quod causat ex diui
sione cōtinui et ita vnus lignū quū hēat vnā t̄m q̄
titatē et p̄ se quōs t̄m hēt vnū eē quātum s; si di
uidat̄ fiet plures quātitates et plura esse et p̄ cōse
quens numerus et iste doctor ex dictis apparet
sentire quod fm Sanctū thomā numerus ipse non
distinguit̄ ab vnitatibus quod credim⁹ esse tenen
dus etiam secundum reales;

Petrus niger in suo Cliepo thom

mistarum questione .xx. predicamentorum dicit
recitans opiones et modū dicēdi Beruē in su
is quolibetis. quolibeto secūdo questione. xi. Beruēns?
quod numerus addit supra vnitates id quod addit
totum supra partes suas integrales in questio
ne vero. xxxv. predicabili ipse met̄ pdixerat: quod
in homogeneis totū est quod omnes sup̄ partes
vnite: in eterogeneis qualis est hō totū est
forma absoluta: reſt differēs a partibus s; sum
ptis que quidē vocat̄ forma totū quū sit ipsa
quidditas siue essentia totū nō ex eo dicta for
ma quia informet s; quia formalit̄ denominas: quia
homo dicit hō vltimate nō ab aia nec a materia
sed rōne totalitatis que est quidditas hōis nō ex
istēs hęc partes s; ex his partibus: multa hic asse
rit doctor iste que in digeret maxima discussio
ne p̄ quibus nūc nō est loc⁹ quia sunt vel phisicalia
vel methaphisicalia potū: in his octo cōclusi
onibus stat cōpendiose opio realium notiales vero
dicent sequētia dicta.

Primum quātitas idēficatur quū
re quanta que vel est substātia vel accidēs. vn
de iste termin⁹ quantitas est termin⁹ cōnotati
uus supponēs p̄ aliquo cōnotādo quod habeat p̄
tes vel discretiuas vel extēsiuas si primū dicit
discreta si secūduz cōtinua. vñ ois quātitas
continua est discreta s; nō ecōtra vt p̄ de duo
bus angelis que sunt quātitas discreta et nō cō
tinua. ex hoc p̄ quod aliqua quantitas est que
nec est sōa nec accidēs imo neq; eius p̄ de duo
bus angelis: si sōa quātā ponatur in loco pe
netratiue vt est corp⁹ xp̄i in sacramēto altaris
iam illa sōa nō est quantitas nec quātā quum
de ficiat cōnotatū .s. habere partes extēsas
habere extēsiōnes nihil est quā partes locati
correspondere diuersis partibus loci et esse eē
in loco circūscriptiue et occupatiue et nō solum
diffinitiue quomōdō res nō quāte dicunt̄ esse in
loco: Buridanus tenet in suis phisicis quod quāt
titas cōtinua distinguit̄ are quātā: nō t̄m posuit
vt reales lineam superficies et corp⁹ esse species
inter se diuersas ipse t̄m mot⁹ fuit argumento
non multū robusto .s. de cōp̄essione vestice in
lat⁹ quid ibi resistat quia nō videt̄ nisi quātitas
foices quod resistit tanta portio materie tan
tum extēsa.

Secundū in rebus compositis
ex re diuisibili et ex re idiuuisibili sicut homo ex
materia et forma p̄abile est dicere quod quātis
tas aqua homo dicitur quantus sit distincta

Beruēns?

Opinto no
naliuz.

Buridanus

coratio fuit ista
et volenti con
illuz visio ab
sistit nō p̄ man
eius cuius possit
minori ex tēse
affirma aeris
cum possit in
re istuz aeris
noxi ex tēse fuit

Paulus 50
Cuius
in vno
in alio

Doctor: sanc
tus.

Petrus niger

Secūd^o articū^o septime q̄stionis.

ab eo; quia scilicet sua materia vocabitur quā-
titas; quīs rōne ei⁹ sit diuisibilis; oīs res lō-
ga est linea et omnis res lata est superficies et
omnis res profunda est corp⁹ neq³ datur linea
que non sit corp⁹, et punctū est etiā corpus s³
pro quāto aliqua parua pars dicitur termina-
re aliqd corpus potest vocari punctū; nec opus
est inter partes immediatas, aliquod punctū
mediat ad hoc vt copulētur; differet continuū
a contiguo q^z in contiguo vltima sunt simul et
non fit vnus ens in continuo vero vltima dicitur
vnum, i. faciunt vnum ens.

Tertū quātitas et quātitas dis-
creta sunt termini cōuertibiles; s³ in connotationi-
bus differūt q^z connotatio vnus ē genere aior
q̄ alia; vt super⁹ tactū est, aliq̄ noiales vidēt^r
dicere q^z numerus est q̄titas discreta; q^z quīs
oīs numer⁹ sit q̄titas discretā d^z tñ e contra
q^z numer⁹ solum d^r q̄ partes sunt ad inuicē
separate; bñ tñ est quātitas discreta s³ nō sint
separate; huicv⁹ cōcordare dicitū aristoteles q^z
nūerus fit ex diuisione continuū; s³ qd̄ hec po-
tius est de vocabulo quā de re, in his stat opī-
nio nominaliū et p̄ cōsequens est finis p̄mi articuli

Secundus articulus.

Primū dubiū an corpus xpi in sa-
cramēto altaris sit quātū, ad hoc dubiū respō-
debit in predicamento sit⁹ vbi dicitū est de
duplici ordine partū, s. in ordine ad totū et in
ordine ad locū et etiā de mō q̄titatiuo quātū
tañ secūdū scotum.

Secūdū dubiū quia videtur qd̄
opinio nominalium sit falsa quia tunc sequere-
tur quod duo corpora nāl^r se penetrarent qd̄
patet in lacte materia latis albedo lactis et for-
ma lactis ad hoc dicitur quod duo corpora d^z
predicamento quantitatis q̄ ambo se habēt
sicut informans et informatum vel q̄ infor-
mat vnum tertū nō inconuenit; bñ tamen in-
conuenit de duobus corporibus de pdicamen-
to substantie quod naturaliter se penetrarent;
superius visum est quomō corpus capis trip̄l^r

Esset in presenti de penetratione

dimensionum bona difficultas philosophica
scilicet posito quod aliquod corp⁹ vel in vacuo
vel per potentia diuinā moueatur a celo ad te-
rram in instanti an tñ partes se penetrarent
quia in illo instanti partes eius sunt in qualibet
parte spaciū pertransitū et per cōsequens
sunt simul solet ad hoc quod illud est raptim
et ideo non se penetrant; sed hec solutio parū
valet quam alibi in philosophia impugnat^r
dam dimittimus.

Tertium dubium an supposito
secundum reales quod a linea separantur pun-
cta continuantia an tunc esset terminata dices
quod esset interminata intrinsece bñ tamen
esse terminata extrinsece scilicet ab aere vel ab
aliquo alio continente; s³ tñ separet continens
dico quod est tam intrinsece quam extrinsece
interminata termino vero bene tamen est ter-
minata termino imaginario et ideo non est in-
finita vel dicitur melius; quod positiue illa
linea non esset terminata bene tamen priuati-
ue est finita id est non habet infinitas partes
equales non comunicantes vni certe date qd̄
requirit ad esse infinitum eodem modo dicas
si a superficie separētur linee terminantes et
a corpore superficies ambientes et terminan-
tes. Nota tamen in presenti quod in via
quando linea diuiditur vnum punctum corrū-
pitur quod continuabat partes ad inuicem;
sed de nouo generantur duo puncta que ter-
minant partes diuersas eodem modo dicam
de corruptione vni⁹ linee et generatione duarū
et ita de superficiebus.

Quartum dubium an si dispone-
retur aliquod corpus infinite longum hoc mo-
do quod prima pedalitas esset lata vt palmus
et secunda vt medietas palmi; et tertia vt q̄r-
ta pars palmi et sic in infinitū; illud corpus est
latum quia omne corpus est latum quia omne
corpus debet esse latum et tamen nulla latitu-
dine est latum; igitur ea que dicta sunt nō sunt
vera; hoc argumentum equaliter curret con-
tra vtranq³ opinionem si fiat argumentū de
aliqua superficie; hoc argumentum est philo-
sophicū pro nūc dico qd̄ nullū latitudinis est
q^z nō ē vni⁹formiter lat⁹ s³ di⁹formiter; nec videt^r
quo modo posset reduci ad vni⁹formitatem; plura

impertinentia physica possent in proposito adduci que tamquam extranea et parerga relinquuntur scilicet de linea girativa an sit in finita et de orbibus celestibus an superficies convexa lune et concava mercurii simul sint et utrum linea illas duas versus mundi centrum dividens tangat in uno puncto utranque; similiter an in quolibet corpore sint actualiter infinite figure geometricę specificę differentes ex diversis lineis constitute; similiter an sit processus in infinitum in numero actuali vel impossibili precipue secundum scotum qui ponit terminum in qualitatibus.

Quintū dubius quę sunt quę ponunt in predicamento quantitatis dico quod sunt reales nota sunt quę ponunt in hoc predicamento de se: quę illa duo genera quantitatis. scilicet continua et discreta de per accidens non unitas et punctum pro quanto sunt principia quantitatis: sed nunc arguitur quod quę sunt unitates inter se habeant aliquas conveniencias poterunt in aliquo communi vel generi vel specie convenire dicitur quod sit illud commune et sit. a. quod tunc an sit est genus commune sub aliquo predicamento de per se non videtur sub quo ad hoc est respondendum aio pueri quod in nullo genere ponitur de per se: sed certe hoc est factum voluntarie et sine ratione dictum et meo iudicio dicendum est quod omnia que respectu alicuius generis ponunt de per se non inveniunt quod respectu alterius ponant de per accidens imo illud potest contingere intra eandem coordinationem predicamenti tale ut gratia exempli anime rationalis respectu huius generis animalis vel huius speciei hominis ponitur in illo predicamento de per accidens tanquam pars spiritus: sed respectu huius generis substantia incorporea ponitur de per se eadem bene sicut angelus et credo hanc rationem habere quod de per se ponitur in aliquo genere de per accidens ponitur sub alio genere de per se: hanc probabiliter pono: si non placuerit aliquid grossius realibus nihil mea quę nihil graculo aut fidibus;

Secundū vero nominales omnes terminus de predicamento quantitatis est connotativus et debet connotare principaliter presertim vel discretive se habere: videtur secundum d. ly quantum super ponitur pro qualis re divisibili connotando omnem modum divisibilitatis per rationes anime discretivas: quia vel apprehendit presertim tanquam unum vel tanquam ab invicem distinctas, si primum est quantitas continua: si secundum est quantitas discreta et cõter dicit quod sola anima

ma facit esse numerum quod vide in eo.

Secundū dicitur an sit vera opinio faber stapulensis ibi permanentes mediantibus quibus illas res applicando nisi intellectus dimiserat: ad hoc respondeo sub melioris iudicii examine quod illa opinio non est vera: quod vel ille rationes numerandi exiteas in anima esse debet vel accidens non substantia et ergo accidens tunc gratias an sint notitie actuales et hoc non quod semper per illas anime cognoscet nec habet quod non videtur vni generi sint vel ad quos actus inclinēt. si dicas quod ille rationes et for: me numerandi sunt qualitates distincte ab actualibus notitiis et habitualibus et speciebus etiam quero tunc an ille sunt finite an infinite. Si secundum contra philosophi de infinita multitudine, si primum sequeret quod posset esse aliqua: tam magna multitudo que anime non valeret numerare si ad hoc dicas quod illas numeraret per replicationem illarum rationum numeralium contra ergo saltem sufficeret unum numerandi que semper replicaret applicando illas res numeratis.

faber stapulensis

Preterea de posset ab anima separare illas qualitates tunc quod vel anime posset sine illis numerare vel non. Si secundum ergo possetate quod frustra sit per plura quod potest fieri per pauciora: si non contra possent sibi representari due res et iudicare unam non esse alias ergo apprehenderet multitudinem et sic numeraret multum et ita sine necessitate ponentur ille rationes numerandi de his videas fabri in predicamento qualitatis in quo potest esse platonice quam peripateticus nam platonice vocabatur anime numerum se mouentem et quod esset numerus harmonicus.

Septimū dubium an in numeris sit aliqua divinitas ex se ipsis dico primo quod in hoc opus est viros eruditissimos et doctissimos consulere: nec est quod ita precipitanter dissolvendo. dico secundo quod beatus gregorius in homeliis super ezechielem dicit quod in numeris nulla est divinitas: nisi quam sacra eloquia in suis representationibus et figuris tribuunt ita quod divinitas in eis est propter solam rem representatam et non propter ipsos numeros: de mysteriis numerorum legas carolum bobillum in tractatu de numeris: in his res?

beatus gregorius gre

carolus bobillus

iohannes do p

Textus de ad aliquid.

¶ Sic mirā
in omni.

pitagonici maxime intelligebat q̄ hēbāt ut pi
mirandulan⁹ in sua apologia asserit quādas
artē ouinādi p̄ numeros per quam innumere
cōclusiones sciebant: ista nos pot⁹ ficta quas
vera credim⁹ quū nō sit probile tā excelētē do
trinā perisse: s; nec hoc mir⁹ quū oēs fines ad
sciēdū et diciplinas pigerrimi quas vtinas ar
dēt⁹ mortales sectarent⁹ ampletaient⁹ q;: nō
in tantis tenebris ecutiremus ut nūc qui luce
et limpido sole caligam⁹: s; de his hacten⁹ et
sic finit⁹ secūd⁹ articul⁹.

Tertius articulus.

Cōclusio respōsalis: vtraq; opi
nio et nominaliū et realiū suis fulta et defensa
fundamētis pōt probabilr defendi: s; vt verū
fatear probabilior: multo ē et facili⁹ nomina
liuz opinio cōtra quam nulla militat argumē
ta. Has opiniones succinte p̄tractatas solent
ab eruditis philosophis latissime disputari:
primo libro phisicorū et quinto methaphisice

Ad argumenta quōuis facile est
respōdere ex intelligētia opinionum posita in
corpore q̄stionis oīa predicta breuitati cōsule
ns succintissime posui, tum quia erant magis
phisica quam dialectica.

Textus de ad aliquid:

Ea nō dicunt⁹ ad aliqd̄ q̄
id qd̄ sunt alioꝝ esse: aut
ad aliqd̄ aliquo alio mō
dicunt⁹: veluti duplex id
qd̄ ē cui⁹ piā dī duplex et
mai⁹ id qd̄ ē alio dī mai⁹
aliquo nāq; dī mai⁹: s; r
et cetera q̄ isti⁹ modi sūt.
sūt et hec et ex bisce q̄ ad
aliquid sunt vt habitus
dispositio se nsus: sciā: at
q; positio vni⁹ sa. n. bec

id qd̄ sunt alioꝝ esse aut
ad aliū aliquo alio mō di
cunt⁹ et nō aliud qcquam
bit⁹. n. et cui⁹ piā bitus ⁊
sciā alicui⁹ sciā et positio
alicui⁹ positio dī eē et ce
tera sili mō ea igit⁹ sūt ad
aliqd̄que: id qd̄ sūt alioꝝ
rū eē aut ad aliqd̄ aliquo
alio mō dicunt⁹: ceu mōs
magn⁹ ad aliud dī ad ali
qd̄. n. magn⁹ mons dī si
mile quoq; cui⁹ piā simi
le dī et cetera et talia ad
aliqd̄ eodē mō dicunt⁹ sūt
autē et recubatio ⁊ statio
et sesio positionēs qdam
positiones nō ad aliqd̄
sunt recubare aut aut sta
re aut sedere positiones
nō sunt: s; adictis positio
nib⁹ denominatiue dicū
tur. Est aū et p̄trarietas
in bisce q̄ ad aliqd̄ sunt n
tus nāq; vitio p̄trarium
quoz vtrūq; ad aliquid
est et ignorationi scientie

modate ad id ad quod tamen
 dicitur fuerit assignatum cete-
 ris quod sublati eo. l. so-
 lo relicto ad quod est assigna-
 tum: non ad ipsum sane dicitur:
 assignatur. n. sit seruus ho-
 minis alia quae auis atque ab
 homine hereditas auferatur non
 ad hominem sane seruus dicitur:
 tur: nam cum non sit hereditas nec
 seruus est sane similiter et
 ab auis auis auferatur non ul-
 terius profecto ala ad aliquid
 erit cum. n. non sit ales nec
 erit ala cuiusquam quae quod
 assignatur ad id ad quod tamen
 dicitur accomodare oportet. atque
 si sit quod de positum nomen fa-
 cilis assignatio sit si vero
 non sit: nomen forte ponatur
 necesse est quod si hoc assi-
 gnentur. modo ea quae sunt ad
 aliquid diuersa ad ea sane
 dicentur quae conuertuntur ut
 oportet. At vero ea quae sunt ad al-
 liquid sicut natura esse videntur.
 atque in primis quod natura est

hec sententia. sicut. n. duplum est
 et dimidium et sic est dimidium
 et si est dimidium duplum est et
 e contra et sic est seruus et etiam
 hereditas sicut et in ceteris et mu-
 tuo sese hec interimunt nam
 si duplum non est: dimidi-
 um non erit: etsi dimidi-
 um non est duplum non
 erit. idem est et in ceteris mo-
 dis quae sunt sicut rationis. Non
 tamen in vniuersis quae sunt ad
 aliquid. vnde hoc esse videtur sicut in
 quibus ea esse natura scibile nam
 quae scientia per se esse videtur: plerum-
 que. n. res quae antea sunt sci-
 entias nos accipimus in pau-
 cis. n. aut nulla in re per se
 scientia fieri quae scibile
 sicut videbitur. propterea si scibi-
 le tollatur tollitur et scientia sci-
 entia vero si tollatur non tolli-
 tur scibile: nam si non sit scibi-
 le scientia non est nulla. n. per se
 scientia erit. si vero scientia
 non sit nihil prohibet ut
 scibile sit quadratiois. n.

Textus de ad aliquid.

scientia erit. Si vero scientia non sit, nihil prohibet ut scibile sit quod rationis enim circuli scibilis est scientia quod dem non duncem videtur, est autem scibilis ipsa propterea aiali sublato scientia quod de non erit complura. Quia scibilia esse posuit sic et in sensu res sese habere ut scibile non antecedere sensum ut si scibile namque tollatur tollitur et sensus: at ipsum non tollitur si sensus auferatur. Sensus enim circa corpus et in corpore sunt atque scibili sublato corpus in medio tollitur. Est enim et ipsum corpus scibile: si corpus vero non sit et sensus etiam auferitur quare fit ut secundum scibile sensum auferat. at sensus non secundum scibile tollit nam si aliter tollatur tollitur quod est sensus scibile vero non tollitur est enim scibile corpus ut callidum frigidum dulce amarum et cetera omnia quae

sunt filii generis: propterea sensus quod est cum scibili sit emergit namque cum aiali et ipse sensus efficitur: scibile autem est et antea quam sensus sit ortus est. nam ignis et aqua ceteraque talia ex quibus aliter constat et antea quare sit omnia et aliter et sensus: quare scibile prius ipso sensu videtur debere esse. Existit autem hoc loco dubitatio quaedam: utrum nulla substantia dicatur ad aliquid quemadmodum et utrum hoc in aliquibus substantiis secundis contingat: in primis namque substantiis nec tota nec partes ad aliquid sane dicuntur quaedam. nam homo non dicitur cuiusdam quaedam homo nec quaedam est cuiusdam quaedam est et itidem in partibus quaedam. nam manus non cuiusdam quaedam manus sed cuiusdam dicitur manus et quoddam caput non cuiusdam quoddam caput sed cuiusdam dicitur caput eadem et in partibus secundum

modate ad id ad quod tamen
 dicitur fuerit assignatum cete-
 ris quod de sublati eo. l. so-
 lo relicto ad quod est assigna-
 tum: non ad ipsum sane dicitur:
 assignatur. n. sit seruus ho-
 minis alia quod auis atque ab
 homine hereditas auferatur non
 ad hominem sane seruus dicitur:
 nam cum non sit hereditas nec
 seruus est sane similiter et
 ab aui ales auferatur non ul-
 terius profecto ala ad aliquid
 erit cum. n. non sit ales nec
 erit ala cuiusquam quod quod
 assignatur ad id ad quod tamen
 dicitur accomodare oportet. atque
 si sit quod de positum nomen fa-
 cilis assignatio fit si vero
 non sit: nomina fortasse ponantur
 necesse est quod si hoc assi-
 gnentur. modo ea que sunt ad
 aliquid vniuersa ad ea sane
 dicentur que conuertuntur ut
 patet. At vero ea que sunt ad aliquid
 siue natura esse videntur.
 atque in primis quod de natura est

hec sententia. siue. n. duplum est
 et dimidium et sic est dimidium
 et si est dimidium duplum est et
 e contra et sic est seruus et etiam
 hereditas siue et in ceteris et mu-
 tuo sese bec interimunt nam
 si duplum non est: dimidium
 non erit: et si dimidium
 non est duplum non
 erit. idem est et in ceteris mo-
 dis que sunt similis rationis. Non
 tamen in vniuersis que sunt ad
 aliquid vniuersum hoc esse videtur siue in
 quibus ea esse natura scibile nam
 quod scientia patet esse videtur: plerum-
 que. n. res que antea sunt sci-
 entias nos accipimus in pau-
 cis. n. aut nulla in re profusus
 scientiam fieri quod sperantur cum scibile
 siue videbit. propterea si scibile
 tollatur tollitur et scientia sci-
 entia vero si tollatur non tolli-
 tur scibile: nam si non sit scibi-
 le scientia non est nulla. n. profusus
 scientia erit. si vero scientia
 non sit nihil prohibet ut
 scibile sit quadratiois. n.

Textus de ad aliquid.

scientia erit. Si vero scientia non sit, nihil prohibet ut scibile sit quod rationis enim circuli scibilis est scientia quod dem non duntaxat videtur, est autem scibilis ipse propterea aiali sublato scientia quod de non erit coplura. Quia scibilia esse posuit sic et in sensu res sese habere ut scibile non antecedere sensu ut si scibile namque tollat tollit et sensus: at ipsum non tollit si sensus auferat. Sensus enim circa corpus et in corpore sunt atque scibili sublato corpus e medio tollit. Est enim et ipsum corpus scibile: si corpus vero non sit et sensus etiam auferit quare fit ut secum scibile sensum auferat. at sensus non secum scibile tollit nam si aliquid tollat tollit quod est sensus scibile vero non tollit est enim scibile corpus ut callidum frigidum dulce amarum et cetera omnia que

sunt sitis generis: propterea sensus quod est cum scibili sit emergit namque cum aiali et ipse sensus efficit: scibile autem est et antea quam sensus sit ortus est. nam ignis et aqua ceteraque talia ex quibus aliquid constat et antea quas sit omnia et aliquid et sensus: quare scibile prius ipso sensu videtur debet esse. Existit autem hoc loco dubitatio quodammodo: utrum nulla substantia dicatur ad aliquid quemadmodum et utrum hoc in aliquibus substantiis secundis contingat: in primis namque substantiis nec tota nec partes ad aliquid sane dicuntur quodammodo. nam homo non dicitur cuiusdam quodammodo homo nec quodammodo equus cuiusdam quodammodo equus et itidem in partibus quodammodo. nam manus non cuiusdam quodammodo manus sed cuiusdam dicitur manus et quodammodo caput non cuiusdam quodammodo caput sed cuiusdam dicitur caput eadem et in pluribus secundum

autovita temone
aliqui ad dicitur
de mente
phi animi
malis sit corrupti

1.

28

dis substantiis dici possunt
 homo namque non cuiusdam
 dicitur homo nec equus
 alicuius dicitur equus nec
 lignum alicuius dicitur lig-
 num sed alicuius possessio
 dicitur talia igitur patet
 non ad aliquid esse in qui-
 busdam enim secundarum
 substantiarum est dubita-
 tio: caput enim alicuius
 dicitur caput et manus ali-
 cuius dicitur manus et unum
 quodque tale eodem modo
 dicitur quare hec videtur
 buntur ad aliquid esse si
 igitur eorumque sunt ad
 aliquid diffinitio est assi-
 gnata aut nimium est di-
 ficile aut impossibile nul-
 lam substantiarum ad ali-
 quod esse ostendere in vero non
 sufficienter est assignata.

diffinitio
 Sed ea sunt ad ali-
 quod esse idem est quod hoc
 ad aliquid inquam aliquo
 modo sese habere fortasse

ad hec aliquid dici potest
 prior autem diffinitio se-
 quitur quidem ea que sunt
 ad aliquid non tamen idem
 est ipsorum esse quod hoc
 ipsa inquam id quod sunt
 aliorum esse dici. Ex his
 igitur patet si quispiam
 aliquid eorum que sunt ad
 aliquid diffinitive scit et id-
 eum eo quod dicitur illud
 diffinitive scire: hoc autem
 patet quid ex his ipsis nam
 si scit quispiam hoc ali-
 quod esse est autem eorum que
 sunt ad aliquid esse idem
 quod illud ad aliquid ali-
 quo modo se habere et illud p-
 fecto fit ad quod hoc ali-
 quo modo se habet si .n.
 nescit omnino id ad quod
 hoc aliquo modo se habet:
 neque si ad aliquid hoc modo
 se habet sciet. patet autem
 et ex singulis nam si quis-
 piam hoc scit diffinitive du-
 plum esse et id cuius duplum

Textus de ad aliquid.

est continuo diffinite sci
et nam si nullus diffinite
duplū scit illud esse: nec si
est duplū oīo scit. similr
et hoc si scit p̄stabilius eē
et quo p̄stabili⁹ est diffi
nite ob hec eadē ip̄uz sci
re, necesse est atqz nō difi
nite sciet hoc p̄stabili⁹ eē
deteriore: tale. n. opina
tio est nō scientia nō. n. ex
acte deteriore p̄stabilius
eē sciet: nā si forte fuerit
nihil ē deteri⁹ ip̄so quare
p̄z necessariū eē quicquid
eorū q̄ sunt ad aliqd si q̄
piā sciuerit de diffinite et id
idēptidem scire ad quod
dicitur illud fit enī vt ca
put et man⁹ et q̄cūqz ta
lium q̄ substantie sunt id
qd̄ est ip̄suz de diffinite scia
tur at nō fit necessario vt
id ad qd̄ dicitur de diffinite
sciatur quare hec nō ad a
liqd̄ erunt qd̄ si hec non
sunt ad aliqd̄ vere dicere

lz nullā soāz ad aliqd̄ esse
difficile aut est fortasse p
talibus ve beementer a
ferere: nō per sepe confi
deratione de ip̄sis premi
sa circa autem vnūquod
qz ip̄sorum non est muti
le dubitasse.

Declaratio textus.

In presenti littera Aristoteles
determinat post predicamentum quantitatis
de predicamento ad aliquid cuius ordinis rō
est philosophi voluntas. in hoc capitulo agit
multa ponit de ad aliquid duas dīn initiones
vnā in principio et alteram in fine. **P**ri
ma solet dici quod fuerit platonis et secunda
aristotelis. Secunda solum cōuenit relatiuis
secundum esse. prima vero et relatiuis secun
dum dici et secundum esse relatiua tamen secū
dum dici tantum improprie sunt relatiua et iō
secunda diffinitio videtur esse melior: sed pri
ma est hoc mō intelligēda: ad aliqd̄ ea dicitur
que secundum suum esse quod habent ad alia
referuntur secundum habitudinem genitui ca
sus vel sub quacumqz alia habitudine alteri
casus; ponit preterea aristoteles quatuor cor
munitates ad aliquid. **P**rima que in his que
sunt ad aliquid reperitur contrarietas. **S**ecū
da ea que sunt ad aliquid magis et minus sus
cipiunt. **T**ertia omnia relatiua dicuntur ad cō
uertentiam: quarta relatiua et ea que sunt ad
aliquid sunt simul natura: ponit inter hec tria
documenta ad assignāda correlatiua si desint
et ad cōgnoscedū vtrum sint bene assignata:
ponitur post quāsi in fine dubitatio an aliqua
sustantia dicitur ad aliquid et tandem conclu
dit quod non: et inter probandū hoc ponit
illud comune dictum: si quis diffinite aliquid
eorum que sunt ad aliquid nouerit diffinite sci
et et id ad quod dicitur id est suum correlatiuū
in finali linea capituli ponitur dictum quodaz
ex quo potest elici auctoritas quedam scilicet

dubitare de singulis non est inutile. horum latior explanatio in questione ponetur.

Questio octava.

Primum ea

que communiter dicitur ad aliquid dicuntur et a philosopho in textu dicta sunt sine sufficienter assignata: et arguitur quod non primo quia ex diffinitionibus datis videtur inferri omne fore ad aliquid: preterea quia videtur quod relatio transcendat hoc predicamentum quoniam situs et ubi et reliqua sex predicamenta important relationes. preterea quia illa relatio que est inter contradictoria. scilicet inter ens et non ens non videtur in quo predicamento ponatur.

In oppositum est comunis scolasticorum et philosophorum et etiam principis philosophorum aristoteles in primo articulo recitabuntur opiniones et primo opinio scoti per sua fundamenta.

Primus articulus:

Primum fundamentum duplex est relatio scilicet realis et rationis de quibus relatio equivoce dicitur quid sit relatio rationis et quotuplex visum est in secunda questione problemati: nota tamen quod aliqua relatio potest dici rationis dupliciter scilicet positive et privative: positive quia resultat ex operatione potentie cognitive vel eam presupponentis admodum declaratum in predicta questione: privative tamen aliquando aliqua relatio dicitur rationis quia deest sibi una conditio trium conditionum requisitarum ad relationem reales: quas scotus ponit in primo sententiarum distinctione. xiii. prima conditio quod in ratione fundandi et terminandi non dependat ab opere intellectus. Secunda que sit inter extrema realia: tertia quod sit inter extrema realiter distincta. idem prout sortis ad se ipsum erit relatio rationis et non realis stricte capiendos relationes rationis non ponuntur in hoc predicamento sed solum relationes reales.

Secundum fundamentum du-

plex est relatio realis scilicet actualis et aptitudinalis. Relatio aptitudinalis est inclinatio te aptitudo ad aliquid requirens solum terminum in aptitudine et predicatur in concreto d suo fundamento in secundo modo dicendi per se et identificatur realiter distinguitur tamen formaliter a suo fundamento: quod alio nomine subiectum vocatur et illa propria passio que reductivie ponitur in eo predicamento in quo suum fundamentum ponitur de per se et non ponitur in hoc predicamento: relatio vero actualis est que requirit suum fundamentum et terminum existere actualiter quoniam sit essentialiter habitudo inter duo extrema: quorum unum dicitur fundamentum. scilicet illud in quo est tanquam in subiecto: aliud vero extremum dicitur terminus taliter quod in rerum natura quoniam sint alique res absolute in suo esse ut sunt substantia qualitas quantitas: ita similiter sunt quedam entia respectiva quorum esse est esse habitudines aliquorum a quibus dependet: taliter quod ab illis non potest separari talis respectus per divinam potentiam quia illud claudit repugnantiam: quod si illud conveniat relationi essentialiter de quo scotus. iiii. sen. dist. xii. q. p.

non diffinitione

Tertium fundamentum dupliciter sunt relativa. scilicet secundum esse et secundum dici: illa sunt relativa secundum esse que essentialiter includunt respectum ad aliud et designificantur principali important relationem ut pater et filius: relativa vero secundum dici sunt illa que non includunt essentialiter respectum ad aliud bene tamen constructur cum aliis sub habitudine alicuius casus obliqui ut scientia sensus: habitus: que non sunt essentialiter relativa sed important aliquid absolutum precipue et relationem anexam illi absoluto et de istis intelligitur quod relative inest contrarietas ratione. scilicet absoluti quod important et non ratione relationis: nota quod de his dicit Bellus in suis predicamentis quod non includunt scientiam ponit in duobus predicamentis propter absolutum in genere qualitatis et propter relationem in predicamento ad aliquid: tamen licet inconueniat quod illud quod est per se unum secundum quod est per se unum ponatur in diversis predicamentis. non tamen inconuenit de aliquo uno per accidens propter multa per ipsum importata et hoc videtur sentire scotus. iiii. senten. di. xii. q. p. et ideo solet dici predicamenta secundum dici non potest

q. duplicia sunt dicta

Bellus

Scotus

Scotus

Primus articulus octave questionis.

in hoc predicamento s; solū relatiua secun-
dū eē: aduerte in proposito quod relatio ipsa
vt paternitas nō dī referrī s; ē illud quo mes-
diante aliquid formal refertur et ita relatio
nō est ad aliquid ad hūc sensum qd ipsa ad ali-
quid referat: s; q; est illud quo aliquid forma-
liter refertur ad aliquid.

Quartum fundamentum: ali-
que sunt relationes idētificatē cū suis funda-
mentis et alię sunt ab eis realiter distincte
ad sciendū q̄ sunt distincte et q̄ non solet poni
ab aliquibus scotistis ista r̄la. Om̄is relatio
cuius fundamentum repugnat esse sine termino
est eadem realiter cū fundamento: sed illa secū-
dum doctrinam scoti ē falsa: quia tūc relatio v-
nionis nature hūm̄ in ead̄ verbum idētificat̄
reter cū ipsa natura humana.

Si dicatur vt aliqui glosant qd̄
intelligatur sine termino taliter se habētē tūc
sequitur quod paternitas idētificaretur cū
p̄re qd̄ est falsum. s; ponitur secundum alios
illa aliter quamuis possit intelligi illa regula
de relationib; intrinsicē aduenientibus et tūc
semper v̄ hēre v̄s. Regula secūda est hec qn̄
cumq; fundamentū nō pōt esse sine relatione:
r̄lo idētificatur cū suo fundamēto vt de disti-
ctione qua q̄libet creatura distinguitur a deo
et d̄ de p̄dētia creature a deo.

Secūduz istā regulā, dicēdū esset
qd̄ distinctio qua r̄lo d̄nguitur a suo funda-
mento vel a suo t̄ro vel a relatione sibi oppo-
sita idētificaret cū ipsamet relatione: relatio-
nes q̄ idētificantur cū suis fundamētis po-
nuntur in illis p̄ditamētis in quibus sua fun-
damenta.

**Quintū fundamētū aliq̄ relatio-
nes sunt q̄ nō fundant̄ determinate super rem
vnius p̄dicamēti et iste vocant̄ r̄lones trāscen-
dentales, vt gr̄a exempli distinctio alie sunt q̄
determinate fundant̄ sup̄ rē vni; p̄dicamēti
vt similitudo sup̄ qualitate, eq̄litas super q̄n̄tita-
te et qd̄a sup̄ vni; et numeri vt duplū dimidiū
et oēs p̄portiones qd̄a fundant̄ sup̄ potētia ac-
tua et passua vt pater et fili; qd̄a super mensu-
ra et mēsurabilit̄: nota vltierus qd̄ alię rela-
tiones fundant̄ in absoluto et trānt̄ ad absolu-
tū: aliq̄ nō fundant̄ in respectiuo: et trānt̄ ad
respectiuū: vltique fundant̄ in absoluto et
terminant̄ ad respectiuū: et aliq̄ in respectiuo**

et ter minant̄ ad absolutū: facile ē ponere exē-
pla ideo p̄termittuntur, nota in p̄posito quod
relationū qd̄a sunt equiparātis quoz extrema
sunt eiusdē rationis et denominat̄ eodē modo
in rōne fundādi: vt similitudo eq̄litas qd̄a sunt
disq̄parātis et iste sunt in duplici differētia, s;
suppositiōnis et sup̄ posiciōnis. Superposi-
tiōnis est cui; fundamētū h; superioritatem
super fundamētū sui correlatiui vt paternitas
s; suppositiōnis est cui; fundamētū h; inferio-
ritatē vt filiatio et iste semper dant̄ dissimiles
denominatiōnes suis fundamētis.

**Sextū fundamētū duplex est re-
latio realis, s; extrinsec; adueniens et intrinse-
c; illa r̄lo aduenit intrinsicē q̄ nō stat̄ t̄m̄ et
fundamētū eē in rē natura qn̄ illa r̄lo sit vt
paternitas distinctio: ab aliq̄b; addī et bene
posquā semel fuerit posita talis relatio.**

**Illā vero r̄lo aduenit extrinsecē
qd̄ stat̄ illā rē q̄ potest esse fundamētū et t̄us
eē et illa nō insurgere vt p̄p̄nitas et actio.**

**Est tūc dubitatio an in r̄lone taz
extrinsecā q̄ intrinsecā si ponant̄ ille res que
fuerūt fundamētū et termin; et eodē mō se ha-
beant an tūc surget eadē relatio an diuersa pri-
me tū s̄lis. Scot; in. iiii. in materia de resurre-
ctione asserit qd̄ si idē in nūo p̄f̄ resurgat et si
in illr̄ idē in nūo fili; qd̄ tūc de facto insurgēt ea-
dēmet relationes;**

**Sed tūc v̄ qd̄ naturalr̄ possit ea-
dem res re p̄duci p; si sit aliqua aqua q̄ dicat̄
a. illa distinguat. b. distinctionē ab ipso petro
volo qd̄ illa aqua diuidat. iā. b. r̄lo nō erit: vo-
lo vltier; qd̄ illę partes cōtinuētur tūc eadem
aqua et illis partib; resultabit: ergo erit eadē
distinctio. b. de nouo re producta: q̄ nō ē mul-
tū cōcedere, et in r̄lonib; extrinsecis si funda-
mentū et t̄us ponant̄ se eodē modo habere s̄-
cut antea.**

**Septimū fundamētū p̄ter om̄-
nes istas r̄lones sunt aliq̄ r̄lones meritate in
ipso deo vt ille q̄ sup̄ p̄stitutiue admodū loq̄n-
di scoti diuinor; suppositoz. s; p̄nitas in p̄re:
et filiatio in filio et similes: dico igr̄ nūc qd̄ in
hoc p̄dicamēto ponunt̄ r̄lones reales create nō
trāscendentales: actuales, realr̄ distincte a suo
fundamēto et adueniētes intrinsicē: ita quod
sunt sex cōditiones r̄lonuz hui; p̄dicamēti: res-
lationes nō adueniētes extrinsecē ponunt̄ sei-**

*nona relational; que ponunt̄ in p̄dicamēto
ad aliquid. s; relationes (intrinsicē) non trānt̄
de talis reales. v̄tr̄ distincte a fundamētis
et actuales
et extrinsecē ponunt̄ in*

*impugnatio huius
vnde dicitur quod
plura est in foris
eius respectu
dat ibi*

*alios regula
p̄ p̄p̄nitas
impugnatio*

*Summa p̄p̄nitas
s; alię dicit̄
in p̄dicamēto*

*verbi
p̄p̄nitas
s; alię
dicit̄
in p̄dicamēto*

S. d. m. o.

*De p̄p̄nitas
L. p̄p̄nitas*

se habere quod nominales immediate fatētur et concedunt; dicentes quod in aliquib⁹ ista propositio est immediata iste res taliter se habeat qz nō pōt dari aliud mediū vel ratio q̄re taliter se habeat; nisi qz talit⁹ se habeat. nec hoc miruz quū sepi⁹ aristoteles et viri doctissimi respondeāt pro causa qz hoc est hoc et illud est illud vel qz natura rei est talis et .c.

Secunda ratio quia vel relatio potest cōcipi notitia absoluta singulari vel nō si primū sequit⁹ qd nō eodem modo res se habeat quo ad cognoscēssent quo ad esse; quod est contra aristoteles dicit⁹ scilicet res se habet adesse ita se habet ad cognosci. i. similr notitia singulari absoluta alicui⁹ rei videtur p̄suppōere noticiā intuitiuā illi⁹ rei vel est ipsa met intuitiua notitia et sic relatio posset cognosci intuitiue qd aliqui negāt et mouere potētiaz et actiue cōcurrere ad rem absolutā; et ita suū esse nō esset ad aliud referri; quū sicut quantlibet rem esse tales qualis p̄ noticiā representat; nisi sit ratio falsa ergo si absolute representat sine rōne falsa ergo stabit illam esse rem absolutā.

Si propter hec inuenientiades secundaz partē negatiuā tūc arguo sic sequere tur tūc qd esset aliquod cōcretū in quo nō posset deueniri ad vltimate abstractū qz videtur esse contra scotū pbatur et capio pater suū abstractū est paternitas tūc arguo sic paternitas ad huc est cōnotatiua ergo pōt fieri maior abstractio et quod dicit⁹ abstractū def p̄ qd relatio imponatū erit cōnotatiuū et per cōsequens poterit fieri maior abstractio et sic in infinitū. **Ad** terea daretur aliquis cōcept⁹ cōnotatiu⁹ qui nō posset resolui in aliqz absolutū ad equate. dico a dequate notanter qz absolutū comūne bene posset resolui. i. in ens. **Ad** terea capio hāc p̄positionēz paternitas est ens et post singularizo predicatū dico paternitas est hoc ens; hoc aggregatū hoc ens s̄m suppositionēz qua supponit p̄o hac paternitate est absolutū ergo poterit aliqz trus absolut⁹ ad s̄noie s̄m significandū s̄m illaz suppositionē et illi correlatū pondabit in aia concept⁹ absolut⁹ et singularis illius relationis igitur intentū. **his** duab⁹ rationib⁹ in p̄sentiarum relinquo opinionem notialius corroboratā quā innūeri et theologi et philosphi probant et defendūt.

Primuz dubiū quomodo disti

quantur s̄m scotus dicit⁹ distinctiones quaz vna est in socrate mediāte qua distinguit⁹ a platone et alia in platone mediāte qua distinguit⁹ a socrate. an i. tales duz relationes distinguit⁹ tur p̄ distinctionē tertiā que sit distincta aqz earum.

Secundū dubiū datus duab⁹ rebus successiuis. i. motu socratis et motu platonis in eadē hora illi mot⁹ distinguit⁹ reali ergo p̄ aliquā distinctionē tūc dubitatur an illa distinctio sit res permanentes vel res successiua.

Tertiū dubiū an binarius sortis et platoni⁹ distinguit⁹ a petro p̄ relationē distictam a relatione qua sortis distinguit⁹ a petro et a relatione qua plato distinguit⁹ a petro.

Quartū āsimilitud duntendatur et remittat⁹ p̄ intēsiōne vni⁹ q̄ntitaz altera manente vni formis sicut p̄. et si equales p̄ es albedinis addit⁹ sint sufficiētes ad tūc de similitudine diminuerē.

Quintū dubiū quare duz aia introducit⁹ in materia incipit ille hō qui genuit dici pater et nō qz alius et quare est qz in illo homie incipiat tūc illa relatio et nō in aia hōie

Sextuz dubiuz quomodo soleat dici scilicet duz nominales qd sicut neri transituz de contra dictorio in contra dictoriū propter solū lapsum temporis.

Septimū dubiū an rei essentia possit eē immediatū s̄ndamentū alicui⁹ reio.

Ad primū dubiū respōdetur qd due distinctiones se ipsis distinguit⁹ et nē per distinctionē iuper adaitā. qz est regula scotū a ruz qz vbi est qd et quo stantū est in quo; sed fortes est differēs distinctione ergo 10: est qd et distinctio quoz igit stantū erit in illa distinctione quū sit id quo formalr res distinguit⁹ et per cōsequēs illa distinctio a quo dicit⁹ distinguit⁹ tur se ipsa et nō p̄ aliquid adaitū duntinguet.

Sed tunc esset dubitatio an aliq̄ alia res absoluta q̄ nō est trus vel s̄ndamentū illi⁹ relonīs vt puta iohā: es distinguit⁹ a iohā: distinctio p̄ distinctionē sup additā ipsi iohā: ni. qz si dicat⁹ qz nō ē est capax relonīs ipse iohā: nes et nō est quo ergo habet relonē p̄ quaz distinguit⁹ si dicat⁹ qz sic cōtra seq̄ret⁹ qz in creaturis darent⁹ duo quoz vni⁹ referēt ad aliud cū reloe disticta ab eo reali et aliō sine reloe disti

posset dicit⁹ qd
dicit⁹ v. sicut
omniū dicit⁹ sicut
dicit⁹. an
concedit⁹ sicut
phases quā
solūm p̄o
vatur qz ad
tūc notat⁹
singulaz &
supponat⁹
p̄ hōz respēdi
na.

neqz qz sicut
nō dicit⁹
difficiliter sed
p̄cedit
et qz non
p̄ hōz qz
impossibilis.

hinc potes sol
neqz negat⁹
qz negat⁹
qz hōz
posset negat⁹
qz sicut
hōz.

Sequit⁹ lectū
dus articūl⁹.

vbi ē quo et quā
dicit⁹ in q̄nto et
regula scotū.

et hoc sicut p̄ dicit⁹
et distinctione
sortis distinguit⁹
a platone

Primus articulus octave questionis.

etiam ab eo realiter. Ad hoc dicit tenedo secunda
partem nec inuenit illam in quando alteri
extremum non est ea par talis relationis videtur
ne hic. *Nulla relatio est formale aliquid
concreti est capax relatio similis denominationis
ut similitudo est formalis similis et ideo
non recipit in se similitudinem. et distinctio est
formalis distincti et ideo non recipit in se distinctio
nem nec est capax eius et sic patet ad primum
dubium.*

Ad secundum dubium dico proba
biliter quod dicit aliqua relatio realis que sit eius
succesivum ut est illa de qua petit dubium et de illa
loquendum est consequenter sicut de motu:
quod partes eius videntur per indivisibilia que di
stiposunt relata esse sicut in motu ponunt area
libus mutata esse. nam si illa relatio ponatur res
permanens non videtur quo possit in esse rei succes
sivum. quod capit vnum in istis in quo erit verum dice
re quod illa relatio est tunc quera in quo subiecto pro
tunc est quum in illo instanti non correspondet sibi
aliqua pars motus nec totus ille motus et ita melius
videtur prima responsio licet sit apud reales in
ultimum concedere aliquam relationem fore eius
succesivum sed consequenter loquendo videtur illud con
cedendum: si hoc tibi non satisfacit: solutionem que
te faciet inquiras: nobis in presentiarum alia
non ducit.

Ad tertium dubium dicitur quod
binarius ex parte et platonem potest dici quod distin
guatur a petro per relationem distinctam a distinctio
ne sortis et a distinctione platonis et quod illa
distinctio fundatur in numero binario qui est vnum
ut in predicamento quantitatis dicitur est secundum reales
tenendo numerus distinctus a rebus numeratis relati
vum et vnum a rebus predicamentibus.

Sed tunc petas ulterius de bina
rio duo. si angelorum quomodo distinguitur ab uno
tertio angelo postquam ex illis duobus angelis
non resultat numerus binarius distinctus ab illis
sed solus est numerus transcendentalis qui idem
catur cum unitatibus transcendentalibus.

Ad hoc dico quod ille binarius
non potest dici nisi multum praeve quod distin
guatur ab illo tertio angelo per distinctionem pro
pria distinctam a distinctione primi angeli et se
cundi angeli: quod tunc queretur illa distinctio in
quo angelo esset an in utroque et utrum copulati
an copulative quorum quodlibet potest facile impug

nari et ideo tandem respondet quod binarius duorum
angelorum distinguitur a tertio angelo per distinctio
nes duas illorum angelorum quibus in abulo
tertio distinguitur et ita ita consequentia non videtur
esse binarius distinguitur ergo distinctio distinctio
guitur sed factum est quod distinctio distinctio distinctio
dico ulterius quod idem probatur et etiam potest dici in
rebus quibus quibus oppositum sit eque probabile
et in rebus quantis hanc vel illam sententiam
potestelligere.

Ad quartum dubium respondetur
per aliqua dicta.

Primus dicitur qui vellet tenere
quod nulla relatio intendit potest dici probabi
liter si esse duo alba in equali intensitate. .i. unum
eorum ut duo et alter ut quatuor: illa duo al
ba essent similia. b. similitudine et si aliquid
eorum alborum fiat albius per intensioem albedinis
sive addendo gradum de novo sine per partem per ex
tensionem multiplicationem quod tunc similitudo que
pre fuit. .i. b. non manet sed alia de novo resultat
relatio secundum quam magis vel minus similes
dicuntur secundum quod hec vel illa albedo
fuit intensiva.

Et ad aristotelem qui dicit quod
relativa suscipiunt gradum et magis et minus. res
ponderetur quod intelligitur de denominatione que
fit ab aliquibus relationibus quod predicatur eius illis
adverbium magis et minus et hoc propter aliam rationem
relationem: si peras an istae relationes tunc differ
runt specificiter dico quod non sed numerice est tunc im
possibile quod dent equaliter de denominatione: et tunc
esset ulterius secundum hunc modum dicendum sicut dicere
tur secundum opinionem Burleii de qualitatibus que inten
duntur non tamen habent essentialiter gradum et quibus
constituuntur: et ita secundum hanc opinionem potest con
cedi intensio relationis non per additionem gradum
ad gradum sed per distantiam a non gradu.

Secundum dicitur tenedo cum ali
quibus scotistis ut cum Francisco de mayronis
quod similitudo intendit dicitur consequenter quod
ipsa similitudo potest dici gradum duos remittit et ad
quirit gradum duos intendit: et tunc esset conceden
dum quod naturaliter nulla similitudo subito inci
pit esse in aliquo subiecto nec de finit esse. quum nul
la latitudo naturaliter subito adquirat vel de per
datur loquor de similitudine fundata in intensio
ne et non de ea que fundatur in essentia quali
tatis: que non est intelligibilis nec de per dibilis.

*supponendo
quod non habet
res in se finis
ex tenendo
numerus est diff*

Burleus

Franciscus de mayronis

*de pa
re ut
dicitur*

de pa

Tertium dictum si sint due albedines intente vt quatuor dicitur. g. ex. quod sunt similes vt quatuor si altera earū intēdat ad duplum reliqua nō mutata dicit tūc quod erūt similes vt duo: qz vna est vt quatuor reliqua vero vt octo. si vterqz ponas quod illa q̄ est vt octo intēdat vsqz ad .duodecim. ita qd adquirat quatuor gradus. dico qd tūc illi quatuor gradus secūdo ad quisti nō sunt sufficiens vt tūc de per os de similitudine sicut per primos quatuor gradus antea ad quistos. per quos deperditā fuerit duo gradus similitudinis. et ratio huius est qz per istos secūdos quatuor non adquiritur tanta proportio sicut per primos quatuor: nam per primos quatuor ad qui sita fuit proportio dupla et ideo in subduple debuit diminui similitudo: nūc vero quādo octo gradibus addunt quatuor adquirunt proportio sesqui altera et per cōsequēs in sesqui altero debet remitti similitudo: ita qd manebit similitudo minor: quādo ad quam erit sesqui altera proportio et ita si cōsequēter procedas: nam si postea addant supra duodecim quatuor gradus adquiret proportio sesqui tertia et similitudo tūc existens debet in sesqui tertio diminui et per consequēs si vsqz ad infinitum intēdatur illa albedo tamē qd in fine hōz esse infinite intēsa dicit qd iam nulla est similitudo in intēsiōe: ista optime callēti materias proportionū luce clariora apparebūt et sic p̄ ad quartū dubium.

Ad quintū dubium respondeo quod dum aīa introducitur in materia incipit in illo qui emisit materiā illā in matricē matris relatiōis filiationis propter aliquas relationes: que est illi materie ad illū qualis nō est illius materie ad aliquē alius: illa relatiō p̄t vocari relatiō vel causā ad effectū. vel cōtētis ad emissū vel aliquo alio vocabulo. s; tūc esset difficultas p̄sica. an si possibile esset qz materia esset aduobis emissā p̄m diuersas partes et in ea introducatur aīa rōnalis: an tūc in quolibet eorū insurgeret relatiō filiationis: videtur quod sic quum nō sit magis ratio de vno q̄ de alio: s; ex alia p̄t cōtētis difficile cōcedere qz aliquis homo haberet duos p̄es naturales.

Ad hoc respondeo qd forte casus non est possibilis naturaliter et cōcedat in quo tūc essent medici cōsulendi: dicit cōsequēter cōcedendo illatū nec hēretur p̄ in cōueniēti: si forte

te aliquis diceret qd nullus eorū esset pater qz esse patres dicit emisisse totā materiam in qua anima rationalis introducitur hoc est falsū quū etiā a matre ministrat materia in plis gñatio: ne s; ista pater ga sunt et extra op̄ obidqz p̄t terminanda.

Ad sextū dubiū respondetur per sequentes propositiones.

Prima propositio s; reales teneat quod nūc q̄ sit trāsitus de cōtra dictorio in cōtra dictoriū sine acquisitione vel de p̄ditione alicuius rei absolute vel respectue nominalis vero defendit posse dari talē trāsitus sine acquisitione vel de p̄ditione alicuius rei. s; vel p̄motū localem vel trāsitus temporis quamuis plures contingat ille trāsitus propter inceptiōē vel de stratiōē alicuius rei vel aliquarū rerū iste vltim⁹ mod⁹ ab oib; cōceditur. de motu locali in presentī nō inquiri s; solū de lapsu temporis p̄ quo sit sequēs propositio de mēte magistri mei Bōsaligidi burgēlls in suo primo sententiarum distinctione prima.

Secunda propositio aduertēdū est qd lapsus temporis p̄t dupliciter intelligi causa verificationis alicuius propositionis scilicet necessaria et cōtingens: necessaria dupliciter aut negatiue aut positue aut vtroqz modo simul.

Tunc est negatiue cū propositio sine illo verificari nō p̄t et tūc stat ipsū ponere propositionē nō verificari hoc mod⁹ lapsus temporis est causa veritatis huius propositionis forciūrit tertio die sep̄bris: s; tūc est positue quādo eo lapsu temporis postō necessario sequitur veritas propositionis: quz nihilomin⁹ possit sine ipso verificari hoc mod⁹ lapsus presentis diei est causa veritatis huius propositionis tempore p̄teritū fuit tūc verd est causa necessario vtroque modo simul. i. positue et negatiue: quādo ad posituē est sequit necessario veritas propositionis que alias nō posset esse vera hoc modo lapsus huius diei est causa veritatis huius propositionis hic dies fuit demonstrādo hūc diem et credo qd istis tribus modis nunq̄ lapsus temporis est causa veritatis alicuius propositionis nisi per aliquem trūm illius propositionis illud tempus significetur.

Tertia propositio tempus dicitur causa vel lapsus temporis dicitur causa veritatis alicuius propositionis: qū tale tempus

gonfaldū burlensis.

quod est munda neg

si pater noster dicitur inchoare

si pater noster dicitur

Secūd⁹ articūl⁹ octauē q̄stionis.

cadit substatuto diuino vel humano erēpluz se-
cūdi vt si rex statueret quicumq; hodie esset
opido esset ei amicus et qui cras inimic⁹: ali-
quo hoie nullo modo mutato s; manēte hodie
et cras in opido: merito diceretur quod laps⁹
temporis est causa verificans alterius contra-
dictorioruz. s. ille est amicus regis ille non est
amicus regis et ideo dicitur causa q; pro illo
tempore statutū est illum vel alterū contra dic-
toriorum esse verum non tñ est causa perse sed
mediante voluntate regis et dicitur causa con-
tingēs q; nec est ad illaz veritatē nec⁹ nec illā
necessario infert necessitate absoluta. l. et bñ
necessitate cōditionata et vt nunc.

Quarta propositio isto modo la-
psus temporis potest esse causa verificatiōis
succesīue contra dictoriorum pro quanto tale
tempus cadit subordinatione diuina nan de⁹
est causa sufficiens et positīue et negatiue ne-
cessaria veritatis cuius cumq; duorum contra-
dictoriorum; pro quanto statuit pro aliquo tē-
pore aliquod contra dictoriorum verificari et
pro alio aliud nan sine voluntate dei nihil fit et
per consequens nullum contra dictoriorum
sine illa potest verificari rea posita necessario
sequitur quod sit verum pro eo tempore pro
quo vult ipsum esse verum et ita non sequitur
vniuersalr hoc contra dictoriorum est verum er-
go hoc tempus est lapsus quocumq; demost-
rato nec e diuerso hoc tempus est lapsus ergo
hoc contra dictoriorum est verum. s; necesario
sequitur hoc tempus est lapsus et deus statuit
veritatem hui⁹ cōtradictorii immediate post
hoc tempus: ergo hoc contra dictoriorum est vel
fuit verum et ex eodē consequente cum secūda
parte antecedentis infertur necessario prima et
isto modo d; intelligi id quod Gabriel libro
tertio sententiarū dicit. s. qd impossibile esteē
transitū de contra dictorio in contra dictoriū
quin mutatio tēporis sit causa: qd noni debet
intelligi de perse si de pse si de necessitate: bñ
tamē potest intelligi de perse. i. quod sit vna
pars antecedētis illa propositio in qua signi-
ficatur lapsus temporis. ad hoc qd ex illo an-
tecedente in consequētia bona et necessaria in-
feratur contra dictoriorum verificatio. et sic
stat responsio ad tertū dubiū. s. de quo. Gregorius
in primo distinctione decima tertia.

Ad serim⁹ dubiū dico quod
in essentia substantie et in essentia accidentis

potest fundari relatio eo modo quo fortes et
plato dicitur similes essentialr et ab illa simi-
tudine dicentē eē eius dē spēi unde ill⁹ similitu-
dinis diceret esse fūdamētū propinquū ipsa
natura humana et ipsum suppositū fundamen-
tus remotū: in hac questioe quinto methappi-
sice questioe. xxxi. dicit paul⁹ socinas quest
opinio aliquoz qd tales relationes fundatę in
substantia nō sint in hoc predicamēto relatiōis
sed esse transcendētes: de quo disputare plūcū
nimis esset: et ita stat responsio ad septimum
dubiū. et in hoc finitur secundus articulus.

Tertius articulus.

Conclusio respōsalis taz opinio
ponens relationes distinctas ab absolutis q̄
non ponēs est pbabiliter deffensabilis: et tñ
si in secunde opinionis consensus veniat doctor
sanctus simul cum noialib⁹ vt aliqui thomista-
rum volunt plus pre pōderauit veritas secun-
de opinionis quā probabilitas. prime. et ita ex
multitudine et pondere suffragioruz. conclude-
tur pro secunda opinione.

Ad rationem in principio questi-
onis tactā patet quid sit dicendū ex corpore
questionis ad id tñ quod tangit de relatiōe in-
terens et nō ens dico quod illa relatio non pōt
esse realis sed tñ rōnis ob idq; non ponet in
hoc predicamēto: multa que solēt dici de istis
relatiuis sñ noiales et quo modo sunt aliqui
ampliatīui et vt prius et posterius vide in Jo-
ne dozp: namob facilitatē et coitatez p̄eter
missa ex industria sunt ne videamur chartas
quisquiliis et rebus parui momenti implere
in hoc stat responsio octauē questionis.

Textus de qualitate.

Qualitatem autem dico
qua quales quidam dicū-
tur: est autēz qualitas ex
bisce que multis modis
dicuntur atq; vna quidē
species qualitatis habet
dispositio q; vocatur: q̄

Gabriel

Gregorius
de arimino.

Paulus
cu. as.

Joannes
dozp.

multis modis differunt: differt autē habitus ad dispositionem: nam magis permanet atq; diuturnior: est tales sunt ipse scientie et virtutes: scientia nā que ex eorum numero videtur esse: que permanēt etcū difficultate dimouētur etiam si quis piāz mediocriter scientiam sumat: nisi magnamutatio a morbo aut alio quodā simili fiat. similiter et virtus vt iustitia temperantia et queq; talis nō facile dimoueri neq; mutari videtur dispositiones autē eesunt que faciliē dimoueri mutarique possunt vt caliditas morbo et que sunt bisce similia: nam bis ipsis homo aliquo mō disponit et facile quoq; mutatur ex calido frigidū subiens et ex valitudine morbu et in ceteris

etiam simili modo. nisi et harū ipsarum aliqua ob diuturnitatem versatiam in naturam sit dimoueri nequeat: aut summa cum difficultate mutari possit: quam quidem hac ratione quispiā habitum nūcupauerit patet autem ea homines habitus dicere. velle que sunt diuturniora neq; dimoueri facile possunt. eos enim qui scientias nouas detinēt sed facile eas ammittere possunt. habitum non habere dicuntur et si scientia aliquo mō deterius aut meli⁹ disponuntur: quare dicto mō ad dispositionem habit⁹ differt illa nāq; facile dimoueri potest habit⁹ autē diuturnior est: cū difficultate q; dimouēt sunt aut habit⁹ qdem et dispositiones: dispositiones vero

Textus de qualitate.

non necessario habitus: quod
namque habent habitus in
aliquo modo etiam disponuntur: at quod disponuntur in
non omnino et habitus habent. Aliud autem qualitas est genus: quo admittendum aliquos aut ad cursum aptos aut bonae salutudinis aut male dicimus esse et simpliciter ea que per potentiam naturalem impotentiam videntur non enim unum quodque ex eo dicitur tale: quia aliquo disponitur modo. sed quia naturalem potentiam habent ut facile quippiam aut faciat aut non patitur prius namque ex eo talis dicitur quia aliquo sunt dispositi modo: sed quia naturalem habent potentiam ut non a quibus vis facile patiantur eiusdem generis est et durum et molle. durum enim ex eo dicitur quia

potentiam habet ut non facile diuidatur molle autem ex eo quod eiusdem impotentiam habet. Tertium qualitatis est genus qualitates passive ac passionibus que quidem talia sunt ut dulce de amaritudine et ea que sunt generis similis: caliditas preterea frigiditasque et albedo et que nigredo bene igitur qualitates quidem esse perspicuum esse videtur. ea namque que bene susceperant qualia sane dicuntur. ut vel ex eo dicitur dulce quia dulcedinem suscepit et corpus etiam album quia suscepit albedinem: similiter et in ceteris res se habere videntur. qualitates autem passive dicuntur non propterea quod ea que susceperunt passiva aliquid sunt: neque enim mel ex eo quod passivus aliquid est dulce dicitur

nec ceterorum taliū quic
quā similiter et caliditas
et frigiditas nō ex eo pa/
siue qualitates dicuntur
q̄ ea q̄ suscepunt aliquid
passa sunt: s̄ q̄ queque q̄
litas dicta passionis in se
sibus est effretrix: uolcedo
nāq̄ passionē quādam in
gustu facit et caliditas in
tactu ceteraq̄ simili mo/
do: albedo aut̄ 7 nigredo
ceteriq̄ colores non eo
dem modo qualitates pa/
siue dicuntur sed quia a pa/
sione sunt facte: atq̄ pa/
tet per passionē mutatio
nes fieri cōplures colo/
rum: puduit enim quem/
piam atq̄ rubuit et timu
it quispiam atq̄ palluit.
quare si quispiam etiā na
tura talium passionum a
liqua ex aliquo subit ca/
su similem colorem veri
simile est illum habere: q̄
nāq̄ nūc dū puduit dis

positio circa corp⁹ emer
sit: eadem et in naturali:
constitutione disposi/
tio fieri potest: ut et color
natura similis fiat qui igitur
talium casum inītiuz
ab aliquibus sumpserūt
passionibus: que perma/
nēt cum difficultate dimo
uentur passione qualita/
tes dicuntur: siue enī in
naturali constitutiōe pa/
lloz aut nigredo sit orta:
siue obdiuturnuz morbū
aut calorē hec eadem acci
derint: modo non facile
dissoluantur aut per vi/
tam permaneāt qualita/
tes sane dicuntur: cū bis/
ce quales dicantur qui ab
bisce fiunt que facile dis/
solvuntur: passionēs di/
cuntur nō qualitates nō
enim per hasce quales di
cuntur: nec enim erubes
cens ob verecundiaz ru/
beus: nec pallens ob ti/
p

Tert^o de q̄litate

morem pallidus appella-
tur: s; aliquid passus po-
tius dicitur eē: quare pa-
siones bec et non quali-
tates dicuntur similiter:
et in anima qualitates pa-
siue passionisq; dicuntur:
que enim in generatione
continuo a passionibus
quibusdam que sine diffi-
cultate dimoueri non po-
sunt sunt orta qualitates
dicuntur. vt insania ira-
iracundia: et que sunt
similis generis: q̄les. n.
ob bec ipsa dicuntur vt ira-
cūdi atq; insani similiter
et quecunq; mētis egre-
siones non naturales: s;
a quibusdam aliis casib;
facte sūt que sine difficul-
tate dimoueri nō posunt
aut et omnino immobi-
les sunt qualitates itidē
et tales dicuntur quippe
cum hisce quales dicant̄
que vero ab hisce fiunt q̄

facile dissoluuntur atq;
expirant. passionis dicitur
veluti si dolens quis-
piam iracūdius fuerit nō
iracundus dicitur qui ta-
li perturbatione iracun-
dius est: sed potius aliqd
passus dicitur esse quare
passiones talia non qua-
litates dicuntur. **Quar-**
tum qualitatis genus est
figura et ea q̄ circa vnus
quodq; est forma et insu-
per rectitudo et curuitas
et quicquid est hisce simi-
le: horum enim vnoquo-
q; quale d̄ppiam dicitur
ex eo namq; quia triangu-
lus aut quadratum quip-
piam est quale quid dicitur
et quia rectum idēpti-
dem est aut curuū forma
ex vnūquodq; dicitur q̄-
le. rarum autem et densū
et asperum atq; lene qua-
le quidem significare qd
videbuntur a qualitatis

tamen diuisione remota esse videtur: p̄tū. n. potius positione videntur quā dā signare: etenim deus quōdes ex eo quip̄iā ē: quia p̄tes ipsi sibi ipsis p̄p̄inque sunt. r̄az aut̄ ex eo quod a sese distat lene etiam ex eo quod recte p̄tes sunt site asperū nō ex eo qui quōdas prius eminet: quōdas humiles sunt. Atque forsitan quidē et alii quōspiam quālitatis modus videbitur esse qui tamen maxime dici solent tot fere sunt: ea igitur que diximus sunt qualitates ut p̄z Qualia nō sunt ea quōdenoatiue ab ipsis aut alio aliquo modo dicuntur in plerisque igitur quān potius fere in oib⁹ denoatiue dicuntur ut ab albedine alb⁹ a musica music⁹ et a iusticia dicuntur iust⁹ et in ceteris similibus s̄ in quōsdam ex eo quod nō sunt noīa qualitati

b⁹ posita nō fit ut ab ipsis denoatiue dicantur ut ap̄tus ad militandum aut ad cursus: quō quōdē naturali potētia talis dicitur: a nulla qualitate dicitur denoatiue potētis. n. hisce quibus hi quales dicuntur nō sunt nomina posita: sicut artibus quibus militares aut cursores ob dispositionē dicitur militaris. n. d̄r ars et cursoria: atque ab his: ii quō disponunt denoatiue dicuntur interdū et est et positū qualitati noēs: nō tamen id quōd ipsa d̄r quale: noīe illi d̄r denoatiue a virtute nāque d̄r quōspis studiosus: ex eo sane quod virtutibus: s̄ nō denoatiue dicitur a virtute: nō tamen in multis id ipsius fit ea igitur qualia dicuntur: quā dictis qualitatibus denoatiue aut alio quo alio modo dicuntur. Atque cōtrarietas in qualita

te eē v̄r iustitie nāq̄z con-
trariū est in iustitia et al-
bedini nigredo et cetera
eodem modo: ea igitur
que ipsis qualia dicuntur
contraria esse videntur:
vt iustū iusto et nigrum
albo: non tamen in omni-
bus hoc esse videtur. fla-
uo enim aut fusco aut ta-
libus coloribus que qui-
dem sunt qualia nihil est
contrarium atqui si con-
trariozum alterum qua-
litas est et reliquum om-
nino q̄litas erit: hoc aut
ita esse patet ex singulis
nam si iustitia contrariuz
est iustitie atq̄z iustitia q̄-
litas est et iustitia. g. qua-
litas rationem subibit.
nullum enim predicamē-
torum iniustitie neq̄ quā-
tū nec ad aliquid: nec vbi
nec ceterozum quicquaz
omnino: nisi qualitas tā-
tum; accomo datur eadez

et in ceteris que sunt in
qualitate contrariis dici
possunt. At v̄vero qualia
ipsa grad⁹ suscipiūt ac ma-
gis talia minusue dicunt^r
albū. n. aliud alio magis
minusue dicitur at iustuz
alio magis minusue: et ip-
sa etiam intensiōē susci-
piunt fit. n. vt album al-
buis euadat: non tū oia
sed plurima conditionez
hanc subire videntur: nā
dubitauerit quispiam si
magis minusue iusticia
dici possit et dispositioni-
bus etiam ceteris simili-
modo: sunt enim quidez
talibus contendunt atq̄
iustitiam quidem magis
iustitia minusue sanitatē
q̄z sanitate non nimium
inquiunt dici. minus ta-
men quippiā magis quā
aliud sanitatez iustitiam
q̄z et gramaticam identi-
dem ceterasq̄z dispositio

nes habere dicunt at tamē ea que bisce qualia dicuntur: gradus sine controuersia suscipiunt magisq3 talia acq3 min9 dicuntur iustior. n. et sanior alius alto dicit ē in ceteris si limō triangulus aut et quadratum ceteraq3 figure nō vident talē cōditionē subire: nā ea quidē q̄ trianguli rationē circuliq3 suscipiūt triāguli sūt similr aut circuli vniuersa eorum. Nō q̄ nō suscipiunt nihil alio magis. min9 ue tale dī: nō enī quadratū magis quā altera ex parte lōgi9 circul9 est quipe cū neutrum circuli habeat rationē: atq3 simpliciter si nō subeāt ppositi rationē alterū nō magis altero tale min9 ue dicit: nō ergo omnia qualia grad9 suscipiūt vt magis talia min9 ue dicātur

eorū igitur que dicte sunt neutrum proprium qualitatis esse videtur. Similia aut dissimiliaq3 p qualitates solas dicuntur simile enim q̄ppiam nulla alia pfecto rōne esse vī quā ea que quale est quare ppiū qualitatis erit hac ipsa simile atq3 disīle dici. Nō autēz perturbari op3 si quispiā nos dixerit de qualitate tractātes cōplura eorum q̄ sunt ad aliquid cū qualitatib9 ipsis enumerasse habit9. n. et dispōnes ad aliquid eē dicimus ētenim in omnibus fere talib9 genera q̄dez ad aliquid eē dicunt singulariuz vero nihil. sciētia nāq3 q̄ quidē est gen9 hoc ipsuz quod est alicui9 esse dicit: singularium. Nō scientiaz nulla id ipsuz quod est alicui9 dicit esse vt grāmatica nō dici

tur alicui⁹ grāmatica nec
musica cui⁹ piam musica
nisi gen̄ris rōne ad aliqd
et ipse dicantur: grāmati
ca. n. alicui⁹ scientia dicit^r
nō alicuius grāmatica et
musica cui⁹ dā scientia nō
cuiuspiam musica qua
re singule non sunt vt pz
ad aliquid: ad quales di
cimur singulis quippe cū
has ipsas et habem⁹ qua
re singule erunt qualita
tes quibus et quales qui
eas habent dicuntur: at
be non sunt ad aliquid v
ti diximus: p̄terea si hoc
idem quale atq; ad aliqd
sit: non absurdū in vtrif
q; ipsū generib⁹ colloca
ri atq; enumerari.

Questio nona.

Aq̄ aristo
teles dicit de pre
dicamēto qualitatē
sint sufficienter a
signata et arguitur
qd nō q; v̄ nō enu
merasse omnes spe
cies huius predica
mēti quū intensum

remisum sint in hoc predicamēto: quū nō sit al
liud in quo sint et tñ nō sunt in aliqua specie
hic postea igit̄ intētum.

In opposituz ē aristoteles et ro
ta dialecticorū ceterua.

In hac q̄stione sunt ille diuersi
tates opinionū inter scotū thomā et ocpā nisi
velim⁹ p̄tractare philosophicē de intēstione q̄
litatū. et similr de denominatione qualitatuz
et ideo in primo articulo ponet̄ expō literalis
et in secūdo dubia et in. iii. cōclusiones respon
siales.

Prim⁹ articulus.

Aristoteles in primo textu ponit
primo diffinitionē qlitatis: q̄ d; capi in sin gl̄i
et nō in plali als nō eēt ex rigore data: quū nu
lla sit qlitas fm̄ quā aliq̄ quales dicantur eēt
in p̄senti diffinitione di⁹ tentas de denomina
tione qualitatuz eēt admixta suo cōtrario vt
si sint sex grad⁹ frigiditatis et duo caliditatē
s̄l penetratiue se hēntes fm̄ opinionē q̄ admi
tit qualitates cōtrarias s̄l se cōpati in gradib⁹
dib⁹ remissis citra summā latitudinē: quā de
nominationē sub̄tis recipet a qualitate remissa
ad q̄ aliq̄ audacter respōdēt qd̄ ois qualitas
quātuncunq; remissa sufficit denominare s̄nt
s̄b̄m̄ quale: cū calidū nihil aliud sit q̄ sub̄m̄ cui
inheret caliditas et frigiduz ē subiectū cui in
beret frigiditas et ita nō haberet̄ pro incon
ueniente cōcedere qd̄ idem corpus copulatiue
esset calidū et frigidum.

Ad hoc proposituz posset afferri
sententia calculatoris qui in capitulo de inten
sione mixtorum habentium: qualitates cōtra
rias coextensas per totū recitat quatuor opi
niones quarum tres impugnat et ponit suam
opinionē in hac quatuor notanda: intēstio mix
ti in quo sunt qualitates cōtrarie siue coexten
se siue nō mensuranda est peses excessum de
nominationis qua vna illarum qualitatuz ad
mixta contraria nata est magis denominare
subiectum quam alia ceteris paribus. Ex quo
infero quod probabile est qd̄ vtra denominat
sed vna magis intēse q̄ alia et in his op⁹ ē vi
dere p̄portiones et ptū inter se si qlitates nō
pmisceant̄ et denominationē adiuicē et cuiuslib⁹
bet talis ptis ad totum que quā philosophica
sunt pretermittuntur.

Postea aristoteles ponit quatuor

Ca^l calculator

species qualitatis, quarum prima est habitus vel dispositio secunda est naturalis potentia vel impotentia tertia est passio vel passibilis: qualitas: quarta est forma et circa hoc constat figura.

De habitu quod sit et quomodo generetur et intendatur et conservetur et corrumpatur et in quo subiecto sit et quomodo sit visum est sufficienter in prima questione prehemiali: ob id in presentiarum de his super se demus: nota tamen quod in presentiarum non capitur habitus et dispositio ut differant specie ad invicem sed solum differunt penes magis vel minus intensum et sit potius questio de vocabulo et ex modo loquendi antiquorum et ipsius aristoteles ut habitus vocetur quando qualitas illa est difficilis mobilis a subiecto dispositio vero de facili mobilis et hoc includatur in cognitione illorum duorum terminorum: quorum disunctum accipitur: circum locutione pro prima specie qualitatis et in hac ponentur omnes termini significantes vitia virtutes scientias et omnes operationes sensus, intellectus et voluntatis, ut sunt intemperantia: temperantia logica volitio, nolitio, sensatio intellectio et similes.

Secunda species est naturalis potentia vel impotentia et capitur in proposito naturalis potentia pro qualitate super addita alicui subiecto et cum illo composita per quas inclinatur sibi ad aliquid faciendum vel recipiendum ut quod sibi sit dispositio ad currendum ad pugilandum ratione qualitatis composita. et naturalis impotentia capitur pro simili qualitate disponente sibi ad non faciendum aliquid vel non recipiendum aliquid ut durities existens in aliquid dura per quam durus habet impotentiam ad cito dividi: et posset dici etiam sibi notiales quod non oportet esset quod tamen huiusmodi species secunde importaret de signato formali res realiter distincta a re quam importat de materia significato sibi fat esset quod connotaret rem tamen se habere quod posset agere vel recipere vel quod non possit agere neque recipere. In hac specie ponuntur omnes triplex complexio significantes sive illa complexio sit sibi formam que provenit ex actione et passione qualitatis primam: sive sit, complexio sibi materia que fortassis causatur ab in fluxu celi si sit ponenda: de quibus vide alibi.

Tertia species est passio vel passibilis qualitas, in presenti passio capitur pro qua-

litate genita ex operatione alie potestis sive apprehensive sive appetitive, ut sunt dolores delectationes timores iracundie, et solera moralibus dicitur quod in voluntate sunt precipue quatuor passionibus, scilicet gaudium spes tristitia timor, per dicitur sunt de bono amato presenti vel abienti: dicitur scilicet sunt de malo odio habito presenti vel abienti, et ad quam sibi illarum passionem sibi probabilem sententiam debet concurrere actus duplicis potestis, scilicet cognitive et appetitive de quibus ad morales pertinet ad longum dispartate.

Passibilis qualitas dicitur esse illa que causat aliquam apprehensionem in potentia sensitiva mediante qua partialiter nata est sequens passio ut albedo nigredo amaritudo dulcedo et similes que qualitates dicuntur passibiles non quod sibi in quo sunt patitur ab illis sibi quod causant aliquam apprehensionem in potentia qua inter veniente veluti unica causa partiali nata est sequens passio in ipsa potentia, in presenti potest distinguere de duplici passione, scilicet corruptiva et perfecta quarum delectatione vocabula ipsa proprie ferunt.

Et in presenti bonam difficultas an intellectus habeat passiones aliquas suis suas operationes in se ipso: sicut coiter concedit de voluntate, et certe satis probabile est dicere quod formido et firmitas que aliqui dicunt esse in aliquo assensu sunt passiones intellectus distincte ab ipsis assensibus: ad quod potest fieri hec ratio sibi aliis que habeat evidentiam naturalem de aliquo, scilicet de a igne calefacere iste ut per expositionem habeat assensum firmum et eundem res volo quod huic ecclesia ipsa hoc est gratia exempli, concilium generale dicat quod ex fide sit illi ignem, a, calefacere: in hoc casu iste homo non ad quod querit novum assensum potest, quod antea habet evidentiam, ad quod tenet tamen firmitudine nam tunc firmus assentiet quod antea: quod tenet perheret superpono, in, illi esse catholici viri: ergo ad quod sunt firmitate que est distincta ab assensu modo accipitur assensum de novo quod alias assensum sic et expelleret evidentiam vel sibi se compatient ergo simili si firmitas est passio distincta ab assensu eadem ratione et formido eius non sit maius: ratio de viis quas de alio. Et ut obiter ista accingam: nota quod in aliquo assensu intellectus potest esse triplex conditio, scilicet certitudo vel interitudo, evidentia vel inevidentia firmitas vel formido prima conditio provenit ab obiecto et re ipsa que per assensum reputatur secunda provenit a ratione vel medio probatorio vel ab alia causa concurrente

*unde assensus
s. ratio. etiam de
certitudo atque ea
comprobat assensum
potest ex parte
ex parte potest*

*non est
quod
quod*

non ut potentia ad illius assensus generatio-
nem tertia provenit ab ipsa potentia sic vel sic
se habente . s . tenaci⁹ vel uo tenaciter . de qui-
bus videndum est in libro posteriorum .

Quarta species qualitatis est
forma et circa hoc constans figura . in hac spe-
cie esset oportuna quod illa que secundo libro
physicorum ab omnibus fere disputatur scilicet
cet an figura distinguatur a re figurata . nan
opino nominatum est quod figura est res fi-
gurata vel res figurate taliter se habentes . rea-
les vero oppositum tenent⁹ et isti sunt bipar-
titi : nan aliqui dicunt figuram esse qualitatem

absolutam que facit ut partes habeant ad in-
uicem talem ordinem vel tales . Alia est opinio
quam debent scotus⁹ conformiter ad suam opi-
nionem defendere scilicet quod figura est un⁹
respectus realis et talis potest esse duplex : na
vnus erit ordo partium ad inuicem seu continua-
tio et hoc dicitur positio que est differentia qua-
ntitatis continue . alia est figura de predicame-
to situs que nihil aliud est quam ordo partium
ad partes loci : et iste ordo secundus secundum
scotum in quarto non habet corpus christi in
eucharistia : bene tamen habet primus nan cap-
ut christi in eucharistia sic est collo continua-
tum quod non aliq⁹ parti corporis sic continua-
tum quamuis simul sit in loco cum qualibet al-
lia parte : secundum dicentes figuram esse res-
pectum non esset huius predicamenti et ita con-
tra aristotelem sed bene secundum illos qui di-
cerent figuram esse quid absolutum . et illius opi-
nionis videtur esse Johannes canonicus in li-
bris physicorum

Secundum nominales vero no-
ta quod in proposito non capitur forma pro ut
se extendit ad omnes formas substantialis
quas accidentalem sed solus pro dispositione
circa quantitatem discretam et figura pro dis-
positione circa quantitatem continuam et ita for-
ma erit passio quantitatis discrete cuius passio-
nis species immediate contente erunt paritas
imparitas et figura erit passio quantitatis con-
tinue et eius species erunt curuum rectum trian-
gulare quadrangulare et sic de aliis . et in hac
specie secundum Joanes dorp . ponuntur nomi-
na artificialia ut artificialia sunt utly tunica
caputium .

Santus thomas in tertio sente-
tiarum distinctione decima sexta dicit quod figu-

ra capitur tripliciter . primo et proprie accipit-
tur pro qualitate que resultat ex terminatioe qua-
ntitatis sicut est figura triangularis quadrangu-
laris et huiusmodi : quando enim alique linee
sic vel sic terminantur resultat diverse figure
nec dico quod figura hoc modo accepta sit ter-
minus quantitatis : quia omnis quantitas ter-
minatur ad aliquid quod est in genere quanti-
tatis secundo modo . Accipitur figura pro eo
quod est representativum figure primo modo
accepte et sic imago alicui⁹ dicitur eius figura
et quia imago est signum eius cuius est imago
extensum est hoc nomen tertio ad quocunque
signum . in proposito capitur figura primo
modo .

Et nota quod secundum paulu-
m cocinatez in suis predicamentis in proposito
figura non est res distincta a forma sed ambo
important eandem qualitatem : sed diversa
conotant illi termini quia dicitur forma in qua-
tum dat rei artificialitate esse specificus et in qua-
tum dat determinationem rei quantem dicitur
figura . hoc modo aristoteles secundo physicor-
um dicit formas artificiatorum esse in predi-
camento qualitatis .

Ex quo concludo aliquos non be-
ne distinguere hec duo scilicet figuram et formam
dicentes quod se habent ut magis comune et
minus comune : ita quod forma reperiretur
tantum in rebus animatis et figura tan in inani-
matis que non animatis : quos tamen philoso-
phus figuras artificiatorum vocet formas .

In hac quarta specie aristoteles
declarat quomodo istiquatuor termini scilicet
asperum lene rarum et densum significant or-
dinem partium ad inuicem : interque notanda
est diffinitio rari et densi pro philosophia naturali
apud philosophos satis magnum dubium est
quid sit raritas et densitas et quomodo debeant
attendi inter se ad hoc ut unum corpus sit rari⁹
alio vel densius postea philosophus ponit dif-
finitionem qualium nan qualitas et quale se
habent sicut concretum et abstractum de quibus
superius in denominatiuis dicitur est . consequenter
ponit tres proprietates qualitatis prima
quod qualitati in est contrarietas . ut iustitia
in iniustitia secunda quod qualitas suscipit magis
et minus tertia quod secundum qualitates alis
qua dicuntur similia vel dissimilia . reliqua que
intertextu secuntur omnia sunt facilia haberi tamē

Paulus
citae

ut tate accidens
qualitas e dimi
Secundus exter

Scotus:
figura ut est
est non ponit
edimento qua
at si dicitur fi-
gura ponit signu
in quarta spe-
qualitatis dicitur
supponit solus
in species qua-
lis sed ar & lo-
ponit quatuor
os q ponitur co-
re qualitati

Joanes
dorp

Santus to-
mas

proprietatum declaratio ex dubiis mouēdis habebitur et sic finis primi articuli.

Secūd⁹ articulus.

Dubium primum an sit alia species qualitatis preter nūcitas ab aristotele

Dubium secundum quot sunt diuisiones quibus qualitas diuidi potest.

Tertium dubium quomodo qualitas suscipiat intensiōem et remissionem.

Quartum dubium iste termin⁹ homo secundum conceptum secundum quem significat homines pictos an sit in hoc predicamento.

Ad primum dī comūter a nominalibus quod ponenda est alia species qualitatis preter quatuor postas ab aristotele; et quod illud nō est contra aristotelem qz ipse dubitat an sint ponende alie species et hec. v. species erit in qua ponentur termini significatiui qualitati vt sunt dispositiones qualitatis vt sunt isti termini intensum remissum vni forme difforme clarum; raucum; acutum; graue; vt conueniunt quatuor vltima ipsis vocibus z licet non esset necessarium ponere propter primos terminos quia dicerentur quod essent in alio predicamento; quia videlicet in relatione vel in quātitate; qz illi termini connotāt mētū rabililitatē. i. diuisibilitatē ipsi⁹ qualitatis in grad⁹ et sic hoc fit cū respectu illarum partiu⁹ ad inuicem erunt in ad aliquid et sine respectu erunt in predicamento quātitatis; sed tamen illam speciem necesse erit ponere propter alios terminos. s. clarum; raucum; acutum; graue pro vt dicunt vocum dispositiones.

Alii propter quintā speciē ponūt sextam. s. pro qualitatibus essentialibus. i. pro dñis essentialibus predicamenti substātie; nā duplex est quale scilicet essentialē accidentale; Ad hoc posset dici quod non opus esset ponere illos terminos in hoc predicamento; vel si ponantur erunt in secunda specie qualitatis in quo etiam isti termini masculus vir femina et similia.

Ad secundum dubium respondeo quod qualitates solent multipliciter diuidi; de quibus in libris de generatione succin⁹ te tamen in presenti nota quod duplex est qualitas scilicet sensibilis et insensibilis; prima

potest ab aliquo sensu percipi vt sunt omnia obiecta quinqz sensuum exteriorum qualitas insensibilis est per oppositum vt qualitates que ponuntur in anima et influentie celestes si ponantur et qualitates occulte et proprietates herbarum lapidum et animalium; qualitates vero sensibiles sunt in duplici dīa quedā generantur nulla contrarietate qualitatum de per se concurrente vt sonus ex solo motu quamuis secundum nominales probabile sit quod son⁹ nō est qualitas sed aer vel aliud corpus fractū et taliter se habens; alie vero qualitates generantur mediante actione contrarietatis de per se concurrente vt odor color similitur aliq̄ sunt qualitates actiue et aliq̄ nō actiue salte⁹ actione reali s; bene actione intentionali scilicet producendo vel speciem vel noticiam in medium vel in potentiam; similitur aliq̄ qualitates vocantur qualitates prime; alie qualitates secunde prime sunt ille quatuor caliditas frigiditas; humiditas siccitas q̄ ideo dicuntur prime quia sūt cause in naturali generatione animalium qualitatum sensibilium in istis inferioribus; similitur qualitates q̄daz sunt vni forme et q̄daz difforme et difforme q̄dam sūt vni forme et q̄dam difformiter difforme; de quibus in philosophia latior est habenda prescriptio similitur qualitatum quedā sunt vitaliter inuolutiue et quedā non; similitur; quedam sunt qualitates infuse et quedam adquire; plures alie fortassis inueniri possent diuisiones qualitatum sed pro presenti h̄c; sufficient.

Ad tertium dubiū respondetur quod multiplex est modus opinandi de intensiōe; nam aliqui tenent per admixtionem contrariū alii per maiorem radicationem in subiecto alii per maiorem distantiam a non gradu et pro cuiuslibet precedentis qualitatis deperditionem.

Alii vero que nunc sentētia apud seotistas et nominales contēnetur asserunt fieri per plurium graduum penetrationem in eoz situ et subiecto ex quibus fit vna qualitas intensior.

Santus tomas tenet opinionem qd̄ fiat per maiorem radicationē in subiecto sine eo qd̄ aliqd̄ qualitatis adq̄rat de nouo s; p̄ aliud et aliud esse perfectius quod ipsa qualitas

*ca quali tado v
ter dīfferentis; e
quibz q̄dam
que dīfferentibus
respe quo med
dit appanday p
aut similit
ex rebr. a. n*

doctoz fact⁹

Secundus articulus .ii. questionis.

dat suo subiecto unde imaginandus est quod ex
pli gratia albedo dum intenditur nihil intrin
sece in se ad quod fit per actiones agentis illas
intendentes fit ut esse quod antea dabitur iam nunc
non det suo subiecto sed aliud esse accidentale
perfectius: non est ibi quodam esse accidenta
le ut esse album communicatum ipsi subiecto ab
ipsa forma et est effectus ipsius forme in genere
cause formalis. et sic eadem forma numero
dat successive diuersa esse ista autem esse sibi succe
dentia possunt dici diuersi gradus forme non
tamen sunt aliquid intrinsecum forme que in
tendit sed sunt extrinseci et ab ea realiter distin
cti: hanc expositionem ponit capreolus libro
primo sententiarum distinctio septima questione
secunda esse ex mente doctoris facti qui dicit
in disputatis de virtutibus questione quinta
quod forma que intenditur dabitur prius esse
imperfectum et postea dat esse perfectum.

hęc opinio seu modus exponē
di thomā non placet paulo goccinati qui octa
uo metaphysicę questione vigesima prima di
cit quod in toto tempore intentionis manet eadē
dem forma et idem esse numero quod tamen
efficitur perfectior sicut et ipsa forma: unde
notandum est: quod sicut subiectum antequā
incipit formā accidentalem erat in potētia ad
ipsam: ita etiam dicitur habet eam imperfecte est
in potētia ad habendum eam perfectius: et
et ita dum intenditur forma illa et esse eius per
ficatur non per noue entitatis adunetum sed
solum per hoc quod subiectum per eam est ma
gis elongatum a potētia quā prius hēbat ad illam
formā et esse eiusdem forme. dicit autem magis
elongari nō. p. adquisitionē noue realitatis sed
per habitationē eiusdem realitatis nobilio: tamē
modo et ita intelligendū est secundū hūc doc
torem quod forma intendatur quia magis ra
dicatur in subiecto.

Sed meo iudicio iste modus ex
ponēdi est obscurissimus et non intelligibilis et
contra vtrūque curreret innumera argumēta no
minaliū sed vniū precipue est quod equaliter et nimis
robustū aduersus vtrūque militet quod nō videt
quomodo possit saluari qualitas vniū: miter
diformis quā tū experientia demonstrat: quod vel
dicēdū est quod aliqua qualitas extēsa ē cōposita
ex indiuisibilibus sicut extēsiōnem vel quod eandē
qualitas dat infinita esse numero sicut quod est absur
dus omnia patet quod in quolibet puncto qualitas vniū:

miter difformis est alia et alia intēsiō maior vel
minor: sicut quod vel ad extremum maius procedas
vel ad extremum minus: hoc argumētū magistri
mei hōsalii factū cōtra opionē thomę: ad quod fate
or me nescire solonē que intellectū arguentis
nec meū satiet: nisi velis eum propter via mideret
concedere nō esse in cōueniēs quod vna et eadem
qualitas numero det sicut infinita esse accidentalia
propterea quod eius partes sicut extēsiōnem: quod sicut in
tensionē in hac opione nō hēt aliter et aliter radi
cant in partibus subiecti: si hoc nō placet in quibus
euaasiōne meliorē et sic per de tertio dubio.

Ad quartum dubium responde
tur quod ille terminus de quo queritur scilicet
ly hō pro ut signat homines pictos supponit
pro hominibus pictis mediante quodā cōcep
tu; representante homines pictos cōnotando
tales figuralem dispositiones et linealem pro
tractiones: et ille conceptus pertinet ad quar
tam speciem qualitatis: ex quo infero quod illo
conceptu quo ly homo significat homines pic
tos etiam significat homines viuos: quia ille
conceptus sumitur a cōuenientia in qua homi
nes veri et picti cōueniunt ut patet igitur utros
que representat et ita non inuenitur quod ille
terminus homo dicatur vniū: secundu illuz
conceptum de hominibus viuis et pictis: euz
quo tamen stat quod ille terminus homo pri
mo et principaliter significet homines viuos
mediante vno cōceptu absoluto de predicamē
to substantie: ratione cuius vocabitur ille ter
minus analogus. et in hoc stat finis secundar
tuli reliqua que in textu ponunt non indigēt
multū ex acta declaratione imo aliquid est dic
tum non secundum veritatem sed disputatiue
scilicet illud quod dicitur quod stat in aliquibus
genera dici ad aliquid et species non ut disci
plina et gramatica.

Tertius articulus.

Dicta ab aristotele de qualitate
habita intelligentia questionis sunt sufficien
ter assignata argumentuz questionis ante op
posituz est solutiū ex responsione primi dubii.

Tertus. de agere et pati et reliquis.

¶ Suscipit et ipsuz agere

argumētū
saliburgē

Cap: colus.

doctor factus

Paulus co
linas.

patiuē contrarietatez. ca-
 lefacere nanqz et frige fa-
 cere et calefieri et frige fie-
 ri et voluptate affici do-
 loreqz contraria sunt que
 contrarietatem suscipiunt
 gradus quoqz suscipiunt vt
 magis atqz minus dican-
 tur: fit enim vt magis q̄
 piam min⁹ de calefaciat
 et itidem calefiat et do-
 leat magis min⁹ de qua-
 re agere patiuē gradus sus-
 cipiunt vti diximus de his
 igitur tot a nobis sunt dic-
 ta. Dictum est autem et de
 situm esse in his ce q̄ dixi-
 mus de his que sunt ad a-
 liquid denominatiuū ip-
 sum a positionib⁹ dici. de
 ceteris vero vt de quādo
 de vbi. de habere q̄ sunt
 manifesta nihil aliud di-
 citur quam ea que in p̄-
 cipio dixim⁹ habere qui-
 dez in dutū atqz armatū
 esse significare. vbi vero

in licio esse et cetera que
 cumqz de ipsis sunt dicta
 de generibus igitur pro-
 positis ea que sunt dicta
 sufficient.

Questio decima.

A sex vlti-
 ma predicamēta sine
 absoluta vel respec-
 tiua. in hac questio-
 ne primo recitabo
 opinionem scoti et
 secundo thome et ter-
 tio nominalium.

Scotiste dicunt qd̄ in istis. sex vlti-
 mis predicamentis ponuntur entitates res-
 pectiuē et non absolute: que quidem sunt res-
 pectus extrinsecus ad venientes. Unde nota
 quod actio dicitur duo vnum de materiali et sic
 nihil aliud est quam forma que producit ab
 agente in passum et aliud de formali et sic est res-
 pectus agentis ad passum et similiter passio
 dicitur duo vnum de materiali scilicet illud idem
 quod actio et aliud de formali scilicet respectus
 passi ad agens: et nota quod illi respectus sunt
 mutui: nec oportet semper qd̄ omnes respec-
 tus mutui sponantur in predicamento eodem
 nisi forte illi sint intrinsecus aduenientes. et
 ita actio dicitur respectus quo mediante agēs di-
 citur formaliter agens et passio respectus quo
 mediante passum dicitur formaliter patiens.

Opio scoti
 starum.

Quando etiam dicitur respectum
 rei temporate ad tempus et temporis ad rem
 temporatam ita quod predicamentum quan-
 do in tota sua comunitate continet sub se duos
 respectus scilicet quādo actiuum et quādo pas-
 sium secundum modū loquendi scotistarum
 nan temporis ad rem temporalem tamquam
 mensurantis ad rem mensuratam est respectus
 qui dicitur quando actiuus. et e contra est res-
 pectus qui dicitur quando passiuum. que res-
 pectus scilicet an distinguatur a primo mo-
 bili vel a motu primi mobilis disputari habet
 in quarto libro philosophorum.

ner videt ponit
 predicamento
 pectus quia
 q̄ sit intentus
 semens/utn

aliam realitatem quantum ad res denominata ab aliis precedentibus pro ut denominant de nominatio intrinseca: que diuersitas sufficit ad distinguendum predicamenta: licet ille. s. locus superficies qualitas et sic de aliis aquis bus accipitur ipsa denominatio sint eadez cum aliquibus rebus precedentium predicamentorum.

Hec opinio fere nominalis est nam termini qui in his predicamentis ponuntur solum differunt in conotatione a terminis predicamenti qualitatibus vel quantitatis et illa diuersitas ut dictum est in diuisione generali predicamentorum sufficit ad distinctionem predicamentorum: qui de his voluerit videre plura videat capiteolum: secundo sententiarum distinctione secunda et sexta et elipeu thomistarum sexagesima prima questione predicamentorum: et sic est finis primi articuli.

Secundus articulus.

Dubium quum sint nouem genera accidentium dubitatur an in heretia sit quod distinctus ab ipso accidente esse duplicem inheretiam scilicet aptitudinalem et actualem prima non est distincta ab ipso met accidente secunda vero est distincta a quolibet accidente absolute et ab aliquibus respectibus sed non ab omnibus quia ipsa met in heretia que est accidentis respectum seipsa inheret et non alio mediante et sic patet ad dubium.

Tertius articulus.

Conclusio responsalis sex vltima predicamenta ob eorum paruam entitatem merito non fuere curę ipsi aristoteli nec nobis etiam sunt et sic est finis decem predicamentorum et per consequens secundi tractatus huius libri sequitur nunc de post predicamentis.

Tractatus tertius de post predicamentis et primo de oppositis.

De oppositis autem quod modis opponi solent deinceps dicendum esse videtur. opposita namque modis quatuor opponi dicuntur aut ea que sunt ad aliquid aut ut contraria aut ut ha-

bitus et priuatio aut affirmatio et negatio atque ut insumam dicam duplum et dimidium ut ea que sunt ad aliquid bonum et malum uti contraria cecitas atque visus ut habitus et priuatio sedere autem non sedere sicuti affirmatio et negatio opponuntur. **Q**ue igitur ut ea que sunt ad aliquid opponuntur ita id quod sunt oppositorum esse aut aliquo alio modo ad illa dicuntur ut duplum dimidium id quod est aliquid dicitur duplum et scientia scibili eodem opponitur modo. atque ipsa id quod est scibilis dicitur esse et scibile etiam id quod est ad oppositum ipsam inquam scientiam dicitur scibile enim aliquo. i. scientia dicitur scibile. que igitur ut ea que sunt ad aliquid opponuntur ipsa id quod sunt aliorum esse aut aliquo alio modo vicissim dicuntur. **E**a vero que ut contraria opponuntur nullo pacto legem hanc subeunt: nec enim bonum mali dicitur bonum sed contrarium nec album nigri dicitur album sed contrarium quare oppositiones hec differunt.

Atque contraria quidem ea que talia sunt ut ipsorum alterum necessario rebus his insit in quibus aptum est fieri: aut de quibus predicatur nullum proprius medium habet: quorum autem alterum non necessario est inesse inter hec aliquid oio medium cadit veluti sanitas ac morbus in animalis corpore fieri apta sunt atque alterum insit animalis in corpore sanitas in corpore aut morbus necesse est de numero quorum predicatur par atque impar et alterum insit in numero necesse est par aut impar atque nullum inter hec aut inter par et impar aut inter sanitates aut morbum medium cadit album et nigrum in corpore aptum est fieri et non necesse est in corpore alterum eorum inesse: non enim omne corpus aut album est aut nigrum vitiosum quodque studiosumque de homine quidem ceteris com pluribus predicatur at non necesse est alterum illis inesse de quibus hec predicari possunt: non enim oia aut vitiosa sunt aut studiosa: atque est inter hoc medium sane fuscum quidem et flavum ceterique tales colores inter esse album et nigrum: id autem quod neque vitiosum est: nec studiosum inter vitiosum ac studiosum in quibus igitur noia non habent ut fuscum pallidum rubrum ceterique tales colores qui media sunt inter album et nigrum: in quibusdam vero nomine quidem non est facile medium assignare: utrumque tamen extremorum negatione ipsum medium diffinitur ut id quod nec bonum est nec malum nec iustum

Textus de post predicamentis.

neq; iniustum. ¶ Præiatio autem atq; habitus dicitur quidem circa quippiam idem ut visus et cecitas circa oculum ut simpliciter autē dicam: in quo aptus est habitus fieri circa idvtrumq; ipsorum dicitur atq; præiatum esse dicimus vnuquodq; eorū que susceptiua sunt habitus quum nō est habitus vllō modo in eo in quo aptus est esse: et quando illud aptum est ipsum habere: edentulum enim non ex eo dicitur quia dentes non habet et cecum itidem non ex eo quia visum non habet sed quia non habet cum est aptus habere sunt enim que orta non continuo visum dentes q; habent at nō edentula aut ceca dicuntur præiatum autē eē habitum q; habere non est præiatio atq; habitus nam visus quidem est habitus: cecitas vero præiatio: at habere visum non est visus: nec cecum esse est cecitas etenim hec est præiatio quedam cecum autem esse est præiatum esse et non præiatio. ¶ Præterea si cecitas idē esset ac cecum esse vtrūq; profecto de eodem predicarentur: at hō dicitur quidem cecus cecitas autem nullo dicitur pacto: et ipsa tamen præiatum inquam esse habitum q; habere: p̄inde ut præiatio atq; habitus opponi videntur modus enim idem est oppositionis: nam ut cecitas et visus sic et cecum esse ac habere habitum opponuntur. ¶ At enim nec etiā ea que sub affirmatione sunt negationeue affirmatio est atq; negatio affirmationem namq; negationeue orationem esse constat alteram affirmationem alteram negationem: at nihil eorum que sunt sub affirmationem negationeue cadunt oratio est ut patet: dicuntur tamen et hec ipsa proinde opponi: atq; affirmatio negatioq; opponuntur. et in his enim idem oppositionis est modus nam ut affirmatio veluti sed et negationi eē non sedet opponitur sic tres que sub vtrumq; cadunt: sedere inquam et non sedere sibi mutuo aduersantur: at vero præiationem ac habitum non esse opposita ut ea que sunt ad aliquid patet: non enim ipsum id quod est oppositi dicitur esse: visus enim non est cecitatis visus: neq; vllō alio ad illam dicitur modo similiter neq; cecitas visus cecitas diceretur: sed cecitas ipsa præiatio quidē dicitur visus: cecitas autem visus non dicitur propterea vniuersa q̄ sunt ad aliquid ad ea sane dicuntur: que cōuertuntur quare si cecitas ex his esset que sunt ad aliquid et illud ad qd ipsa dicitur profecto conuerteret: at non con-

uertitur non enim visus cecitas dicitur visus atq; nec proinde atq; contraria præiatio enim ac habitum oppositionem subire ex eo p̄picuum fore ut ¶ Contrariorū. n. q̄ medio vacat alter in his quib; apta sunt eē aut de quib; p̄dicantur in esse semper necesse est: inter enim ea medium nullum cadere diximus quorum alterum in eē susceptiuo necesse est ut in sanitate ac morbo: in pari ac impari intueri licet: quorū autē est ad aliquid: medium nunquam horum alterū necessario cuius in est: neq; enim album aut nigrum neq; calidum aut frigidum esse susceptiuum omne necesse est: nam ut inter hec medium aliquod cadat nihil sane prohibere videtur et in super ea dicitur medio vacare: quorū alter nō necesse eē in susceptiuo nisi in hisce in quib; vnu in est nā ut igni caliditas in est: in albedo: ignis enim alterū definite nō vtrius in fit susceptiuo in esse: s; illis tantū quibus vnu in est atq; vnu nō vtrius: s; alterū definite in præiatio autem atq; habitum neutri dictorum est verū: neq; enim alterū ipsorū semper in esse necesse est: quod enim non aptum est visus habere: id neq; cecus dicitur neq; visus habere: quare non ex his erūt contrariis: q̄ mediis vacant: et omni susceptiuo ipsorū alterum in fit necesse est: quū enim est aptus visus habere tunc aut cecus aut visum habere dicitur atq; eorum alterum non definite sane s; vtrius sine discrimine vllō dicitur: at in hisce contrariis que medio non vacant: nunquam fit ut alterum in fit omni s; quibusdā atq; hisce alterum definite: quare patet neutro modo præiationem et habitum per inde atq; contraria oppositiones subire: præterea in cōtrariis quidem modo fit ipsum susceptiuum fieri vicissim mutatio potest nisi vnum ipsorū nā culpam in fit ut caliditas igni potest enim sanam egrotationem subire et frigidum calidum et album effici nigrum ex studio quoq; vitiosus et e vitioso studiosum euadere potest vitiosus enim si moribus prestabiliorib; preceptisque instituat parum saltē in probitate in cremiti suscipiet: quod si parum incrementi semel suscepit patet aut penitus illum mutari aut incrementa suscipere posse semper enim habitus magis fit ad consequendam ipsas virtutē sumpto paruo etiam incremento: quare verū simile est maiora quoq; illum incrementa suscipere quod si semper efficiatur in contrarium penitus habitum deducetur nisi tempore for;

tasse prohibeatur in habitu vero priuatione
ne fieri non potest vtriusque mutatio vnquam
efficiatur ex habitu namque fit ad priuatione mu-
tatio ad habitum ex priuatione fieri nequit non
enim qui quam cecus factus visum vnquam re-
cuperauit neque caluus factus? comam; nec edē
tulus vltus dentes emisit at qui patet et ea que
vt affirmatio negatioque opponitur nullo dic-
torum modorum oppositione iurare in his, n. dū
tara; alterum verum alterum falsum esse ne-
cessē est; neque enim in contrariis neque in rela-
tiuis neque in habitu priuationeue necesse est;
semper alterum verum alterum falsum esse sa-
nitas enim ac morbus contraria sunt et neutrum
ipsorum verum est autem falsum; similiter et
duplum et dimidium relative quidem opponi-
tur neutrum tamen verum est aut falsum lecti-
tas etiam atque vltus habitus quidem et priua-
tio sunt vt patet at neutrum verum est aut fal-
sum; omnino aut nihil eorum que nulla cum cō-
pessione dicuntur verum est aut falsum; at vni-
uersalia que dicta sunt sine complexione dicuntur
verum id ipsum in hisce contrariis maxime
accidere videbitur que cum complexione
dicuntur valere enim socratem et egrotare so-
cratem contraria sunt at neque in hisce necesa-
rium est alterum verum alterum falsum etiam
nam sicut quidem socrates alterum verum alte-
terum falsus erit si vero non sit ambo falsa erunt
vt patet si enim socrates omnino non sit beu-
tram erit verum neque egrotare ipsum neque
valere; in priuatione quoque ac habitu si socras-
tes omnino non sit neutrum verum erit; si autē
sit non semper alterum erit verum alterum fal-
sum; visum enim habere socratem et cecum so-
cratem esse vt habitus atque priuatio opponi-
tur; et sicut socrates non necesse est alterum ve-
rum alterum falsum esse quum enim non est ap-
tus habere vtriusque est falsus; si autē omnino
non sit; falsum etiam erit vtriusque et visus ip-
sum habere et cecum esse in affirmatione vero
negatione ve semper siue sit siue non sit alterum
erit falsum alterum verum horum enim egro-
tare inquam socrates et non egrotare socrate
si sit; et si non sit socrates alterum verum alte-
rum falsum etiam patet; si enim non sit; egrota-
re illum est falsus; non egrotare verum quare
hisce solis hoc conperit alterum inquam ipso-
rum verum esse alterum falsus que vt affirma-
tio atque negatio opponuntur at vero malum

quidem bono necessario contrarium est; quod
quidem esse patet inductione; morbus enim sa-
nitati et iustitie iniustitia et fortitudini timi-
ditas aduersatur et in ceteris similimodo at
malo interdum bonum interdum malum con-
trarium est defectui enim qui quidem est ma-
lum ex superatione; que quidem et ipsa ma-
lum est; contrarius est similiter et mediocritas
que quidem est bonum vtriusque aduersatur vt
patet in paucis tamen id ipsum esse videtur sicut
in plurimis malo bonum semper contrarium
est; preterea non necessarium est si contrarios
rum alterum sit et reliquum esse nam si omnes
sani sunt; sanitas quidem erit; morbus vero
non erit; similiter si sint omnia alba albedo qui-
dem erit; preterea si socratem valere contrarium
est huic socratem egrotare; fieri vero non po-
test vt ambo simul eidem insint; impossibile est
si contrarium alterum sit et reliquum etiam esse
¶ Patet et circa idem et especie aut genere cō-
traria fieri esse apta. Etenim morbus quidem
et sanitas in animalis corpore, albedo autem et
nigredo in corpore absolute; iustitia et iniusti-
tiam hominis anima sunt contraria in super
omnia aut eodem in genere aut contrariis in
generibus esse; aut ipsa genera esse necesse est;
nam album quidem et nigrum eodē in genere
sunt; color enim ipsorum est genus; iustitia ve-
ro ac iniustitia sub generibus contrariis collo-
cantur alterius enim virtus; alterius vitium
est genus vt patet ad bonum et malum non sunt
in genere sed aliquorum ipsa genera sunt.

Tertus de priore.

¶ Prius quippiam alio quatuor dici-
tur modis atque primo quidem et propriissime
tempore; quo pacto quippiam antiquius alio
quo et vetustius dici solet; quia namque prius est
temporis ideo antiquus atque vetustius dicitur.
Secundo vero vt id a quo non conuertitur
essendi consequentia quo pacto vnum duobus
est prius nam si sint duo et vnum continuo se-
quitur esse at si sit vnum non necessario sequi-
tur duo esse quare ab vno consequentia non cō-
uertitur vt reliquum sit prius autem id esse vi-
detur a quo non conuertitur essendi consequē-
tia. ¶ Tertio modo ordine quodam dicitur pri-
us vt in scientiis atque orationibus intueri li-
cet in demonstratiuis enim scientiis prius est
nimirum atque posterius ordine; elementa namque

Textus de post predicamentis.

q3 priora sunt de signationibus ordine quippe quum principia priora sint ordine concisionibus contemplandis. et in grammatica syllabis priora sicut elementa in orationibus etiam et orationum simili modo narrationem ordine antecedunt. Sed etiam id quod est prestabilius honorabilius uel prius natura esse videtur: plerique etiam eos qui sunt honorabiliores quosque magis amant dicere priores consueverunt. Hic tamen modorum pene omnium remotissimus esse videtur tot igitur fere sunt modi prioris qui dici solent: videbitur autem et ultra iam dictos alius quidam esse prioris: modus eorum enim que essendi consequentia conuertuntur quod est causa quouis modo ut alterius stipula natura: non incongrue dici potest atque esse quendam talia patet esse enim hominem ad orationem de ipso veram essendi consequentia sane conuertitur: nam si sit homo vera est ea oratio qua homo dicitur esse: et contra homo profecto est si vera est ea oratio qua hominem dicimus esse: atque oratio quidem vera ut res sit nullo pacto est causa nec tamen aliqua ex parte: ut sit oratio vera causa esse videtur: ex eo namque quia res est aut non est oratio vera dicitur aut falsa: quare fit: ut quinquemodis ipsum prius dicatur.

Textus de simul.

Simul autem ea simpliciter et propriissime que dicuntur generatio quorum est tempore in eodem ne utrum enim ipsorum prius aut posterius est atque hec tempore simul dicuntur: natura vero ea dicuntur simul que essendi quidem consequentia conuertuntur neutrum tamen causa est si sit alterum ut in duplo dimidioque inuenitur licet: hec enim conuertuntur: nam si duplum est dimidium est: et si dimidium est duplum est: neutrum tamen est causa ut alterum sit. **E**xprererea que sub eodem genere sunt contra se se diuisa sicut natura esse dicuntur: atque ea que dicuntur de se que in eadem sunt diuisione qualia sunt volatile gressibile atque in aquis degenis: hec enim genere contra se se sunt diuisa: quippe cum animal in hec ut patet distribuatur et nihil horum posterius est: aut prius sed natura talia simul esse videntur diuisi etiam unumquodque talium in species

rursus potest atque erunt et illa simul natura que sub eodem genere collocata in eadem sunt diuisione: genus tamen specie prius est semper non enim in consequentia fit ab illo conuersione: nam si volatile est animal est at si animal est non necesse est volatile esse simul igitur dicuntur natura ea que in essendi quidem consequentia conuertuntur nullo tamen pacto alterum causa est ut alterum sit et ea que sub eodem genere collocata contra se se sunt diuisa: absolute autem simul ea generatio quorum eodem in tempore est ut prius est dictum.

Textus de motu.

Motus species sunt sex: generatio: corruptio: accretio: decretio: alteratio et ea mutatio que loco accommodatur: atque ceteri quidem motus ut patet diuersi sunt: non est enim corruptio generatio neque accretio est decretio: nec ea mutatio que loco accommodatur ceterique motus si militer de alteratione vero dubitatio quedam existit ne forsitan necessarium sit id quod alteratur a aliquo reliquorum motu alterari hoc autem verum non est. fere enim omnibus in passionibus aut plurimis nos accidit alterari nullo motu ceterorum communicante neque enim incrementa neque decrementa suscipere necesse est id quod passione mouetur et in ceteris modo: quare alteratio diuersus est a ceteris motus: nam si esset idem continuo id quod alteratur crescere aut decrescere: aut aliquo alio moueri ceterorum motuum oportet: at non necessarium est profecto. Similiter et id quod augetur ut aliquo alio motu mouetur alterari oportet: aut sunt quedam que augetur et non alterantur quadratus enim circumposita norma creuit quidem at non alteratum est similiter et in ceteris rebus huiusmodi fit: quare diuersi sunt hi motus omnes ut diximus: atque simpliciter quod motus contrarius est quieti singularis autem singuli aduersatur: generatio quidem corruptioni: accretio vero decretio: nisi mutationi accommodata loco quies in loco et maxime ut videtur ea mutatio qua ad contrarium locum itur et ponitur: ut et motus quosursum itur is motus quo deorsum itur et e conuerso: at assignatorum motuum reliquorum non est facile assignare quid nam contrarium sit: atque nihil ipsi contrarium esse videtur: nisi quis pra

et in hoc quietez in qualitate dicat opponi ei mutationi que est ad qualitatem oppositam et mutationem eam que est ad qualitatem contrariam proinde atq; in mutatione loco accommodata quiete in loco et mutatione ad contrarium loci quoditur contraria diximus esse alterationem namq; mutationem esse in qualitate constat quare motum in qualitate quies in qualitate opponitur aut ea mutatio qua ad qualitatem oppositam itur; quo pacto hec ponuntur album quippiam fieri et nigrum quippiam fieri altera itur enim hec atq; in qualitates; contrario termino mutatione fit ut patet.

Tertus de habere.

Habere pluribus dicitur modis aut enim ut habitus dispositionem q; vel aliquam aliam qualitatem; scientiam enim habere aliquam dicitur et virtutem aut ut quantum velut ea quam quispiam magnitudinem habet; natura cubitorum trium vel quatuor habere magnitudinem dicitur ut aut ut ea que circa corpus ponitur ut vestem tunicam et calidus et similia aut in parte velut in manu anulum; aut partem ut manum vel pedem; aut ut in vase ut modium habere triticum dicimus; aut dolium vinum; hec enim habere ut in vase dicuntur; aut possessionem habere enim dicimus domum fundum ue. Dicitur et vir uxorem et uxor virum habere qui quidem remotissimus omnium habendi modus esse videtur; nihil enim aliud dicendo virum habere uxorem signamus quam uirum una cum uxore habitare, foris tam et aliquid habendi modus esse videbuntur sed quod dicitur solent omnes fere sunt unne a nobis enumerati.

Questio undecima.

Aristoteles in post predicamentis dicitur sint sufficienter assignata in hac questione propter breuitatem et quia in hac prima predicamentorum impresse nonne parum feliciter fortuna arrisit ob tempo-

ris malignam sortem nihil aliud fieri nisi quod ponetur sumaria per conclusiones textus aristotelici explanatio; alias si deo placuerit plura additurus et magnam partem dictorum exacte recogniturus; nam non omnia in prima editione perspicui posunt; quamuis maleuolorum numq; deerunt murmura.

Primus igitur tractatus in quibus capitula diuiditur secundum quod quing; sunt post predicamenta scilicet oppositio prius simul motus etiam habere in capitulo primo quatuor; decim sunt propositiones.

Prima quatuor sunt modi oppositorum scilicet relativa ut duplum et dimidium contra ut bonum et malum priuatiua ut sedet et non sedet et non loquitur in proposito de oppositione rerum et propositionum sed terminorum.

Secunda relative opposita sunt que ea ipsa que sunt oppositorum dicitur vel quomodolibet aliter ad alia; que diffinitio satis patet ex capitulo de ad aliquid.

Tertia quod contraria a relative oppositis differunt; nam contraria secundum ea ipsa que sunt ab invicem dicuntur contraria ut bonum mali bonum non dicitur bene tamen dicitur malo contrarium.

Quarta duplicia sunt contraria; scilicet mediata et immediata. immediata sunt illa contraria quorum non est medium sed necesse est alterum in esse bis in quibus sunt apta nata fieri aut in illis de quibus predicatur ut in animali sunt sanitas et infirmitas. nota tamen in presenti quod aliqui medicorum ponunt inter languorem et sanitatem scilicet neutralitatem.

Quinta contraria vero mediata sunt ea quorum est medium aliquod et non est necesse alterum in esse et aliquando sunt media plura vel unicum nominata aliquando non nominata sed negatione extremorum tunc temporis medium describitur.

Sexta habitus et priuatio circa aliquid apta nata sunt fieri; ita quod circa quodcumq; natus est fieri habitus circa idem et ab apta nata sunt fieri scilicet habitus et priuatio tunc vero aliquis dicitur habere priuationem et esse priuatum quando est susceptibilis

Tertius de post predicamentis.

le in quo habitus natus est esse et pro tempore pro quo natus est habere non tamen illud habitum habet. et sic catula nate nonnum diem non dicitur ceca. nec infans infantem e tempus loquel.

Septima conclusio quod differunt priuatum esse et priuationem: nam ibi est differentia tanquam inter concretum et abstractum: quibus nominales et reales diuersa sentiunt de priuatione ut ex dictis in loquendo de abstractis videri potest. Et illa similiter questio est physica aut metaphysica petis an scilicet priuatio sit res priuata vel sit purum nihil: ut videntur dicere reales quos difficile est intelligere.

Octaua contradictorie opposita sunt que sub affirmatione negatione vel iunt et sunt terminus finitus et infinitus ut sedes non sedens et dicit aristoteles quod differunt affirmatio et negatio et que sub affirmatione et negatione cadunt quod intellige tanquam signum et signatus: possent in proposito inuicem sophistica de terminis contradictoriis afferri temporis tamen angustia non permittit.

Nona priuatiue opposita non ut relative opposita opponuntur: quod patet per definitionem relatiuorum et similiter que se habent ut habitus et priuatio non opponuntur ut contraria et hoc probat duabus rationibus que in textu clarentur in secunda ponit communem authoritatem quod ex habitu ad priuationem mutatio sit et priuatione autem in habitum non potest fieri. quod intellige naturaliter ut ex vidente bene fit cecus non tamen ex ceco videns.

Endecima quod que opponuntur ut affirmatio et negatio non opponuntur ut cetera. nam in contradictoriis semper necesse est de quolibet ente vnam vel alteram partem verificari non tamen in aliis illud erit necessarium. et ponit ibi authoritatem quod que dicuntur sine completionem non sunt vera aut falsa. et post ponit dubitationem quandam et soluit ex cuius solutione videtur sequi contra nominales quod forte non existente verum est dicere quod sit albus vel non albus quod tamen nominales negant ad quod dices quod cepit illa est non album pro non est album.

Duodecima bono contrariatur semper in malum. malo autem contrarium est aliquid

do bonum aliquando malum et in hoc secundo exemplificat de virtutibus quarum quilibet est mediocritas duo: unum extremorum vnum per excessum et alterum per defectum et in his extrema sunt mala et inter se contraria et etiam ipsum medium contrariatur cuius extremorum exemplum pone in prodigalitate. liberalitate et auaritia.

Secunda tertia si vnum contrarium sit alterum ut sit non necesse est: similiter impossibile est contraria simul eidez in esse in quo latet bona questio philosophica de compossibilitate e qualitatum contrariorum: que in libris de generatione et libris physicorum solet disputari.

Secunda quarta et vltima contraria aut in eodez genere sunt aut in contrariis generibus aut sunt ipsamet genera contraria quod per exempla probat. que in litera patet.

In capitulo secundo ponit quinque modos prioritatis scilicet temporis: nature: ordinis: perfectionis: causalitatis: ultra quos addunt licet prioritatem originis quod ponitur in diuinis: de qua ad theologos pertinet disputare: ex textu notabis tria primum quod illud a quo non conuertitur subsistendi consequentia dicitur esse prius: et alterum posterius ut animal prius est homine: secundum quod rem esse et orationem esse veram conuertuntur quod scilicet consequentia est bona homo est ergo hec est vera homo est et contra hec est vera homo non est ergo homo est. quod tamen intellige sano modo scilicet quod propositio illa sit in rerum natura et significet secundum tales significationem: et tertio notabis authoritates ab eo quod res est vel non est oratio dicitur esse vera vel falsa: quam etiam prius posuit in capitulo de substantia: cuius per tractatio ad librum peribermenas pertinet.

In capitulo tertio ponit tres modos simultatis scilicet temporis: nature: diuisionis primum clarum est secundum est ubi essendi consequentia conuertit tertium reperitur in aliquibus diuidentibus aliquid comite et ita vna essendi in sua generis non erit altera essendi diuisua prior.

In capitulo quarto ponit sex species motus. scilicet generatio corruptio augmentatio diminutio alteratio: et finem loci mutatio: de qua

h^o philosophi determināt: et nota in pposito
qd vbi littera argit opili h^o norma littera ve
r^o h^o gnomo et of q^o qdrati gnomoē circūposi
to creuit nō tñ est alterati qd cōtingit qñ qua
drato alicui circūscribit aliud quadrati p su
plenēta et parallelogramū min^o: qd facile ni
mis est apud geometras.

Substratio est forme sbālis in aliquo adq̄stio:

Corruptio nō est forme sbālis in aliquo de
perditio.

Augmētatio ē maioris quātitatis adq̄stio

Diminutio est a maiore quātitate in minor
rem quantitatem mutatio.

Alteratio est a qualitate aut ad qualitatem
mutatio.

Do^o localis est mutatio ad locū aut circa
locū de his in philosophia.

In cap. v. et vltimo ponit aristoteles septē
modos hēre. s: hēre qualitātē et q̄ritatē et ve
stūmētū aut hui^o mōi. hēre ptes. hēre vt in cō
tūētē hēre possessionē: habere vxorē.

Si alii mōi hēre fortassis sunt. isti tñ sūt vsi
tatores et sic ē finis hui^o vltimi tractatū^o et
per cōsequēs totius operis.

Tractatus de triumpho

nūeroꝝ a bartulo castrensi p̄initus adūuēto

Numerus: ordo: nomina: que in triumpho
numerorum continentur: sunt que sequuntur.

Adam vnitas. 1

Vnic^o ipse de^o mortalis et vnic^o ad sū
quit tenui terras vt tenet astra deus.

Hic dedit humano generi primordia primus
inter mortales vnicus orbe prior.

Pythagoras p̄fectus sumus. 8 128

Nō mihi sorte datum ratio sed firma coegit
primus vt in numeris: sit locus iste meus.

Vir p̄fectus adest: nūeris qui primus in iust
militica quiq; sono pondera grata dedit.

Socrates perfectus tertius. 4 96

Iustitie custos morum cui forma debetur.
adsum: virtutis me duce carpe viam.

Iustitie virgam tenet hic virtutis et alme:
dogmata: cui mortem dira eluta dedit.

Plato perfectus secundus. 28

Infima contempseret volitās sup̄ etbera vidi
que fari nequeo mystica summa dei.

Hic potuit summos celi penetrare recessus
et tulit in terras dogmata celsa poli:

Aristoteles: perfectus infimus. 64

De sequit^o solū nūc nūc bona turba sophorū
lucida cum dederim dogmata cūcta prior.

Hunc docuit natura parens qd claudif^o orbes
orbis et istus sic liber alter adest.

Albunea. pyramis trigona. 20

De mōstrante deū vidit rex maximus orbis
p̄bebi dum patuit lampade factus he mo.

Cristiparam vidit concludam lampade p̄bebi:
dum deus humanas traxit ab orbe notas

Amalt. a pyramis tetragona. 14

Tres in nūc restat: reliquos tā flama vorauit
ni p̄cūm dederis: fata perire suam

Flamma tenet fortis fari q̄s volumina p̄ise:
dum p̄cūm infani pectoris esse putat.

Homerus. cubicus maior. 64

Corpore ecē^o erā: insperit sed lumine mentis
quicquid habet manes: sydera: terra: mare

Te licet in numeri fateantur lumine cecum:
credere iuranti sed tibi troia nequit.

Virgilius cubicus minor. 17

Primus homerus erit: vatum s; proxim^o illi
accedo: latii gloria tota maro.

Datumus hic vates romane gloria gentis
nomina si dederis magnus homerus erit.

Tullius quadratus maior. 25

Eloquio vici demostenis ora disertū
palma prior: nostra est grecus et ipse tacet:

Tullius altiloquo superauit pectore cūctos
vni uidet hoc nobis grecia tota decus.

Demostenes quadratus minor. 16

Grecia me quōdam me mirabant^o athene.
sed mihi iam cicero detulit omne decus:

Vincit vt astrozum lumen crinitus apollo
sic superat noster grecia doctatum.

Præfati sunt decem nume

roz duces. sequuntur decē eorum comites.

Alfonsus rex maxima pars perfecti
summi 064

Sidera descripsi certo remeantia cursu.
quasq; vices peragat dum rotat ipse pol^o.

Rex erat besperie rexit qui sidera coeli
et simul imperium martia roma tuum.

Seneca cor: dubensis maxima pars perfecti
tertis: 248

Sanguine cōsumpto pereō: sic iussa tyrani:
impleō: me tali mo: et perire placet

Corduba palladia pollēs virtute triūphas:
cum dederis martes mercurios q̄s Anu l 6

Triumphus numerorū

Quicena cordubensis maxima ps per
 fecit secundi. 4
Quē seqr inqris placuit mihi dogma platōis
 et medica princeps solus in arte fui.
Gens hispana tuo grates psolue tonati:
 cum fueris rātis condecorata viris.
Quenrois cordubēsis maxima ps per/
 fecit infini. 3
Corduba me genuit: placuit mihi nulla virorū
 secta: sed ex legem me miserare potes.
Alter aristoteles multis est credit iste.
 at studiū semper parisiense negat.
Judic basis pyramidis trigone. 10
Oede aduersus muruit principis arma
 et valui robur fran gere sola ducis.
Principis ecce caput durū crudele superbum
 femina nanqz potest vincere casta virū.
Lucretia basis pyramidis tetragonē. 9
Timere qd pdest: mihi iaz dec' omne pempitū
 est: igit mortē tu tibi sume libens.
Cur tibi nō meritā sumis lucretia mortem:
 non decet heus castā lege vetante mori.
Hesiod radice cubici maioris 4
Solus ego senior: multis p̄dicor homero:
 cui subito vatis nūera missa dedit.
Hunc dedit asera virū: cecinit q̄ rustica prim'
 opidulo per quē fama p̄ hennis ad est.
Lucan cordubēsis radice cubici minoris 3
Laurea prima mihi curnō cōcessa. requiris:
 inuida sic censet nulla latina. tace.
Hic canit herdo ciuilia bella cothurno:
 dic mihi si culicis p̄speratur op'.
Isidor radice quadrati maioris. 5
Ad sum multiplici p̄iscoz dogmate. pollens
 p̄sul et hispan' c̄glicolūqz genus
Ligua virosa nimis latrat hūc mordēti' equo
 nec mirū tēp̄st: fulmina missa ioue.
Quintilian radice quadrati minoris 4
Tulli alter ero fiamato fulmine liugug
 inuida si latū pectora nulla tenet.
Hic est hispan' toto celebrat' in orbe
 quem nos obicim' Roma supba tuis.
Charte insignes vltra vnitatem.
Rithm imachia pythagorē. 48
Prēlia p̄cedūt: sequit' post bella triumphum
 et post certamen laurea certa datur.
Dugna agit rithmis: tenet horroz bellicus
 omnes:
 signa triūphantis sed mea charta gerit.
Triumphū numerorū: castreſis. 55
Hoc tibi castreſis dat gens hispana triūphū

quo poteris cūctis inuidiosa fore.
Alea nulla pater: nulla est me dosa popellit.
 charta sed in numeris p̄elia docta damus
Maxima harmonia. 2. 5. 86
Ternariū.
Trinitas castroz ternari' prim'. 3
Al pice tres artes castrensis nomine firmas
 addit huic volucris: cetera gentis habet.
Fidite vir tuti: gen' est ventosius vtre.
 nobile sinaneat nomen in ane tibi.
Sāct iacob' hispanū patron' ternari' 6
Si tibi sacra fides cordi ē clamato iacobū
 at si non placeat: marti' hostis ero.
Hic est armipotens christi mauorte superb'
 quem deus hispanis numen et arma dedit.
Tubal primus rex hispanie ternarius
 tertius. 9
Mauita fluctuagius prim' qui forte nepotes
 diuisit terris: est mihi p̄scus auus.
Hic tenet inculto sceptrū de marmore factum
 nam prior hesperia regia sceptrā tulit.
Rex fernad' quint' ternari' quartus. 2. 24
Daur et hebre' trinū coluere tonantē.
 meduce sic bello sunt tria regna mihi.
Diu in heterea fernand' cognit' aula.
 quint' adest: quez par et simul arma petūt.
Traian ternarius quintus. 15
Non mihi nerua pater: melior tamē ille pente
 nam dedit imp̄rium: non tamen ipse pater
Armi potēs. prudens romę regnator et orbis
 hic est quem fortē fortis iberā tulit.
Roderic cid' ternari' sextus. 18
O duce uicta iacet regū fortissima turba:
 qui voluere fidē commaculare piām.
Hic castella virū libico cognomine cidi
 progenuit: mauri quē timet omne robur.
Honsalus fernandus e corduba ternarius
 septimus. 21. 42
Stemmata p̄iscalicet virtute et noie vincto
 et mihi iam cēdit nomina fama: decus.
Dux gōsal' adest merito cognomine magn'
 quem pauitās semp gallia tota timet.
Numeri circulares.
Salomō maior numer' circularis. 36
Rex solymns superās cunctoz regia sceptrā
 Construxi uero grādīa tēpla deo.
Circul immēsus reliquas virtute figuras
 ex superat: null' quem numerare potest.
Moses minor numer' circularis. 25
Saxe est popul': sic saxe dogmata cernis
 semper et in dominū saxe corda manent.

Petra fuit xps poterit qui saxa liquore
mollificare potest non tamē vlt^o homo.

Decades sacrę.

Sancta catherina, 90

Horrida? ob christū fuit hic marēt^o hostis:
quū mibi dat celi, tartara nigra sibi.

Hic docet artidocā cictos venerare magistrā
vera fuit pallas ficta minerva fuge.

Blanca gñe hispania mater ludouici frācorū
regis optimi, 60

In primis venerare deus charissimā proles
atq; anime prefer cōplacuisse deo.

Mō fortuna dedit summū sed prescius aucto:
nomina cui nomē cadōz hiber^o adest.

Helisabet hispaniarū regina, 30

Vesta minerva simul mibi cedit atq; tomū
inter reginas prima corona mibi.

Femina cūcipitēs dūo ferrate superba;
hec est: cui mundū subdere colla decet.

Impares simplicissimi

Arbor: quinq; sedis, 5

Quinta caret numero cui sit pfectio sedes
sic veteris legis cetera figura pater.

Septem planete, 7

Astrorū numer^o auctori cognit^o vni
sit licet: hec septē incidio: a tamē.

Sacra dedit christ^o tibi tot monumēta salut^{is}
mirificis septē dūz petis astra viuis.

Charta videnarii, 1

Prim^o post decimū poterit iaz circū esse
qui surgit numer^o euz noua nulla ferat.

Et merito decim^o summa est pfectio rerum:
nanq; decē fidei dogmata sacra vides.

Johanes baduarius venet^o, doctor, eques
et orator, 13

Doctor, eques, veneta euz sis legat^o ab vrbe
iam tibi mercuri^o cedere iure potest.

Quem petis eia igit castrens sūme triūphū
in lucis et tenebris tēduce charta volat.

Solou quia auctore iustino stultitiā si
mulauit, 17

Dūz prudēs tacui simulato carmine dixi
dum me velanuz mētor ipse libens.

Credis in san^o vetitum dum narrat aperte
sic loquit populis quę venere loqui.

Cato vicensis, 9

Spōte mori placuit: mibi plus q̄ viuere victū
inlicita mors viuūt, noxia vita cadit.

Forssitan antipater tyrius quē portic^o ornat
hoc tibi cōsultit: dic mibi magne catoz.

Elixes maro nauis alligatus, 23

Ne mibi cōcent^o noceat meretrici^o: ecce
implicit^o surdo remige vincula sero.

Vincere delicias et se vincire cathenis
qui queat est prudēs non tamē hector erit.

Pariter pares abinario incipiētes,

Dūz stelle, primus pariter par, 7

Maxim^o p̄incipiēti pite r paris ordo creat^o
quē neq; pythagoras dūmūerare valet.

Stella dedit nomē: nūero qz vincim^o omnes,
hic tamē et nobis quinq; triūphus habet.

Beat^o laureti^o martir hispan^o secūda^o piter
par, 4.

Igneā cūcta licet flāmati p̄sidiis arma
dum fero p̄ christi noie ferre placet.

Sic tibi laur^o erit diuinū gloria vultus,
igniuomo cui^o pectus amore calet.

Sanct^o ileson^o archieps toletan^o terti^o pari
ter par, 8

Inlicita toletū me gaudet p̄sule, felix
corpore s; nostro p̄isca zamora manet.

Alma dei genitris generosa veste p̄lorū
induit hūc: propria virginitate ducent.

Franciscus rimenēs de cisteros: cardina
lis sanctę balbing archieps toletanus vni
cus cōplutēsis academię fundator, 16

Ingenuas artes p̄iscis hispania cultas
perdiderat: tandē meduce leta tenet.

Hesperie p̄suli: sophie dux vnicus: ipsa
virtus: francisci signifer atq; decus.

Simeon primus burgēsis episcopus: qui p̄ri
aucensis fuerat aucta tamē a mauris destru
cta sedes translata est in burgos tēpo: e
alfōsi sexti et vrbāi secūdi an, xpi. 1097, 32

Dum lup^o in stabul^o xpi truculent^o rator
frenderet: pecoris pastor et ipse fuit.

Pontificiū prim^o tenet hic burgēsia sceptrat:
post mauri incursum: quē tulit hesperia.

Numeri varii quos p̄portioales vocare libuit
Hermes trinegiss^o nierns graduū celi, 360

Rex statq; soph^o terminatim^o atq; sacerdos
adsum: cui meiphis munera sacra dedit.

Dyptica cōcūni p̄mādris pneumate plen^o,
anguineis numerans tēpora p̄isca notis.

Arg^o cū ceatun oculis, 100

Si teneas oculos habuit quot lucidus arg^o
uic tibi tot proderunt luminacrede mibi.

Inspice sollicito nūero: p̄ pectore vires:
et noua quę veniēs signifer arma gerat.

Charta additionis p̄portinū, 50

Quz numeris nūeros docta rōne coaptes:
quę ratio surgat: hęc tibi charta docet.

Triumphus numerorū.

Charta multiplicationis numeroꝝ. 40

Charta medietati iordani et boeci. 11 12

Charta horologi cōtinēs p̄gressionē duo denarii. 78

Tēpora cūcta notās meap̄ vestigia uoluoꝝ
maius at: exanimis sit mihi vita lapis.

In sequit̄ p̄p̄tū: vigilās et nocte quietis.
alloquit̄: fugiant quācito cūcta monēs.

Charta binarii discordie. 2

Nulla duos genuit mater: discordia fratres.
iunxit nāq; nouam fecit uterq; necē.

Zucifer inueros suāsit peccare. s; alter.
prim⁹ signa necis sanguinolēta tulit.

Primus canō pro triumpho numerorum quod scilicet sunt in eo. lvi. charte quia in tali numero est tota p̄gressio dēarii numeri. s; charte diuidende sunt inter ludentes terne et terne: ita ut tandem cuilibet deni novem ut in vulgari triumpho. et si ludendū sit cum signifero et residuis chartis superior omnium ponetur in campo ludētium et talis vocatur signifer ad quam respiciendum erit secundum regulas sequentes et est utilis exercitatio hec ad memoriter omnes p̄portiones et earum proprietates especulatiuas.

Secundus canon si certamen faciendum sit sine signifero potest multis modis fieri: scilicet primo modo secundum ordinem numeroꝝ in tabula ita ut quelz prior vincat omnes sequentes et hoc est facile secundo modo opposito modo scilicet qd̄ quelz posterior vincat omnes p̄cedentes: binari⁹ tamē discordiḡ erit omnibus obiectio: et hoc modo pro libito certantium potest fieri conuētio ut sint aliquę charte precipue in signes et supra omnes scilicet vnitās. tabula triumphi rithmumachie et aliqua alia tertio modo potest esse certamen: ut ille numerus vincat qui vnitati propinquior est in ordine et naturali serie numeroꝝ: un̄ preter binarium discordiḡ et tunc similiter possunt statui aliquę charte precipue: si tamen fuerit equalitas inter duos numeros vincat numerus prior in tabula triumphi. quarto modo potest esse certamen ut ille numerus vincat qui magis recedit ab vnitāte et inter equales numeros: qui h; prioritatem in tabula triumphi et tunc similiter statuatur aliquę charte in signes que supra possit̄ fieri.

Tertius canon in duobus vlti⁹

mis modis certadi supra dictis si sunt duo socii mutuo se ad iuantes potest dupliciter contingere distantia vel propinquitas ab vnitāte scilicet cum s; numeri perie vel numeri contiguti et additione duorum numeroꝝ se ad iuuantium: potest similiter illud attendi ex parte multiplicationis illorum duorū numeroꝝ se ad iuuantium scilicet ducendo vnum in alterum ita ut sint siue eo quod veniatur ad p̄portioneim octo genera certaminū scilicet primum certamen ordinis: secundum certamen posterioritatis et discordie: tertium certamen propinquitatis simplicis: quartum certamen distantiḡ simplicis: quintum certamen propinquitatis cum additione. sextum certamen distantiḡ cum additione septimum certamen propinquitatis cum multiplicatione octauū certamen distantie cum multiplicatione: possunt similiter hec certamina fieri subtrahedo n̄seri charte vnius socii: et numero charte alterius socii: et si uenerit n̄seri equales: quidebent ab inuicē subtrahi et putabitur maxima propinquitas: et qui illam prius faciunt ferant victoriam.

Quartus canon post istos octo modos certaminum possunt fieri alia certamina et sine signifero et venietur ad p̄portioneim numeroꝝ qui in chartis iactis et ep̄: iantur: ita tamen quod in p̄portione multiplici vel super partiente vel multiplici sup̄ partiente: dux vincet comitem in super. particulari vero multiplici super particulari comes vincet ducem dux vocatur maior: comes vero minor numerus: et hoc certamen vocatur duci et comitum: quod poterit esse inter duos soli vel inter quatuor dum tamen duo inuicē socii se ad inuent quod multipliciter contingere potest ut sequens canon ostendit.

Quintus canon si in certamine ante dicto fuerint duo se mutuo ad iuantes poterit fieri tripliciter victoria primo modo ut quelz n̄seri duob⁹ n̄seri ad versus duoplici p̄portione comparabitur: et illi vincēt pro quibus erunt plures victorię in equalitate: reuero victoriarum vincēt illi pro quib⁹ erūt numeri superiores vel numerus superior in tabula triumphi et ita similiter claudetur si uenerit p̄portio equalitatis inter duos aduersos numeros.

Secundo modo addēdo nume-

rum chartę vni⁹ socii numero chartę alterius socii et ita in aliis duobus et numerum constitutum numero constituto comparando et secū dum proportionem erit victoria in equalitate vero numerorum claudetur pro eis victoria: qui si diuisim numeri compararētur haberēt plures victorias: si vero omnia sunt equalia claudetur pro illis in quibus erit charta superior in tabula triumphi.

Tertio modo ducendo numerū chartę vnius socii in numerum chartę alteri⁹ socii: et numerum resultantem comparare alteri numero constituto ex simili multiplicationem aliorum duorum numerorum: tunc erit victoria secundum quod quartus canon precipit sita quod in certamine ducum et comitum sunt tria certamina. primum certamen ducum et comitum simplex secundum certamen ducū et comitum cum additione tertium certamen ducum et comitum cum multiplicatione in hoc similiter certamine posunt statui alique chartę insignes: in hoc certamine vt in aliis binariis discordiis nullum penitus vincet numerū imo vnus socius non poterit alteri socio prodesse in iactu illius vt scilicet fiat maior numer⁹.

Sextus canon preter dicta certamina posunt fieri alia certamina: ponendo signiferum scilicet chartam priorē et residuis et tunc possunt in numeris certamina contingere: primum scilicet vt fiat a maiore proportione cum signifero victoria: secundum vt fiat a minore proportione cum signifero victoria: et in his duobus modis si sunt duo se inuito defendētes et adiuuantes potest certamen simplex contingere scilicet non faciendo additionem numeri ad numerum neq; multiplicationem: neq; numeri cum numero neq; addendo et cōponendo proportionem vnius socii cum proportione alterius socii et hoc certamen est facile potest tamen fieri victoria vel a maiori proportione vel a minore cum additione numeri vnius socii cum numero alterius socii vel cum multiplicatione numeri vnius socii cum numero alterius socii vel etiam subtrahendo vt superius faciebatur.

Septim⁹ canon potest certamen immediate dictum fieri addēdo proportionē proportioni et tunc ex parte proportionis constituetur duabus proportionibus sociorū se

adiuantium debet attendi maioritas vel minoritas cum alia proportione similiter constituta propter additionem duarum aliarum proportionum aliorum duorum sociorū qui sunt oppositi ad primos: ita vt erunt decem diuersa certamina primum certamen simplex a maiori proportione cum signifero. secundū certamen simplex a minore proportione cum signifero tertium certamen a maiori proportione cum signifero cum additione numerorū. quartum certamen a minore proportione cum signifero cum additione numerorum: quintum certamen a maiore proportione cum signifero cū numerorum multiplicatione sextum certamen a minore proportione cum signifero cum numerorum multiplicatione septimum certamen a maiori proportione cum signifero addēdo proportionem proportioni octauum certamen a minore proportione cum signifero addēdo proportionem proportioni. et si ulterius voluit progredi potest fieri certamen a maiore vel a minore proportione cum signifero cum subtractione vnius proportionis ab alia et ita erunt alia duo certamina. Et in his certaminibus quōdo fuerit certamen a minore proportione cum signifero. qui fecerint cū signifero proportionem equalitatis excedēt illos qui fecerint proportionem in equalitatis. De binario discordiis erit idem sicut in precedentibus et statuetur etiam aliquę chartę insignes que non ducuntur ad proportionem nisi quando aliquis numerus proportionalis fuerit signifer quia tūc omnes vniuersaliter ducuntur ad proportionem propter quodales numeri proportionales vocantur in tabulis.

Octauus canō binarius discordiis nullum penitus vincet numerus imo vnus socius non poterit alteri socio prodesse in iactu illius vt scilicet fiat maior numerus vel vix proportione eius cum signifero constituat cum alia proportione aliqua proportio resultans et hoc ideo est quia est numerus infelicissimus apud pythagoricos quz sit primus qui fregerit vnitatis indiuisibilis simpliciter: poterit etiam statui apud ludētes quod si contingerit quēpiam in principio iactus binarium discordiis iacere tunc omnes tres sequentes tenebunt necessario si habeant discordes chartas iacere et erit tūc victoria secundum regulas certaminis quo certabūt: hec intellige de binario

Triumphus numerorū

discordie et non pariter pari primo aduerte quod in certamine quo certatur a maiori proportione vel minore cum signifero propter additionem numerorum si signifer fuerit numerus aliquis non infimus sed vel maximus vel mediocris quod tunc binarius discordie est utilis quia non additur numero secū et per consequens tunc alter cum aliquo numero minimo poterit facere cum signifero proportionē magnam.

Cononus canon aliquē sunt charte duos numeros vel plures habentes et tunc licitum erit domino illius charte ut in aliquo vno iactu indifferenter quolibet illorum numerorum charte sunt maxima harmonia que habet quatuor scilicet. xij. ix. viij. vj. rex fernā dus duos. xij. xxiiij. et Gonzalus fernandus. xxj. xlii. et charta medietatum. xi. io. Poterit similiter pro libito certantius statim quod charta horologii que continet progressionem numeri duodenarii possit indifferenter valere numerum cuiuslibet horarum eduodecim et talis charta erit insignis supra omnes chartas prepterquam supra illas que sunt tam ex necessitate precipue vel etiam preter illas que tunc temporis facient fortassis cum signifero maiorem vel minorem proportionem.

Decimus canon posunt fieri certamina harmonica secundum consonantias et proportiones musicales cum signifero resol uendo proportionem factam in alias proportiones vt qui facit duplam fatiat tres armonias scilicet diapason ratione totius et diapente et diateseron pro quanto dupla proportio resoluitur in sesquialteram et sesqui tertiam. quarum prima facit diapente et secunda diateseron potest similiter fieri certamen medietatum cum duabus chartis propriis et signifero et qui priores medietates fatiat et plures vncat et in quolibet iactu lucrabitur duas chartas sui aduersarii.

Potest similiter fieri certamen de numeris solidis vel superficialibus et secundum alias condiciones et proprietates numerorum quas ingeniosus quisquam poterit per se inuenire: et nos aliquando in posterum ista exactius et prolixius pertractauimus summo rerum opifice cōcedente: in hoc ludo poterit studiosi omnes citra omnem calumniam horas optime collocare: quam obrem illum hilari et iucunda fronte suscipite omnes palladij milites et castrensi plausu veniuolo faueatis

Vibuit preterea monitu quorundam vt pythagore rithmimachia in simul imprimeretur quam apud parisijs primitus in lucem emisit Jacobus faber stapulensis nos tamē cōsulto tractatu quodā de eodē ludonicholai orisme plures regulas ponim⁹ et alias etiam quas proprio Marte adinuenim⁹ et experientia monstrauit.

Regule p rithmimachia
pythagore.

Prima regula moueri possunt calculi vnde cū q3 id est ante retro: dextro: sū et sinistro: sumz angulari. et hoc tamen in vacuos cāpos id est per medium vacuum.

Secunda regula rotundi calculi solū mouebūtur in secundum locum proximam illis sedem trigoni vero mouebuntur in tertium campum qu. d. at in quartum: ita quod qui posunt moueri in longi? moueātur in propinqui?.

Tertia regula calculus potest calculis capere atq3 euz tollere in cēssu recto id est ante: retro: sinistro: sumz: dextro: sumz et non angulariter.

Quarta regula numeri? partis aduerse si aliū numerum partis contrarie eiusdem quantitatē numerice in suo cursu et motu offendat auferit illum ac tollit.

Quinta si duo numeri eiusdem aciei circū ponatur proxime numero partis aduerse et illuz micti et additi constituent et equent auferunt ac tollunt illum.

Sexta si duo numeri eiusdem partis circū ponatur proxime numero contrarie partis et inter se multiplicati illum constituent et equent auferunt illum. Hanc non ponit faber sed bene orefine.

Sexta si cāpi vacui inter duos numeros partium oppositarum inclusi per minorem numerum multiplicentur et maiorem adēquate cōstituant auferitur maior numerus contrarie partis a minori numero alterius partis. Hoc modo non possunt capi nūeri primi et in cōpositi.

Octaua si per numerum camporum inter mediorum diuim modo sūt vacui maior numerus diuidatur et aliquota pars diuisionis vel superfluum fuerit numeri? duplus ad minorem auferatur ac tollitur minor numerus oppositus. idē q3 contingit si numerus qui est aliquotus in tali diuisione fuerit quadratus aut cubicus ex multiplicatione minoris in se ipsū resultas. hāc octauam addit castrensis vt numero maiori detur iuuamen et campis inter iacentib? vacuis.

Nonā regula si maxima pyramidis basis scilicet. 36. vel. 64. in suo cursu pyramidem offendat et inueniat eam tollit si tamen offendatur a pyramidē tollit basis. Hęc regula quoad primam partem magis vtilis est pro imparium acie quam parium. Quia pyramis parius

est. 91. et eius maxima basis. 36. que locata est in trigonis imparium s3 pyramis impariū est. 190. cuius basis maxima est. 64. que est in rotundis parium. et ita in pluribus potest offēdere trigona quā rotūda.

Decima si numeri? partis aduerse per cāpos vacuos inter ietos inter pyramidem et illam multiplicatus maximam basim pyramidis cōstituat pyramidē tollit.

Undecima si bases minores pyramidē offendant in suo recto cursu auferit illā et si onē dunt a pyramidē tollunt ab ea.

Duodecima si numerus partis aduerse per cāpos vacuos medios inter pyramidem et illuz multiplicatus aliquā pyramidis basim constituat tollit pyramidē. Heu heu pyramidis torpēculis obnoxys. Omnes bases pyramidis impariū sūt in acie pariū. s. 64. 49. 36. 25. 16. sed bases pyramidis pariū. s. 36. 25. 16. 9. sūt in acie pariū non tamen. 4.

Decima tertia. quelibz pyramis distās aqua uis suarum basium p tot campos vacuos quot sūt vnitates radicē illius basis tollit basim illam. Unde notabis quod quelibz basis alicuius pyramidis est numerus quadrat. Hęc regula addita ē a castrense vt cāpis. intē medius pyramidis ad inuenitur.

Decima quarta quicumq3 numeri? cui vt recto calle dimoueat omnis dempta est potestas ab aduersariis circūstantibus: tollit ab illis et tunc dicitur in cidere in foueā arithmeticas seu pelagus.

Decima quinta quicumq3 numeri qui euz spaciis vacuis inter iecti multiplicat bases pyramidum efficiunt auferunt pyramidē et simul omnes tetragonos partis aduerse ex quibus tales pyramidē cōstit. Hāc ponit orefine.

Decima sexta quicumq3 numeri? euz numero partis aduerse recto calle in mediatū campū tenente eā fecerit proportionem quam in propria acie ipse vel alii eiusdē figure facit tollit eum: intelligo per figurā rotundā triangularem vel circularē: nihil tamē refert an calcul? partis aduerse eiusdē sit figurē vel nō: hāc addidit castrensis.

Decima septima qui tendit ad victoriā sumo opere studeat in campis aduersis maximam et perfectam harmoniaz constitūere: q3 quatuor constans numeris ceteras in se tres cōtinet. s. geometricā arithmetica et arithmetica. et in super omnes musicas proportionē et cōsonantias

Rithmimachia pythagore

Decima octava si calculis per incuriam pditis aut per pdam non adquisitis fieri non potest harmonia maxima sufficit ad victoriam arithmetica et harmonica quaz vtraqz ex tribus constat terminis: et hoc sine per angulos siue per rectum fiant dummodo in omnibz his victoriis illi calculi sint sibi proximi et immediati vt nullus aduersariorum possit inter eos ingredi.

Decima nona in vtraqz parte satis magna copia numerorum est ad efficiendum arithmetica medietatem, ad arithmetica vero necesse est vnum acquirere per predas et si hunc posueris primum vel aliquem alium in dicandz est aduersario qz non licet postea illum ex illo loco trahi neqz ab aduersario auferri.

Cauciones apzime obseruande.

Prima cautio est nisi quibz maxima armonia fieri potest sunt semper ab omni periculo obseruandi et maximo opere anniti vt opposite acier numeros quibz armonia ille potest consistuere adquiras et etiaz numeru qui tuis numeris possit prodesse.

Secunda quibus bases pyramidum ab aduersario moueat semper spectato ad tua pyramidem nescit obnoxia alicui periculo.

Tertia dum ponat aduersarius numerum ad faciendam harmoniam est procurandum vt occupentur loca in quibus ille facere potest harmoniam.

Quarta si volueris scire an poteris facere cum tuis numeris medietatem arithmetica cape duos numeros et illos iunge et agregati diuidum erit inter eos medius numerus in arithmetica medietate et si tu habes illum facies.

Quinta similiter pro scienda medietate geometrica cape duos numeros et multiplica vnum per alium et resultat capere radicem quadratam et talis radix erit eorum numero: si medius numerus in geometrica medietate et si non fuerit radix quadrata non erit talis medietas geometrica.

Sexta datos duos numeros adde et iunge et agregatum serua et illorum duorum multiplicata vnum per alium et productum ex multiplicatione dupla et duplatum diuide per agregatum seruatum et qui prouenit aliquotus in diuisione est primorum datorum numerorum in harmonica proportionalitate medius exemplum, duo, et sex, faciunt, octo, additi multiplicati vero faciunt duodecim et istud dupla

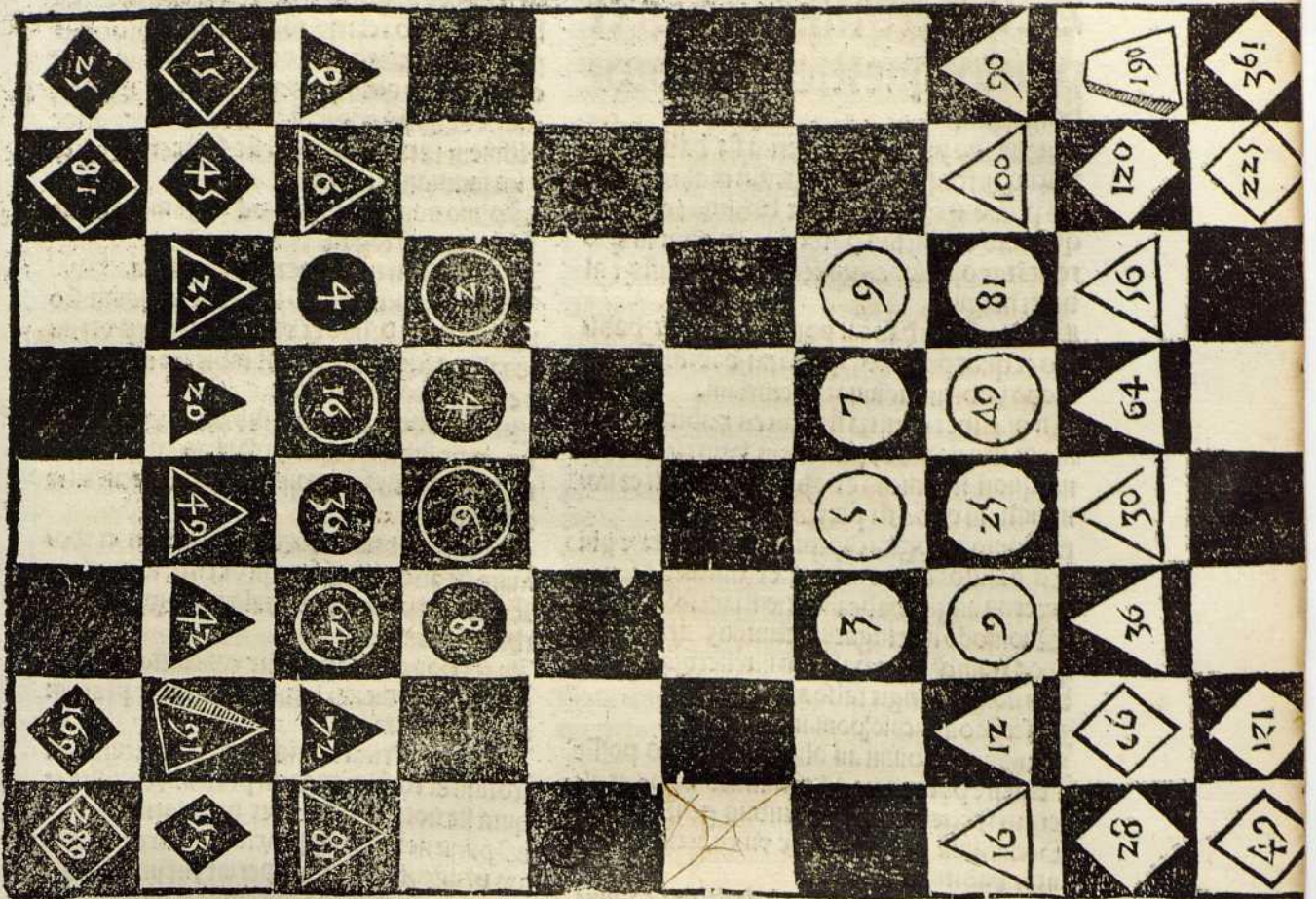
tum facit, viginti et quatuor, qui in numeri, vi, viginti et quatuor, si diuidatur per, octo, prouenit aliquoties, .iii., dico tunc quod, .iii., est medius inter, .ii., et, .vi., in medietate armonica sic ponendo.

2.3.6.

Septima si hoc modo quemadmodum, quarta, quinta, et sexta cautioes docet non inuenias numeros integros et aptos scias numeros datos nullos habere in illa proportionalitate qua queris, et iste regula sunt pro victoris minoribus vbi armonia maxima non potest fieri.

Octava anima aduerte quod cetera fere omnia sunt in hoc calculorum certamine sicut in vulgari scacorum ludorita vt calculus alium calculum tollat propter inter medii calculi eloco suo amotionem et ita manet calculus oppositus in loco in quo per regulas precedentes tolli potest et nota quod aliquando ponitur victor in loco victi, et aliquando non vt ex practica patere potest: et ita campus prout decem quadratorum ex parte longiorie et octo quadratorum in latitudine et additus est vnicus ordo quadratorum qualitas est campus acierum arctulim vt experientia comprobauimus.

Tabule ritbmimacie et triumphi .

Acies parium Rotundi	Pyramidis a cute de acie parium latera	Acies imparium Rotundi	
1 dupla 4	1	3 tripla 9	1 818 496 28 6
4 quadrupla 16	4 2	5 quincupla 25	20 14 64 27 25
6 sextupla 36	9 3	7 septupla 49	16 40 64 248 14 3
8 octupla 64	16 4	9 nonocupla 81	10 9 4 3 5
Triquetri	25 5	12 sesq. triquetri 16	4 48 55 8 6 5
6 sesq. altera 9	36 6	30 sesq. 36	6 9 24 15 18
10 sesq. quarta 25		56 sesq. 76 64	21 36 25 90 60
42 sesq. 66 49	Pyramidis cute de acie imparium latera	90 sesq. 91 100	42 30 5 7 11 13
72 sesq. 81	16 4	Quadrantales	17 19 15 14
Quadrantales	25 5	28 sup. 3. 498 49 7	8 16 51 360 100
5 15 super. 3. 25 49	36 6	66 sup. 5. 688 121 11	50 40 10 78 8
9 45 sup. 4. 54 81 64	7	120 sup. 7. 8 225 15	
15 91 sup. 6. 81 169	8	190 sup. 9. 0. 361 19	
17 153 super. 8. 98 289			

Tabula operis.

Tabula totius operis et primo questionum prohemialium.

Questio prima, an dialetica sit habitus scientificus ex frequentatione actuum in aia derelictus. In primo articulo quid sit habitus: et an sit quantitas distincta a potentia et ab actu: in quo recitatur opinio guillemi parisiensis et alberti magni.

Quo modo se habent potentia actus et habitus et quot potentis reperiat habitus et quo modo habitus adiuuat potentiam.

An quilibet scientia sit plures habitus an vnicus in quo vide opinionem henrici et thome quod sit vnicus et opinionem scoti et nominalium quod sit plures.

Quomodo logica capitur multipliciter et plures diuisiones de noticia et diffinitio scientie: et an angeli habeant scientiam successiue.

Quomodo intelligatur secundum aristotelem quod quinqz sunt habitus intellectuales quibus non contingit falso assentire.

In secundo articulo ponuntur dubia.

Primum dubium an aliquis habitus possit inclinare potentiam ad dissimiles actus et aliterius speciei ab illis ex quibus genitus est. Secundum dubium an ex vnico actu producat habitus.

Tertium dubium quomodo habitus corrumpatur: an scilicet per solas cessationem ab actu.

Quartum dubium an inclinatio habitus distinguatur ab habitu.

Quintum dubium quomodo distinguatur logica naturalis artificialis et vsualis.

Sextum quo aliqua scientia dicatur vna et capiat unitatem.

In tertio articulo conclusiones rursales in quibus est summa questionis et argumentorum rationes et in vltima ratione de modo sciendi.

Questio secunda, an subiectum logice sit ens rationis vel ens reale.

In primo articulo: opinio scoti de entibus rationis et an ex noticia intuitiua resulter in obiecto cognito relatio rationis.

Quid sit prima intentio et quid secunda secundum scotistas et quomodo ens rationis plurimodis capitur an ex cognitione dei resulter in obiecto cognito relatio rationis.

Quid sit subiectum logice secundum scotum.

an scilicet sillogismus et obiectiones aduersus hoc et quomodo relatio rationis sit cognoscibilis. Opinio sancti thome de ente rationis et quid conceptus et quid prima intentio et quid secunda et quomodo secunda intentio importet ordinem rationis et quid sit subiectum in logica secundum thomam.

Opinio nominalium: quod argumentatio sit subiectum in logica.

In secundo articulo ponuntur dubia.

Primum dubium quomodo subiectum secundum scotum contineat primo et virtualiter omnes veritates illius scientie cuius est subiectum et vide ibi de modis continentie.

An dicta habeant verum de subiecto scientie rationalis et de subiecto scientie realis quod est genus et an de subiecto aliquo possumus habere notitiam ab solutam.

Secundum dubium an inter scotum et thomam sit aliqua differentia de ente rationis.

Tertium dubium de analogia logice ad metaphysicam.

In tertio articulo ponitur conclusio solum.

Questio tertia: an logica sit scientia practica: an speculatiua.

In primo articulo quid sit practica secundum scotum et conditiones ad praxim requirit et quid sit noticia practica et speculatiua.

Opinio nominalium practica: quid sit et discursus prudentialis quod reperiat in intellectu et voluntatem et in quo differant nominales et scoti et quod sanctus thomas sit etiam cum nominalibus.

In secundo articulo ponuntur dubia.

Primum dubium an practica et speculatiua sint differentie essentielles notitie.

Secundum dubium an noticia practica vocetur practica sine vel ab obiecto.

Tertium dubium an sit possibile eandem notitiam esse practica et speculatiua.

Quartum dubium que noticia sit perfectior practica an speculatiua.

Quintum dubium an omnis prudentia sit habitus practicus.

Sextum dubium: quot sunt illa que denominantur practica.

Septimum dubium an artes practice sumant principia ex experientia.

Tertius articulus continet conclusiones.

Questiones predicamentorum.

Tabula operis.

Prima questio: an scientia tradita in libro predicamentorum sit de rebus an de signis.

Primus articulus.

Opinio scoti: quomodo predicamenta dupliciter considerantur.

Opinio thome et quid sit predicamentum et quotupliciter capiatur.

Opinio nominalium que in predicamento ponatur.

Secundus articulus.

Primum dubium an res subiiciantur et predicentur. et vide ibi opinionem realium. et de conceptu formali et obiectiuo.

Dubium secundum obiectio in opinione sancti thome.

Tertium dubium an logica et metaphisica de isdem de terminent et latissima et noua illarum duarum scientiarum comparatio per analogias rei ad conceptum.

In tertio articulo conclusio et argumentorum solutio.

Secunda questio an omnis essentia reponibilis in predicamento sit composita.

In primo articulo opinio scoti: de compositioe metaphisica ex realitate generis et realitate differentie et de conceptu generis et differentie et de compositioe ex positivo et priuatiuo in ipsa creatura.

Opinio thome. de eisde: et an de ponatur in predicamento.

Opinio nominalium in qua arguitur contra reales de compositioe essentie ponibilis in predicamento et quomodo. *Chaz et. Gregori* sunt diuersi an de ponatur in predicamento.

Secundus articulus

Primum dubium de modis idempitatum et distinctionum que ab scotistis solent poni et opinio bullifer.

Quid secundum thomistas de distinctionibus dicendum sit et de distinctione rationis ratiocinantis et rationis ratiocinate.

Secundum dubium quid secundum nominales de distinctionibus dicendum sit et an in ter essentiam et personam sit distinctio formalis et quod ex modis contradictionum sumuntur modi distinctionum.

Tertium dubium an esse essentie et esse existentie distinguatur opinio thome. scoti henrici et nominalium. et ista omnia latissime determinantur.

Tertia questio.

An definitio uniuocorum equiuocorum de nominatiuorum sit sufficienter assignata.

Opinio scoti et de uniuocatioe phisica logica metaphisica. et de gradibus uniuocationis et de duplici analogia.

Opinio thome et quod ens secundum ens dicitur unum conceptu formali. et plures obiectales et in hoc diuersitas inter capreolam et socinatem.

An predicamenta uniuocent in aliquo. et quot sint modi analogie secundum thomam.

De conceptu obiectiuo secundum ocham. et quid sit uniuocum et equiuocum in via nominalium. et de equiuoco acasu et a consilio.

Secundus articulus.

Questio de nominatiua: de multiplici abstractione secundum scotum. et de quadam regula scoti in ultimata abstractione.

De abstractione secundum thomam et de duplici abstractione scilicet diuisiua et precisiua. et de natura uniuersali secundum thomam.

Opinio nominalium de nominatiuis et hoc an uniuoce dicatur de deo et hominibus et an in recta linea substantie sint termini absoluti an connotatiui.

An abstractum et concretum semper supponant pro diuersis. et de terminis infinitis an sint connotatiui accidentali transmutabili vel intransmutabili.

Secundum dubium an ens sit uniuocum et quid secundum thomistas alii conceptus addant conceptui entis.

Secundus articulus unica conclusio.

Questio quarta an diuisioes et diuisioe regulę ante predicamentales sint bene assignate.

In primo articulo de complectione conceptus et compositioe ex diuersis partibus et an complexio impediatur positione in predicamento.

Dubium primum an sit possibile aliquam spem contineri sub diuersis generibus.

De conuenientia rerum essentiali et accidentali et quomodo ab illis abstrahantur diuersi conceptus et qualiter cognoscendum est res aliquas esse eiusdem speciei.

De perfectione essentiali rerum.

De conuenientia imperfectione et quomodo species se habent sicut numeri. et an inter quas cunqz spes sint dabilem spes infinite medie.

Dubium secundum de obiectionibus contra complectionem noticie et an ibi homo est homo sint subiectum et predicatum unicus conceptus.

an plures et an notitia sortis et platonis differant aut specie.

Tertius articulus.

Cōclusio vnica et solutio argumētōꝝ et qꝫ corpus capitur tripliciter.

Quinta questio an numerus decem predicamentorum sint ab aristotele sufficienter assignati.

In primo articulo opinio pythagore de predicamentis sententia augustini de his que in predicamento ponuntur.

Sufficientia predicamentorum secundum scotum et sufficientia secundum thomam, et quomodo predicamenta distinguantur secundum nominales.

Secundus articulus.

Primum dubium an inuis scoti ens prima sui diuisionem diuidatur in decem predicamenta et vide ibi de diuisionibus entis et ente non quatuor argumenta.

Secundum dubium qui sunt modi predicandi et interrogatiua penes que predicamenta distinguantur, vide ibi modum dicendi rationalium.

Tertium dubium an sit ponendum pro entibus rationis.

Quartum dubium an in eodem predicamento sint rectum et obliquum et concretum et abstractum.

Quintum dubium an omnia que ponantur in predicamento ponantur uniformiter et eodem modo et an aliquis terminus ponatur in diuersis predicamentis.

Sextum dubium termini scientiarum realium quomodo cognoscantur poni in vno predicamento vel alio.

Sexta questio.

Anque philosophus dicit de substantia possit intelligi tam secundum opinionem nominalium quam realium.

In primo articulo quid sit prima substantia et quid secunda secundum scotistas et quid similiter doctor sanctus in hoc sentiat et quid est dicere quod secunda substantia significat quale quid.

Distinctiones alberti de substantia.

Opinio nominalium de prima et secunda substantia: et an omnes primę substantie equaliter subsistent et non vna puls quam alia.

Secundus articulus.

Primum dubium de proprietatibus substantie et numerantur succiute et sunt obiectiones

contra singulas earum et soluntur in quarum rationibus tanguntur multa.

Secundum dubium an inter differentias predicamentum substantie sit superioritas et inferioritas quiditativa et proprie genera et species.

Tertium dubium an si homo vult est species predicamenti substantie dicatur de christo et aliis hominibus.

Quartum dubium quod aliorum predicamentorum magis approxinetur ad perfectionem substantie.

Tertius articulus.

Cōclusio vnica.

Questio septima an quantitas eius suis speciebus et proprietatibus sit sufficienter assignata.

In primo articulo ponitur primo opinio realium de quantitate per aliquas conclusiones.

Postea ponitur opinio nominalium paliqua dicta.

Secundus articulus.

Primum dubium an corpus christi in sacramento sit quantum.

Secundum dubium argumētum contra opiniones nominalium.

Tertium dubium an si aliena secundum reales separentur puncta continuata an tunc esset terminata.

Quartum dubium de corpore infinito longo uniformiter differunt secundum latitudinem.

Quintum dubium que sunt que ponuntur in predicamento quantitatatis.

Sextum dubium de opinione fabri an sint in anima rationes numerales.

Septimum dubium an in numeris sit aliqua diuinitas vel aliquid sacrum ex natura eorum.

Tertius articulus.

Vnica cōclusio responsalis.

Questio octaua an ea que a daliquid dicuntur sint sufficienter assignata.

In primo articulo ponitur opinio realium de relationibus realibus per fundamenta. Primo scoti et post sancti thome in quo differat a precedente.

Postea ponitur opinio nominalium cuius est conformis opinio aureoliet pauli socinatis.

In secundo articulo quomodo distinguatur inter se duę distinctiones.

Dubium secundum quomodo in duabus rebus successiuus sit realis distinctio.

Tertium dubium an binarius sortis et platonis distinguatur a petro per relationes distinctas

tam aduab: s relationibus: Perriet plato nis.

Quartum dubium an similitudo intēdatur et remittatur.

Quintum dubium quare incipiat esse paternitas in aliquo:

Sextum dubium: de transitu contra dictorii in contra dictorii propter lapsus tēporis:

Septimū an rei essentia possit esse immediatū fundamentum alicuius relationis:

Tertius articulus:

Unica conclusio responsalis cum obiectionū soltione:

Questio nona an dicta de qualitate sint sufficienter assignata:

In primo articulo, diffinitio qualitatis de de nominatione qualitatis et post declarant species qualitatis in speciali et in tertia tangitur an intellectus habeat qualitates distinctas ab actibus ut formidinem:

Tertius articulus:

Dubium primū an sit alia species qualitatis preter numeratas ab aristotele:

Secundū dubium quot sunt diuisiones quibus qualitas diuidi potest:

Tertium dubium quomodo qualitas suscipiat intensiōem:

Quartum dubium iste terminus homo secū dum conceptū secū dum quem significat homines an sit in hoc predicamento:

Tertius articulus:

Conclusio unica:

Questio decima an sex vltima predica mēta sint absoluta vel respectiua:

Unicus articulus in quo ponitur differentia maxima inter scotistas et thomistas de sex vltimis predicamentis:

Questio vndecima an post predicamēta sint sufficienter assignati:

Unicus articulus in quo sint summaria quinque post predicamentorum sententiā et sic est finis predicamentorum:

Sequitur postea carmina iohanne et canones pro ludo qui dicitur triumphum numerorum.

Postea ponitur rhythmicachia pythagore cum regulis et tabula luforia:

Tabula correctionum.

Que non potuerit inter imprimendum corrigi per: f. intellige folium per: c. columnam per l. lineam.
 Folio. iij. co. ii. li. iij. lege sic ethicozum;
 Item li. xii. fidelis ad assentiendum quibusq; fidei credibilibus zc.
 Item fo. vi. co. prima. li. xl. assensus habetur propter zc.
 Item fo. eodem. co. ii. li. xxvj. fundicitur l. v. rursus firmus.
 Coluna. iij. li. vj. proposito metalis est.
 Linea nona scientia sapientia prudentia zc.
 Fo. ix. co. iij. linea ultima possunt esse et possunt non esse.
 Fo. xvj. co. iij. li. xxvij. dirigit in praxim: notitia vero speculativa sit notitia que non dirigit in praxim affirmandum est.
 Fo. xvij. co. prima. li. xxxiii. acceptos ex experientia circa aliquod agibile: moralis vero philosophia imponat unum habitum vel plures habitus acceptos per doctrinam zc.
 Fo. xvij. co. iij. li. iij. si vero de aliquibus zc.
 Li. xxxiiij. intentio speciei et sic de aliis.
 Li. xxxvj. et. xxxvij. sed plurimum realitatis habitudo quarum una zc.
 Item. li. xlviij. in genere secundum sub zc.
 Item co. iij. li. x. in rerum natura sed considerat rationem zc.
 Item li. sequenti et huiusmodi ens rationis zc.
 Item. li. xxvj. et secundus thomistas predicamentum nihil aliud est zc.
 Item li. xxxvj. generalius prius dicitur.
 Linea. xlvi. res omnino diverse zc.
 Fo. xix. co. prima li. xxxv. pro rebus ipsis: ut itant sub zc.
 Item co. secunda li. xvij. quia unum predicabile ut puta genus ad suas species solum dicit ordinem ad unum predicamentum vero zc.
 Fo. xx. columna secunda. linea penultima quartum conceptus sunt zc.
 Fo. xxj. columna secunda. li. xxxvj. repugnet cognosci notitia zc.
 Fo. xxij. columna quarta. li. viij. et. ix. quidditatem rei ita pars diffinitionis zc.
 Fo. xxiiij. co. quarta. li. xliij. et. xliij. prima parte questione quinquagesima articulo zc.
 Item fo. xxiiii. co. i. li. xvij. accipitur in eis ratio generis. Item. li. xxiii. predicari et quod non semper: Item co. ii. li. xiiii in proposito et duobus dictis zc. Item co. iij. li. vii. intellec-

tam non multum fore. Item li. xiiii. et sic sit unum esse. Item fo. xxv. columna. ii. li. xxxix. penes quid attendetur illa. zc. Co. ii. li. iij. contra dictoria quia ly zc. Co. iij. li. v. libro xi. metaphisica zc. Li. vii. secunda conclusio interter zc. Li. xxiiii. et. xxv. essentialiter quin similitur zc. Li. xxx. et. xxxi. tale genus spiritus quod sit commune zc. Fo. xxvii. co. i. linea xlvii. que tamen an sit propositio zc. Co. iij. li. vltima idem pntificentur hec questio.
 Fo. xxviii. columna. i. li. xi. et naturarum ut est in creatis zc. Li. xxvii. ut secunda intelligat zc.
 Linea. xxix. Intellectus prima vero zc. Co. secunda li. ix. secluso est talis zc. Li. xlv. quocumq; actu circumscrito. Co. iij. li. xlv manifestum.
 Fo. xxix. co. i. li. ii. residuo proter diversam. Co. tertia linea vltima aliquod esse est zc. Co. quarta. li. xii. quoniam primus est unus.
 Linea. xvii. accidentali quidditati zc.
 Linea quadragesima secunda ad esse.
 Fo. xxx. columna. i. subicitur oppositis.
 Item linea. xxxvii. ablatione zc. predicati.
 Linea. xxxvii. et nona. negationem diffinitionis remouetur.
 Item columna quarta linea prima causative ipsi sum esse est illud quo aliquid est zc.
 Linea trigessima quinta loquendo de esse substantie.
 Fo. xxxi. co. secunda. li. xii. proprie s; co-creatur
 Linea decima quinta causis prima rerum creatarum esse zc.
 Linea. xxvi. accidens non est diuisio?
 Item linea trigessima secunda ad genus quantitatis tamquam principium eorum zc.
 Linea quadragesima quarta quod diffinitio est oratio significans.
 Item columna tertia linea trigessima prima existentia non conservata.
 Item. co. iij. il. v. ut quo est suppositum quod? Li. xxxvi. solutionem prime difficultatis. Fo. xxxii. co. iij. li. xxv. sententiarum dist. xxxi zc. Fo. xxxiiij. co. i. li. xvi: dixerim materialibus ipsis zc. Coluna secunda li. xvi: ultra que addit: Linea decima et heteronima zc.
 Linea. xxx. secundum se sit idem.
 Coluna. 5. linea. xxxvi. minore tamē zc.
 Fo. xxxv. columna. ii. linea. xxxiii. est quo ad analogiam.
 Linea. xlvi. intelligi nisi videatur.
 Coluna. iij. linea. xxx. v. hoc non habes.

Tabula correctionum.

Coluna. iiii. linea. xl. accidens secundi intellis
 gant quo ad gradum et diuersum modum eēn
 ditertii vero intelligant z c.
 Item folio. xxvi. columna prima li. vi. signific
 cate capiēdo zc.
 Item linea. xl. in suis subiectis predicabitur.
 Item columna secunda. linea prima dicitur qui
 ditatiuus vno modo.
 Item columna tertia. linea decima inquit aliqua
 esse primo diuersa zc.
 Item columna quarta linea secunda ens cui cō
 uenit esse.
 Item fo. xxxvii. co. i. li. xix. diceretur concept?
 Item linea quadragesima attributione ad de
 um et ulterius.
 Item columna quarta linea trigessim vi. inf orma
 tus similiter deo zc.
 Item linea. xxxix. concipit et enūciat.
 Folio. xxxix. columna prima linea. iiii. vltimate
 terminant:
 Linea decima immediate tranans
 Linea viginti et duo secundum octam.
 Columna secunda. li. xliiii. vniuoca vniuocata.
 Columna tertia. li. xxx. de quo arguis non est
 Fo. xl. columna secunda li. xxxii. nō supponit p
 illo pro quo.
 Co. ii. linea tertia quando aliquid tale.
 Columna tertia li. xv. accipiēdo substantiam
 Columna tertia. linea. xxiii. vt sit conceptum
 precise est cuilibet alio extraneum.
 Columna tertia. li. xxxvii. substantiis.
 Columna quarta linea. xvii. ex ratione sua dicit
 predicationem formalem.
 Columna. iiii. li. xxiii. formalis e: non identice
 predicatur.
 Co. iiii. linea trigessima. i. ad iscentiā.
 Fo. xli. co prima linea. xx. xv. importat concre
 tionem ad subiectum
 Co. secunda li. xxiii. colorē pomī.
 Columna secunda linea. xix. dele non et lege bus
 manitas que intelligitur est in hoc.
 Fo. xli. columna tertia linea nona per sui spēm
 Fo. xlii. co. iiii. ab aliqua passione ab aliqua ca
 rentia Co. iiii. li. xlvii. connotatiuis priuatiue
 Columna quarta linea quinquagesima prima dele
 nō et dic abstractum includens negationem.
 Fo. xliii. columna secunda li. xxix. de hoc dubio.
 Columna. ii. li. xlvii. ad hoc dices qd abstractū
 Fo. xliiii. columna. ii. linea decima vnamet
 numero qualitas subiectum et predicatum qz
 alias essent due qualitates solo numero diffe

rentes. Columna tertia linea conuenientie et
 hec continetur in secunda.
 Columna quarta linea trigessima quarta fieri
 nisi mediante conceptu meatis incompleto.
 Columna quarta linea quarta membrum pmissi
 et vltimum. Folio quadragesimo quinto.
 columna prima linea nona dele altera. Folio
 quadragesimo sexto columna prima linea vige
 nima quinta essendi in alio. Folio quadrage
 simo octauo columna tertia linea vndecima non
 eam potest. Folio quadragesimo nono co
 luma secunda linea decima quinta vna notit a
 sed notitie. Columna secunda linea vigesima
 tertia secundum se et quamlibet partem. fo
 lio quadragesimo nono co. tertia linea vige
 ssima septima remoue cum. folio quinquag
 gesimo columna prima linea prima aliquod.
 Columna quarta linea quinquagesima. i. calūniā
 folio quinquagesimo primo. columna secunda
 linea decima includat in sua ratione. Colu
 na tertia linea trigessima secunda affectato.
 Columna tertia linea trigessima nona quando
 quidem. Columna quarta linea. xv. dele non
 et scribe nota. folio quinquagesimo secūdo
 columna prima linea trigessima prima illis que
 non sunt. Columna secunda linea trigessima quin
 ta intrinsecum ab alio omnino diuersum.
 Linea quadragesima finitum
 Columna quarta requiritur
 folio. quinquagesimo tertio columna prima li
 nea quadragesima quarta quod. folio quin
 quagesimo tertio columna tertia linea octava
 qñ veniet rex. Linea decima quarta eforo.
 Columna quarta linea quinta secundum dictū
 prima qñtio qrit. Folio quinquagesimo quar
 to columna tertia li. xli. secūda intentio nominis
 fo. xv. columna quarta linea tertia absoluta sit
 prior cōnotatiua. folio. l. columna tertia li. iiii.
 notū sane folio. lx. co. iiii. li. iiii. plibus subie
 ctis. Linea xviii. qd secūda substantia. li. xlv
 contrahens. folio. lxi. co. ii. li. vi. secundum qd
 sbā. fo. xxi. co. ii. li. vii. et eē chimere qz chime
 ra subiecto nō est Li. xlv. dele semel cōtra rea
 les. fo. lxi. co. iiii. li. xx post q. fo. lxi. co. i.
 Li. vii. de ofone q. li. xxv. ad illud de chimera
 co. i. li. xxxviii. ly subiecto pro li sbā. co. ii. li.
 xxii. dicit pro dicit. co. iiii. li. xviii. dele secūdas
 li. xxix. dicit qz genā. co. iiii. li. xxv. distinctio p
 distinctione. li. xlvii. por pro pro. fo. lxi. co. i.
 li. xix. ē pro eē. co. iiii. li. xxxviii. peni? p penitus?
 Columna tertia li. x. vificare pro verificari.

Co. iiii. li. xxix. eodem pro eadem: Zi. ii. conue
ni pro conuenire. Linea xlvj. tertio protertiū
Fo. lxx. co. iiii. linea decima tertia in qualis p
inequalis. Fo. lx. co. iiii. li. xxxi. sunt pro est.
Fo. lxi. co. ii. li. xlv si dices quod resistit.
Fo. lxx. co. ii. li. xxx. artem philosophandi.
Zi. xxix. multipro multitudine. Coluna. iiii.

linea. xvij. positionens pro positiones. Folio
lxxii. co. prima. li. xxvj. natura pro natura
Fo. lxxviii. co. iiii. li. secunda incipiente pro in
cipiente. Fo. lxxxvi. coluna. iiii. li. xxxvii. in
hac conclusione notanda. Fo. lxxxv. co. ii. li.
xxvii. ante quam reciperet li. xxxi. empiritatis
aduentum &c.

**Inpresum fuit hoc opus in imperiali ciuitate toleti
ano domini millesimo quingentesimo decimo ter
tio octaua die octobris per Joannem de villa q
ram huius artis magistrum expertissimum im
pensis alfonsi de castro bibliopole complu
tensis academie. fuitq3 prefatus opus
correctum et in calce tabula correc
tionis apposita per ginesium mar
ti valentinensem discipulum au
thoris qui opus effecit reg
nante in hispania in
uictissimo et catho
lico rege fernando quinto de
aragonia.**

**Ad detractorem virulentum.
Hinc procul aufugias: pallas mihi baccare frontem
cinxit: ne noceat pessima lingua mihi.**

A. b. c. d. e. f. g. h. i. k. m. n. o. p. q. r. Omnes sunt terni preter s. q. et quaterni et .l. quidefici.

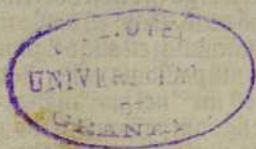
Liber Secundus

Uterius forte dubitabit aliquis de hoc qd supponit naturales passiones trāsmutare animam hoc falsum est cum entz anima ipassibilis sit z imaterialis. Et dicendū qd anima trāsmutat fm esse siue per accidens sed non fm substātiā. per passiones enim naturales coniuncti trāsmutātes se aliquādo corpus peius z aliquādo melius. z anima fm corpus accipit aliquam dispositionem anima tamen in substātia sua non trāsmutat. **A**d huc dubitabit cum debeat ostēdere habitum magnarū extremitatum signum esse fortitudinis hic supponit. Et dicēdum qd illud ostendit esse signum fortitudinis in aliquo aliter cui non inest fortitudo vniuersaliter. sed tunc dubitat qd videt qd eadem ratione posset ostendi habitus magnarū extremitatum signum eē fortitudinis in leone qua ratione conuerso modo ostendi pōt. Et dicēdum qd in leone vniuersaliter inest tam fortitudo qz habitus magnarū extremitatum homini autem non omni inest. z ideo per differentiam eorū qui habēt magnas extremitates ad illos qui non habent in eodem genere. arguit potest in leone illud esse signū fortitudinis sicut aliud nō se habet eoz. **A**d huc videt qd sua ars nulla sit. ostēdit enim ut videt idem per seipsum. Et dicēdum qd ostēdit signum per passionem z e conuerso: sed non in eodem genere nec in eodem modo z ideo non est incōueniens. ostēdit enim signum per passionem in sbo in proprio. **A**d huc diuersimode fit hec ostētio quare signū ostendit per assignationem per viam sensus. passio autem per signum per viam filii. z ita in diuersis z diuersi mode: sed hec ostētio z illa non est incōueniens.

Laus Deo.

Commentarij perutilis domini Egidij Romani in libros Priorum Analectorum Aristotelis: ac eiusdem Aristotelis textus expliciūt: Venetijs impressi impēsis dñi Andree Torresani de Asula) per Simonē de Luere. xxvij. Septēbris. **M**.ccccxcix.

Eum gratia.

Registrum.

a b c d e f g h i k l

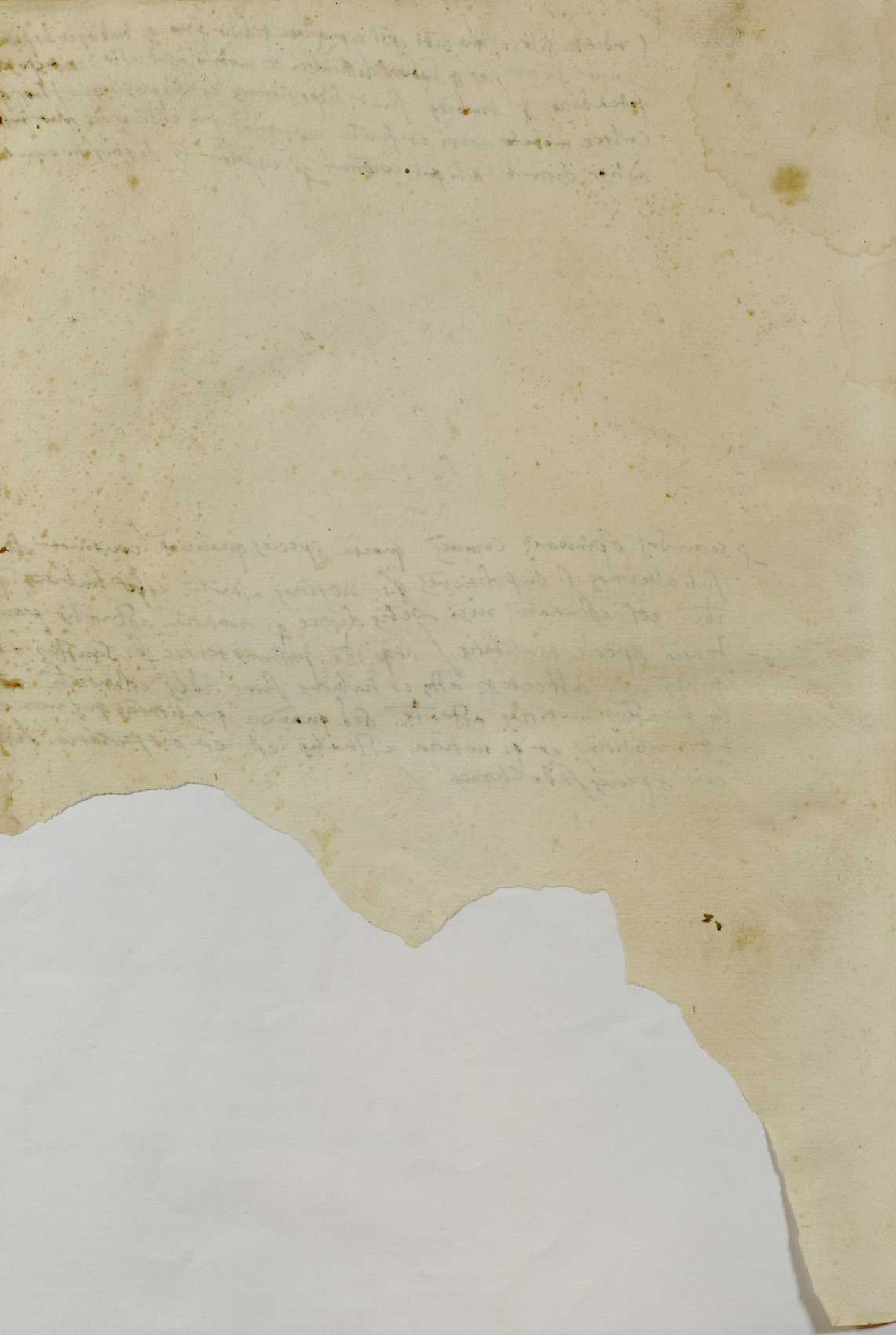
Quernus a Quaternus | Ceteri quaterni.

gn.8.c.3.

¶ videtur philosophus sibi ipsi repugnare quod dicit primo quod habitus et dispositio
erunt penes hoc quod habitus differtur et mobilis subiecto et dispositio
postea dicit quod habitus sunt dispositiones et dispositiones hoc quod
cultura mobilitate veri et facti repugnat pro eodem specie que infra
ad hoc dicunt aliqui communes quod capere hanc dispositionem equivoce

¶ secundum opinionem communes quarta species qualitatis continet duas
subalteras scilicet dispositiones quia notitia aduata est habitus quod
ide est essentia nisi debis dicere quod notitia aduata pars
tertia specie qualitatis / itaque ita possumus tenere secundum Thomam et ha
quodque cum alio modo quod aduata et habitus sunt idem essentia no
do per aliam notitiam aduata sed quanda qualitatem que non est
tamen notitia et quod notitia aduata est et dispositio: dis
cit species subalterna /

June. 21. 17.

Sept. et intergo necdum fmglyozitico.

11

No. Caja
f
A-29